

Suomi sydämessä

Ulkosuomalaisen tarinoita

Osa 2

ANTTI VÄLIKANGAS

Suomi sydämessä

Ulkosuomalaisen tarinoita

Osa 2

ANTTI VÄLIKANGAS

2023

Julkaisuja 49

Siirtolaisuusinstituutti

Copyright: Siirtolaisuusinstituutti ja kirjoittajat

Kansikuvassa: Liisa Holm, Grönlanti

Kannen kuva: Antti Välikangas

Taitto: Painosalama

ISBN 978-952-7399-35-4 (nid.)

ISBN 978-952-7399-36-1 (pdf)

ISSN 2343-3507 (painettu)

ISSN 2343-3515 (verkkojulkaisu)

Painosalama Oy, Turku 2023

Sisällys

Suomi sydämessä	5
Finland in my heart	7
Kiitokset	9
Acknowledgements	11
Lisää kiitoksia	13
Omia kokemuksia ulkosuomalaisista ja ulkosuomalaisuudesta	15
My own experiences about <i>Expatriate Finns</i>	23
Siirtolaisuusinstituutin perustaja ja ensimmäinen johtaja	29
Siirtolaisuusinstituutin toinen johtaja	39
Siirtolaisuusinstituutin nykyinen johtaja	49
Turun yliopiston entinen rehtori, siirtolaisuustutkija	59
Ulkomailla ja ulkosuomalaisten parissa	77
Liisa ihmemaassa (Grönlanti)	91
Reijo Korte kaivosmiesten aatelia	100
Honkkari (Hongkong)	114
Espanjan Aurinkorannikko	126
Aasiaa valloittamassa	133
Sanomalehtimiehenä Australiassa	145
Maailman äärillä (Uusi-Seelanti)	160
Suomalaisena nousevan auringon maassa	173
Tangoa vai hula hulaa? (Havaiji, USA)	184
Kiinan paluumuuttaja	192
Havaiji (USA)	203
Yli 26 vuotta Kiinassa	213
Maailmanmatkaaja	223
Neljän passin siirtolainen	234
English abstracts	244
Kirjoittajat	278
Kuvagalleria	288

Floridan Finn Festit. Välikankaan arkisto.

Suomi sydämessä

Ulkosuomalaiset-projektin lähtökohtana on ollut eri puolilla maailmaa asuvien suomalaisten siirtolaisten tarinoiden audiovisuaalinen dokumentointi. Kunnianhimoisena tavoitteena on myös ollut levittää luotettavaa tietoa ulkosuomalaisista ja heidän elinolosuhteistaan, näyttää, kuinka he vaalivat suomalaisuutta ja isiensä kulttuuria.

Hankkeen avulla on aktivoitu ulkosuomalaisia toimimaan synnyinmaansa lähettiläinä nykyisissä kotimaissaan.

Kotimaamme lähihistoriaan liittyvien tapahtumien seurauksena ulkomaille on lähtenyt Suomesta noin 1,5–2 miljoonaa suomalaista.

He ovat muuttaneet pysyvästi pois synnyinmaastaan vieraisiin olosuhteisiin. Lähdön syyt ovat hyvin moninaisia ja yksilöllisiä, samoin kohdemaat, joihin asetuttiin asumaan. Usein tarkoitus on ollut viipyä vain muutama vuosi, mutta monen kohdalla väliaikaisuudesta on tullut pysyvä ratkaisu.

Tämän päivän siirtolaisuus elää voimakasta murrosvaihetta. Vanhemmat siirtolais-sukupolvet ovat katoamassa nopeasti. Tarinat ja detaljitieto eletystä elämästä häviää vähitellen unohduksiin.

SUOMI SYDÄMESSÄ, Ulkosuomalaisen tarinoita, osa 1, ilmestyi kirjana jo vuonna 2017. Niin paljon tarinoita jäi kuitenkin kertomatta, joten nyt on jatko-osan vuoro, SUOMI SYDÄMESSÄ, Ulkosuomalaisen tarinoita, osa 2.

Kirjassa tuodaan julkisuuteen ja kaikkien suomalaisten luettavaksi Siirtolaisuusinstituutin arkiston aarteita, vuosien varrella kertynyttä materiaalia.

Tarinat ovat juuri sellaisia, kuin siirtolaiset ovat ne aikoinaan meille kertoneet. Tarinat on taltioitu kirjaan heidän itsensä kertomina. Tarinat on päivitetty tämän päivän tilannetta vastaaviksi.

Antoisia lukuhetkiä!

Antti Välikangas

Finland in my heart

The starting point of my "Expatriate Finns" project was to visually document and record the stories of expatriate Finns living around the world.

Due to events related to the recent history of our homeland, approximately 1.5–2 million Finns have out-migrated Finland. They have permanently moved away from their native country into foreign environments. The reasons for leaving have been many and varying as well as the destination countries where they have settled. Often, the initial intention was to remain abroad only for a few years but for many this turned into a permanent stay.

Today, the expatriate Finn communities are at a turning point; the original migrant generations are rapidly fading and the information about their lives and their stories are waning and disappearing.

The ambitious goal of my "Expatriate Finns" project is to comprehensively document the lives and migration histories of our countrymen and -women relocating across the world. In addition, the purpose of the project is to offer a visual databank into the lives of the expatriate Finns and to act as a resource for scholars of the field. Furthermore, the project aims to demonstrate how these expatriate Finns have cherished their heritage and the cultural legacy of their parents. Simultaneously, the expatriate Finns are enabled to act as ambassadors for their native country through the project.

The first book "Finland in our hearts" – Stories from expatriate Finns, was published as a book already in 2017. However, so many stories were left untold that now it is time for another book: "Finland in our hearts" – Stories from expatriate Finns, part 2.

The book presents unseen treasures collected over the years from the archives of the Migration Institute of Finland for everyone to read. The stories in the book are displayed exactly as they have been related to me by the expatriate Finns themselves. The stories have been documented as they have told them.

Enjoy!

Antti Välikangas

Kiitokset

Uuden kirjan kirjoittaminen tuo mieleen paljon miellyttäviä muistoja, joita olen saanut kokea *ulkosuomalaisten* parissa maailman eri puolilla. Ulkosuomalaisprojektini alkoi isäni jalanjäljiltä vuonna 1989 Australiassa. Sain siellä ensimmäisen kosketuksen uuteen kansanryhmään, siirtolaiset. Lopulta haastatteluni siirtolaisten keskuudessa on venynyt reilun kahdenkymmenen vuoden mittaiseksi. Olen vaeltanut nämä vuodet *ulkosuomalaisten* jäljillä maailman eri kolkissa, kuunnellen ja taltioiden heidän koskettavia tarinoitaan. Tämä kirja tuo luettavaksi uusia tarinoita noilta matkoiltani.

Suuri kiitos tästäkin kirjasta lankeaa Siirtolaisuusinstituutin ammattitaitoiselle ja innostavalle henkilökunnalle, joka on auttanut ja kannustanut minua jatkamaan ponnisteluani tarinoiden äärellä.

Instituutin henkilöstön joukosta on kehkeytynyt minulle arvokkaita ja korvaamattomia henkilösuhteita. Yksi niistä on tutkimusjohtaja Elli Heikkilä, joka keväällä 2022 päätti pitkän ja ansiokkaan uransa Siirtolaisuusinstituutin palveluksessa. Toinen innostava uusi tuttavuus on instituutin uusi johtaja, Saara Pellander, joka ulkosuomalaistaustaisena on luonut minuun uskoa ja voimaa jatkaa ulkosuomalaisprojektiani. Arkiston puolella Jarno Heinilä on aina auttanut ja etsinyt kanssani materiaalia arkiston syövereistä.

Suuri osa kirjani saavutuksista kuuluu myös siirtolaisuuden varsinaisille ammattilaisille, Olavi Koivukankaalle, Ismo Söderlingille ja Keijo Virtaselle, jotka ovat tuoneet tutkimusmatkojaan yleisön luettavaksi kirjani sivuilla.

Suuri kunnia ja apu lankeaa myös perheelleni, joka on auttanut minua monin tavoin, joskus vähän epätoivoisessa ja minulle vähän uudessakin projektissa, kirjan kirjoittamisessa. Vaimoni Pirjo tuntee tietokoneet paljon paremmin kuin minä ja on usein ratkonut minulle niin ylivoimaisia teknisiä ongelmia. Lapseni, Milla, Henna ja Tommi ovat kääntäneet tekstejä englanniksi ja muutenkin tukeneet luovaa työskentelyäni.

Hyvä ystäväni Risto Hyppönen on toiminut kolleganani monilla kuvausmatkoilla maailman ääriellä. Hän myös tuntee *ulkosuomalaiset*-hankkeen vuosikymmenten ajalta. Risto on valanut minuun voimaa, kun usko on meinannut loppua. Risto on myös ollut tekstini oikolukija ja editori.

Suuret kiitokset kaikille!

Antti Välikangas

Acknowledgements

Writing a new book brings back many warm memories of times I've been able to spend with Finns around the world.

My project with the expatriated Finns started following my father's footsteps in 1989.

That is when I first got in touch with this new group of people, the migrants.

In the end I was travelling for more than twenty years around the World interviewing the migrants and listening to their touching stories.

This book is one product of these travels.

I owe a bit thank you for this book to the skilled and inspiring staff of the Migration Institute. They have helped me in many ways and encouraged me to continue my efforts.

I would like to acknowledge a few of the institute's staff members with whom I have during this journey formed valuable personal relationships. First, I would like to mention the research director Elli Heikkilä, who ended her long and distinguished career at the Migration Institute this spring. Another exciting new acquaintance has been the Institute's new director, Saara Pellander, who, as an expatriated Finn herself, has given me faith and strength to continue my project. On the archive side, Jarno Heinilä, has always helped me and searched for materials from the depths of the archives with me.

Another group, whom I would like to acknowledge and thank for their invaluable support, are the migration professionals, Olavi Koivukangas, Ismo Söderling and Keijo Virtanen. They have in the pages of my book, shared stories about their research trips around the world.

I owe a big thank you on this book also to my family. They have helped me in many ways in this project which has been new territory for me. My wife Pirjo has much more advanced IT skills than me and she has solved many technically overwhelming problems for me.

My children Milla, Henna and Tommi have helped me with translating materials for this project.

Risto Hyppönen has been my valuable colleague and friend for decades on the migration interview trips around the world.

Risto has given me strength during challenging times and he has also acted as a proof-reader and professional editor for my entire text.

Thank you all for your support !

Antti Välikangas

Lisää kiitoksia

Olavi Koivukangas
Ismo Söderling
Saara Pellander
Keijo Virtanen
Timo Uotila
Jarno Heinilä
Elli Heikkilä
Kirsi Sainio
Pirjo Välikangas
Milla Välikangas
Henna Välikangas
Tommi Välikangas
Risto Hyppönen
Liisa Holm
Antti Palonheimo
Teva Glad
Risto Söder
Jere Tala
Erkki Hietalahti
Reijo Korte
Mikko Rautio
Ari Hallenberg
Kalervo Kummola
Minna Mari Lehti
Anne Aallonen
Göran Streng
Irma Kupri
Rauni Virtanen
Leo Fabrirus
Mariatta Nieminen

Suomi Klubi Brasilian Penedossa. Välikankaan arkisto.

Antti Välikangas

Omia kokemuksia ulkosuomalaisista ja ulkosuomalaisuudesta

Kirjoitin jo aikaisemmassa kirjassani, miksi olen ollut kiinnostunut *ulkosuomalaisista*. Syy on yksinkertainen, isäni ja veljeni tarinat, siis henkilökohtaiset syyt.

Isäni lähti vuonna 1953 Australiaan, josta tuli hänen uusi kotimaansa. Hän eleli siellä lähes viisikymmentä vuotta ja kuolikin sinne. Isäni kotiutui Australiaan, mutta mieli seilasi jatkuvasti kahden maan välillä. Pariin kertaan hän yritti jopa muuttaa takaisin Suomeen, mutta useita vuosia jatkunut elämä Australiassa vaikeutti viihtymistä Suomessa. Yksi toive hänellä kumminkin oli; päästä lepäämään lopulta isänmaan multiin. Sen toiveen minä sitten toteutin. Isäni kuoltua hain hänen tuhkinsa ja haudasin hänet sukuhautaan synnyinkyläänsä Toholammille.

Veljeni tarina paljastui minulle yllättäen vasta isäni lähdön jälkeen 1950-luvun lopulla, kun ”uusi veli” ilmoittautui minulle ja perheelleni. Tämnäkin tarinan olen kertonut ensimmäisessä kirjassani.

Ulkosuomalaisuus on ikään kuin kasvanut minussa ja juurtunut simpääni, tietämättäni. Isäni ja veljeni pohtivat vuosien saatossa, ehkä useinkin valintaa synnyinmaansa ja uuden kotimaansa välillä. Heidän elämänsä valinnat askarruttivat pitkään myös minua. Niinpä päätin alkaa selvitellä heidän tarinoidensa taustoja. Aluksi perehdyin siirtolaisuuteen

Veljekset Bill ja Antti Porissa 1990 luvulla. Välikankaan arkisto.

ja *ulkosuomalaisuuteen* yleisesti. Lopulta päätin aloittaa ulkosuomalaisen tarinoiden dokumentoinnin laaja-alaisesti.

Ensimmäisiä tarinoita siirtolaisuudesta sain kuunnella veljeni vaimon kotona Kuopiossa, jossa vietin seuraavan kesän ensi tapaamisemme jälkeen. Veljeni valotti elämäänsä Yhdysvalloissa ja kertoi tarinoita elämästään suomalaisten keskuudessa, Floridassa.

Hän kertoi muistojaan nuoruudestaan, koulusta, armeijasta ja opiskelusta suomalaisena Yhdysvalloissa. Veljeni muisteli, kuinka hän tapasi suomalaisen vaimonsa Floridassa ja miksi hän muutti takaisin Suomeen.

Veljeni kertoi myös olleensa sotalapsena Ruotsissa, Gotlannin saarella pienessä maalaiskylässä, Lärbrossa, Visbyn ulkopuolella. Siellä minäkin sitten vietin yhden kesän, tutustuen hänen sodan aikaisiin vanhempiinsa.

Veljeni ei koskaan päässyt eroon *ulkosuomalaisuudestaan*, vaan siitä tuli hänelle työ ja harrastus.

Minun omakohtainen kosketukseni siirtolaisuuteen alkoi lukion jälkeen.

Lähdimme porukalla ajan tavan mukaan, 1960 -luvun lopulla Rovaniemeltä töihin Ruotsiin. Haaparannan työvoimatoimistossa kaikille jaettiin matkalippu ja työpaikka. Minulle tarjottiin työpaikkaa Trollhättanista, Saabin tehtailta. Valitettavasti kaikki sillä erää lähteneet kaverini joutuivat eri paikkakunnille.

Trollhättanissa minulle osoitettiin työpaikka Saabin autotehtaan linjalta, efterjustering osastolta, joka korjasi jo valmiita autoja, joissa oli huomattu joitakin vikoja. Tämä oli minun työpaikkani seuraavan vuoden ajan. Asunnoksi annettiin pieni huone poikamiesparakista. Kämpä oli levoton, koska tehtiin kolmivuorotyötä, niin aina oli joku vapaalla ja juhlat käynnissä. Seinät olivat ohutta levyä, eivätkä juurikaan estäneet juhlinnan ääniä kuulumasta huoneeseen. Onneksi sain melko pienen paremman asunnon, pienen yksiön, jossa oli oma rauha.

Kouluruotsilla pärjäilin jotenkuten alkuaikoina ja sain toimitettua jokapäiväiset asiani. Liityin mieluusti kuitenkin vapaa-aikanani mukaan suomalaisten toimintaan. Pelasimme jalkapalloa ja kävimme Suomi-Seuran järjestämissä tansseissa. Ymmärrän hyvin suomalaisia, joille nämä tapahtumat olivat ainut henkireikä ulkopuoliseen maailmaan. Suuri osa siirtolaisista oli työn perässä muuttaneita kielitaidottomia työläisiä. Minulla oli sentään jo jonkinlainen pohjakoulutus ja suunnitelmia vielä jatkaa opiskelua.

Ruotsinsuomalaisilla oli vuosittain suuret kesäjuhlat, joissa käytiin isolla porukalla. Juhlilla oli paljon erilaista ohjelmaa, mutta ehkä suurin

syy sittenkin oli toisten suomalaisten tapaaminen ja yhdessäolo. Trollhättanista vierailimme usein tuttavien luona suurissa suomalaiskeskuksissa, kuten Göteborgissa. Suosittu tanssikohde oli myös Borås, jossa oli tekstiilitehdas. Tehtaassa oli paljon suomalaisia tyttöjä töissä.

Ulkosuomalaisuudesta emme silloin vielä tienneet mitään, mutta näin jälkikäteen ajatellen kyllä toimin-

Antti Välikangas Ruotsissa, Trollhättanissa.

Antti Uumajan yliopistossa 1970–1972.

nallamme oli selvät toimintaperiaatteet ja tarve yhdessä-oloon suomalaisten kesken.

Suuri osa rovaniemeläisistä koulukavereistani oli suunnannut opiskelemaan Suomessa etelän yliopistoihin. Meillä muutaman kaverin kanssa Etelä-Ruotsissa virisi ajatus pyrkiä opiskelemaan Uumajan yliopistoon, joka oli silloin vireä ja nuori opinahjo. Siellä oli useita tiedekuntia ja opiskeluasuntoja tarjottiin lähes kaikille sopivaan hintaan. Niinpä pyrin ja pääsin opiskelemaan tilastotiedettä ja kansantaloutta

Uumajaan syksyllä 1970. Tavoitteenani oli ekonomin tutkinto. Sain Uumajasta upouuden yksiön ylioppilaskylästä, joka sijaitsi aivan yliopiston läheisyydessä.

Tästä alkoi *ulkosuomalaisuuteni* seuraava vaihe. Opiskelujen ohella hakeuduin jälleen suomalaisten opiskelijoiden pariin. Heitä olikin Uumajassa paljon. Suomesta oli silloin hyvät kulkuyhteydet Uumajaan. Laivamatka Vaasasta Uumajaan kesti vain nelisen tuntia. Pohjanmaalaisia oli Uumajassa luonnollisesti runsaslukuisesti, samoin porukkaa Pohjois-Suomesta.

Urheilu on aina kiinnostanut minua, joten pelasimme suomalaisten joukkueilla sekä jalkapalloa että koripalloa yliopiston sarjoissa.

Kanssakäyminen ruotsalaisten kanssa oli täällä vilkkaampaa, jo senkin takia, että opiskelija-asuntoni käytävässä asui minun lisäksi kymmenen ruotsalaista opiskelijaa. Kaikesta huolimatta yhteinen toiminta suomalaisten kanssa oli minulle luontevampaa, ikään kuin itsestäänselvyys.

Kävin Uumajasta parina kesänä opiskeluaikana töissä Taalainmaalla, Smedjebackens Valsverk -nimisellä terästehtaalla. Menin sinne muutaman suomalaisen opiskelukaverini kanssa. Tehtaalla tutustuin toki ruotsalaisiin

Antti kesätoivissa Smedjebackenissa, Ruotsissa kesällä 1970. Välikankaan arkisto.

työkavereihin, mutta silti pidin yhteyttä myös muutamiiin sikäläisiin suomalaisiin.

Ulkosuomalaisuuteni päättyi tällä kertaa nopeasti. Syksyllä 1972 vierailin Turussa ja pääsin töihin Yleisradioon.

Seuraavan kerran tutustuin ulkomaihin ja siirtolaisuuteen vuonna 1985, kun hain stipendiä tutustuakseni televisiotoimintaan Pohjois-Amerikassa. Sain ASLA-Fulbright -stipendin veljeni

avustuksella kolmeksi kuukaudeksi. Samaan pakettiin kuului ison amerikkalaisen lentoyhtiön rajaton lentolippu Pohjois-Amerikassa kyseiseksi ajaksi.

Olin työskennellyt elokuvaajana Ylessä jo reilut kymmenen vuotta, asemapaikkana silloin Pori. Kuvaajana halusin keskittyä matkallani television uutis- ja draamatuotantoihin. Sain itse määritellä kohteet ja aikataulun. Kohteinani olivat New York, Toronto, Montreal, Washington ja Los Angeles. Pyrin löytämään suomalaisia, jotka työskentelivät kyseisissä kohteissa television palveluksessa ja eri tehtävissä.

Torontossa löysinkin toisen polven suomalaisen, joka oli viihdetoimituksen päällikkö ja innokas Suomi-fani. Hän pyysi minut kotiinsa vierailulle ja esitteli yllpeänä kellariinsa rakentamaansa yhden hengen saunaa, jossa lämpötilan piti olla jatkuvasti yli 100 astetta. Se oli hänen mukaansa kunnan suomalaisuutta.

Hän vei minut myös elämäni ensimmäiseen NHL -jääkiekko-otteeseen. Se oli unohtumaton kokemus. Suomalaisia jääkiekkoilijoita pelasi jo silloin menestykkäästi Pohjois-Amerikassa.

Washingtonissa pääsin tutustumaan suomalaisen kirjeenvaihtajan Mikko Valtasaaren toimintaan. Suomen ja Ruotsin televisioilla oli siellä yhteinen pieni studio, editointiyksikkö ja yhteinen kuvaaja. Oli mielenkiintoista seurata, miten usein kotonakin katsomani uutispätkät syntyivät.

Los Angelesissa pääsin tutustumaan ABC-studioihin. Löysin sieltä suomalaisen kuvaajan, joka työskenteli teatteritoimituksessa. Hän toimi

tiimissä, joka toteutti pitkää tv-sarjaa *General Hospital*. Siihen aikaan sarja oli maailman pisin yhtäjaksoisesti toteutettu tv-tuotanto. Sarjan suomalainen kuvaaja oli usein vierailut myös kouluttajana Yleisradion studioilla Helsingissä.

Tapasin elokuvakaupungissa myös muita suomalaisia muun muassa Eki Mikko- sen, joka auttoi minua myöhemminkin kuvausmatkoillani ulkосуomalaisten jäljillä. Ekillä oli kaupungissa oma matkatoimisto.

Havaiji oli yksi unelmieni kohde ja koska ilmaisen lip-

puni matkustusoikeus ulottui myös sinne, Eki järjesti minulle edullisen majoituksen saarelle. Honolulu ja siellä Waikiki Beach, siinä olivat monen maailmanmatkaajan unelmat ja nyt minä sain tutustua niihin.

Enpä voinut olla törmäämättä suomalaisiin Havaijillakaan. Kalpeana poikana minuun kiinnitti huomiota rannalla aurinkorasvoja myyvä kaveri ja hetken keskusteltuamme hän osoittautui suomalaiseksi, joka oli työskennellyt saarella jo tovin aurinkoöljyjen kauppiana Waikiki Beachilla. Hänestä oli minulle paljon iloa. Hän esitteli minulle saarta hyvin monipuolisesti. Tapasin hänen kauttaan muun muassa alkuperäisväestöä edustavan, tumman, suuren nuoren miehen, joka kehui, että hänen isänsä oli suomalainen ja äitinsä Havaijilta kotoisin. Kaveri toimi aikanaan isänsä kanssa metsätöissä Kanadassa, raavaana suomalaisena tukkijätkänä.

Kun USA:n turnee lähenee loppuaan, suuntasin Floridaan veljeni talolle, Lake Worthin suomalaisalueelle. Vaimoni lensi sinne Suomesta ja vietimme siellä yhdessä parin viikon loman. Veljeni talon vahtina oli suomalainen mies, Jack. Hän tutustutti meidät alueen suomalaisiin. Floridasta oli muodostunut suomalaisuuden keskus Yhdysvalloissa. Myös monet muu-

Surffaamassa Havaijilla v. 1985. Välikankaan arkisto.

Matkan loppupuolella vaimoni Pirjo tuli minua tervehtimään Floridaan. Välikankaan arkisto.

alla asuvat suomalaiset, pohjoisessa ja Kanadassa, ostivat silloin asunnon Floridasta.

Tapasin siellä monenlaisia suomalaisia, myös veropakolaisia, jotka olivat polttaneet siltansa Suomeen ja jotka itkivät kurjuuttaan ja koti-ikävänsä, kun eivät voineet enää palata Suomeen.

Seuraava kokemukseni *ulkosuomalaisuudesta* suuntautuikin isäni ja lanjäljille. Aloin pikku hiljaa yhä enemmän kiinnostua isäni siirtolaisuushistoriasta. Olin alkanut selvittää mahdollisuutta matkustaa Australiaan tutkimaan ja kuvaamaan hänen elämäänsä siellä. Ajatuksena oli toteuttaa materiaalista dokumenttielokuva. Saatuaani ylimääräisen apurahan, työnantajani TV2 vihdoinkin vuonna 1989 myöntyi ja antoi luvan kolmihenkiselle kuvausryhmällemme matkustaa Australiaan. Matkan tulokseksi toteutui tunnin mittainen dokumenttielokuva isästäni nimeltään *Siirtolaisen laulu*.

Tästä alkoi varsinainen elämäntyöni, jota sitten kestitkin reilut 20 vuotta; suomalaisen siirtolaisuuden elokuvallinen dokumentointi eri puolilta maailmaa.

Olen reissannut *ulkosuomalaisten* perässä useasti Australiaan, sitten Etelä-Afrikkaan, Etelä-Amerikkaan ja Pohjois-Amerikkaan. Useita matko-

ja olen tehnyt Eurooppaan, Venäjälle, Kiinaan ja eri puolille Aasiaa. Voin sanoa, että olen vierailut melkein joka paikassa, missä on suomalaisia.

Kunnioitukseni *ulkosuomalaisia* kohtaan on lisääntynyt joka matkan jälkeen. He ovat sankareita, jotka ovat joutuneet lähtemään isänmaastaan monesta eri syystä. He ovat onnistuneet luomaan itselleen ja perheilleen tyydyttävät elinolosuhteet, usein haasteellisissakin paikoissa.

Myöhemmin etenkin Australiasta tuli mielenkiintoni kohde, varmasti isäni ansiosta. Osallistuin aktiivisesti Suomen ja Australian väliseen ystävyysyhdistystoimintaan. Perustin Poriin Suomi-Australia yhdistyksen, jonka puheenjohtajana toimin vuosikautia. Minut valittiin myös Suomi-Australia yhdistysten Liiton presidentiksi noin kymmeneksi vuodeksi.

Monella *ulkosuomalaisella* on ollut läpi elämänsä SUOMI SYDÄMESSÄ.

Antti Välikangas

Antti Välikangas

My own experiences about *Expatriate Finns*

I have mentioned in my previous book, why I'm so interested in *Expatriate Finns*. The reason is very simple, the history of my Father and Brother. My Father left for Australia in 1953 and this country became his new homeland. He lived in Australia for almost 50 years and also died in the country. Although he built his whole life in Australia, his heart never quite left Finland. He even tried to move back to Finland twice but since he had lived so long in Australia, it was not easy to settle again in Finland. His final hope was still to be buried in Finland, which he considered to be his true homeland. I honoured his wish and travelled to Australia to get his ashes and buried him in the family grave in Toholampi, where he was born.

I learnt that I had a brother only after my Father had left for Australia at the end of the 1950s. My brother suddenly appeared from nowhere, this is also a story which I have told in my first book. While my Father and Brother were struggling between their new homeland and the country they were born in, the concept of an *Expatriate Finn* started to grow in me subconsciously. I finally gave in and started exploring My Father's and Brother's history, which resulted into a large study of *Expatriate Finns* and their lives.

The first stories of *Expatriate Finns* I heard in Kuopio, at my Brother's wife's place, where spent the following summer after our first encoun-

ter. My Brother shared stories about his life in Florida, in the US, where he lived amongst other Finns. He told me about his youth education and military service but also how he met his wife and how he finally moved to Finland.

My Brother had been a war child in Sweden, in a small village in Lärbro, just outside of Visby, in Gotland. Later on I also spent one summer in this village, where I got to know his foster parents during the war. My brother had been an *Expatriate Finn* and he also built a career out of it.

My first immigration experience happened after high school, when we left for Sweden (like everyone else) to find work at the end of the 1960s. At Haparanda unemployment office, they were giving out travel tickets and jobs. I got a job in Trollhättan, at the Saab factory. Unfortunately I was separated from my friends, since they all got jobs from different locations. Regardless of this, I travelled to Trollhättan and started working at the Saab factory, in a department, where ready-made cars were checked for additional faults. I worked there for one year doing three-shift work and lived in a hut with other single men. I had my own room, but the walls were very thin and since there were always many parties, I did not get that much sleep. Luckily, I managed to find my own place rather soon, a small studio, which was more peaceful. I had studied Swedish at school and got by somehow.

I was lucky in a sense since I had a high school diploma and a plan to continue studies. There were many immigrants who didn't know any Swedish, they had just moved to Sweden to find a job. These immigrants created their own Finnish community to get by in this foreign country, which was of course completely understandable. During my free time

I also joined their activities, played football, and went to dances. They also organised a huge summer party and other kinds of activities but I think that the main reason for attending their activities was still to meet other Finnish people. This is something that I did not realise at that time since I hadn't explored the concept of being an expatriate Finn. But now when I think back, we always went to places such as Gothenburg and Borås, which had a big Finnish population. So, it was important to engage in activities shared with my fellow citizens.

I grew up in Rovaniemi and many of my friends moved to southern Finland after their studies. When I was working in southern Sweden, we decided to apply for a university in Sweden instead with a group of

Hawajji 1985. Välikankaan arkisto.

friends and chose Umeå since it had a rather new university with various faculties and cheap student accommodation. I got into the university of Umeå and started studying statistics and economics in the autumn of 1970. I also managed to get a brand new studio for myself in the proximity of the university. This next step in my life led into even stronger engagement with other Finns. There were very many Finnish people in Umeå since it had good travel connections to and from Finland. It took only 4 hours from Vasa by ferry. This means that there were many people from Ostrobothnia, but also from the northern part of Finland. I have always been interested in sports and since there were so many Finns in Umeå, we had our own teams at the university in football and basketball. Of course, I was also in contact with many Swedish people, however I always felt a stronger connection with the Finns.

I found a summer job in Dalarna at the Smedjebackens Valsverk steel mill. I worked there two summers and although I went there with two Finnish friends, I was now interacting with more Swedish people than before.

My expatriate experience ended quite abruptly when I visited Turku in 1972 and got a job with YLE, the Finnish broadcasting company.

Next time I was dealing with immigrants was in 1985 when I got a scholarship (with my brother's help) to get an insight into the broadcasting business in the northern USA.

Hollywood 1985. Välikankaan arkisto.

I was given an ASLA Fulbright scholarship for 3 months. An unlimited flight ticket in North America was part of the package. At this point I had already worked for Yle for 10 years as a motion picture camera operator and was stationed in Pori. During my travels, I wanted to concentrate on news and drama instead. I arranged the destinations and the timetable myself and chose to travel to New York, Toronto, Montreal, Washington and Los Angeles. My mission was to find as many expatriate Finns as possible who would be working in different positions inside the broadcasting business in the chosen locations. I managed to find a chief of an entertainment department in Toronto and he was a big fan of Finland. He proudly presented his one person sauna to me, which he had built in his basement. The sauna's temperature had to be over 100 degrees celsius all the time and by having this, he himself thought to be a true Finn. He also took me to my first ever NHL icehockey game. It was a great experience since there were already many famous Finnish icehockey players in North America at that time.

In Washington I got to know Mikko Valtasaari, who was the current foreign correspondent. The Finnish and Swedish broadcasting companies had a small joint studio with editing facilities and one camera man. It was very interesting to see how the news flashes were made in real life. In Los Angeles I visited ABC studios. There I found a Finnish cameraman

who was working in the drama department, he worked in a team, which produced the well known tv-serie, *General Hospital*, the longest continuously shown series in the television at that time. This camera man had visited Finland many times and worked as an instructor with Yle.

I also met other Finns in the city of movies, for example Eki Mikkonen, who had a travel agency in the city. Eki helped me also later on during my various trips when working with my *Expatriate Finn* projects.

Like many other people, I had always wanted to travel to Hawaii and since I could also use my travel ticket there, Eki organised me a cheap accommodation in Honolulu. Of course, I also ran into Finnish people in Hawaii. I needed to buy sunscreen (since I was not so used to the sun), noticed a seller on the beach and after having talked to him for a while, he turned out to be a Finn who had lived on the island for a while. He was very friendly and gave me an introduction to Hawaii. Through him I met one tall native Hawaiian, it turned out that his father was from Finland and mother was from Hawaii. This guy was working with his father in the forest, like a proper lumberjack.

Me and my wife, Pirjo in Florida 1985. Picture A. Välikangas.

When my time in the USA was about to end, I headed to Florida to my brother's house. My wife travelled from Finland, so that we could spend a holiday together. A Finnish man named Jack was taking care of my brother's house while he was away. Since he was very familiar with the area, he was showing us around. There were many Finns living in the area, it had actually become a centre of th Finnish speaking people in the USA. And Although Finnish people would be living elsewhere in the USA and Canada, they would still get an apartment from Florida.I

Famous beach in Hawaii, Waikiki Beach, Diamond Head background. Picture A. Välikangas.

met all different kinds of Finns in Florida, also people who had left Finland so that they didn't have to pay taxes. They had burnt all their bridges behind, but were still longing for their home country.

Like mentioned at the beginning, I became interested in my father's history and eventually started to investigate whether it would be possible to travel to Australia to film a documentary of my Father's life. After I had received an extra grant to facilitate this, my employer finally gave in and allowed our 3-member film crew to travel to Australia to make this documentary, it was called "The song of an immigrant". In my own mind, this really started my life's work, which lasted for 20 years, filming and telling the stories of expatriate Finns all around the world. I've travelled multiple times to Australia, South and North America, Europe (including Russia) and Asia. Almost to every location where it's possible to find a Finn. I have the utmost respect for these expatriates who had to leave their home country for various reasons and managed to build a new life for themselves, sometimes in very scarce conditions.

And while they were doing this, they still kept Finland in their hearts.

Antti Välikangas

Olavi Koivukangas

Siirtolaisuusinstituutin perustaja ja ensimmäinen johtaja

Siirtolaisuusinstituutin synty ja merkitys

Juuret Turun yliopistossa

Siirtolaisuusinstituutin juuret ovat Turun yliopiston historian laitoksella ja professori Vilho Niitemaan merkittävässä elämäntyössä.

Vuonna 1963 hän aloitti Suomen kaukosiirtolaisuuden tutkimusprojektin ja kutsui professori John Kolehmainen ja muita amerikansuomalaisia tutkijoita Turkuun. Muistan osallistuneeni myös Etelä-Pohjanmaan Amerikan siirtolaisuudesta väitöskirjan tehneen Anna-Leena Toivosen luennoille. Oppilailleen Niitemaa antoi siirtolaisuuteen liittyviä aiheita. Minä sain aiheeksi amerikansuomalaisen Raivaaja-lehden suhtautuminen Suomeen toisen maailmansodan aikana. Graduni valmistui 1967, jolloin auskultoin ja aloitin oikeustieteen opinnot.

Suunnitelmat muuttuivat, kun Australiasta 1967 palannut merimiespappi Urpo Kokkonen kertoi Niitemaalle, että Australian National University Canberrassa etsi pohjoismaista tutkijaa tekemään väitöskirjaa skandinaavisesta siirtolaisuudesta Australiaan. Kun Niitemaan ensimmäinen ehdokas kieltäytyi tehtävästä, professori kysyi minulta halukkuuttani lähteä Canberraan. Hän antoi minulle viikon mietintäaika. Soitin pro-

fessorin ehdotuksesta Vetelissä hammaslääkärinä toimivalle vaimolleni. Hän suhtautui myönteisesti ajatukseen tehtävästä. Niinpä lähetin paperini Australiaan ja kävin kielikokeessa Australian tiedotustoimistossa Helsingissä. Valinta kohdistui minuun ehkä siksi, että Niitemaa oli julkaissut graduni Turun Historiallisessa Arkistossa. Lähetin graduni englanninkielisen yhteenvedon hakemuksen liitteenä Australiaan.

Yksi juuri Australiassa

Syksyn 1968 perehdyin aiheeseen ja opiskelin englantia. Kielitaidon harjoittelun takia matkustimme laivalla Afrikan ympäri. Koska Suezin kanava oli pommitettu tukkoon, matka Sydneyhin kesti kuukauden. Saavuimme helmikuun 1969 alussa Canberraan, jossa tuleva esimieheni prof. Charles Price otti meidät lämpimästi vastaan. Uppouduin heti innolla tutkimustyöhön väestötieteen laitoksella, jossa tutkijoita ja väitöskirjan tekijöitä oli eri

puolilta maailmaa. Vaimoni auttoi minua arkistotutkimuksessa, kunnes hän sai oikeuden tehdä työtä kouluhammaslääkärinä. Australiassa, tutkimusaikani loppupuolella, elokuussa 1971 meille syntyi tytär Siru Susanna.

Väitöskirjani skandinaavisesta siirtolaisuudesta valmistui huhtikuussa 1972, ja se oli ensimmäinen suomalaisen Australiassa suorittama tohtorin tutkinto.

Mietin mitä teen kun palaan Suomeen? Ajattelin, että ellei työtä löydy, niin voimme vaikka perustaa pikaruokaketjun, *Kentucky Fried Chicken*. Sitten luin amerikkalaisesta lehdestä lauseen: ”Ellei sinulla ole työpaikkaa, niin ehkä voi-

Olavi Koivukangas yhdellä monista ulkomaanmatkoista siirtolaisten keskuuteen. Välikankaan arkisto.

sit perustaa sellaisen.” Niinpä mielessäni kypsä ajatus, että myös Suomeen tulisi perustaa siirtolaisuuden tutkimuskeskus.

Paluu Suomeen

Huhtikuussa 1972 pidettiin yliopistolla juhlallinen tohtoriseremonia ja Suomen suurlähettilään vastaanotto. Sen jälkeen lähdimme yhdeksänkuukautisen vauvan kanssa paluumatkalle Suomeen.

Yli kolme kuukautta kestänyt matkamme tähtäsi jo tulevaan tutkimukseen. Materiaalin keräämiseksi haastattelin siirtolaisia eri maissa. Uudessa-Seelannissa olimme ensin 10 päivää. Haastattelin siellä vanhoja suomalaisia. Näistä haastatteluista oli myöhemmin hyötyä kirjoittaessani Uuden-Seelannin suomalaisten historian.

Seuraavaksi olimme viikon Tahitilla ja saman ajan Havaijilla, josta lensimme San Franciscoon. Sinne olimme lähettäneet Pirjon ansaitsemilla rahoilla ostetun Alfa Romeo-merkkisen urheiluauton. Suomen konsulaatin avulla saimme auton laivasta sen jälkeen, kun rahtipaperit oli lähetetty Suomen osoitteeseen.

Yosemiteen kansallispuiston jälkeen tapasimme Los Angelesissa Finlandia Foundationin johtajan Väinö Hooverin (alkujaan Huovinen). Hänestä oli tullut miljonääri lentokoneiden sähkölaitteiden keksijänä. Suomi-Seuran toiminnanjohtaja Tauri Aaltio oli antanut minulle hänen osoitteensa lähtiessämme Australiaan.

Matka jatkui San Diegoon ja Meksikoon. Sitten jatkoimme Dead Valleyn kautta Las Vegasiin ja yli Kalliovuorten

Olavi Koivukangas Penedossa Brasiliassa. Välikankaan arkisto.

Kanadan puolelle Niagaran putouksille, jossa asui luokkatoverini kansakoulusta.

Juhannuksen vietimme suomalaisten kokolla ja nautimme puolalaista pontikkaa. Juhannuksen jälkeen ajoimme Washingtoniin ja Philadelphiaan tapaamaan vastaväittäjäni prof. E. Hutchinsonia. Matka jatkui edelleen ylös Fitchburgiin, jossa asui siirtolaisia kotikylästäni.

New Yorkissa lastasimme auton laivaan ja pian olimme Pariisissa Eiffel-tornin juurella. Saksassa kävimme tapaamassa vaimoni siskon perhettä ja sitten ajoimme Ruotsiin Uumajaan, jossa asui kaksi serkkuani. Opiskeluajana he olivat järjestäneet minulle kesätyöpaikan. Uumajasta matkustimme laivalla Vaasaan ja vanhaan kotiini Evijärvelle saavuimme elokuun alussa 1972. Suomen lippu liehui siellä salossa. Suomi oli muuttunut paljon. Ystävät olivat vanhentuneet ja ensimmäiset supermarketit oli perustettu. Lotto oli itselleni tuolloin täysin uusi sana.

Evijärveltä ajoimme pian Turkuun. Professori Niitemaa otti minut jonkinlaiseksi puoliassistentiksi Turun yliopiston historian laitokselle.

Turussa perheemme vuokrasi kaksion. Kalustimme sen punaisilla sohvilla kiireisesti, koska Australian vastaväittäjäni Adelaiden yliopistosta oli tulossa kylään matkallaan Neuvostoliittoon.

Munchenin olympialaisten aikaan kollegani Australiasta vieraili Turussa muutamia päiviä. Kun sitten saatoin hänet Turun rautatieasemalle, juna oli ehtinyt lähteä, joten minun täytyi ajaa vieraani Helsingin rautatieasemalle. Ajoin kovaa vauhtia Helsinkiin. Ystäväni ehti kuin ehtikin Leningradin junaan. Muutamia päiviä myöhemmin tuli tieto, että lentokone Leningradista oli pudonnut lähelle Moskovan lentokenttää. Arvelin heti, että australialainen ystäväni oli ollut koneessa. Myöhemmin sain vahvistuksen perheeltä Adelaidesta, että ystäväni oli menehtynyt tässä lento-onnettomuudessa.

Suomessa tarvittiin siirtolaistutkimusta

Vuoden 1970 tienoilla noin 100 000 suomalaista muutti Ruotsin teollisuuden palvelukseen ja Suomen väkiluku laski tilapäisesti. Suomen valtio ja erityisesti työministeriö olivat huolestuneita muuttoaallost ja vähitellen pyrittiin käynnistämään paluumuuttoprojekteja. Syksyllä 1972 osallistuin työministeriön toimistopäällikkö Altti Majavan seminaariin

Professori Niitemaa pitämässä puhetta Siirtolaisuusinstituutin perustamiskokouksessa, Koivukangas kuuntelee. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

Paimiossa ja kerroin Australiassa siirtolaisista keräämästäni haastatteluaiineistosta. Majava neuvoi minua tekemään työministeriölle anomuksen aiheena suomalainen siirtolaisuus Australiaan sodan jälkeen. Vuonna 1975 ilmestynyt kirja *Suomalainen siirtolaisuus Australiaan toisen maailmansodan jälkeen* on yksi instituutin ensimmäisistä julkaisuista.

Siirtolaisuusinstituuttisäätiön perustaminen

Professori Niitemaa kertoi, että hän oli yhteistyössä Suomi-Seuran ja akateemikko Eino Jutikkalan kanssa perustanut toimikunnan suunnittelemaan moniosaista Suomen siirtolaisuuden historiaa. Työryhmän

sihteerinä toimi Reino Kero. Puolentoista vuoden kuluttua Niitemaa turhautui hankkeeseen. Tähän liittyi ilmeisesti myös tavoite saada siirtolaisuuden tutkimuskeskus Turun yliopistoon. Hanke ei kuitenkaan edistynyt. Yhtenä syynä lienee ollut professorien välinen kilpailu ja ehkä kateuskin.

Niinpä tuli mieleeni erillisen säätiön perustaminen. Pyysin mallisääntöjä juristiksi valmistuneelta veljeltäni Keijolta. Totesimme Niitemaan kanssa, että hankkeella oli valtakunnallista kannatusta. Vuonna 1973 kävimme neuvottelemassa ministeriöissä, yliopistoissa ja muuttoliikkeistä kiinnostuneiden yhteisöjen kanssa. Rahoituksesta kävin neuvottelemassa opetusministeriön kansainvälisen osaston päällikön Kalervo Siikalan kanssa. Siikala suhtautui hankkeeseen myönteisesti.

Niinpä Siirtolaisuusinstituutisäätiö perustettiin Turun yliopistossa maaliskuun 15. päivänä 1974. Läsnä oli 21 yhteisöä, mukana neljä ministeriötä ja kaikki Suomen yliopistot. Valtuuskunnan puheenjohtajaksi valittiin Jorma Pohjanpalo Suomi-Seurasta ja hallituksen puheenjohtajaksi Vilho Niitemaa. Minut valittiin säätiön asiamieheksi ja instituutin johtajaksi ja Maija-Liisa Kalhama toimistosihteeriksi. Varsinainen toiminta alkoi elokuussa 1974 historian laitoksen käytössä olleen vanhan kasarmin kirjastona toimivan hallin nurkkaan lastulevyistä rakennetussa kahdessa pienessä toimistohuoneessa.

Perustajajäsenet lahjoittivat säätiön peruspääoman, jota silloin tarvittiin 50 000 mk. Ylimääräiset varat, 50 000 mk, sijoitimme viiteen suomalaiseseen pörssiyhtiöön. Yksi näistä oli Nokia, jonka salkun arvo nousi 6 miljoonaan markkaan vuonna 2000. Tilintarkastajien neuvon mukaan myimme osakkeita 4 miljoonaan edestä. Rahat sijoitettiin instituutin tutkimusrahastoon.

Kiitos opetusministeriölle

Alkuaikoina Siirtolaisuusinstituutilla oli oma rivi valtion budjetissa. Nykyään monet tutkimuslaitokset on niputettu yhteen, yhdelle riville. Läm-möllä muistelen Matti Gustafsonin ja Fredrik Forsbergin ymmärrystä virkamiehinä Siirtolaisuusinstituuttia kohtaan. Suuremmissa hankkeissa, kuten Suomen Siirtolaisuuden Historia, sain ymmärrystä ja apua kansliapäällikkö Jaakko Nummiselta. Erityisesti on jäänyt mieleeni, kun kesällä 1987 kävin tapaamassa opetusministeri Christoffer Taxellia. Aiheena oli

instituutin avustuksen nostaminen niin, että voitaisiin ostaa tietokoneita ja palkata kolme työntekijää keräämään tietoja passi- ja matkustajaluette-loista *Siirtolaisrekisteriin*. Rekisteri oli tarkoitettu Suomen lahjaksi siirtolaisille liittyen Delaware-siirtolaisuuden 350-vuotisjuhlaan vuodelle 1988. Ministeri kutsui huoneeseen kansliapäällikön, joka totesi, ettei ministeriöllä ole varaa tällaiseen. Ministeri Taxell ilmoitti, että tämä on niin hyvä hanke, että siihen kyllä löytyy rahat. En muista, että 35 vuoden aikana olisi kertaakaan pettynyt opetusministeriöön. Esitänkin tässä opetusministeriölle parhaat kiitokset instituuttia kohtaan osoitetusta myötämie-lisyydestä.

Toiminta käynnistyy

Kun perusrahoitus opetusministeriöstä oli kunnossa, niin seuraava ta-voite oli lisätilojen hankkiminen. Muutamia huoneita saimmekin käyt-töömme, kun historian laitos muutti uusiin toimitiloihin kasarmilta. Aluksi suunnittelimme arkkitehti Raimo Narjuksen kanssa instituutille omien toimitilojen hankkimista. Mielessämme oli myynnissä oleva Ing-manin talo, joka oli hinnaltaan edullinen. Kuitenkin sen kunnostaminen olisi tullut kalliiksi. Tajusin kuitenkin varhain, ettei tärkeää ole se, että

Siirtolaisuusinstituutti, Piispankatu 3, vuosina 1981–2001. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

Siirtolaisuusinstituutti Eerikinkatu 34, vuosina 2009–2019. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

Olavi Koivukangas Argentiinassa Colonia Finlandesin 100-vuotisjuhlilla vuonna 2006. Välikankaan arkisto.

omistaa rakennuksia, vaan oikeus käyttää niitä. Instituutin tärkeä yhteistyökumppani Ruotsin Siirtolaisuusinstituutti Växjössä kaatui aikanaan ylisuureen rakennustoimintaan ja suuriin velkoihin.

Ja vuonna 1980 sain vihdään, että yliopiston materiaalitieteen laitos muuttaa pois kaupungin omistamista tiloista Piispankatu 3:sta. Tartin heti tilaisuuteen. Vuoden 1980 lopulla instituutti pääsi muuttamaan isoihin tiloihin, joissa oli mahdollista käynnistää myös näyttelytoimintaa. Sinne voitiin jopa sijoittaa Amerikasta tuotu piikkipyöräinen traktori. Myö-

hemmin toimitiloja vielä laajennettiin vanhassa tehdaskiinteistössä. Katussa olevat toimitilat olivat viihtyisät ja toimimme siellä yli 20 vuotta.

Sitten Åbo Akademi osti koko korttelin ja instituutti muutti Linnankadulle vanhaan Huhtamäen kiinteistöön. Yhtenä mahdollisuutena oli Tähtitorninmäki, mutta sijaintinsa puolesta se ei ollut yhtä hyvä.

Linnankadulta pääsimme muuttamaan vuoden 2008 lopulla vanhaan jugendtaloon, osoitteeseen Eerikinkatu 34. Tämä tapahtui hieman ennen kuin jäin eläkkeelle vuonna 2010.

Eerikinkadun talosta instituutti muutti vuonna 2019 sisäilmaongelmien takia nykyiseen toimipaikkaansa Åbo Akademin tiloihin Hämeenkatu 13:sta.

Haluan esittää Turun kaupungille kiitokset hyvästä yhteistyöstä muun muassa toimitila-asioissa. Tavoite siitä, että opetusministeriö rahoittaa toiminnan ja kaupunki osoittaa toimitilat, toteutui hyvin.

Tämä päivä ja tulevaisuus

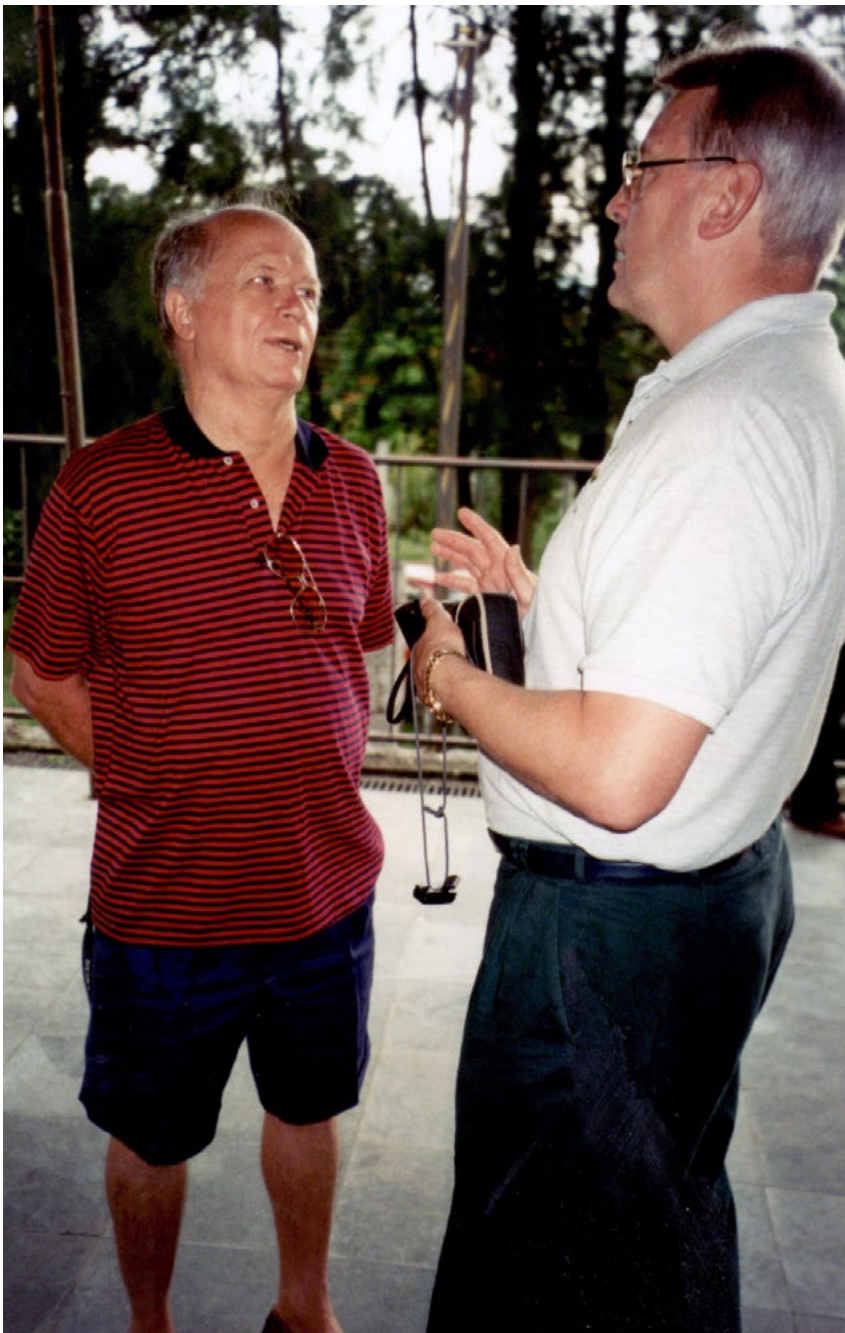
Siirtolaisuusinstituutti on yksi alansa suurimpia ja tunnetuimpia tutkimuslaitoksia maailmassa, ja siitä on Turun kaupunki ja koko Suomi hyötynyt monin tavoin. Se on tuonut paljon tutkijoita ja vierailijoita Turkuun. Se on ollut myös melkoinen työllistäjä ja verotulojen tuoja kaupungille.

On myös mainittava, että instituutin toimesta on perustettu Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskus Seinäjoelle ja Siirtolaisuusmuseo Peräseinäjoen Maailmanraitille, jonne on tuotu siirtolaisten rakennuksia eri puolilta maailmaa. Näistä erikoisin on Siperiasta tuotu rangaistuvanki Matti Unkurin rakentama talo.

Siirtolaisuusinstituutti täyttää 50 vuotta vuonna 2024. Toivoisin, että silloin voitaisiin kirjoittaa Siirtolaisuusinstituutin 50-vuotishistoria. Kun instituutti perustettiin vuonna 1974, Suomi-Amerikka Yhdistysten Liiton puheenjohtaja Jussi Saukkonen lausui: "Siirtolaisuusinstituutti on kuin tyhjä säkki, ja aika näyttää pysyykö se pystyssä."

Saavutustensa perusteella Siirtolaisuusinstituutti voi katsoa luottavaisesti tulevaisuuteen.

Olavi Koivukangas

Jaakko Tammela ja Olavi Koivukangas Brasilian Penedossa. Välikankaan arkisto.

Ismo Söderling

Siirtolaisuusinstituutin toinen johtaja

Eteläisen Amerikan suomalaisyhteisöjä koluamassa

Armeijasta päästyäni lähdin parin päivän varoitusajalla, syksyllä 1969 Göteborgiin liukuhihnatöihin Volvoja tehtailemaan. Ruotsiin tuli tehtyä vielä pari muutakin tehdasreissua 1970-luvun alussa.

Viime vuosituhannen loppupuolella amerikansuomalaisuus tuli tutuksi USA:ssa (Michigan) ja Kanadassa (Quebec City) tehdyn tutkimustyön kautta. Suuret siirtolaisuuden kohdealueet olivat vähitellen hallussani. Työn kautta Siirtolaisuusinstituutissa tulivat eri maihin suuntautuneet pienemmät siirtolaisuusvirrat tutuiksi. Tässä suhteessa Teuvo Peltonien teos *Kohti parempaa maailmaa: Suomalaisten ihannesiirtokunnat 1700-luvulta nykypäivään* (1985) oli verraton innoittaja. Kirjassa on listattuna kaikkiaan 18 suomalaista utopiyhteisöä.

Vuosituhanen molemmin puolin kolusin suomalaisia yhteisöjä Brasiliassa (Penedo), Argentiinassa (Colonia Finlandesa) ja Paraguayssä (Villa Alborada). Utopioiden syntyhistoriat ovat erilaisia: Colonia Finlandesin juuret ovat 1900-luvun alussa, jolloin Suomessa oltiin peloissaan venäläistymisestä. Utopian piti tarjota Arthur Thesleffin johdolla turvapaikka lähinnä suomenruotsalaisille muuttajille. Hanke ei lähtenyt kunnolla käyntiin, sillä paljolti Helsingin seudulta lähteneiden perheiden vesat

Nueva Alborada, Paraguay. Vasemmalta Anita Sulka, likka Laulaja, Manu Holopainen ja Ismo Söderling. Söderlingin arkisto.

eivät maataloustyötä osanneet. Tosin muuttajat eivät pitäneet puutetta ongelmana, sillä kotimaasta virtasi rahaa sen verran paljon, että elintaso säilyi halvassa maassa. Kolonia oli jo hiipumassa, kunnes 1920-luvulla Kiteen seudulta tuli noin 60 henkeä antamaan sinne eloa. Nämä kaksi muuttajaryhmää pitivät etäisyyttä toisiinsa. Thesleff muutti pois muutama vuoden oleskelun jälkeen. Tänä päivänä varsinaista siirtokuntaa ei ole – tosin kartasta löytyy edelleen joitain Suomeen viittaavia nimiä.

Kun vierailin Colonia Finlandesassa 1990-luvulla, sain oppaakseni ensimmäisen paikkakunnalla syntyneen suomalaisen. Opastusreissu oli ikimuistoinen. Yhteisön voimapari oli aikanaan ollut aviopari Helga ja Artturi Heino. Aviomies tunnettiin taitavana timpurina ja sillanrakentajana. Perhe oli muuttanut eläkepäiville lähikaupunkiin Zarateen. Heinin perheen alkuperäinen kotitalo oli edelleen pystyssä, mutta hylättynä viidakon reunassa. Hyppäsin oppaani autosta muutta mutkitta talon kohdalla ja lähdin kamera kädessä huolettomasti juoksemaan kohti ison heinikon takana olevaa asumusta. Sainkin hyviä kuvia. Ystäväni viittaili minulle an-

Obera on Colonia Finlandesan pääkaupunki Argentiinassa. Välikankaan arkisto.

karasti – vilkutin ystävällisesti takaisin. Päästyäni jälleen autolle oppaani selitti hengästyneenä, että ruohikko on tunnettu vaarallisista hiekkakirpuistaan ja supermyrkyllisistä käärmeistään. Säikähdin sen verran, että pyysin ajamaan lähimpään kahvilaan. Sellainen olikin parin kilometrin päässä. Sisällä omistaja Hansen oli liina kädessä pyyhkimässä meille pöytää tuoden saman tien litran punaviiniä. Järkytys heinikon vaaroista oli sen verran kova, että pullosta hävisi nopeasti iso siivu. Yhtäkkiä ystävänä pisti pullon sivuun ja kuiskasi käskevästi: *"Nyt ulos"*. Ulkona hän kehotti pesemään kädet ja naaman: *"Hansenin ukko yski koko ajan siihen liinaan – sillä on tuberkuloosi"*. Onneksi paikallinen kansantauti ei tarttunut.

Jos Colonia Finlandesa Argentiinassa on hiipunut historian hämärään, on Brasilian puolella Penedo edelleen elävä suomalaisyhteisö. Peltoniemen laskelmien mukaan Colonia Finlandesassa on ollut kaikkiaan noin 150 asukasta, Penedossa vähintäänkin kolminkertainen määrä.

Penedo syntyi 1920-luvun loppupuolella puutarhuri Toivo Uuskallion ja ystävänsä, pastori H.D. Pennasen aktiivisen värväyksen seurauksena. Uuskalliolla oli näky, että vegetariaaneille, terveyskylpyjä harjoittaville ja raittiuteen sitoutuneille olisi löydettävä oma paikkansa, ja mieluiten mahdollisimman kaukana Suomesta. Uuskallio lähti löytöretkelle Brasil-

iaan ja tutustui kertomansa mukaan noin 100 maatalaan. Johdatusta tai ei, mutta vihdoin Keski-Brasiliassa hän saapui Penedoon, josta osti jesuiittayhteisön käytössä olleen maatilan lehmineen. Noin 3 000 hehtaarin tilan hinnaksi sovittiin 1,7 miljoonaa silloista Suomen markkaa. Esisopimus tehtiin, ja kauppakirjassa ostajaksi nimettiin Uuskallio. Tuolloin tehdastyöläisen vuosipalkka Suomessa oli noin 15 000 markkaa, joten kauppa vastasi 120 työntekijän vuosiansiota.

Pastori Pennanen oli taitava värväri, ja hän saikin Suomesta lähtemään satoja uudisasukkaita korkeasta osallistumismaksusta huolimatta. Tulijoille valkeni totuus sangen pian; Penedon maaperä oli köyhää, paikka syrjässä ja kaiken maailman kirput sekä muurahaiset tekivät elämästä vähintäänkin haastavan. Vähitellen muuttajat sopeutuivat koviin oloihin. Oli pakko, sillä käytännössä he olivat Uuskallion torppareita. Itse tila oli alusta alkaen konkurssin partaalla, joten Uuskallio ei pystynyt maksamaan saamiaan maksuja takaisin. Torppareiden oli siis jätävä.

Haastateltavana Niilo Valtonen – Penedon kylän Peppone

Ensimmäisellä Penedon matkallani 1997 tutustuin Niilo Valtoseen. Toki olin lukenut hänestä muiden teksteistä. Olin tietoinen hänen erinomaisesta käytännön osaamisestaan: Coloniassa oli Artturi Heinonsa, Penedossa taas Niilo. Hänen isänsä oli aikoinaan maksanut osuutensa Uuskallion rahastoon. Isä ei kuitenkaan lähtenyt perhesyistä matkaan, joten parin vuoden kuluttua hän lähetti poikansa hakemaan rahojaan pois. Niilo valmistui Porin Teollisuuskoulusta 1929 ja lähti Brasiliaan vuonna 1932. Niilon sanoin: *”En saanut edes matkarahoja takaisin Suomeen, isän maksuista puhumattakaan. Joten jätävä oli”*. Niilo Valtosen matka kesti kaikkiaan yli 70 vuotta.

Istuimme viihtyisässä olohuoneessa, nauhuri oli pöydällä. Niilo katsoi minua tiukasti silmiin elämäänsä ja Penedon historiaa kertoessaan. Olin varannut aikaa haastatteluun tunnin. Talon takana oli bussipysäkki, jossa vaimoni ”vartioi”, ettei viimeinen bussi ohita paikkaa pysähtymättä. Bussi tuli, ja pyysin vaimoani pidättelemään sitä vielä hetken. Pari kertaa Eva sai neuvoteltua joviaalilta kuskilta lisäaikaa. Ilmeisesti hänen mate-juomansa alkoi loppua, koska lopulta jatkoaikaa ei enää tullut. Hyvästellessäni Niiloa hän kääntyi kirjahyllyn puoleen: *”Olen pannut Penedon historiaa paperille. Jos saat siitä tolkkua, voit vapaasti julkaista tekstini. Minun tiimalasini alkaa olla täynnä, emme varmaan enää tapaa”*. Lupasin pitää käsikirjoituk-

Niilo Valtonen, Penedo, Brasilia. Söderlingin arkisto.

sesta huolta. Niilo menehtyi vuonna 2001. Käsikirjoitus on kulkenut mukani työpaikasta ja vuodesta toiseen. Nyt eläkkeellä ollessani minulla on ollut enemmän aikaa syventyä Niilon tekstiin. Lupaus Niilolle on alati mielessäni, sillä käsikirjoitus on kiehtova.

Mikä Niilon käsikirjoituksessa viehättää? Teini-ikäisenä mielikirjojani olivat italialaisen Giovanni Guareshin satiiriset kirjat Isä Camillosta. Sotien jälkeisessä Italiassa kuohui, ja kylät ja kaupungit pysyivät pystyssä neuvokkaiden ja yhteistyökykyisten kyläpäälliköiden avulla. Po-joen laaksossa sijaitsevassa pienessä kyläpahasessa valtaa piti pormestari Peppone, Stalinia ja Neuvostoliittoa ihannoiva kommunisti. Isä Camillo piti kirkon ja kyläläisten puolta tulkitsemalla Jumalan sanaa tarvittaessa varsin vapaamielisesti. Vaikka Isä Camillolla ja pormestarilla oli kummallakin oma uskonsa, joustivat he tarpeen tullen omasta uskostaan – kumpikin ajoi vilpittömästi kylänsä tai seurakuntansa parasta. Kun Isä Camillo kävi kirkossaan neuvotteluja Pepponen kanssa, käänsi hän seinällä olevan Jeesuksen krusifiksin seinään päin häveliäisyssyistä.

Elävässä elämässä Niilo oli kova pala Penedoa tiukasti hallitsevalle Toivo Uuskalliolle. Niilo söi lihaa, keitti kahvia ja ”ymmärsi” myös alkoholin

Uuskallion Iso Talo, Brasílian Penedo. Mika Peltolan arkisto.

päälle. Olipa hän perustamassa Klubi-rakennustakin. *"Paheiden pesä"* totesi Uuskallio kipakasti talosta. Niilo oli monipuolisella osaamisellaan myös monen suomalaisen tuki ja turva – eräänlainen Peppone Toivo Uuskallion hallitsemassa puritaanisessa yhteisössä.

Kun Penedo jouduttiin myymään sveitsiläiselle sijoittajalle toisen maailmansodan aikoihin, tuli siirtokunnan suomalaisille suuri elämänmuutos. Niilo oli ensimmäisten penedolaisten joukossa, jotka jättivät maataloustyöt ja Niilo siirtyi yrittäjäksi. Hän oli taitava yleismies, mutta

erityisesti hänen puusepäntaidoillaan oli paljon kysyntää. Tänä päivänä Penedossa on vielä parikymmentä suomea puhuvaa, suomalaisperäisiä on toki monikertainen määrä.

Uuteen elämään sopeutumisessa Niilo Valtosen esimerkki ja avuliaisuus oli merkittävä tekijä. Tänä päivänä Penedo on brasilialaisten Joulupukin maa ja muutenkin suosittu turistikohde.

Utopiat yleensä näivettyvät hiljalleen. Penedo on esimerkki siitä, miten sopeutumalla taloudellisiin muutoksiin voidaan ylläpitää ja kehittää omaa alkuperäistä yhteisöä. Se vaatii myös Niilon tapaista johtajuutta ja sen myötä luontevaa integroitumista ympäröivään yhteiskuntaan.

Amerikansuomalaiset Kuubaan 1900-luvun alussa

Siirtolaisuus Suomesta Yhdysvaltoihin tapahtui eurooppalaisittain myöhään. Niinpä suomalaisten saapuessa maahan jäljellä oli miehille lähinnä raskasta metsä- tai kaivostyötä. Moni Amerikkaan tullut pettyi. Kun amerikansuomalaisissa lehdissä alkoi ilmoittelu 1900-luvun alussa ”ihanista” farmialueista Kuuban Itabossa ja Omajassa, jokunen tarttui houkutukseen. Kumpaankin kylään muutti noin 10–12 perhettä. Menestys ei seurannut täälläkään, sillä Colonia Finlandesan ja Penedon tapaan maaperä oli viljelylle haastavaa, eivätkä muuttajien vahvuuksiin nytkään kuuluneet maataloustyöt. Suomalaiset muuttivatkin pääsääntöisesti kymmenen vuoden kuluessa takaisin Yhdysvaltoihin. Kaikki eivät palanneet – mutta kuka jäi? Tästä on ollut tutkijoiden keskuudessa epävarmuutta.

Vuonna 2016 matkasin Kuubaan ajatuksella ”*jospas koettaisin minäkin yrittää selvittää*”. Presidentti Obaman aikana USA:n suhteet lientyivät Kuubaan ja maahan tulvi paljon amerikkalaisia turisteja. Hyppäsin vaimoni kanssa samaan virtaan. Kuubassa oli pienyrittäjäyys sallittu, ja onnistuin yksityisen matkatoimiston kautta palkkaamaan ”Jessen” muutamaksi päiväksi. Hän oli ollut pitkään radiotoimittajana. Kerroin ensitapaamisessa tavoitteeni: ”*Haluan mennä Itaboon, ja selvittää, onko sinne jäänyt suomalaisia*”.

Lähdimme matkaan ja oppaani edisti asioitani toimittajan ammattitaidolla ja röyhkeydellä – anteeksi ilmaisuni suoruus. Niinpä marssimme Jessen johdolla koputtamatta provinssin tilastoviranomaisen pakeille. Kuubassa väestötilastot ovat salaisia, mutta suostuttelun ja pienen dollari lahjan avulla saimme avata tilastokirjat. Ja sieltähän löytyikin heti suomalaisia nimiä (olen aiheesta kirjoittanut artikkelin Siirtolaisuusinstituutin

Oppaamme Jesse Kuubassa. Söderlingin arkisto.

Itabon rautatieasema Kuubassa. Söderlingin arkisto.

Ismo Söderling tutkii Kuuban arkistoa. Söderlingin arkisto.

Siirtolaisuus–Migration lehdessä (numerossa 1/2017).

Itabossa asuivat aikanaan myös Huoviset. Varsin pian perhe totesi, että paluu on pelastus, ja niinpä isä lähetti Yhdysvaltoihin järjestelmään takaisin muuttoa. Hensensä pitimiksi topakka äiti perusti kaupan. Se tuottikin kohtuullisen hyvin, joskin vaivana olivat kaupan varastossa vierailevat varkaat. Äiti päätti puuttua asiaan kovalla kädellä. Kun taas kerran joku koetti kiivetä ikkunan kautta varastoon, heilahti äidin kirves tummassa yössä. Varakaasta jäi jäljelle kolme irtosormea, jotka äiti sijoitti lasipurkkiin näytille.

Perheen poika Väinö muisteli myöhemmin, että äiti ilmoitteli, että omistaja voi hakea sormensa, mutta hakijaa niille ei löytynyt. Mutta jäipähän kauppakin rauhaan.

Huoviset muuttivat myöhemmin takaisin Yhdysvaltoihin ja vaihtoivat sittemmin nimensä Hooveriksi. Perheen poika Väinö (1905–1983) väitteli aikanaan tekniikan tohtoriksi. Hänellä oli lukuisia patenteja eri suunnistuslaitteista, joita on hyödynnetty USA:n avaruusviraston NASA:n erilaisissa avaruusohjelmissa. Koska Hooverin patentit ja keksinnöt liittyvät salaiseen sotilasteknologiaan, on hänen maineensa tässä suhteessa kiirinyt maailmalle valitettavan niukasti. Sen sijaan Väinö Hoover tunnetaan laajasydämisenä lahjoittajana ja järjestöihmisenä, joka oli ylpeä suomalaisista juuristaan koko elämänsä.

Epilogi

Eteläiseen Amerikkaan suuntautunut muutto on ollut suurelta osin utopia-siirtolaisuutta. Muuttajille on tunnusomaista paikallisen viljelyn osamattomuus ja usein riitaisa johtajuus. Tilannetta ei helpottanut suuri

Penedon Iso Talo nykyään. Mika Peltolan arkisto.

alkoholin kulutus tai haasteellinen ympäristö myrkyllisine haittaeläimien. Moni suomalainen on kompastunut myös maataloja ja maata myyvien agenttien houkutuspuheisiin: esimerkiksi Penedon maatalan myynti suomalaisille oli lottovoitto jesuiitta-luostarille. Mutta sitkeys myös palkitaan, sen ovat penedolaiset osoittaneet.

Suurimmat "vaellusvuodet" ovat kohdallani takanapäin. Kaiketi olen noin 100:ssa maassa kolunnut suomalaisyhteisöjen perässä. Mutta vielä ei ole tarkoitus sammaloitua: ylihuomenna (13.6.2022) lähemme vaimoni kanssa Islantiin lapsenlapsemme Eeron kanssa. Maa on minullekin käymätön. Tarkoitukseni on vieraillla Alvar Aallon suunnittelemassa Pohjolan Talossa Reykjavikissa. Ehkä sen kirjaston 30 000 kirjan joukossa on teos, joka kertoo, kuka oli Islannin ensimmäinen suomalainen. Sen jälkeen palaan jälleen Niilon muistelmien kimppuun. Lupaus velvoittaa.

Ismo Söderling

Saara Pellander

Siirtolaisuusinstituutin nykyinen johtaja

Ulkosuomalaisuustarinani

Kirjoitan tämän luvun kaksoisroolissa. Yhtäällä toimin ulkosuomalaisuuteen paneutuneen asiantuntijaorganisaation johdossa, nimittäin Suomen Siirtolaisuusinstituutin. Usein, kun minulta pyydetään asiantuntijapuheenvuoroja tilaisuuksiin tai kirjoittamaan aiheeseen liittyen, perustuu tämä tutkimukseen. Tällä kertaa tuli pyyntö kirjoittaa omista kokemuksistani, eli oma ulkosuomalaisuustarinani. Tästä tekstistä tuleekin siten henkilökohtaisempi, koska tutkimuksen sijasta se pohjautuu siihen, millaisia kokemuksia minulla on ulkosuomalaisuudesta. Samalla ajattelin kertoa siitä, millaista oli muuttaa Suomeen toisen polven paluumuuttajana, eli millainen muuttokokemus minulla oli ulkosuomalaisen tyttärenä. Kun kerron oman tarinani, tulen kertoneeksi samalla äitini tarinaa. Hänestä tuli Saksaan muutettuaan ulkosuomalainen; hänestä tämä tarina sai alkunsa.

Saksalainen kirjekaveri

Äitini perheessä kävi vaihto-opiskelija Saksasta, kun äitini oli vielä lapsi. Kun äitini alkoi lukea saksaa koulussa, heistä tuli kirjekavereita,

Kesälomat vietettiin aina Suomessa suvun Evijärven mökillä. Pellanderin arkisto.

jotta äitini pääsi harjoittelemaan saksan kielen taitoaan. Vaihto-opiskelija tuli muutaman vuoden päästä uudestaan vierailulle, Tässä vaiheessa äitini oli lukioikäinen, ja he ihastuivat toisiinsa. Äitini muutti Saksaan, missä hänestä piti tulla apteekkari, mutta hän päätyikin lukemaan psykologiaa Bochumin yliopistossa. Hän

avioitui kirjekaverinsa kanssa. Heillä oli yhteinen kesämökki Suomessa. Avioliitto ei kuitenkaan kestänyt pitkään. Viiden aviovuoden jälkeen he erosivat.

Vanhempani tapasivat yliopistossa, isänikin luki psykologiaa. Vanhempani menivät Suomessa naimisiin, mutta asuivat ja työskentelivät Saksassa. Vuoden avioliiton jälkeen heille syntyi ensimmäinen lapsi. Veljeni syntyi kolme vuotta myöhemmin.

Minulle äiti puhui vain ja ainoastaan suomea. Muistan hyvin vahvasti suomenkieliset kirjat, levyt ja laulut. Muistan *Saara*-kirjat, jotka olivat minulle erittäin merkityksellisiä sillä näin ensimmäisen kerran, miten nimeni kirjoitetaan. Muistan *Minttu*-kirjat ja *Kolme iloista rosvoa* -ääni-levyt.

Kun veljeni syntyi, äitini jatkoi suomen kielen puhumista, mutta veljeni ei jostain syystä oppinut sitä. Hän itse asiassa vastusti suomen kielellä puhumista. Kun äiti pyysi häneltä, että laita lasi pöydälle, hän huudahti *"Das hier ist kein pöytä, das ist ein Tisch!"* (Tämä ei ole pöytä, vaan *Tisch*). Jossain vaiheessa äiti luopui suomen kielen puhumisesta, koska se oli veljelleni niin vaikeaa. Siitä lähtien kotikielimme oli saksa. Isämme puhui meille luonnollisesti saksaa. On kuitenkin ihmeellistä, että puhun suomea melkein ilman aksenttia. Vaikka teen pieniä kirjoitus- ja kielioppivirheitä, minua ei ainakaan puhutun kielen perusteella erota Suomessa syntyneestä. Tämä on osoitus siitä, kuinka tärkeitä lapsen ensimmäiset vuodet ovat kielellisen kehityksen kannalta. Silloin istutetut siemenet kantavat hedelmää vielä tänäkin päivänä, vaikka puhuimme yksinomaan suomea vain muutaman vuoden verran.

Suomi-koulun päättäjäsissä suomalaisen kummitätiänsä kanssa. Pellanderin arkisto.

Kerran viikossa kävin Suomi-koulussa, joka oli minulle kylläkin *Die Finnische Schule*. Koulu toimi Düsseldorfissa saksalaisen yliopiston tiloissa. Siellä meillä oli suomalainen Aapiskukko, teimme kielioppitehtäviä, oli suomalaisia kevätkuuhlia, *Seitsemän veljestä* -näytelmiä, jouluisin tiernapoikaesityksiä ja joulukuuhlia joulukuuhkeineen ja joulukuuhroineen.

Suomi-koulun ulkopuolella elämämme ei ollut kovinkaan suomalaista. Äitini kuului sellaiseen vähemmistöön Saksassa asuvista suomalaisista, joka ei halunnut tuoda säännöllisesti esille, kuinka *Suomessa taivas on sinisempi ja asiat paremmin*. Hän ajatteli, että tänne olen muuttanut ja täällä nyt sitten ollaan.

Muistan, miten hän vierasti suomalaisyhteisöjen yhteisiä kahitteluhetkiä, joissa hän koki ulkopuolisuutta, kun niin moni valitti miehistään ja Saksasta ja ikävöi Suomeen. Olen varma, että

Suomi-koulussa. Pellanderin arkisto.

Rippikoulun kävin Suomessa. Pellanderin arkisto.

hänelläkin olisi ollut välillä valittamista, eikä elämä tietenkään ollut aina ruusuista, mutta hän ei yhdistänyt näitä asioita Saksaan tai Suomeen.

Vanhempieni laajaan ystäväpiiriin kuului vain kaksi perhettä, joissa oli suomalainen vaimo ja saksalainen mies, mutta heitä yhdisti moni muukin asia kuin vain se, että vaimot sattuiivat olemaan kotoisin samasta maasta. Tunnistan äitini ajatuksia voimakkaasti itsessäni – muutama yritys tutustua Suomessa asuvien saksalaisten perheiden iltapäiväkerhoon jäi siihen, kun tänne muuttaneet valittivat sitä, mikä kaikki täällä on huonompaa kuin Saksassa. Koin oletettavasti sitä samaa ulkopuolisuuden tunnetta, mitä äitini koki aikoinaan Saksassa. En muuttanut Suomeen, jotta voisin istua saksalaisten kanssa päivittelemässä olemassaoloni ankeutta täällä. Monet joutuvat pois kotiseudultaan vastoin omaa tahtoaan. Minä olin tehnyt vapaaehtoisin päätöksen muuttaa tänne. Tämä ei tarkoita, että kaikki olisi aina hyvin tai ettei saisi kärsiä, valittaa tai ikävöidä. En vain pitänyt sen vatvomista kovin mielekkäänä vapaa-ajan viettona ja tiedän, että äitini tunsu 80-luvun Saksassa samoin.

Suomi-koulun ajoiltani muistan, kuinka ryhmäämme tupsahti hyvin pieni kiharapäinen ja todella hiljainen tyttö, joka ei puhunut juuri mitään. Hän jäi ryhmässä aika ulkopuoliseksi, koska muut lapset saattoivat helposti puhua keskenään saksaa. Hän oli Maria Lund. Hänen äitinsä, oop-

peralaulaja Tamara Lund, asui silloin miehensä kanssa Düsseldorfissa, ja Tamara harjoitteli meidän kanssamme laulua ja koreografiaa Suomi-koulun kevätnäytelmää varten. Kerran kävimme heidän hulppeassa koddissaan harjoittelemassa näytelmää. Vaikka tiesin, että Tamara Lund on Suomessa varsin tunnettu henkilö, hän ei ollut sitä minulle.

Kun nykyään asun Suomessa, ja kun Marian kasvot välillä hymyilevät minulle iltapäivälehtien kansikuvista, muistelen lämmöllä sitä pientä kiharapäistä tyttöä, joka oli joutunut vieraaseen ympäristöön.

Vapaaehtoinen suhde Suomeen

Suhteeni Suomeen oli vahvasti vapaaehtoinen. Äitini ei pakottanut veljeäni oppimaan suomea, vaikka olisi varmasti syvästi ja hartaasti toivonut hänen oppivan suomen kieltä. Samoin hän ei reagoinut juurikaan, kun ilmoitin, etten halua enää käydä Suomi-koulua. Yhden iltapäivän varaaminen viikossa tuntui kiireellisen harrastusaikataulun keskellä liialliselta. Nykyään kaksikielisiä lapsia kasvattavana ihailen sitä tyyneyttä, millä äitini siihenkin asiaan reagoi. Hän aivan varmasti piti Suomi-koulussa käyntiäni tärkeänä linkkinä koti-Suomeen, niin kielellisesti kuin kulttuurillisestikin. Kun hän ei tuputtanut suomalaisuutta minulle, pääsin löytämään sen ihan itse. Se tietysti onkin paljon parempi ja vahvempi motivaattori kuin se, että joku toinen käskee, varsinkin teini-ässä.

Teini-ikäisenä osallistuin serkkuni rippijuhliin Suomessa. Juhlat pidettiin siellä rippileirin yhteydessä, kauniilla kesäniityllä, puinen risti taustalla, järven rannalla. Pekka Simojoki säesti säveltämäänsä musiikkia. Ihastuin siihen yhteisöllisyyteen, mikä itkevistä, toisiaan hyvästelevistä rippileiriläisistä välittyi. Ajattelin, että tällaisen yhteisöllisyyden tunteen minäkin haluaisin kokea. Niinpä minulle kypsyi ajatus, että kävisin riparin Suomessa. Saksassa ei ollut olemassa samanlaista rippileiri-instituutiota. Siellä käytiin kerran viikossa rippikoulussa, jonka päätteeksi pääsi kahden vuoden kuluttua ripille. Aloin kuitenkin epäillä, riittääkö suomen kielen taitoni leirille osallistumiseen. Olin puhunut suomea lähinnä äitini kanssa. Millaisista asioista teinit puhuivat keskenään? Millaista sanastoa, slangia ja puhekieltä he käyttäisivät? Olisiko se minulle aivan vierasta? Nauraisivatko he minulle, jos liittyisin mukaan keskusteluun kirjakielen suomellani ja lapsen sanavarastollani?

Pojasta jätkäksi ja kaatuilemista koulun pihassa

Äitini ehdotti, että menisin Suomeen kielilomalle. Hänellä oli vanha ystävä kouluajoilta, johon hän oli pitkän tauon jälkeen taas ottanut yhteyttä. Äidin ystävällä oli suunnilleen minun ikäiseni tytär. Näin päädyin keväällä pariviikkoiselle kielilomalle Suomen Turkuun. Olen myöhemmin oppinut, että Turku ei ole ehkä paras paikka kielen oppimiselle, ainakaan Turun ulkopuolella asuvien mielestä. Matkin Turun murretta niin sujuvasti, että sain kuulla vielä monta vuotta kielilomani jälkeen kysymyksiä siitä, onko äitini suku Turusta. Minun oli hankala erottaa, mikä on Turun murretta, mikä teini-ikäisten puhekieltä ja mikä korrektia suomen kieltä.

En ollut juurikaan käynyt talvella Suomessa ja muistan, miten minulle naurettiin koulun pihalla, kun en meinannut pysyä pystyssä. Kenkäni eivät ollenkaan soveltuneet suomalaiseseen talveen ja liukastuin vähän väliä. Muistan myös, miten minut pyydettiin koulun saksan tunnille puhumaan vähän itsestäni saksaksi. Jokainen, joka on joskus puhunut kanssani tietää, että puhun verrattain nopeasti. Kukaan ei oikein saanut selvää puheestani. Silloin oletin, että se johtui luokan heikosta saksan kielen osaamisesta. Mutta vuosia myöhemmin miehelleni kävi samoin. Hän opiskeli saksaa eikä ymmärtänyt puheestani mitään. Hän havahtui vasta ensimmäisellä Saksan vierailullaan siihen, että hän ymmärtää kaikkien muiden puhetta oikein hyvin, vaan ei minun puhettani. Käsitin, että silloisen Kastun koulun saksan kielen opetus ei ollutkaan niin huonolla tolalla kuin luulin.

Kun saavuin yksin Turkuun, puhuin kirjakieltä, enkä tuntenut yksinkertaisimpia puhekielen sanoja. Tiesin, mitä ovat *poika* ja *mies*, mutta *jätkä* oli sangen tuntematon ilmaisu. Kiro sanat olivat vieraita, varsinkin teinien paljon viljelemä v:llä alkava. En tiennyt, mikä on narkomaani. Tutustuin vähitellen *Kummeli*-ohjelmaan (tunsin tähän asti vain Pikku Kakkosen), Ultra Brahan, Ismo Alankoon ja moniin siihen aikaan pinnalla olleisiin ilmiöihin. Ystävystyin äitini ystävän tyttären kanssa hyvin läheisesti ja tutustuin useisiin hänen kavereihinsa. Niinpä alkoi vilkas kirjeenvaihto Suomeen. Rippileirin jälkeen minulla taisi ajoittain olla noin 40 kirjekaveria Suomessa – lukumäärä sitten jossain vaiheessa väheni.

Se, mikä jäi, vaikka kirjekaverit haihtuivat, oli kaipaus Suomeen. Viihdyin täällä todella hyvin ja minulla oli jotenkin epämääräinen tunne siitä, että koin kuuluvani tänne. Tunnetta on vaikea kuvailla, mutta tähän päi-

vään saakka voin todeta, että vaikka Saksa on kotimaani, saksa äidinkieleni ja rakastan asioita ja ihmisiä siellä, tuntuu, että täällä voin hengittää vapaammin. Voin olla sellainen kuin olen, oma itseni. Kukaan ei varsinaisesti estänyt minua olemasta yhtään mitään Saksassakaan. Tämä tunne on hyvin epämääräinen eikä perustu mihinkään kovin konkreettisesti havaittavaan. Minulla on nykyään järkisyitäkin siihen, miksi en haluaisi palata asumaan Saksaan (mm. Suomen koulujärjestelmä, paremmat mahdollisuudet työn ja perheen yhteensovittamiseen, viileämpi ilmasto).

Vierailin kaikki lomani Turussa ystäväni luona, yleensä vähintään kaksi kertaa vuodessa. Olin ehtinyt jo aloittaa opintoni Saksassa, mutta eräänä vierailullani Suomeen ihastuin ystäväni ystäväpiiriin kuuluvaan *taiteilijapoikaan*. Palattuani Saksaan pakkasin parin viikon päästä uudestaan laukkuni ja lensin Suomeen selvittämään, oliko tämä vain lomaromanssi vai kenties jotain vakavampaa. Paljastui, että kummallakin oli vakavat aiheet ja toiveet toistemme suhteen, joten yritin päästä mahdollisimman nopeasti Suomeen.

Tulin 2002 Erasmus-vaihto-opiskelijana Turkuun ja päätin kyllä jo matkalla, että jos tämä parisuhde ei toimisi, jäisin Suomeen silti. Olihan minulla ollut kaipaus tänne jo useita vuosia ja halusin kokeilla, millaista elämä olisi äitini kotimaassa – ja oppia paremmin suomea. Vuoden vaihtokokemuksen jälkeen innostukseni sekä Suomea että kumppania kohtaan ei laantunut, joten hain paikkaa tutkinto-opiskelijaksi. Poliittisen historian pääsykoekirja – Eric Hobsbawmin *Äärimmäisyyksien aika* – oli ensimmäinen suomenkielinen kirja, jonka luin kannesta kanteen.

Suomen kielen taitoni oli vahvasti suullinen, olinhan oppinut puhekielen äidiltäni sekä Turku-vierailuillani, kuulemalla ja kuuntelemalla. Muistan vaihtovuoden luennoiltani, että kirjoitin muistiinpanoihini sitä, mitä kuulin, välttämättä ymmärtämättä mitä sanat tarkoittivat. Jouduin tulkitsemaan niitä myöhemmin osittain sanakirjan avulla. Pääsykoekirjan luin rinnakkain saksaksi ja suomeksi.

Pitkän lukukevään jälkeen jännitti mennä katsomaan yliopistorakennuksen oveen ripustetulta listalta, pääsinkö sisään. Pettymyksekseni en ollut listalla. Aloin jo pakkaamaan tavaroitani ja suunnittelin saksalaiseen yliopistoon palaamista, kunnes turkulainen ystäväni kehotti soittamaan yliopistoon ja tarkistamaan, kuinka monesta pisteestä sisäänpääsy oli jäänyt kiinni. Kysymykseeni vastattiin, että ”sinullahan on korkein pistemäärä kaikista hakijoista”. Kun ihmettelin, miksen silti päässyt sisään, minulle

vastattiin, että ”olet päässyt sisään, mutta ulkomaalaiskiintiössä.” Oli siis käynyt niin, että koska en ollut suorittanut suomalaista ylioppilastutkintoa, olin eri listalla kuin suomalaiset hakijat, eikä tätä listaa jostain syystä laitettu Publicumin oveen. Kävi tuuri, että soitin – en tiedä, olisiko kirje valinnastani saavuttanut minut, jos olisin ehtinyt muuttaa Saksaan ja kirje olisi lähetetty suomalaiseseen osoitteeseeni.

Kuka on Matti Nykänen?

Olen nyt asunut Suomessa 20 vuotta. Olen opiskellut suomen kielellä, toiminut joitain vuosia toimittajana, väitellyt ja tehnyt tutkimusta muutto-liikkeisiin liittyvien kysymysten parissa. Kun muutin tänne, törmäsin siihen, millaista oli olla samaan aikaan ulkopuolinen ja toisaalta ei-ulkopuolinen. Vaikka olin vierailut Suomessa tiheään, oli moni tuttu ilmiö jäänyt minulle vieraaksi. Kun kysyin jossain porukassa sujuvalla suomen kielellä, kuka on Matti Nykänen tai ihmettelin muiden tuntemien julkkisten taustoja, keräsin ihmetyksen täyteisiä katseita.

Minusta ei näkynyt päälle, että olin muuttanut tänne vasta hiljattain, eikä minulle siksi selitetty asioita samalla tavalla kuin muille ulkomaalaisille. Koin vahvaa painetta tuntea ja tutustua Suomeen. Jostain syystä ajattelin, että koska äitini on täältä, pitäisi minun osata ja tietää. Petyin, kun huomasin, että olinkin monessa asiassa saksalaisempi kuin halusinkaan. Esimerkiksi suomalainen juoma- ja juhlakulttuuri kummastutti minua.

Osaan nykyään suhtautua paljon paremmin ja eri tavalla siihen, että olen vieraantunut Saksasta. En tietenkään voi tuntea kaikkia saksalaisia TV-tähtiä, vaikka netti ja nykyinen globaali mediamaailma antaakin siihen hyvät mahdollisuudet – hyvä kun kiireisenä työssäkäyvänä vanhempana ehdin seurata Suomen asioita.

Jotkut asiat olivat minulle tänne muutettuani vaikeita. Kuten se, että ihmiset eivät hyvästele henkilökohtaisesti kaikkia vieraita, kun lähtevät juhlista. Se tuntuu nyt hyvin vapauttavalta ja huomaan välillä, että huokailen mielessäni saksalaista tapaa liioitella kohteliaisuusasioissa. Nautin siitä, että voin ottaa Suomessa vähän rennommin.

Ulkosuomalaisuus ei ole enää ainoastaan oman perheeni historiaan liittyvä seikka. Työskentelen nykyään Siirtolaisuusinstituutissa. Instituutilla on ulkosuomalaisuuden tutkimiseen ja dokumentoimiseen pitkät historialliset perinteet. Nykyään tiedän, että äitini muutto Saksaan oli osa

Siirtolaisuusinstituutin nykyinen sisäänkäynti sijaitsee osoitteessa Hämeenkatu 13. Välikankaan ottama kuva.

hyvin tyypillistä maastamuuttoa siihen aikaan – silloin Saksaan muuttivat nimenomaan naiset, jotka avioituivat siellä. Muistan myös, kun tämä tuttu kuvio – suomalainen vaimo, saksalainen mies, kaksikieliset lapset – alkoi muuttua, kun Saksaan ja meidän suomalaiseen kielikouluumme tulivat niin sanotut ”Nokia-perheet”, joiden molemmat vanhemmat olivat Suomesta.

Nykyään pystyn asettamaan perheeni muuttohistorian laajempaan kontekstiin ja jatkumoon. Ja, koska olen asunut myös Australiassa, ollut lyhyessä vaihdossa Yhdysvalloissa sekä ollut vierailevana tutkijana Tukholmassakin, tiedän, miltä lähteminen, saapuminen, asettuminen, ulkopuolisuuden tunteminen ja oman paikkansa löytäminen tuntuu.

Lapsilleni toivon, että he voivat muodostaa oman suhteensa äitiinsä toiseen kotimaahan yhtä vapaasti kuin minä aikoinani oman suhteeni Suomeen. Vaikka en toivo, että he jatkaisivat perheemme perinnettä toiseen maahan muuttamisesta – ihan itsekkäistä syistä – tiedän, että heillä on mahdollisuus luoda ihan oma suhteensa niin Suomeen kuin Saksaankin.

Olen iloinen, että saan työskennellä muuttoliikkeiden parissa. En koe, että asioista täytyy olla omakohtaista kokemusta, jotta voisi tulla asiantuntijaksi, mutta olen varma, että henkilökohtainen muutto- ja ulkosuomalaisuushistoriani antaa minulla erilaisen tulokulman tähän tärkeään aiheeseen – muuttoliikkeisiin – joka koskettaa niin monia.

Saara Pellander

Keijo Virtanen

Turun yliopiston entinen rehtori, siirtolaisuustutkija

Yhdysvaltoja ja Kanadaa pitkin ja poikin

Turun yliopistossa 1960-luvun puolimaissa aloitettu suomalaisen kauko-siirtolaisuuden historiallinen tutkimus on saavuttanut kansainvälistä arvostusta sekä tehtyjen tutkimusten että mittavan tutkimusaineiston kokoamisen ansiosta. Kaikki sai alkunsa siitä, että Turun yliopiston yleisen historian professori Vilho Niitemaa tutustui jo 1950-luvulla amerikansuomalaisten historiaan perehtyneeseen professori John I. Kolehmaiseen, joka oli valmistunut tohtoriksi vuonna 1937 väitöskirjallaan Ohion suomalaisista siirtolaisista. Turussa lähtökohtana oli Reino Keron 1963 aloittama työ pro gradu -tutkielmaksi Satakunnan Amerikan siirtolaisuudesta. Lukuvuoden 1966–1967 Kero työskenteli ASLA-Fullbright -stipendiaattina Yhdysvalloissa keräten siirtolaisiin liittyvää tutkimusaineistoa ja haastellen heitä.

Tässä kirjoituksessa käsittelemäni mittavaa mikrofilmaus- ja aineistonkeruuhjelmaa 1970-luvun alkupuoliskolla ja painotan sitä suurta merkitystä, joka Pohjois-Amerikkaan muuttaneilla suomalaisilla ja heidän jälkeläisillään, siis ulkosuomalaisilla, oli tässä työssä.

1960-luvun lopulta lähtien turkulainen siirtolaisuuden tutkimus sai tutkimusmäärärahaa Suomen Akatemian humanistiselta toimikunnalta

Chigagon Greyhound linja autoasema. Virtasen arkisto.

amerikansuomalaisia koskevan alkuperäisen tutkimusaineiston perin pohjaiseksi keräämiseksi. Oli näet käynyt ilmi, että Yhdysvalloissa ja myös Kanadassa oli vielä tallella runsaasti yhdistysten ja seurakuntien pöytäkirjoja, jäsenluetteloita ja muuta materiaalia, mutta että aineisto oli levittäytyneenä pitkin laajaa mannerta. Siirtolaisuus Atlantin taakse oli alkanut jo 1800-luvun puolella, joten siirtolaisten monet aktiviteetit olivat päättyneet 1970-luvulle tultaessa. Sen sijaan aineistoa oli edelleen yksittäisten siirtolaisten ja heidän jälkeläistensä hallussa. Oli siten itsestään selvää, että ilman satojen ulkosuomalaisten avuliaisuutta ja myötämielisyyttä tässä työssä ei olisi onnistuttu.

Tutkimusaineiston kerääminen Yhdysvalloista ja Kanadasta Turkuun alkoi systemaattisesti kesällä 1970 ja jatkui vuosittain kesään 1976 asti. Keskityn tässä tarinassa näihin matkoihin, jotka olivat vuosittain yhden tai kahden kuukauden mittaisia ja, joita tehtiin kaikkiaan kahdeksan. Olin mukana kaikilla näillä matkoilla, joilla osa aineistosta kerättiin alkuperäisinä ja osa talletettiin mikrofilmeille. Mukana kuljetettavat mikrofilmausvälineet olivat jotain uutta, joten sen aikaisilla, tämän päivän näkökulmasta toimintaherkillä välineillä haasteeksi nousi aina välillä hajallaan ympäri mannerta olevan materiaalin tallentaminen.

Aineistonkeruumatkat olivat antoisia, mutta samalla työläitä pitkiä matkoineen eri puolille suurta mannerta, Atlantilta Tyynelle Valtamerelle ja Kanadan eteläosista Meksikonlahdelle. Mutta nuorena jaksoi ja nuo vuodet ovat jääneet keskeiseksi ja opettavaiseksi osaksi elämäni. Siihen aikaan saatettiin matkustaa jopa vuorokauden ajan putkeen Greyhound-bussilla yhdestä paikasta seuraavaan. Autonvuokraus ja motellit tulivat tutuiksi, mutta ennen kaikkea ulkosuomalaisten kiinnostus heidän vaiheidensa tallentamiseen ja tutkimiseen oli palkitsevaa. Heille oli tärkeää, että tutkijat olivat kiinnostuneita heidän elämänvaiheistaan. Näiden keruumatkojen aikana tutustuimme satoihin ulkosuomalaisiin, ja monien kanssa yhteys heihin säilyi vuosien ja jopa vuosikymmenien ajan.

Eniten tutkimusaineistoa keräsivät Keijo ja Orvokki Virtanen. Kerätty aineisto on talletettuna Turun yliopiston siirtolaishistorian tutkimusarkiston ohella Siirtolaisuusinstituuttiin sekä osia kopiaina Minnesotan yliopiston Immigration Research Centeriin, Michiganin yliopiston Bentley Historical Libraryyn sekä Finlandia Universityyn (ent. Suomi College).

1970: Minnesota ja New York

Ensimmäinen kuukauden mittainen aineistonkeruumatka tehtiin elokuussa 1970. Atlantin toiselle puolelle matkustaminen ei ollut ollenkaan niin arkipäiväistä kuin nykyään. Lensimme Suomi-Seuran sukulaistilauksella Helsingistä Torontoon ja takaisin. Matkarahoja säästääksemme professori Niitemaa sai sovittua Suomi-Seuran toiminnanjohtaja Tauri Aaltion kanssa, että Reino Kero ja minä olemme matkanjohtajia! Näin Suomi-Seura maksoi lentomme, ja minäkin ”johdin matkaa” ensimmäistä

Kaskinen, Brask ja Kero. Virtasen arkisto.

kertaa lentokoneessa matkustaessani varmaan hyvin asiantuntevasti!

Torontossa meitä oli sovitusti vastassa Michiganin Kalevasta paikallinen puuhahenkilö Andrew Brask. Hänen autollaan ajoimme vielä tulopäivänä Detroitin kautta Kalevaan. Kaikki oli uutta. Sain ensimmäisellä

taukopaikalla Toronton ja Detroitin välillä elämäni ensimmäisen milkshaken. Detroitissa Mr. Felix Jackonen vei meidät heti yleiseen saunaan huuhtomaan matkan rasitukset pois. Työt Kalevassa alkoivat heti seuraavana päivänä. Huomattava osa tästä ensimmäisestä matkasta kohdistui amerikansuomalaisten keskuksiin Minnesotan Duluthissa ja sen pohjoispuolella. Matkat teimme yleensä Greyhound-busseilla. Tällä matkalla emme vielä uskaltaneet vuokraamaan autoa, mutta amerikansuomalaiset kuljettivat meitä pikkukaupunkien välillä. Heitä olivat muun muassa iäkäs Mr. Fred Törmä Nashwaukissa, Arvo ja Anna Korpi Duluthissa, Arne ja Hellen Heino Cloquetissa ja Mr. ja Mrs. Richard Silvola Virginiassa. Kaikilla näillä ja matkamme muilla paikkakunnilla yövyimme amerikansuomalaisten kotona. Näin tutustuimme alusta alkaen amerikansuomalaisten arkeen ja juhlaan, millä tuli olemaan huomattavaa merkitystä myös tutkimuksellisesti heidän elämäntapansa ja mentaliteettinsa ymmärtämisessä. Hotellissa tai YMCA:ssa yövyimme vain isoissa kaupungeissa.

Vielä samana vuonna 1970 teimme Reino Keron kanssa kuukauden mittaisen aineistonkeruumatkan loka-marraskuussa. Tyypillisesti matkasimme suoraan New Yorkin John F. Kennedy -lentokentältä Wisconsinin Green Bayhin. Matka kesti Greyhound-bussilla koko vuorokauden. Pääosa työstämme tapahtui kuitenkin Brooklynissa, jossa ilmestyi muun muassa *New Yorkin Uutiset* ja, jonne oli perustettu ensimmäinen amerikansuomalainen työväenyhdistys *Imatra* jo vuonna 1890. Isona apuna meille oli Mr. Esa Arra, jonka avulla saimme lähetetyksi Suomeen Illinoisin suomalaisen historiaseuran arkistoa. Arra oli kirjoittamassa Illinoisin suomalaisten historiaa, vaikka toimikin *New Yorkin Uutisten* päätoimittajana. Pieni osa aineistosta fil-

mattiin New Yorkin Manhattanilla ja Bronxissa sekä New Jerseyyn puolella. Pääosa tästä materiaalista oli paikallisten suomalaisten seurakuntien arkistojä.

Suuri osa työstä kului kuitenkin työväenyhdistys *Imatran* laajan materiaalin tallentamisessa. New Yorkin

Kero, Mäkelä ja Virtanen. Virtasen arkisto.

alueen suomalaiset olivat jälleen erittäin myötämielisiä ja avuliaita työtämme kohtaan. *New Yorkin Uutisten* henkilökunta ja Imatra-haalin puuhahenkilöt eivät säästäneet vaivojaan. Päivämme kuuluivat siten, että matkustimme aamuisin maanlaisella Manhattanilta Brooklynin ja itäpuolella takaisin. Yövyimme nimittäin Manhattanilla YMCA:n niin sanotussa hotellissa, jossa huoneen hinta oli 4,50 dollaria yöltä per henkilö. Meillä oli pieni yhteinen huone. Mukavuuksia ei ollut paitsi käytävillä yhteisvessat ja -suihkuhuoneet. YMCA-rakennus oli pilvenpiirtäjä keskellä Manhattania. Jonkin aikaa Suomeen paluumme jälkeen *Ilta-Sanomien* uutisoi, että talossa oli ollut tulipalo ja, että sen ”köyhiä asukkeja” pelastettiin palokunnan avulla rakennuksen ulkopuolella kulkevia tikkaita pitkin.

1971: Uusi Englanti

Seuraavan talven aikana alkoi valmistautuminen kolmanteen ja neljäänten keruumatkaan, jotka toteutuivat kesäkuussa 1971 ja lokakuussa samana vuonna. Kesäkuun aikana, jolloin apunani oli vaimoni Orvokki Suomen Akatemian palkkaamana, toiminta keskittyi suunnitelman mukaisesti Uuden Englannin suomalaiskeskuksiin, jopa niin, että aineiston keruu ja mikrofilmukset voitiin suorittaa Massachusettsin Fitchburgista käsin. Kaupunki on perinteinen teollisuuskeskus ja suomalaissiirtolaisten tärkein asutuskeskittymä Yhdysvaltojen koillisosissa New Yorkin Brooklynin ohella. Fitchburgissa ilmestyi sanomalehti *Raivaaja* vuosina 1905–2009. Vielä 1970-luvun alussa sillä oli noin 3 000 tilaajaa. Erittäin suuren panoksen matkamme onnistumiselle antoivat *Raivaajan* päätoimittaja, Mr. Sävele Syrjälä ja Mrs. Irma Laine, joka 1980-luvun alussa oli myös lehden päätoimittajana. Irma Laine edesauttoi sitä, että työväenyhdistysten materiaalia tuli meille runsaasti tallennettavaksi. Erityisen laaja oli Fitchburgissa toimineen työväenyhdistys *Saiman* arkisto pöytäkirjoineen ja valoku-

Raivaaja-lehden päätoimittaja Mr. Sävele Syrjälä. Virtasen arkisto.

Orvokki Virtasen seurassa Laineet ja Lindeinit. Virtasen arkisto.

Pastori Wuori perheineen. Virtasen arkisto.

vineen. Irma Laine ja hänen miehensä Pentti Laine tulivat läheisiksi tuttaviksemme useaksi vuodeksi. Ystävyystymme myös David ja Evelyn Wuoren kanssa. David oli Fitchburgin lähetykseurakunnan pastori. He kävivät meitä tapaamassa Turussakin. He tutustuttivat meidät myös Bostonin alueen Yhdysvaltojen historian kannalta keskeisiin tapahtumapaikkoihin.

Lokakuussa 1971 Timo Joutsamo, joka oli hyvin perehtynyt Yhdysvaltoihin, ja minä, lähdimme kuukaudeksi täydentämään Uuden Englannin suomalaisten toiminnasta säilynyttä tutkimusaineistoa. Uutena kohdealueena olivat erityisesti Uuden Englannin pohjoisosien suomalaiskeskukset New Hampshiressä ja Mainessa.

Kun lähdimme Fitchburgista pohjoiseen, havaitsimmekin heti, ettei pieniin suomalaiskeskuksiin ollut minkäänlaisia julkisia kulkuyhteyksiä, joten vuokrasimme henkilöauton. Heti alkuun saimme Mr. Vilho Mackeyn ja Mr. Eino Kainun avulla filmattavaksi Newportin sosialistiosaston arkiston New Hampshiren osavaltiossa. Paikkakunnalla oli vielä ”haali” pystyssä, joten aineistoa oli säilynyt varmassa tallessa. Etelämpänä Maynardissa Massachusettsissa oli vuorossa 91-vuotiaan Mr. John Helanderin kellarista löytynyt paikallisen sosialistiosaston suuri ja hyvin säilynyt arkisto. Rouvat Elma Rauman ja Fanny Luosalo lahjoittivat ison määrän amerikansuomalaista kirjallisuutta, jonka lähetimme Turkuun.

Tallennettavaa aineistoa oli paljon muun muassa siksi, että työmme alkoi olla tunnettua amerikansuomalaisten lehtien ansiosta. Näin eri

Joutsamo ja Virtanen mikrofilmauspuhuissa. Virtasen arkisto.

paikkakuntien suomalaispe-
räiset toimijat olivat entistä-
kin avuliaampia. Esimerkiksi
Worcesterissa Mr. John Mar-
tillan hallussa oli kattava pai-
kallisen työväenyhdistyksen
arkisto. Saman kaupungin
Suomi-Synodin seurakun-
nan pastori Viljo Heiman
auttoi meitä merkittävästi
oman seurakuntansa materi-
aaliin tutustumisessa. Massa-
chusettsin alueen erinomaisena tuntijana hän antoi meille koko joukon
tietoja eri paikkakuntien henkilöistä, joiden avulla meidän oli sitten help-
poa löytää aineistoa.

Timo Joutsamolle ja minulle oli kokemus tulla kutsutuiksi puhumaan
sunnuntaina 24. lokakuuta 1971 työstämme Finlandia Foundationin kokouk-
seen Bostonissa. Kuulijoita oli noin 100, joukossa professori Marvin Rintala,
jonka kanssa päädyimme mielipiteiden vaihtoon siitä, kenen tätä työtä pi-
täisi tehdä, amerikkalaisten vai suomalaisten. Yhtä mieltä oltiin siitä, että tätä
keruutyötä on tehtävä niin kauan kuin se on yleensä mahdollista. Katsoim-
me Timon kanssa, että amerikkansuomalaisten vaiheita voivat tutkia sekä
suomalaiset että amerikkalaiset, mikäli vain halua, intoa ja resursseja riittää.

1972: Pohjois-Ohio, Ylä-Michigan ja Ontario

Seuraavana kesänä tein vaimoni Orvokin kanssa ensi kertaa kahden kuu-
kauden mittaisen keruumatkan kesä-heinäkuussa 1972. Työskentelyn
painopiste siirtyi nyt konkreettisesti Pohjois-Ohion ja Ylä-Michiganin
suomalaisuudelle ja lopulta myös Kanadan puolelle Thunder Bayhin
ja Sudburyyn Ontariossa. Ensimmäinen kohteemme oli kuitenkin Tif-
fin Ohiossa. Se ei ole suomalaisten asuma-alueita, mutta sen sijaan alan
pioneerin, professori John I. Kolehmaisen työ- ja asuinpaikka. Hänen ja
hänen puolisonsa Astridin talon ”basementissa” oli huomattava määrä al-
kuperäisaineistoa, jota saimme tallentaa.

Kokonaisen viikon saimme nauttia Kolehmaisten ystävällisyydestä ja
vieraanvaraisuudesta. Ikäerostamme huolimatta yhteytemme säilyi koko

Keijo Virtasen vieressä Titanicilta pelastunut Anna Lund o.s. Turja, sekä Aune Salo. Virtasen arkisto.

heidän loppuelämänsä ajan ja tapasimme milloin Yhdysvalloissa, milloin Suomessa.

Erie-järven etelärannan pienet suomalaiskeskukset Pohjois-Ohiossa (erityisesti Fairport Harbor, Ashtabula, Warren ja Conneaut) olivat miellyttäviä kokemuksia, koska näiden paikkakuntien amerikansuomalaisten poikkeuksellisen innostunut suhtautuminen historiallisen aineiston keräämiseen mahdollisti sen, että saimme matkamme ensimmäisten kolmen viikon aikana Ohion suomalaisalueilta runsaasti tutkimusaineistoa. Aineisto käsitti Suomi-Synodin ja kansalliskirkon arkistoja, Kalevaisten materiaaleja sekä sosialistiosastojen ja yksittäisten amerikansuomalaisten henkilökohtaista aineistoa. Erityisen suurena apuna olivat Mr. Niilo Välimäki ja Mr. Tauno Rauhala puolisoineen Fairport Harborissa, Aune ja Ahti Salo Ashtabulassa ja Mr. ja Mrs. John Asuma Clevelandissa. Heitä tapasimme vielä myöhemminkin.

Ashtabulassa pääsimme tutustumaan Aune Salon myötävaikutuksella Titanicista 1912 pelastuneeseen Anna Lundiin (o.s. Turja) 16.6.1972. Kävimme hänen kanssaan antoisan keskustelun hänen pelastumisestaan 18-vuotiaana. Titanicissa matkusti kaikkiaan 63 suomalaista, joista 20 pelastui. Tästä historiallisesta tapaamisesta meillä on muistona muun muassa kuva hänen pihaltaan Ashtabulassa.

Ashtabulassa pääsimme tutustumaan Aune Salon myötävaikutuksella Titanicista 1912 pelastuneeseen Anna Lundiin (o.s. Turja) 16.6.1972. Kävimme hänen kanssaan antoisan keskustelun hänen pelastumisestaan 18-vuotiaana. Titanicissa matkusti kaikkiaan 63 suomalaista, joista 20 pelastui. Tästä historiallisesta tapaamisesta meillä on muistona muun muassa kuva hänen pihaltaan Ashtabulassa.

Matkamme seuraavina viikkoina haravoimme tarkasti Ylä-Michiganin pieniä suomalaispaikkakuntia. Seuraavina viikkoina etenkin tämän laajan alueen pienet suomalaisseurakunnat ja niiden pastorit perheineen tulivat tutuiksi, samoin pienet viihtyisät motellit. Bussiyhteyksiä näiden paikkakuntien välillä ei tietenkään ollut, joten liikuimme vuokraamallamme autolla kuukauden ajan.

Oli huomion arvoista, että pohjoisessa Michiganissa toimi myös monia ruotsinkielisiä seurakuntia, jotka olivat syntyneet Pohjanmaan rannikkokuntien voimakkaasta ruotsinkielisten siirtolaisuudesta. Sekä suomen- että ruotsinkielisten seurakuntien pastorit perheineen ottivat meidät aina erittäin hyvin vastaan. Mieleen ovat jääneet pastorit Peter Laa-

ninen, Ed Groop ja James Wiberg ja paikkakunnat Norway, Metropolitan, Crystal Falls, Stambaugh, Amasa, L'Anse, Pequaming, Covington, Uusi Suomi, National Mine, Palmer, Princeton, Gwinn, Munising, Grand Marais, Newberry, Sault Ste. Marie, Pelkie (Kyrö), Nisula, Elo, Laird, Ironwood, Montreal, Wakefield ja Ramsay sekä Wisconsinin puolella Iron Belt ja Marengo.

Ehdimme myös ajaa Hancockiin Michiganin Kuparisaarelle tapamaan tohtori Armas Holmiota, joka hoiti Suomi Collegen arkistoa ja joka oli 1967 julkaissut laajan Michiganin suomalaisten historian. Hän esitteli tätä arkistoa, jonne oli kerätty runsaasti sekä alkuperäistä materiaalia että suomalaista ja amerikansuomalaista kirjallisuutta ja muita painotuotteita. Varsinkin raittiusseurojen arkistoja eri puolilta Yhdysvaltoja oli erittäin runsaasti.

Duluthissa amerikansuomalaiset olivat järjestäneet meille mahdollisuuden tutustua Minnesotan yliopiston Duluthin kampukseen, jossa oppaanamme oli rehtori Raymond Darland. Saimme tavata myös eräitä yliopiston suomalaista syntyperää olevia eri alojen tutkijoita ja opettajia.

Matkamme päätteeksi siirryimme bussilla Duluthista Ontarion Thunder Bayhin (ent. Port Arthur ja Fort William). Tämä oli ensimmäinen kerta, jolloin aineistonkeruumatka ulottui Kanadan puolelle asti. Alkuvaikeuksien jälkeen pääsimmekin aineistoon hyvin käsiksi. Pääosa Thunder Bayn Lakehead Universityyn talletetusta laajasta arkistosta jäi ajan puutteessa seuraavien matkojen ohjelmaan. Ensi kertaa tuli heti Kanadan puolella

Orvokki Virtanen, Peuhkuri, Kesänen ja professori Wilson. Virtasen arkisto.

puhetta ”kulttuuri-imperialismista”, toisin sanoen siitä, onko suomalais-ten ollenkaan suotavaa kerätä historiallista aineistoa Kanadasta toiselle puolelle maapalloa Suomeen. Kaikki kääntyi kuitenkin nopeasti hyväksi yhteisymmärrykseksi, minkä yhtenä osoituksena on ollut se, että minut nimitettiin Lakehead Universityn kunniatohtoriksi vuonna 2016. Professori J. Donald Wilsonilla oli keskeinen rooli Turun ja Thunder Bayn yhte-yksien rakentajana tuosta kesästä 1972 lähtien. Tästä lähti liikkeelle myös vuosikymmeniä kestänyt ystävyys, joka kesti aina hänen kuole-maansa asti vuonna 2019. Kävimme matkamme lopulla Sudburyssä ja To-rontossa, josta lensimme takaisin Suomeen.

Yhdysvaltain ja Kanadan suomalaisten avuliaisuuden ohella siirtolaisten lehdet tekivät osaltaan työtämme tunnetuksi. Keruutyöstä raportoivat kesän 1972 aikana myös *Uusi Suomi*, *Turun Sanomat* ja *Helsingin Sanomat*. Joilla-kin paikkakunnilla oli lisäksi esiintymisiä kokouksissa ja muissa tilaisuuk-sissa kuten Fairport Harborin suomalaisen historiaseuran kokouksessa.

1973: Kuparisaari

Jo edellisenä kesänä 1972 oli Suomi Collegen arkistonhoitajan, tohtori Armas Holmion kanssa tavattaessa käynyt ilmi, että amerikansuomalai-sia koskevan aineiston tallentaminen edellytti ehkä noin puolen vuoden työskentelyjaksoa Hancockissa. Käytännössä työ puristettiin kahteen kuukauteen neljän henkilön työskentelyn voimin. Työ Hancockissa lähti hyvin liikkeelle, koska tohtori Holmio oli joka päivä apuna. Hän suhtautui

Tohtori Armas Holmio. Virtasen arkisto.

positiivisesti tallennustyöhön ja antoi apuaan vaivojaan säästämättä. Raittiusseurojen ja muun arvokkaan materi-aalin ohella ”Holmion arkis-tosta” filmattiin vanhimpien amerikansuomalaisten leh-tien numeroja, jotka alkoivat 1870-luvulta.

Tohtori Holmio lahjoitti lisäksi vanhoja puhelinluet-teloja tärkeiltä suomalaisten asuttamilta paikkakunnilta.

Hancockista käsin ja tohtori Holmion asiantuntevalla opastuksella kuvattiin koemielessä myös jonkin verran Ylä-Michiganin paikkakuntien hautausmailla amerikansuomalaisten henkilöiden hautakiviä. Kuvia näistä kertyi 500 kappaletta. Normaalitytapauksessa kivet antavat tiedon henkilön nimen lisäksi asianomaisen syntymä- ja kuolinajasta, eivät sen sijaan syntymäpaikasta.

Matkan viimeisinä päivinä tutustuttiin vielä Ontarion Sudburyssä ja Copper Cliffissä kanadansuomalaisia koskevaan materiaaliin. Rovasti Yrjö Raivio, joka kirjoitti Kanadan suomalaisten historiaa, oli huomattavana apuna. Hänen hallussaan olikin suuri määrä eri yhdistysten aineistoa. Rovasti Raivion oman seurakunnan arkisto Copper Cliffissä ehdittiin tallentaa jo tämän matkan aikana. Hyvä yhteys ehdittiin solmia myös Sudburyssä ilmestyvään *Vapaus*-sanomalehtiyhtiöön, jonka arkisto on erittäin suuri. Tämä kanadansuomalaista työväenliikettä valaiseva arkisto oli järjestelyn ja luetteloinnin kohteena, ja arkistonjohtaja Mr. Edwin Suksi lupasi toimittaa luettelon arkiston materiaalista yleisen historian laitokselle heti sen valmistuttua. Sekä rovasti Raivion hallussa olleen materiaalin että Vapauden arkiston kuvaamisen ajankohdaksi sovittiin kesä 1974.

Torontossa osallistuin vielä pienimuotoiseen siirtolaisuustutkimuksen seminaariin, jossa oli mukana Suomesta myös Åbo Akademin tutkija Holger Wester. Suomi-Seuran charter-lentomme oli kesäkuun alussa tullut Helsingistä Torontoon, josta myös lähdettiin Suomeen elokuun alussa. Kone oli suuri DC 10, joka oli ensi kertaa Suomessa. Charteryhtiö oli nimeltään Trans International Airlines. Finnair oli tilannut kaksi samanlaista konetta vuodeksi 1975.

1974–1975: Ympäri Yhdysvaltoja ja Kanadaa Ann Arborista käsin

Seuraava aineistonkeruuryvä poikkesi aikaisemmista siinä, että minut oli pyydetty tutkimusassistentin tehtävään lukuvuodeksi 1974–1975 Michiganin yliopistoon Ann Arboriin. Jo kesällä 1972 yliopiston Bentley Historical Libraryn/Michigan Historical Collectionsin johtaja, professori Robert M. Warner oli pysähtynyt Euroopan-matkallaan Turkuun ja sopinut alustavasti Reino Keron kanssa, että lähtisin järjestämään ja luettelemaan kyseisessä tutkimuslaitoksessa olevat amerikansuomalaisia koskevat kokoelmat sekä samalla opiskelemaan Michiganin yliopistossa.

Näin tapahtui, mutta ennen Amerikan-vuoden alkamista järjestettiin huhtikuun viimeisellä viikolla 1974 ensimmäinen suuri siirtolaisuuskon-

Kuvassa vasemmalta Auvo Kostiainen, Keijo Virtanen, Vilho Niitemaa ja Reino Kero. Virtasen arkisto.

ferenssi amerikansuomalaisten vaiheista Duluthissa. Sitä alettiin myöhemmin kutsua Finn Forum I:ksi, koska konferenssit jatkuivat muutaman vuoden välein vuorotellen Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Suomessa.

Osanottajia oli Duluthissa kaikkiaan noin 500. Puhujina Turusta olivat Reino Kero, Auvo Kostiainen, minä ja ennen kaikkea professori Vilho Niitemaa, joka teki ensimmäisen ja ainoan matkansa Atlantin taakse tähän konferenssiin. Myös runsaasti amerikansuomalaisia oli kuuntelemassa konferenssin esitelmää.

Saavuin Michiganin yliopistoon Ann Arboriin heinäkuun alussa 1974 yhdessä vaimoni Orvokin ja alle kaksivuotiaan poikamme Sepon kanssa. Ennen lukuvuoden alkua teimme lähes kahden kuukauden aineistonkeruumatkan suurten järvien ympäri. Ostimme ensi töiksemme tuliterän Dodge Dart Swingerin, jonka toimme Amerikan-vuoden päätyttyä Suomeen. Sillä oli hyvä suorittaa tämä ja muut aineistonkeruumatkat vuoden aikana.

Ensimmäisenä työkohteena oli Minnesotan yliopiston Immigration History Research Center. Sinne oli jo tuossa vaiheessa kerätty tohtori Michael Karnin johdolla huomattava määrä amerikansuomalaisten historiaa käsittelevää materiaalia. Michael ja Karen Karnista perheineen tuli vuosikymmenten ajaksi läheinen ystäväperheemme. Duluthin pohjoispuolella tapasimme John ja Astrid Kolehmaisien. Suomen Mainos-TV teki ohjelmaa "Amerikan Esko", johon minuakin haastateltiin ja joka esitettiin Suomessa vuoden vaihteessa 1974–75.

Kolehmaiset ja poikamme Seppo Virtanen. Virtasen arkisto.

Heinäkuun lopulla 1974 siirryimme Kanadan puolelle, jossa filmasimme Thunder Bayssä kaksi vuotta aiemmin sovitusti lähinnä työväenliikettä ja eri kulttuuriyhdistyksiä koskevaa materiaalia noin kymmenen arkistokokonai-

Metsärannat, Virtaset ja Raivio. Virtasen arkisto.

suuden verran. Tämä aineisto sisältyy laajaan kokoelmaan, jota säilytetään Lakehead Universityssä Thunder Bayssä. Ratkaisevana apuna meillä oli professori J. Donald Wilson.

Thunder Bayssä minulla oli tilaisuus vieraillla myös niin sanotun Bay Street -projektin kokouksessa. Projektin jäsenet opiskelivat Lakehead-yliopistossa ja projektin puitteissa he

tekivät tutkimuksia Port Arthurin Bay Streetin alueesta, joka on edelleen suomalaisten tärkeintä asuma- ja toiminta- aluetta Thunder Bayssä.

Ehdimme vielä elokuun kolmen ensimmäisen viikon aikana kerätä aineistoa Ontarion Sudburyssä ja sen esikaupungissa Copper Cliffissä. Valmisteluja tällä alueella oli tehty jo edellisellä aineistonkeruumatkalla rovasti Yrjö Raivion ystävällisellä avulla. Filmasimme Sudburyssä toimivan *Vapaus*-sanomalehtiyhtiön arkistoa kaikkiaan lähes 20 arkistokokonaisuutta, pääosin sosialistiosastojen aineistoa. Sekä Kanadansuomalaisen historiaseuran että etenkin Vapauden arkistosta saimme myös huomattavan määrän painettua materiaalia, jonka lähetimme Turkuun.

Palasimme tutkimus- ja opiskelukaupunkiini Ann Arboriin 4.9.1974. Lähdin lokakuussa yksin New Yorkiin filmaamaan Mr. Onni Kaartisen hallussa olevaa aineistoa, jonka kuvaamisesta oli sovittu jo keväällä 1974. Kyseessä oli neljä arkistokokonaisuutta amerikansuomalaisen sosialistijärjestön materiaalista.

Amerikan vuotemme toisella puoliskolla, vuoden 1975 puolella, keräsimme huhtikuussa kahden viikon ajan tutkimusaineistoa Floridan suomalaikeskuksista. Paikallisten suomalaisten kuten Mr. Alfons Ukosen ja hänen puolisonsa myötävaikutuksella saimme mikrofilmeille tutkimukselle hyödylliset materiaalit Lake Worthista ja Lantanasta sekä Meksikon lahden puolelta New Port Richeystä. Valokuvasimme myös tärkeimpiä suomalaisten perustamia rakennuksia ja esittelin Finlandia Foundationin ja Floridan suomalaisen historiaseuran kokouksissa Turun yliopiston yleisen historian laitoksen siirtolaisuusprojektia. Toukokuun 1975 lopulla olimme vielä viikon Kanadan puolella Sudburyssä. Lisäksi

Mr. and Mrs. Alfons Ukkonen, Lake Worth, Florida. Virtasen arkisto.

Vapaus-sanomalehtiyhtiö lahjoitti Turkuun lähetettäväksi noin 500 kiloa kanadansuomalaisten sanomalehtien vuosikertoja. Kiitos tämän arvokkaan materiaalierän saamisesta kuului ennen kaikkea Mr. Edwin Sukselle. Kesäkuun lopulla lensimme Thunder Bayhin, jossa pidin kutsuttuna esitelmän professori J. Donald Wilsonin organisoimassa The Finnish

Experience in Canada -konferenssissa. Suomesta mukana oli esitelmöitsijänä myös Reino Kero.

Kesäkuun viimeisenä päivänä 1975 siirryimme Thunder Baystä Kanadan ja Yhdysvaltojen länsiosiin jatkamaan aineiston keruuta. Ensimmäisenä kohteena oli Vancouver Kanadan puolella. Sen jälkeen siirryimme Yhdysvaltoihin tärkeään suomalaiskeskukseen Astoriaan Oregonin osavaltiossa. Varsinkin astorialainen Mrs. Annikki Johnson, joka oli isäni edesmenneen veljen leski, oli meille erittäin hyödyllinen kontakti. Astoriassa filmasimme noin 10 arkistokokonaisuutta.

Aivan Amerikan-vuotemme lopulla elokuun alussa viivymme vielä lähes viikon Torontossa, jossa filmasimme kanadansuomalaisen sanomalehden *Vapaan Sanan* materiaalia. Mrs. Helen Tarvaisen avulla saimme myös tilaisuuden kuvata noin 10 kanadansuomalaisen työväenyhdistyksen arkistoja Ontarion laajan provinssin alueelta. Jo talvella 1975 hankimme microfiche-kopiot 51:stä kanadansuomalaisesta näytelmästä.

Pysähtyminen Torontossa oli sikäli erityinen, että olimme jo matkalla Ann Arborista Dodge Dart Swingerillämme kohti New Yorkia, josta lensimme 13 kuukauden Amerikan-vuoden päätteeksi kotiin. Dodgen lähetimme New Jersey'n puolelta Port Elizabeth -satamaterminaalista Göteborgin kautta Turkuun.

On syytä tähdentää sitäkin, että työni Bentley Historical Libraryssa Michiganin yliopistossa kohdistui pääosin sinne tallennetun, etenkin Michiganin suomalaisia koskevien aineistoluetteloiden kirjoittamiseen, kokoamiseen ja järjestämiseen. Tässä oli mukana itse filmaamaamme

aineistoa, jota on käsitelty tässä kirjoituksessa. Lisäksi laadin englanninkieliset luettelot Bentley-kirjaston Turusta hankkimiin lähes 20 000 kirjeseen, joita siirtolaiset olivat lähettäneet Suomeen. Tämä aineisto oli koottu ja mikrofilmattu Turkuun jo 1960-luvun puolivälissä.

1976: Atlantilta Tyynelle valtamerelle

Kesällä 1970 aloitetut aineistonkeruumatkat Pohjois-Amerikkaan saivat päätöksensä heinä- ja elokuussa 1976, jolloin tein kuuden viikon matkan Auvo Kostiaisen kanssa. Matka poikkesi aikaisemmista siten, että tarkoitus oli koota eri puolilta mannerta sellaista aineistoa, joka oli tiedossamme, mutta jota ei ollut aikaisemmin mahdollista tallentaa.

Ensimmäisenä kohteena oli Ann Arbor, jossa neuvottelimme Michiganin yliopiston Bentley Historical Libraryn johdon kanssa (professorit Robert Warner ja Francis Blouin) tulevasta yhteistyöstä varsinaisen aineiston keruun päättyessä. Valmisteilla oli laaja selvitys ja kirja neljästä Michiganin osavaltion etnisestä ryhmästä, lähinnä siitä, minkälaista alkuperäisaineistoa osavaltion alueelta oli olemassa. Suomalaiset olivat yksi näistä ryhmistä. Olin tämän osan kokoaja ja kirjoittaja. Tulokset julkaistiin teoksessa *Sources for the Study of Migration and Ethnicity* (1979).

Täydensimme ulkosuomalaisia koskevaa tutkimusaineistoa jonkin verran New Yorkin osavaltion pääkaupungissa Albanyssä, Uudessa Englannissa sekä Kanadan puolella Montrealissa ja maan pääkaupungissa Ottawassa, lopulta myös Minnesotan yliopiston Immigration History Research Centerissä. Aineiston keruun ohella osallistuimme heinäkuun

Yleisradion kirjeenvaihtaja Yrjö Lämsipuro tervehtimässä tutkimusmatkailijoita, Kamia, Virtasta ja Hollia. Virtasen arkisto.

23.–27. päivinä amerikansuomalaisen Bicenennial-juhlaan Minnesotan Duluthissa. Aivan heinäkuun lopulla Kostiaisen ja minä osallistuimme Suomi Collegessa Hancockissa järjestettyyn amerikansuomalaisen Bicenennial-juhlavuoden päätapahtumaan, jota presidentti Urho Kekkonen kunnioitti läsnäolollaan. Pidimme täs-

sä juhlassa kumpikin esitelmän. Professori Melvin Holli (University of Illinois, Chicago) ehdotti Hancockissa yliopistojemme välistä tutkija- ja luennoitsijavaihtoa, joka myös toteutui.

Elokuun 3. päivänä lensimme matkamme loppuajaksi Yhdysvaltojen länsiosiin, jossa tallensimme ensin Los Angelesissa neljän paikallisen suomalaisen seurakunnan ja yhdistyksen arkistot. Sen jälkeen filmasimme vielä Berkeleyssä paikallisen suomalaisen seurakunnan materiaalia. Lopulta saavuimme Oregonin ja Washingtonin osavaltion rajamaille. Filmasimme ensin alueen tärkeimmässä suomalaiskeskuksessa Astoriasa lähikaupunkien suomalaisten seurakuntien arkistoja (mm. Naselle ja Deep River Washingtonin osavaltiossa). Meitä auttoi jälleen sukulaiseni Mrs. Annikki Johnson. Sitten siirryimme Washingtonin Ridgefieldiin, jossa pastori Jaakko Rinnan myötävaikutuksella tallensimme Hockinsonin lähetykseurakunnan ja raittiusseuran sekä Mr. Zachary Sakrisonin kokonelman. Lisäksi lähetimme Turkuun melkoisen määrän sekä alkuperäisettä painettua aineistoa, jonka pastori Rinta oli kerännyt kotiinsa ennen meidän saapumistamme. Tämän jälkeen oli vuorossa paluu itään ja lähtö New Yorkista Suomeen, mikä tapahtui elokuun 15. pnä.

Lopuksi

Tämän viimeisen matkan, johon sisältyi erittäin paljon matkustamista Pohjois-Amerikan mantereella, onnistumiseen myötävaikutti keskeisellä tavalla se aikaisemmillä matkoilla luotu laaja kontaktien verkosto (sekä yksityiset ulkosuomalaiset että yhteisöt), joka ulottui nyt Atlantilta Tyynelle valtamerelle ja Yhdysvalloista Kanadaan. Tämä viimeinen aineistonkeruumatka osoitti myös sen, että intensiivisen aineistonkeruun jälkeen oltiin siirtymässä materiaalien hyödyntämiseen yliopistojen välisessä yhteistyössä, tutkijoiden verkostoitumisessa, yhteisissä konferensseissa ja tapaamisissa ja yksittäisissä tutkimuksissa Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Suomessa. Kaikki tämä on jatkunut näihin päiviin asti, mikä Suomen puolella näkyy muun muassa Turun yliopiston siirtolaisuushistorian tutkimusarkiston ja valtakunnallisen Siirtolaisuusinstituutin yhteistyönä.

Laaja aineistonkeruoperaatio 1960-luvun lopulta vuoteen 1976 oli mahdollista suorittaa vielä silloin, ei enää paria vuosikymmentä myöhemmin. 1970-luvulla olivat tallella vielä monien jo paljon aikaisemmin toimintansa lopettaneiden yhdistysten aineistot, usein seuraavan suku-

polven ulkosuomalaisten asuntojen kellareissa. Tuloksena oli monipuolinen aineistokokonaisuus, joka on osaltaan myötävaikuttanut siihen, että pelkästään Turun yliopiston yleisen historian oppiaineessa on valmistunut kymmenisen väitöskirjaa, noin 70 pro gradu -tutkielmaa, kymmenittäin muita tutkimuksia ja tietokirjoja sekä sadoittain tutkimusartikkeleita.

On luonnollista, että tämä aineisto kiinnostaa myös muiden tieteenalojen tutkijoita sekä kansainvälistä tutkijayhteisöä. Turun siirtolaisuushistorian laajaa tutkimushanketta voidaankin pitää sekä toteutettujen tutkimusten että niiden perustana olevan tutkimusaineistonkeruun puolesta yhtenä kansainvälisesti merkittävimmistä historiantutkimuksen painopisteistä Suomessa.

Vuosien 1970–1976 aineistonkeruumatkat olivat modernin ajan todellista tutkimusmatkailua ympäri laajaa Pohjois-Amerikan mannerta. Moderniuskin on suhteellinen käsite, sillä yhteydenpito kotimaahan tapahtui vielä 1970-luvulla kirjeitse ja joskus harvoin puhelimitse, matkat Pohjois-Amerikassa tehtiin alkuun busseilla ja matkustaminen Suomen ja Pohjois-Amerikan välillä edellytti *charterlentokaudella* tarkkaa lähtöpäivää ja etenkin ennalta määrättyä paluupäivää, oli sitten kyse kuukauden tai kahden kuukauden matkasta.

Kansainvälisessä politiikassa elettiin noina vuosina Vietnamin sodan kiivaita vuosia, rotukysymys Yhdysvalloissa määrittäi arkipäivää ja kansainvälinen öljykriisi muutti maailmantalouden ehtoja. Mustan väestön itsetuntoa kohotti esimerkiksi 1960-luvun alussa Detroitista alkanut Motown-buumi populaarimusiikissa. Se tuli minulle ja perheelleni tutuksi, koska jo lukuvuonna 1974–1975 ja uudestaan 1988–1989 vietimme pitkät periodit Detroitin kupeessa Michiganin yliopistossa Ann Arborissa.

Nämä vuodet ovat vaikuttaneet olennaisesti maailmankuvaani ja kaikkiin meihin, jotka olemme olleet yllä kuvatuissa vaiheissa mukana. On ollut avartavaa tutustua suhteellisen syvällisesti laajan mantereen nähtävyyksiin ja ihmisten elinolosuhteisiin. Aivan keskeinen osansa on ollut Yhdysvalloissa ja Kanadassa niillä sadoilla ulkosuomalaisilla, joihin saimme tutustua vuosien varrella ja joiden apu työllemme oli ratkaisevaa. Saman voi sanoa kymmenistä tutkijoista, joiden kanssa yhteistyö on jatkunut näihin päiviin asti.

Keijo Virtanen

Koko Virtasen tutkimusmatkailijaperhe – Keijo, Orvokki ja Seppo. Virtasen arkisto.

Timo Uotila

Ulkomailla ja ulkosuomalaisten parissa

Synnyin Helsingissä 19.03.1939. Isäni oli kuvanveistäjä Gunnar Uotila (1913–1997) ja äitini Alli Joutsila (ent. Johansson, 1913–2008). Elin lapsuuteni Helsingin Puistolassa. Perheessä minulla oli kaksi veljeä ja sisko. Kävin Puistolassa kansakoulua 1946–1950 ja Helsingin Ressua 1950–1958. Tulin ylioppilaaksi 1958.

Helsingin yliopistossa opiskelin yleistä historiaa, suomen kieltä ja kansanperinnetiedettä. Suoritin filosofian maisterin tutkinnon vuonna 1963. Sen jälkeen suoritin Tampereen yliopistossa lehdistö- ja tiedotusopin approbatur-arvosanan.

Vuonna 1961 olin aloittanut työskentelyn amerikkalaisessa uutistoi-
mistossa United Press Internationalissa (UPI), joka sijaitsi Helsingin Lud-
viginkadulla. Lähinnä työni oli kääntää uutisjuttuja englannista suomek-
si. Niitä julkaistiin muun muassa Helsingin Sanomissa ja Aamulehdessä.
Muistan, että sinä päivänä (22.11.1963), jolloin Yhdysvalloista tuli tieto pre-
sidentti John F. Kennedyn murhasta, kirjoitin vielä graduani. UPI:ssa lo-
petin vuonna 1964.

Yleisradioon vuonna 1966 kansainvälisten asioiden pariin

Postisäästöpankissa en saanut tarpeeksi varsinaisia toimittajan tehtäviä, vaan työskentelin siirtokonttorissa. Kun näin lehdessä Yleisradion työpaikkailmoituksen, panin paperit sisään. Valintaani auttoi varmaan se, että olin työskennellyt uutistoimisto UPI:ssa ja kääntänyt englannin kielestä uutisia. Sain työpaikan Yleisradiosta.

Työskentelin ensin Saara Palmgrenin johtamassa Ulkomaanosastossa, jossa seurassimme kansainvälistä radio- ja tv-kehitystä ja hoidimme ulkomaansuhteita. Niitä oli runsaasti eri suuntiin, koska Yle oli jäsenenä sekä läntisessä European Broadcastin Unionissa (EBU) että itäblokin maiden OIRT:ssä. Suomen Yle oli ainoana mukana kummassakin järjestössä.

Leningradissa vuosina 1968–1969

Pian kävi ilmi, että kanssakäyminen Neuvostoliiton kanssa lisääntyi kaiken aikaa. Yleisradiossa tarvittiin yhä enemmän myös venäjänkielisiä osaamista. En ollut koulussa opiskellut venäjää. Tunsin kuitenkin, että Suomen historiaan ei juuri voi kunnolla tutkia osaamatta venäjää. Olihan Suomi Venäjän keisarin vallan alla yli sata vuotta. Siispä opiskelin yliopistossa venäjää. Yleisradiossa katsottiin, että kansainvälisten suhteiden hoitamiseen tarvittaisiin sekä venäjän kieltä että Neuvostoliiton kulttuurin tuntemusta. Niinpä minulle hankittiin opetusministeriön stipendi, jonka turvin minut päätettiin lähettää Leningradiin opiskelemaan kieltä syksyllä 1968.

Tuohon aikaan oli kuitenkin tapahtunut Tshekkoslovakian miehitys. Se oli Suomelle karmea pettymys. Olihan Prahassa ollut kehittymässä uudenlaista demokraattista sosialismia. Ja nyt Leonid Brezhnevin Neuvostoliitto päätti Varsovan liiton joukkojen kanssa panna tshekit ja slovakit ”järjestykseen”. Tuossa tilanteessa olin jo luopumassa Neuvostoliittoon lähdöstä. Mutta lähdin lopulta kuitenkin.

Tämä vuosi Leningradissa opetti minulle paljon siitä, mitä Neuvostoliitto oli ja miten media siellä toimi. Kävin venäjän kielen oppitunneilla yhdessä muiden suomalaisten opiskelijoiden kanssa. Siellä oli myös pari suomalaista upseeria.

Elämä oli varsin primitiivistä. Minun kämppäkavereinani oli yksi venäläinen ja yksi bulgarialainen opiskelija. Yksityisyydestä ei juuri päässyt

nauttimaan. Neuvostoliittolainen elämäntapa tuli vähitellen pakostakin tutuksi. Suomesta Neuvostoliittoon saapuville turisteille kannatti antaa ohjeeksi: muista ottaa kumisaappaat ja vessapaperia. Asuntolan käymälässä ei ollut milloinkaan vessapaperia, vain Pravdan sivuja. Ja nekin lopuivat nopeasti, koska tuossa lehdessä on vain muutama sivu.

Asuntolaan tuli lämmintä vettä kerran viikossa tunnin ajan. Silloin oli suihkuilla jonoa. Onneksi Suomen konsulaatissa tiedettiin meidän ongelmamme. Siksi pääsimme kerran viikossa käymään konsulaatin saunassa.

Suomalaisia sanomalehtiä ei ollut missään saatavilla. Suomen radio-ta saattoi yrittää kuunnella keskiaalloilta, mutta vaivalloista se oli. Kännyköitä ei luonnollisestikaan tunnettu noina aikoina. Jos halusi soittaa Suomeen, piti mennä puhelinkeskukseen ja tilata puhelu. Sitä piti sitten odottaa jopa puoli tuntia.

Neuvostoliittolaisiin tiedotusvälineisiin oli hyvin vaikea saada yhteyksiä. Otin jonkin kerran mukaani Ylen nauhurin ja tein joitakin harvoja haastatteluja.

Opiskelustipendi tuntui kovin pieneltä rahalta. Se kuulemma ylitti huomattavasti silloisen neuvostoliittolaisten keskipalkan. Virallisesti Suomen markka oli noin kuudennes ruplasta. Mutta markoilla sai turistikaupoista paljon sellaista, joka oli ruplien ulottumattomissa. Siitä syystä markan pimeä vaihtokurssi oli ruplan tasolla. Minä en tätä tiennyt. Siksi käytin markkani stipendijakson alkuvaiheessa aivan väärin.

Kaiken kaikkiaan vuosi Leningradissa ja Moskovassa tuotti minulle arvokkaan potentiaalın Venäjä-tietoutta. Suomalaisia Ylen edustajia kävi Leningradissa silloin tällöin. Tapasin siellä mm. Kaarle Nordenstrengin ja Reino Paasilinnan. Leningradissa, Moskovassa ja Petrozavodskissa tapailin silloin tällöin myös erilaisia ulkosuomalaisia, erityisesti inkerinsuomalaisia.

Suomeen palattuani olin usein neuvostoliittolaisten vieraiden oppaana ja tulkkina. Olin mukana, kun Moskovon Gosteleradion johtoa vieraili Helsingissä pääjohtaja Eino S. Revon luona.

Joskus vuonna 1970 minulle ehdotettiin siirtymistä Prahaan toimittamaan OIRT:n radio- ja tv-lehteä. Kävin tutustumassa toimitukseen. Minua ei kiinnostanut ryhtyä journalistiksi tuollaisissa olosuhteissa. Keksin vaatia palkkaa länsivaluutoissa. Siihen ei voitu suostua.

Vuosi Neuvostoliitossa oli erinomainen rokotus naiivia taistolaisuutta vastaan.

Kansainvälistä radio- ja tv-toimintaa

Sain tehtäväkseni ryhtyä päätoimittajana vetämään kansainvälisistä yleisradioasioista kertovaa *Prisma*-lehteä, joka ilmestyi 1980-luvun alkuun saakka. *Prisman* ensimmäinen numero ilmestyi 2.9.1969. Lehden etusivulla lukee: *Prisma* on ikkuna ulos. Radion ja tv:n maailma on kansainvälinen... Radion ja tv:n kehitys ja ongelmat voidaan luokitella kansallisiksi tai ylikansallisiksi. Niitä on hyvä tuntea, niitä on hauska tuntea, niitä on pakko tuntea, mikäli kansainvälisestä kanssakäymisestä aiotaan saada irti kaikki mahdollinen.

Prisma aloitti Britannian BBC:n esittelyllä. Sitten käytiin läpi ulkomaisia radio- ja tv-laitoksia ja kansainvälisiä järjestöjä. Juttumateriaali hankittiin ulkomaisia lehtiä ja muita julkaisuja lukemalla, vieraita haastatteleamalla ja vinkkejä seuraamalla.

Tapailin ja ohjailin myös Suomessa vierailleita journalisteja. Kävin mm. hollantilaisten toimittajien kanssa ihmettelemässä itärajalla. Saksalaisen toimittajan kanssa kävimme haastattelemassa Väinö Linnaa hänen kesäpaikassaan Teiskossa. Esittelin myös Helsinkiä neuvostoliittolaiselle kosmonautille. Loppujen lopuksi myös neuvosto-Eestistä päästettiin journalisti Suomeen. Hänen aiheenaan olivat paikat, joissa Lenin oli asunut piileskellessään Suomessa. Ajankohtaisemmalla aiheella ei olisi pääsyt Suomeen tekemään ohjelmaa. Suomen tv-lähetykset näkyivät tuolloin Suomenlahden toisella puolella. Ne olivat virolaisille jonkinlainen ikkuna länteen.

Ohjelmantekomatkoja Neuvostoliitton tein muun muassa vuonna 1969 Leningradin kautta Tallinnaan. Virossa ei ollut usein käyty noina vuosina. Paikalla oli politiikan ja kulttuurin toimittajia. Oli myös viihdeväkeä, koska Viru-hotellin rakennustyömaalta tehtiin radion Aamukahvit-lähetys.

Diplomatiaa ja ohjelmantekoa

Tein työni yhteydessä koko joukon ulkomaanmatkoja. Osallistuin johtaja Pekka Silvolan kanssa matkalle Moskovaan ja muun muassa Bakuun vuonna 1974. Ja vuonna 1978 olin hallintoneuvoston puheenjohtajan Atte Pakkasen kanssa Moskovassa ja Krimillä. Ulkomaanpalvelun päällikkönä oli tuolloin Ville Zilliacus.

Yleisradion pääjohtaja Erkki Raatikainen pitää esitelmää, jota muun muassa Timo Uotila kuuntelee. Uotilan arkisto.

Kaarle Stewenin kanssa kävin 1970-luvun lopulla tekemässä ohjelmasarjaa neuvostoelokuvasta. Kahdella matkalla kävimme muun muassa Ukrainassa ja Kirgisiassa asti. Matkan perusteella syntyi myös kirja (Kaarle Stewen, *Odessan portaat: Neuvostoelokuvan ääniä Keski-Aasiasta Baltiaan*. Suomen Elokuvasäätiö, 1979).

Vuonna 1975 kävin suomalaisen journalistiryhmän kanssa Meksikossa. Noiden toimittajien kanssa syntyi monivuotinen ystävyysuhde. Tapasin joitakin suomalaisia sotilaita, jotka olivat asekatkentuksen jälkeen muuttaneet ulkomaille.

Vuonna 1976 tein kollegani Sirkka Liimataisen kanssa ohjelman-tekomatkan Yhdysvaltain ja Kanadan suomalaisseuduille, keräsin aineistoa ja tulin tuntemaan merkittäviä ulkosuomalaisia. Erityisesti kiinnostuin ulkosuomalaisten lehdistä ja radioasemista. Kävin muun muassa

New Yorkin Uutisten, Raivaajan, Työmies–Eteenpäin -lehden, *Canadian Uutisten* ja *Vapaan Sanan* toimituksissa. Näistä lehdistä vain *Vapaa Sana* lienee nykyään jäljellä, joskin sen nimi on nykyään *Kanadan Sanomat*. Valmistin muun muassa näistä aiheista radio-ohjelmia Ylelle. Kävin myös Kanadan radioasemilla, joilla oli suomenkielisiä lähetyksiä. Vuonna 1978 olin matkalla Thaimaassa, Malesiassa ja Singaporessa, jolloin myös tein ulkosuomalaishaastatteluja.

Minulla oli radiossa 1970- ja 80-luvuilla vakinainen ohjelmaotsikko *Ylen kansainvälinen*, jossa tarkasteltiin kansainvälisiä mediatapahtumia. Vuosina 1969–1980 vastasin Ylen ulkomaantiedotustoiminnasta ja päätoimitin *Prisma*-lehteä. Valmistin myös esitteitä ulkomaisille festivaaleille osallistuvista radio- ja tv-ohjelmista. Kävin useilla festivaaleilla. Olin myös tiedotustehtävissä, kun Radion Sinfoniaorkesteri vieraili Puolassa ja Tshekkoslovakiassa vuonna 1979 ja Ruotsissa ja Hollannissa vuonna 1980.

Australiassa vuosina 1982–1984 ja 1988–1989

Tavattuani useita australiansuomalaisia aloin kiinnostua tuosta maasta yhä enemmän. Ylen ulkomaanohjelmien toimituksessa tutustuin muun muassa Reijo Pekkariseen ja Heimo Uotilaan, jotka olivat olleet Australiassa perustamassa suomenkielistä radiotoimintaa. Heistä tuli minulle tärkeitä Australia-kontakteja vuosikymmeniksi. Sain myös tärkeitä ohjeita Siirtolaisuusinstituutista Olavi Koivukankaalta ja Suomi-Seurasta.

Sain myös tietää, että Australiassa oli aloitettu valtion kustantama monikielinen radio- ja tv-ohjelmisto, jota hoitaa yhtiö nimeltä Special Broadcasting Service (SBS). Sain stipendin ja virkavapaata tutustuakseni tuohon toimintaan ja muuhun siirtolaiskulttuuriin. Kävin myös avustamassa SBS:n ohjelmia. Samoin kirjoitin australiansuomalaisiin lehtiin.

Keräsin Australiasta runsaasti aineistoa ja tein useita radio-ohjelmia. Lähetin myös uutisraportteja Ylelle Australiasta, muun muassa vuoden 1983 vaaleista. Viivyin Sydneyssä Australiassa lähes kaksi vuotta 1982–1984. Tuona aikana tein matkan Papua-Uuteen-Guineaan, jossa haastattelin muun muassa virkamiehiä ja suomalaisia lähetyssaarnaajia. Australiaan palattuani kerroin tuosta erikoisesta maasta Tauno Lehtosen vetämässä ohjelmassa Sydneyssä 2EA Radion studiolla. Harvat australiansuomalaiset olivat käyneet siellä.

Menomatalla Australiaan tein lukuisia haastatteluja muun muassa Euroopan maissa, Intiassa, Bangladeshissa, Indonesiassa ja Singaporessa. Paluumatkalla keräsin aineistoa ohjelmiin ja kirjoituksiin muun muassa Uudessa-Seelannissa, Tahitilla, Yhdysvalloissa ja Karibialla.

Palattuani Suomeen siirryin Ylessä Radio Finlandiin, joka valmisti ohjelmia ulkomailla kuunneltaviksi. Uutistyon ohella toimitin ohjelmia sarjaan *Ulkosuomalaisten parissa*, jossa esitettiin ulkomailla ja myös Suomessa tehtyjä haastatteluja.

Toisen kerran olin virkavapaalla Ylestä vuoden verran 1988–1989, jolloin asuin Brisbanessa Australiassa. Tuolloin toimitin yhdessä Mikko Mäki-Nes-teen kanssa hänen perustamaansa lehteä *Finlandia Newsiä*. Se oli kovaa työtä. Sain täyden kuvan ulkosuomalaislehtien toimittajien iloista ja suruista. Samalla keräsin haastatteluja erityisesti australiansuomalaisista. Menomatalla tein haastatteluja Kiinassa ja Japanissa. Paluumatkalla kävin ohjelmanteossa muun muassa Brasiliassa, Argentiinassa ja Yhdysvaltain länsirannikolla.

Radiohaastatteluja kaukosiirtolaisten parissa

Jatkoin ulkosuomalaisaiheiden käsittelyä Radio Finlandissa. Samoihin aikoihin inkerinsuomalaiset saivat paluumuutto-oikeudet. Vuonna 1991 kävin ohjelmamatkalla Kanadassa ja Yhdysvalloissa, muun muassa Alaskan Sitkassa, jossa asui pari suomalaista kuvernööriä Alaskan kuulussa Venäjän keisarikuntaan.

1990-luvulla tein useilla Euroopan-matkoilla radiohaastatteluja ulkosuomalaisten parissa muun muassa Ruotsissa, Saksassa, Ranskassa, Espanjassa, Italiassa, Hollannissa ja Belgiassa.

Vuonna 1996 kävin ohjelmanteossa Floridassa. Samana vuonna tein maailmanympärimatkan, jonka aikana tapasin ulkosuomalaisia Englannissa, Etelä-Afrikassa, Australiassa, Uudessa-Seelannissa ja eri puolilla Yhdysvaltoja. Samaan aikaan valmistin uusia ohjelmia sarjaan *Ulkosuomalaisten parissa*.

Vuodesta 2000 sain mahdollisuuden käydä usealla matkalla suomalaisten kaukosiirtolaisten parissa kaikilla mantereilla. Näiden matkojen tuloksena valmistin ohjelmasarjan ulkosuomalaisten vaiheista ulkomailla. Tähän sarjaan olen tähän mennessä valmistanut 54 ohjelmaa.

Vielä eläkevuosina olen haastatellut synnyinmaassa vierailevia ulkosuomalaisia. Vuonna 2006 kävin Huippuvuorilla muun muassa suomalaisten parissa.

Ulkomaisia lehtiä ja radioita avustamassa

1980-luvulta alkaen olen avustanut ulkosuomalaislehtiä, varsinkin *Finlandia Newsiä* vuoteen 2005 ja sen jälkeen *Suomi Newspaperia*, jossa minulla on jo vuosia ollut laaja Suomen tapahtumakatsaus.

Australiassa asuessani kävin Sydneyn 2EA Radion studiolla avustamassa Tauno Lehtosen toimittamia ohjelmia. Ohjelmatyössä oli myös Heljä Räisänen, joka on kirjoittanut kirjan Australiasta ja aboriginaaleista.

Jo 1990-luvun alusta lähtien olen lähettänyt puhe-
linraportteja Australian SBS-radiolle. Sittenmin raportit on lähetetty sähköpostin liitteinä. Ohjelmaa toimitti ensin Eric Penttilä ja sitten Karl Mattas. Näitä lähetyksiä voi kuunnella netistä myös Suomessa. Digilähetykset ovat tehneet paikallisradiolähetyksistä maailmanradion, jota voi kuunnella missä tahansa maapallolla.

Avustin myös 2010-luvulla muutaman vuoden Thunder Bayn suomenkielistä ohjelmaa, jota toimitti Pirjo Hirvonen. Tuo CI-LU-FM on kanadalainen radioasema, joka lähettää 102,7 FM:n taajuudella Thunder Bayssä Ontariossa. Se on kaupungin Lakehead-yliopiston kampusradio. Kanadan radio-televisio- ja televiestintäkomissio myönsi ase-

Tauno Lehtonen SBS, Australia. Uotilan arkisto.

Eric Penttilä, Australia. Välikankaan arkisto.

malle lisenssin vuonna 2004 ja virallisesti ohjelmat käynnistettiin vuoden 2005 alussa.

Jos ja kun haluatte tutustua eräisiin ulkomaisiin suomenkielisiin radiolähetyksiin, tässä olisi vihjeitä ja linkkejä: <http://www.tunturisusi.com/radiot/>

Australian SBS Radion ohjelmat kotouttavat kuulijoita

Australian SBS Radion maahanmuuttajakieliset ohjelmat ovat rakenteeltaan erinomaisia ja tarkoituksenmukaisia. Tunnin mittaisen ohjelman alussa on noin kymmenen minuutin uutisjakso, jossa esitellään päivän tärkeimmät uutiset maailmalta ja Australiasta. Uutisiin sisältyy alkukielisiä efektejä. Niitä kuuntelemalla maahanmuuttajat saavat tuntuman Australian tapahtumiin maan virallisella kielellä.

Karl Mattas ja Timo Uotila. Uotilan arkisto.

Sitten seuraa jakso, jossa kerrotaan säätiedot eri puolilta Australiaa ja viimeksi maahanmuuttajien synnyinmaassa, Karl Mattaksen ohjelmassa Suomessa.

Sitten seuraa minun Suomi-raporttini, jossa tammikuun lopussa 2022 kerroin Suomen säästä, uhkaavasta Valtteri-lumimyräkästä ja sitten Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikasta Venäjän uhatessa Ukrainaa. Koronatilannekatsaus on ollut ajankohtainen jo parin vuoden ajan. Sitten kerroin Suomen historian ensimmäisten aluevaalien tuloksen. Itse aluejako kiinnostaa tietenkin Australiaan muuttaneita. Heillä jokaisellahan on juuret jossakin päin Suomea. Sitten kerroin talouden päälinjoista, muun muassa yllättäen uhkaavasta inflaatiosta. Sen jälkeen Karl Mattas pani soimaan jonkin enemmän tai vähemmän ikivihreän suomalaisen iskelmän.

Sitten seuraa muutama Australiaan liittyvä jonkun SBS Radion toimittajan valmistama erikoisraportti. Tammikuun lopun lähetyksessä oli esillä Australia-päivän vietto. Siinä yhteydessä kerrottiin myös Australian alkuasukkaiden protesteista Australia-päivän teemaa vastaan. Tammikuun 26. päivänä näet juhlitaan eurooppalaisten saapumista Sydneyn rannoille vuonna 1788. Ohjelmissa on myös ollut yksityiskohtainen raportti Australian ja maailman koronapandemian tilanteesta. Tässä lähetyksessä oli myös SBS:n toimittajan juttu Ukrainan kriisialueelta.

Ohjelmassa kuultiin vielä toinen suomalainen iskelmä. Lähetyksen päätti minun raporttini, johon olin koonnut Suomen kulttuurin ja urheilun ajankohtaisia teemoja. Niitä valitessani yritän ajatella, mikä mahtaa Suomessa syntyneitä kiinnostaa siellä kaukana etelässä, jossa vuodenajat ovat täsmälleen päinvastaisia kuin Suomessa.

Tuoreimman lähetyksen voi kuunnella tästä:

<https://www.sbs.com.au/language/finnish?language=fi>

SBS Radion suomenkielisellä lähetyksellä on Facebook-sivut:

<https://www.facebook.com/sbs.finnish?ref=ts>.

SBS on lähettänyt suomeksi radio-ohjelmia 1970-luvulta lähtien. SBS:llä on nykyään radio-ohjelmia 65 kielellä, myös suomeksi. Parhailtaan on menossa kielivalikoiman tarkastelu. Viime kerralla muutama vuosi sitten ruotsin kieli putosi kielivalikoimasta.

Timo Uotila. Uotilan arkisto.

sen. Esitimme myös yhdessä paikalla olleiden suomalaisten kanssa joululaulun.

Brisbanessa oli myös vielä muutama vuosi sitten uskonnollista ohjelmaa esittänyt radioasema.

Takavuosina kävin monesti myös radioasemilla Melbournessa, Canberrassa, Adelaidessa ja Perthissä. Canberran ”radioaktivisteista” tunsin hyvin Reijo ja Vieno Pekkarisen, Adelaidesta Alpo Kakon. Townsvillessa suomenkielistä radiotoimintaa pyöritti vuosikymmenet Ari Korhonen.

Suomenkielisiä radiolähetyksiä on eri puolilla maailmaa koko joukko. Olen kuunnellut niitä, mutta itse olen avustanut niistä vain Australiassa ja Kanadassa. Tapaillessani ulkosuomalaisasemien toimittajia olen vaihtanut mielipiteitä ja toivonut asemille enemmän yhteistyötä. Nykyisenä digiradio toiminnan aikoina niitä jokseenkin kaikkia voi kuunnella vaivattomasti missä tahansa maapallolla. Useilla ohjelmilla on lisäksi On demand -palvelu, joten ohjelmia voi kuunnella milloin itselle sopii eikä olla riippuvainen ohjelmien lähetyksajoista.

Vuonna 2013 tapasin Espanjan Aurinkorannikon Radio Finlandian omistajan Heli Tourun. Heli oli työskennellyt Yleisradiossa 1980-luvun puolivälissä. Hän oli hankkinut omistukseensa Radio Finlandian. Tulin muuten tuntemaan aseman edellisen toimittajan Teva Gladin, kun kävin radioasemalla vuonna 1996. Heli Touru on järjestänyt Aurinkorannikon suomalaisille myös tv-uutislähetyksiä.

Australiassa on myös toinen suomenkielinen radio-ohjelma, Brisbanen Suomiradio, jolla on peräti kaksi viikottaista lähetystä. Se toimii kaupallisella kanavalla, joten suomenkielisten lähetysten on kerättävä määräajoin rahaa ohjelmavuokraan varten. Asuessani Brisbanessa vuosina 1988–1989 kävin silloin tällöin tuolla asemalla puhumassa. Erityisesti mieleen on jäänyt joulukuun 1988, jolloin kävin asemalla viemässä tervehdyksen.

Kerroin Tourulle kokemuksistani ja näkemyksistäni Australian ja Pohjois-Amerikan kaukosiirtolaisten suomenkielisistä lähetyksistä. Pohdimme, että suomenkielisten radioasemien eri mantereilla olisi syytä aloittaa ohjelmien ja kokemusten vaihto. Radio voisi mainiosti sitoa yhteen nuo eri puolilla maailmaa asuvat suomalaiset. Tuollainen yhteistoiminta ei kyllä ole kovin paljon edistynyt.

Ruotsin valtion suomenkielinen radio on tietenkin omaa luokkaansa, koska se toimii valtion tuella ja palvelee niin suurta väestöryhmää Suomen naapurissa. Suomenkielisiä radiolähetysiä on myös Virossa ja Saksassa. Yhdysvalloissa ja Kanadassa on ollut suomenkielisiä radiolähetysiä jo vuosikymmeniä. Myös Uudessa-Seelannissa oli takavuosina suomenkielinen radiolähetys, jonka studiolla kävin.

Ulkomailla toimivien suomenkielisten radiolähetysten toimittaminen on vaativaa työtä, jonka tekijät ovat todellisia hyväntekijöitä. Se on vapaaehtoistyötä, josta ei saa korvausta. Kuluja syntyy sen sijaan kaiken aikaa.

Järjestötoimintaa ulkosuomalaisten parissa

Olin perustajajäsenenä mukana vuonna 1984, kun Suomessa pantiin alulle Suomi-Australia -seuratoiminta Olavi Koivukankaan johdolla. Silloin tutustuin myös professori Jorma Pohjanpaloon (1905–1991), joka oli asunut ja työskennellyt Australiassa jo 1920-luvun lopulla ja julkaissut 1930-luvun alussa mielenkiintoisen tietoteoksen *Australiaa kynällä ja kameralla* (WSOY, 1931). Olin seuran ja sittemmin liiton lehden *Bumerangin* päätoimittaja vuosina 1985–1988, ja olen siitä lähtien avustanut lehteä. Olen vuodesta 2004 Suomi-Australia -yhdistysten Liiton kunniajäsen. Vaimoni Ylva (o.s. Meinander) on myös asunut kolme vuotta Australiassa.

Olen vuosittain heinäkuussa tavannut australiansuomalaisia, jotka ovat vierailulla synnyinmaassaan. Tuo tapaaminen on järjestetty Helsingin Esplanadin kappelilla.

Suomi-Amerikka Yhdistysten Liiton toimintaan olen osallistunut muun muassa toimittamalla Helsingin yhdistyksen tiedotuslehteä. Olin 1980-luvulla Suomi – Papua-Uusi-Guinea -yhdistyksen puheenjohtaja.

Minulla on näissä asioissa ollut paljon yhteyksiä Siirtolaisuusinstituuttiin ja Suomi-Seuraan.

Eläkevuosinani olen avustanut säännöllisesti australiansuomalaisia lehtiä *Finlandia Newsia* (niin kauan kuin se ilmestyi) ja *Suomi*-lehteä, jon-

Timo Uotila. Uotilan arkisto.

ka päätoimittajaa Risto Söderiä olen tapaillut muun muassa Ulkosuomalaisparlamentin istunnoissa. Vuodesta 2011 olen kirjoittanut säännöllisesti blogeja *Uuden Suomen* Puheenvuoroon ja Vapaavuoroon. Joukossa on monia kirjoituksia ulkosuomalaisista radioasemista, erityisesti Australiasa.

Timo Uotila

Kirjan kirjoittaja Antti Välikangas Kiinassa, Shanghain vanhassa kaupungissa vuonna 2007. Välikankaan arkisto.

Liisa Holm

Liisa ihmemaassa (Grönlanti)

Liisa kertoo minulle kerrostaloasuntonsa parvekkeella elämästään Grönlannin Nuukissa. Pari vuotta sitten tuossa alhaalla olevassa lahdessa oli vielä paljon valaita, ihan rannassa.

Heräsin aina aamuisin viiden aikaan, kun valaat elämöivät lahdella. Siitä on jo tosiaan pari vuotta, kun niitä on viimeksi näkynyt. On-

ko ruoka lahdesta loppunut, vai mitä on tapahtunut?

Lahdessa uivat valaat olivat valtavan suuria. Vedet tässä ympärillä eivät koskaan jäädy. Ilmasto täällä on leuto; kesä–heinäkuu ovat hiukan lämpimämpiä ja elokuussa on jo vähän viileämpää. Sää vaihtelee voimakkaasti vuosittain. On jouluja, jolloin ei ole lunta ollenkaan, ja sitten taas jouluja, jolloin on korkeat kinokset. Ympärillä oleva avoin meri vaikuttaa säähän voimakkaasti. Minä en saa täällä Nuukissa kas-

Liisa Holm Grönlannin saaristossa. Välikankaan arkisto.

Lars ja Liisa Holm kalakaupassa Nuukissa, Grönlannissa. Välikankaan arkisto.

vamaan kunnolla edes parvekekukkia, kun tuo merituuli on niin voimakasta.

Käymme usein tuossa lähellä olevalla torilla ruokaostoksilla. Tänään torilla on tarjolla muun muassa kalaa ja poronlihaa. Ostimme kahden ja puolen kilon lohien. Lohikalan saanti talveksi loppuu lokakuulla, joten sitä pitää ostaa pakkaseen.

Liisan poika Hans kertoo suhteestaan Suomeen. Hans kertoo, että Suomi on tärkeä hänelle, koska se on äidin kotimaa ja se on ainoa maa, jossa hän on käynyt Tanskan lisäksi. Suomalaiset ovat hänen mielestään avoimempia kuin ihmiset täällä Grönlannissa. Olen käynyt Suomessa jo lähes kaksikymmentä kertaa. Nyt kun minulla on omaa perhettä, matkat Suomeen ovat jääneet vähemmälle. Meillä on tulevaisuudessa jopa tarkoitus muuttaa Suomeen. Sukulaiset meille siellä ovat hyvin tärkeitä.

Äitini on kotoisin Kaustisten Salonkylältä. Saunassa käymme siellä joka viikko ja paistamme nuotiolla makkaraa. Olen käynyt monta kertaa Kaustisten kansanmusiikkifestivaaleilla.

Liisa jatkaa elämäntarinaansa.

Vuonna 1969 heinäkuun 20. päivän iltana Kaustisten kansanmusiikkifestivaaleilla, Kalliopaviljongilla tapasin Larsin tansseissa. Lars haki minua tanssimaan ja sanoi, että tänään on hänen syntymäpäivänsä, johon minä vastasin, että minun syntymäpäiväni oli toissapäivänä. Sinä iltana Kaustisilla satoi vettä, ja minun pitkä tukkani oli ihan märkä. Tanssimme sinä iltana yhdessä koko ajan. Tapasimme sitten sen viikon aikana festivaaleilla joka ilta. Lars oli festivaaleilla grönlantilaisen kuoron mukana esiintymässä. He lauloivat ja tanssivat grönlantilaisia kansantansseja. Kun hän lähti takaisin Tanskaan, aloimme kirjoitella.

Minä olin tavatessamme 26-vuotias maatalon tyttö, olin käynyt emäntäkoulun. Työskentelin kotona maataloustöissä ja kävin elämäntutkua. Työskentelin Kaustisilla myös baarissa ja leipomossa.

Lars oli siihen aikaan Kööpenhaminassa poliisikoulussa ja pyysi minua käymään siellä. Näin jälkepäin ajatellen minun on täytynyt olla rohkea, kun olen lähtenyt häntä tapaamaan. Mutta toisaalta, koska hän on poliisikoulussa, niin hänen täytyy kyllä olla turvallinen. Näitä asioita mietin, ennen kuin lähdin häntä tapaamaan Kööpenhaminaan seuraavana syksynä.

Enkä minä enää tullutkaan takaisin Suomeen, vaan menimme naimisiin Tanskassa seuraavana vuonna 1970 Kööpenhaminan raatihuoneella. Lars valmistui samana päivänä poliisikoulusta, kun meidät vihittiin. Pari päivää valmistumisen jälkeen olimme jo lähdössä Grönlantiin.

Tulimme ensin kuukauden lomalle Nuukiin, Larsin isän ja äidin luo. Minusta siellä tuntui kauhean kodikkaalta ja vanhemmat olivat erittäin ystävällisiä. Luonto ympärillä oli kuitenkin erilaista; siellä ei ollut mm. puita ollenkaan. Silloin oli tammikuu, kun tulimme ja maassa oli lunta, mutta se tyhjyys ja puuttomuus tuntui niin erilaiselta ja karulta. Asutustahan Grönlannissa on vain rannikolla pienillä kaistoilla. Muuten on vain jäätikköä, varsinkin sisämaassa.

Kulkuyhteydet paikkojen välillä hoidetaan laivoilla, lentokoneilla ja helikoptereilla. Teitä ei ole. Siihen aikaan kun minä muutin Grönlantiin, ei täällä ollut verotusta ollenkaan. Muutaman vuoden kuluttua verotus kumminkin alkoi ja nousi joka vuosi ja nyt se on hyvin korkea, jo 42 prosenttia. Pakko-

Liisan poika Hans. Välikankaan arkisto.

muuttoa syrjäkyliltä asutuskeskuksiin tapahtuu koko ajan ja se aiheuttaa paljon pulmia Grönlannin alkuasukkaille.

Lars sai itse valita paikan, mihin hän menisi poliisiksi ja niin me valitsimme asemapaikaksi Christianshåb'in, koska Larsilla oli siellä sisko. Matkalla Christianshåb'iin, meidät yllätti lumimyrsky ja me jouduimme välillä odottelemaan myrskyn laantumista

viisi päivää, ennen kuin helikopterit taas pääsivät lentämään. Perillä Larsin sisko oli meitä vastassa.

Larsin työpaikka oli varannut meille kerrostalo-osakkeen, jossa asuimme ensimmäiset neljä vuotta. Meidän molemmat lapset syntyivät siellä, ensin Anija syntyi vuonna 1970 ja Hans 1972.

Vuonna 1974 Lars joutui Kööpenhaminaan jatkokoulutukseen ja niin-pä minä lähdin Suomeen pienten lasten kanssa kolmeksi kuukaudeksi. Lars tuli heinäkuuksi Suomeen, ja sen jälkeen me menimme lastemme kanssa vielä kolmeksi kuukaudeksi Kööpenhaminaan ennen kuin Larsin koulutus loppui.

Lars sai uuden paikan Jakobshavn'sta, joten me muutimme sinne. Siellä me asuimme taas neljä vuotta. Siellä menin ensimmäisen kerran iltakouluun kieltä opiskelemaan. Koulussa minulle sanottiin kummin-kin, että ei sinun tarvitse tänne tulla, sinähän osaat jo puhua grönlantia ihan tarpeeksi hyvin, sinun pitää vain opetella lukemaan ja kirjoittamaan grönlantia. Jakobshavn' ssa menin myös töihin. Pääsin lastentarhan keittiöön töihin suomalaisen emäntäkoulun todistuksen perusteella. Siellä opin myös kirjoittamaan, sillä minun piti kirjoittaa päivän ruokalistat ja tilata keittiön ruokatarvikkeet. Minulla on tallella työtodistukset jokaisesta työpaikastani täällä Grönlannissa.

Jakobshavn'sta muutimme pääkaupunkiin Nuuk'iin pariaksi vuodeksi ja sieltä jatkoimme edelleen Itä-Grönlantiin. Larsin työ poliisina vaati meiltä jatkuvaa muuttamista. Minua vähän harmitti, sillä minulla oli välillä hyviäkin työpaikkoja eri puolilla Grönlantia, joista jouduin aina

Liisan nuorempi pojanpoika Ilja. Välikankaan arkisto

luopumaan. Jatkuva muuttaminen oli tietenkin hankalaa myös lapsille. Muuttaminen jatkui edelleen, seuraavaksi muutimme kauas Scoresbysund'iin. Se oli raskasta meille kaikille, varsinkin psyykkisesti. Siellä oli paljon väkivaltaa ja itsemurhia. Asuimme samassa talossa, missä poliisilaitos sijaitsi, niinpä ihmiset tulivat aina suoraan meille hädän tullen. Lars oli ainoa poliisi koko kylässä, joten kaikki raakuudet kaatuivat aina hänen pääl-

leen. Joskus jopa minäkin jouduin auttamaan häntä. Kylässä ei ollut teitä, eikä autoja, joten ihmiset jouduttiin kantamaan ensiapuun käsivoimin.

Scoresbysund oli pieni, mutta luonnonkaunis kalastajakylä. Minä työskentelin siellä vanhainkodissa sen pari vuotta, jonka siellä viivymme. Olin oppinut grönlannin kielen aika hyvin siellä asuessamme, vaikka itärannikon murre oli hyvin erilaista ja meillä molemmilla oli aluksi hyvin vaikea ymmärtää paikallista murretta.

Vuonna 1997 muutimme sitten takaisin Nuukiin jossa virallinen kieli on tanska, joten minä olen joutunut opettelemaan ensin grönlannin- ja sitten vielä tanskan kielen. Työskentelin ensin eräässä hotellissa siivoojana vuosikausia, kunnes hotelli myytiin ja kaikki pantiin uusiksi. Samaan aikaan Nuukiin valmistui uusi sähköyhtiön pääkonttori, johon etsittiin siivoojaa. Ehdotin pojalleni Hansille, että perustaisimme yhdessä siivousalan yrityksen ja hakisimme tuota sähkökonttorin siivoussopimusta. Niin tehtiin ja me saimme sen sopimuksen. Nyt meillä on jo vuosikausia ollut oma pieni yritys ja siivoamme edelleen sähköyhtiön tiloissa. Jälkikäteen harmittaa, ettemme olleet perustaneet tämän kaltaista yritystä jo aikaisemmin. Harrastukset ovat toki jääneet iltatyön takia vähiin: pidän kudonnasta ja sunnuntaisin käyn uimassa. Lastenlapset ovat minulle tärkeitä ja heidän kanssaan vietän paljon aikaa. Tyttäreni Anija muutti Tanskaan, hänellä on seitsemänvuotias tytär Maili, joka aloitti koulun Kööpenhaminassa. Pojal-

Liisa ja vanhempi pojanpoika Heikki. Väläkankaan arkisto.

lani Hansilla on kaksi lasta. Poika nimeltään Heikki, joka on kymmenvuotias ja toinen poika Iija, joka on kaksivuotias. Kun he tulevat meille, niin me laitamme yhdessä ruokaa ja laulamme paljon. Olen opettanut Heikille suomalaisia lauluja. Käymme usein myös yhdessä uimassa. Heikin kanssa olen käynyt Suomeksi. Heikillä on myös tanska-suomi -sanakirja, mistä hän opettelee suomea.

Täällä Nuukissa asuu tällä hetkellä kolme suomalaista naista. Yliopistollakin on välillä suomalaisia vaihto-opiskelijoita. Muutama vuosi sitten meitä oli täällä yhdeksän suomalaista. Silloin pidimme yhdessä suomalaisia iltoja, laitoimme suomalaisia ruokia ja vaihdoimme keskenämme suomalaista lukemista. Kävimme yhdessä myös hotellilla saunassa. Nuukin ystävyyskaupunki Suomessa on Espoo.

Suomesta kaipaamme ehkä eniten sukulaisia, joita näen liian harvoin, vaikka täältä on hyvät lentoyhteydet Suomeen. Joulukuukin asia, jota kaipaamme Suomesta, samoin kevättä ja kesää, vaihtelevia vuodenaikoja. Saunaa täällä tietenkin kaipaamme koko ajan. Yritän ottaa hyvin kuumia suihkuja, jotta olisi edes hieman saunan tuntua. Uimahallilla on sauna, mutta siellä ei saa heittää vettä kiukaalle, eikä kiukaassa ole kiviäkään. Joten ei minua huvita siellä käydä.

Asunnoista Nuukissa on kova pula. Me olemme aina saaneet asunnon Larsin työpaikan puolesta. Nyt hän on ollut jo kaksi vuotta eläkkeellä, joten saa nähdä, kauanko vielä saamme asua tässä nykyisessä työsuhte-asunnossa. Asunnosta maksetaan normaalisti vuokra, sähkö ja vesi.

Yhteinen kieli meillä Larsin kanssa aluksi oli englanti. Isälläni on paljon sukulaisia Yhdysvalloissa joten sieltä kävi aina paljon sukulaisia meillä Kaustisilla. Minäkin lähdin vuorostani sukulaisten luo Amerikkaan vuonna 1966. Ensimmäin asuimme Washingtonin osavaltiossa ja sitten muutimme Kaliforniaan. Minä kävin molemmissa valtioissa iltakoulua ja opin siellä eng-

lannin. Sukulaiset olisivat halunneet, että minä olisin jäänyt sinne, mutta en koskaan kotiutunut sinne. Minusta siellä kaikki oli liian suurta tämmöiselle maalaistytölle. Raha ei ole koskaan ollut minulle kaikista tärkeintä.

Nyt kun eläkeikä lähestyy, niin minä olen ostanut vanhan kotitaloni Kaustisilta, ajatellen paluumuuttoa sinne. Mieheni Lars tykkää paljon Suomesta, mutta hän ei osaa kieltä, eikä hän kyllä kokonaan voisi luopua Grönlannistakaan. Mutta sekin olisi mukavaa, jos voisimme asua puolet vuodesta Suomessa ja puolet Grönlannissa. Mielestäni nyt olisi Larsin aika muuttaa minun perässäni, olenhan minäkin muutellut hänen perässään ja hänen työpaikkojensa vuoksi. Poikani Hans haluaisi myös kokeilla perheensä kanssa elämää Suomessa.

Kyllä me joudumme pitämään asunnon molemmissa paikoissa, myös täällä Nuukissa. Jos jotakin tapahtuisi esimerkiksi minulle, niin muilla olisi tarvittaessa pakopaikka takaisin Grönlantiin. Alku Suomessa täytyy ottaa varovasti ja katsoa, miten siellä kaikki viihdymme.

Minun mielestäni meidän olisi parempi elää Suomessa. Meillähän on jo Salonkylässä oma paikka, vanha kotitaloni, jonka olen lunastanut omakseni. En kuitenkaan ole katunut lähtöäni Suomesta, olen oppinut Grönlannissa paljon elämältä. Toivoisin silti, että omat lapseni kasvaisivat mieluummin muualla kuin täällä.

Aluksi isäni ei tykännyt yhtään, että minä lähdin Grönlantiin. Mutta nyt kun olemme käyneet lomalla Suomessa, niin hänkin on sopeutunut ja hyväksynyt tilanteeni. Suomalaisilla on kova sisu, se on mitä on, eikä muuksi muutu.

Anoppi on tehnyt minulle kauniin Grönlannin kansallispuvun. Se on

Liisa Grönlannin merellä. Välikankaan arkisto.

erittäin värikäs ja monikerroksinen. Siihen kuuluvat myös hylkeennahkahousut sekä pitkävartiset kengät, kanikat. Koko vaatekerta on käsityönä tehty. Kansallispuku löytyy sekä miehille, että naisille. Ostettuna tämmöinen puku on erittäin kallis, maksaa useita tuhansia euroja. Usein lapset saavat tällaisen kansallispuvun, kun pääsevät ripille.

Ennen vanhaan ihmiset täällä Grönlannissa asuivat igluissa. Iglu rakennettiin turpeista ja mättäistä ja siellä asuttiin vuoden ympäri. Minultakin on joskus kysytty, että vieläkö siellä asutaan igluissa, minua oikein naurattaa, kyllä ne ajat ovat menneet jo aikoja sitten. Jotkut kalastajat ja metsästäjät käyttävät vielä igluja pyyntireissuillaan. Valaistukseen igluissa käytettiin hylkeen rasvasta tehtyjä tuikkuja. Merellä kalastus- ja hylkeenpyyntireissulla käytettiin liikkumiseen kajakkia, sekin alkaa jo olla museoesine.

Hautausmaat Grönlannissa tehdään aina meren rannalle ja ihmiset hau-

dataan pää merelle päin. Kaikilla haudoilla on valkoinen, puinen risti ja haudoilla kasvaa luonnonkukkia. Paljon käytetään myös muovisia kukkia, koska luonnonkukat eivät täällä oikein menesty.

Tätä haastattelua puhtaaksi kirjoittaessani Liisa asui edelleen Grönlannissa, Nuukissa. Hän on ollut eläkkeellä jo toistakymmentä vuotta. Hänen miehensä, Lars kuoli pääsiäisenä 2020. Myös Grönlannissa jylläsi korona siihen aikaan, eikä kirkossakaan saanut olla kuin kymmenen henkilöä kerrallaan. Liisa on myös sairastellut, eikä ole päässyt käymään Suomessa, osittain myös koronan takia. Tälläkin hetkellä Liisa odottaa pääsyä jatkotutkimuksiin. Hänellä oli tarkoitus muuttaa Suomeen, mutta nyt suunnitelmat ovat lykkääntyneet.

Liisalla on kaksi lasta, tyttö ja poika. Tytär asuu Tanskassa, Kööpenhaminassa ja hänellä on yksi tyttö. Hans, Liisan poika, jolla oli Liisan kanssa Nuukissa yhteinen siivousalan yritys, asuu edelleen siellä. Hän työskentelee nykyisin rakennusosalalla. Hansilla on kaksi poikaa, Heikki ja Ilja. Heikki työskentelee ja asuu nykyisin Japanissa. Hänellä oli japanilainen vaimo,

Liisa Holm. Välikankaan arkisto.

Lars ja Liisa Holm. Välikankaan arkisto.

mutta eron tultua pariskunnan tyttö jäi Heikin hoitoon. Hansin nuorempi poika Ilja työskentelee Nuukissa, katkaraputehtaassa.

Liisalla on ollut kova halu muuttaa takaisin Suomeen, mutta korona ja nyt sairastelu on muuttanut suunnitelmia radikaalisti. Liisa ehti jo aikaisemmin ostaa vanhan kotitalonkin Kaustisten Salonkylästä, mutta sen hän on nyttemmin joutunut myymään. Tulevaisuus ja varsinkin terveys näyttää, vieläkö Liisasta tulee asukas entisille kotikonnuilleen, Kaustiselle. Kovaa halua hänellä ainakin on.

Sain syksyllä 2022 suruviestin Grönlannista. Liisa Holm oli kuollut 16.8.2022.

Liisan harras toive muuttaa vielä kerran Suomeen on sittemmin lopullisesti haudattu.

Haastattelu tehty Grönlannin Nuukissa 2.–9.9.2005.

Antti Välikangas

Reijo Korte kaivosmiesten aatelia

Tapasin Reijo Kortteen ensimmäisen kerran Australiassa, Mount Isa'n kaivoskaupungissa syksyllä 1989. Olin tuolloin kiertämässä kuvausryhmän kanssa Australiaa isäni jalan jäljillä. Kuvasimme dokumenttia isäni elämästä Australiassa. Isäni oli työskennellyt myös mainarina kuparikari-kaivoksessa, ja se toi meidät tähän kaivoskaupunkiin.

Reijo oli tehtaan puolesta annettu meille oppaaksi esittelemään kaivosta ja suomalaisia kaivosmiehiä.

Mount Isa'ssa on suuri kaivos, Australian suurimpia. Maan alta, jopa yli kilometrin syvyydestä louhitaan etupäässä kuparia. Kaivoksella on ai-

Kuvausryhmä Australiassa vuonna 1989. Vasemmalta Jussi Mansikka, Pertti Pitkonen, oppaamme Reijo Korte ja Antti Välikangas. Kortteen arkisto.

na työskennellyt paljon suomalaisia ja heistä kerrotaan vauhdikkaita tarinoita. Toisen maailmansodan aikana kaivoksen työntekijöistä yli puolet oli suomalaisia.

Australia taisteli liittoutuneiden puolella Suomea vastaan ja lain mukaan kaivoksen suomalaiset olisi pitänyt siirtää vankileirille. Kos-

ka kupari oli sodan aikaan tärkeä strateginen tuote, kaivoksen johto anoi, että suomalaisia ei internoitaisi, muuten kaivos jouduttaisiin sulkemaan. Australian valtio suostui tähän pyyntöön ja kaivoksen toiminta sai jatkaa normaalisti.

Suomalaiset asuivat yleensä ensin niin sanotuissa poikamiesparakeissa, Elämä niissä oli välillä aika riehakasta. Kaupungissa oli myös niihin aikoihin tarinan mukaan maailman pisin baaritiski, jota kutsuttiin Mannerheimin linjaksi. Sen äärelle ei ollut muille asiaa istumaan kuin suomalaisilla. Tarina kertoo, että kapakan takana oli usein tappeluita, kun suomalaiset ja alkuperäisväestön asukkaat ottivat yhteen.

Mount Isa'sa viettämäni viikon aikana Reijo kertoi minulle myös oman siirtolaisuustarinansa:

Synnyin Karjalan kannaksella juuri ennen sotaa. Isäni kuoli pian syntymäni jälkeen jättäen äitini yksin kolmen pienen lapsen kanssa. Sodan syyttyä jouduimme lähtemään evakkoon. Päädyimme Satakunnan kautta Savoan. Sodan jaloissa sisareni jäi ensimmäiseen evakkoperheeseen ja veljeni vietiin sotalapiseksi Ruotsiin.

Sodan loputtua olimme äitini kanssa kahden Savossa. Vartuin aikuiseksi pienessä asutuskeskuksessa Keski-Suomessa.

Armeijan jälkeen en päässyt enää samaan työpaikkaan ja oloni oli lepton. Tarkoitukseni oli lähteä siirtolaiseksi Kanadaan, mutta sattumalta lehteä selaillessani huomasin tarinan suomalaisista siirtolaisista Australiassa ja niin Kanada muuttui Australiaksi.

Australiaan vaadittiin viisumi ja sitä varten minun piti lähettää anomus Tanskaan, Suomen konsulille. Matkakuume kohosi anomuksen lähettämisen jälkeen ja hommasin jopa englannin sanakirjan opetellakseni kieltä etukäteen. Parin kuukauden odottelun jälkeen sain kutsun Helsinkiin, Australian konsulin haastatteluun. Haastattelun jälkeen olin kuin tulisilla hiihällä ja taas meni pari viikkoa, ennen kuin sain kirjeen konsulin virastosta. Minut oli oikeutettu lähtemään Australiaan. Heti seuraavana päivänä matkustin Mikkeliiin matkatoimistoon ja tilasin liput

Reijo armeijassa. Kortteen arkisto.

Australiaan. Viimeisellä viikolla ennen lähtöä sain viimeinkin ulkomaan passini ja viisumin. Olin valmis lähtemään Australiaan.

Olin vasta parikymppinen nuori mies, kun lähdin maailman matkalle. Matkustin ensin junalla Turkuun, josta laivalla Tukholmaan, ja josta edelleen junalla Hollantiin, Rotterdamiin.

Wilhelm Russ oli laivan nimi, jolla seilasini ensin Englantiin, Southamptoniin ja sieltä sitten Välimerelle ja Egyptin Port Saidiin. Siellä pääsimme maihin seikkailemaan ensimmäistä kertaa lähtömme jälkeen. Seuraavana päivänä jatkoimme matkaa Suezin kanavaa pitkin Intian valtamerelle. Laivan seuraava pysähdyspaikka oli Porto Colombo Sri Lankassa. Siellä viimein saimme ostettua hiukan kevyempää vaatetusta suomalaisten paksujen vaatteiden tilalle ja olo helpottui huomattavasti. Singaporen jälkeen matka jatkui viimein kohti Australiaa ja määränpää siellä oli

Melbourne.

Kaupungista kaikki siirtolaiset vietiin Bonegillan vastaanottokeskukseen, jossa meidät majoitettiin parakkeihin. Siellä meillä oli täyshoito ja aloitimme myös englannin kielen opiskelun. Muutaman viikon laiskottelun jälkeen lähdimme taas eteenpäin, ensin junalla Sydneyn miljoonakaupunkiin ja sieltä edelleen junalla pohjoiseen, Brisbaneen. Kaupungista ajoimme taksilla kuuluisan jääkärikapteeni Nestori Karhulan farmille. Paikka oli monen suomalaisen siirtolaisen levähdyskohde. Siellä saimme tietää, että pohjoisessa on töitä, *kein*in hakkuuta, jota monet kielitaidottomat suomalaiset paljon tekivät. Niinpä mekin matkasimme edel-

Reijo laivassa matkalla Australiaan. Kortteen arkisto.

Sri Lankan Colombossa, Reijo keskellä. Kortteen arkisto.

leen pohjoiseen, Inghamiin, sokeriruokopelloille. Alue sijaitsee tropiikissa ja siellä on kuumaa ja kosteaa.

Sokeriruo'n korjuu on raskasta, fyysistä työtä. Vielä 1960 luvulla pellot ensin poltettiin syöpäläisten ja kuivien lehtien takia. Heti tulen sammuttua, kuumalle pellolle rynnättiin pitkän viidakkoveitsen kanssa sokeriruo'koa kaatamaan. Hakkaaminen oli kuumaa ja nokista puuhaa. Kun varret oli kaadettu, ne korjattiin käsin nippuihin, jotka kannettiin lähistöllä oleviin pieniin rautatievaunuihin. Vaunut kuljettivat sokeriruo'n lähistöllä oleviin sokeritehtaisiin.

Korjuu oli kausiluontoista työtä ja sitä tehtiin vain muutama kuukausi vuosittain. Siitä maksettiin hyvin. Minäkin kävin hakkaamassa useana vuonna peräkkäin, Queenslandissa, Inghamin ja Tullyn alueilla.

Seesonien välillä tehtiin monennäköisiä hommia eri puolilla Australi-aa, joskus lomailtiin. Työn ohessa opettelin koko ajan myös englantia ja alkoihan minulla olla englanninkielisiä kavereita, tyttöjäkin.

Töitä tehtiin kuitenkin jatkuvasti. Brisbanen alueella kävin töissä nahkatehtaalla, sitten menin parin tunnin matkan päähän vuorille metsätöihin. Puu Australiassa on erilaista kuin Suomessa. Sitä kutsuttiin nimellä *iron bark*, koska se on niin kovaa, että siihen tarvitaan erikoislaatuinen kirves ja saha, jotta puuhun pystyy.

Hakkuuporukkaa tauolla.

Kortteen arkisto.

Seuraava työpaikka oli suomalaisen omistama tupakkafarmi. Keräsin valmiita tupakanlehtiä. Se oli käsityötä, hidasta, mutta ei liian raskasta. Sekin oli kausiluontoista työtä. Kun tämä loppui, suuntasimme metsätöihin Etelä-Australiaan, tuhansien kilometrien päähän. Liikuimme aina pienellä porukalla tai pareittain. Kai se oli turvallisempaa ja mukavampaa jo huonon kielitaidonkin vuoksi. Vapaa-aikana pelattiin korttia ja ryyppättiin. Minulle ei viinasta tullut oikein koskaan ongelmaa, mutta kyllä monelle suomalaiselle se oli iso ongelma.

Muutaman vuoden kierreltyäni ympäri Australiaa menin viimein pohjoiseen Mount Isan kaivoskaupunkiin, keskelle erämaata, puskaan, niin kuin australialaiset sanovat. Tästä alkoi elämässäni uusi ajanjakso, jota kestikin eläkeikään asti.

Mount Isa on pieni kaivoskaupunki Australian keskiosassa, keskellä ei mitään. Siellä ovat tuhannet suomalaiset työskennelleet kautta aikojen. Sinne minäkin suuntasin autollani läpi erämaan. Kaivoksen suomalaiset suosittelivat minua ottamaan yhteyttä työnjohtaja Paavo Mäntylään. Häneltä kuulemma löytyisi töitä. Paavo ottikin minut töihin, sillä hänen mukaansa kaivoksen johto piti suomalaisista työntekijöistä.

Reijo Mt Isan kaivoksilla. Kortteen arkisto.

Muutaman viikon harjoittelun jälkeen pääsin porariksi ja taas muutaman kuukauden ja turvakoulutuksen jälkeen pääsin viimein maan alle, kaivoskuiluun. Alhaalla kaivoksessa pääsin poraamaan ja lataamaan sekä tekemään kaikkea, mikä kuuluu mainarin hommiin. Työ oli

Reijo poraamassa kaivoksessa. Kortteen arkisto.

urakkaluontoista kolmivuorotyötä ja siinä tienasi hyvin.

Työ oli myös vaarallista, koska siellä räjäyteltiin dynamiitilla malmia esiin. Muutama mies kuolikin onnettomuuksissa.

Mount Isa oli siihen aikaan villi kaupunki. Siellä oli paljon poikamiehiä monista eri maista ja elämä oli sen mukaista, niin oli myös meillä. Työtä vuorotta ja välillä juhlia kavereiden kanssa. Minulla oli vaihtelevia tyttö-kavereita, kunnes kaverini päättivät järjestää minulle sokkotreffit Suomi Haalille juhannustansseihin. Tytön nimi oli Linda ja hän oli vasta 17-vuotias englantilainen. Siitä alkoi minun ja Lindan yhdessä olo.

Tullessani Australiaan, suunnitelmiini oli kuulunut, että työskentelisin muutamia vuosia kovasti tienaten rahaa ja sitten menisin takaisin Suomeen. Tästä syystä tulin hieman levottomaksi, kun Linda alkoi puhua kihlauksesta. Miten minun Suomen suunnitelmani kävisi? Myönnyin kuitenkin kihloihin ja järjestin kavereille suuret kihlajaiset. Sikäläiseen tapaan juhlat järjestettiin kuivuneella joenuomalla, paljon olutta ja hyvää musiikkia.

Työt sujuivat jo rutiinilla ja aloin tottua myös kolmivuorotyöhön. Rahaa tuli, sillä meillä oli hyviä urakoita. Työoloihin tuli kumminkin muutos, kun kaivoksen johto pani meidät työskentelemään peruspalkalla ja lisät poistettiin. Tämä merkitsi palkan huomattavaa alenemista, josta alkoi kaivoslakko. Siitä minä en pitänyt ollenkaan ja niin sanouduinkin irti kaivokselta. Pakkasin tavarani autoon ja lähdin yhden kaverini kanssa rannikolle, Inghamiin sokerifarmille. Farmarin vaimo oli suomalainen ja he ottivat minut aussimiehensä kanssa luokseen asumaan ja työskentelemään sokerifarmille.

Muutaman viikon työskentelyn jälkeen sain kirjeen Isasta, jonka oli kirjoittanut kaverini tyttöystävä. Linda oli raskaana. Se kirje muutti elä-

mäni täysin. Toiveeni päästä takaisin Suomeen romuttui, ja minun oli lähdettävä takaisin Mount Isaan Lindaa tapaamaan. Sovimme Lindan kanssa, että hän muuttaisi kanssani farmille Inghamiin, Long Pockettiin, jossa farmi sijaitsi. Siellä me sitten asuimme farmin parakissa. Minä hakkasin keiniä ja Linda laittoi meille ruokaa. Hilikka, farmarin vaimo halusi järjestää meille häät farmillaan. Hän oli jo löytänyt Cairnsistä amerikkalaisen papinkin, joka vihkisi meidät. Niin pidettiin häät 21.11.1964. Häissä olivat kaikki alueen suomalaisfarमारit perheineen ja alueen suomalaiset poikamiehet. Myös Lindan isä ja äiti tulivat Mount Isasta.

Reijon ja Lindan hääkuva. Kortteen arkisto.

Kun Lindan synnytyksen aika lähenei, hän muutti takaisin Mount Isaan vanhempiansa luo. Minä kun olin aina töissä. 13.2.1965 sain sähkösanoman, että olin saanut pojan, joka sai nimekseen Tony. Linda ja poika tulivat luokseni farmille Inghamiin, ja vuokrasimme sieltä yhden pienen keiniämpän, jossa yhteiselomme alkoi.

Viimein sain tiedon Mount Isasta, että lakko oli loppunut ja kaivoksen toiminta käynnistyi jälleen. Minä otin lopputilin farmilta ja ajoimme Mount Isaan. Vuokrasimme pienen saunakamarin yhdeltä suomalaiselta ja minä pääsin heti kaivokselle töihin. Aluksi oli kunnostushommia, mutta vähitellen alkoivat myöskin tuottavimmat urakkatyöt.

Olin nyt siis taas kaivoksella töissä, mutta nyt perheellisenä miehenä ja vastuu alkoi painaa. Queenslandin osavaltio oli rakentanut alueellemme pieniä edullisia taloja, joita sai sitten lunastaa omakseen. Pitkän odotetun jälkeen mekin saimme ostaa yhden talon. Käsirahan saimme kokoon,

mutta kalusteita varten piti ottaa pankista lainaa. Varsinkin jääkaappi oli tärkeä, olihan siellä jatkuvasti kuuma. Oma pankkimme ei antanut lainaa, mistä suuttuneena vaihdoin pankkia. Laina onnistui ja kalustukset saatiin. Koska talo oli uusi, täytyi siihen laittaa koko piha ja istu-

Reijon sisarukset ja äiti Mäntyharjulla. Kortteen arkisto.

tukset. Siinä oli puuhaa ja maksoihan sekin. Kaiken lisäksi Linda odotti vielä toista lastamme. Siitäkin tuli poika, jonka nimeksi tuli Dean.

Unelmissani oli koko ajan ollut päästä käymään Suomessa, ja kun kuulin, että suomalaiset Australiassa puuhasivat lentoa Suomeen, ilmoittauduin heti mukaan. Pojat olivat silloin kolme- ja viisivuotiaita, kun lähdimme. Lensimme ensin Isasta Brisbaneen ja sieltä Kuwaitin kautta Suomeen, australialaisella lentoyhtiöllä Quantasilla. Koko kone täynnä suomalaisia, joista osa ei ollut käynyt Suomessa kymmeneen vuosiin. Viivymme matkalla kolmisen kuukautta ja se matka oli minulle unelmien täyttymys. Menimme ensin taksilla lentokentältä äitini luo Mäntyharjulle. Sinne tuli myöhemmin myös veljeni perhe Ruotsista ja siskoni perhe Ulvilasta. Meillä kaikilla oli hauskaa ja äiti nautti, kun perhe oli jälleen koossa. Kesä meni aivan liian nopeasti ja kun syksy saapui, meidän piti lähteä kotimatkalle Australiaan.

Kaivoksella johto pyysi minua työnjohtajaksi, jota hommaa olin jo aikaisemminkin lyhyitä jaksoja kokeillut, suostuin. Minulla oli 40 alaista ja työ oli vastuullista ja vaihtelevaa. Siihen kuului myös kirjallinen raportointi, räjäyttelyn ja miesten töiden vahtimisen lisäksi. Kaivos piti vuosittain noin sadan työnjohtajan kunniataulukkoa. Minäkin pääsin tälle listalle, kerran jopa toiseksi. Listalla ei monta suomalaista ollut koko aikana.

Viitisen vuotta asuimme vanhassa talossa ja, koska perhe oli kasvanut, päätimme myydä talomme ja anoa uutta lainaa kaivokselta isompaa taloa varten. Laina myönnettiin meille heti ja pääsimme rakentamaan. Taloon tuli kolme makuuhuonetta, iso olohuone ja keittiö sekä suuri piha. Piha oli aivan tekemättä. Sain vain multaa yhtiöltä ja kaikki muu minun oli tehtävä itse vapaa-aikanani ja töiden jälkeen. Siinä menikin useampi vuosi. Istutin tontille useita hedelmäpuita. Valoin betoniset jalkakäytävät,

niin kuin Australiassa oli tapana. Rakensin myös takapihalle ison uima-altaan ja BBQ-alueen, kesäkeittiön, niin kuin Suomessa sanottaisiin.

Lomamme vietimme usein rannikolla Townsvillen lähellä. Vuokrasimme sieltä aina pienen talon ja uimme ja kalastelimme.

Etenin työssäni vähitellen vuorotyönjohtajaksi ja palkkakin parani. Lopulta minut korotettiin vanhimmaksu vuorotyönjohtajaksi ja sitten vielä ylitöntyönjohtajaksi. Paras saavutukseni oli, kun minut valittiin parhaaksi työnjohtajaksi lähes sadan työnjohtajan joukosta. Sain hyvät palkinnot ja palkintoon kuului lisäksi matka ympäri Australian tutustumaan erilaisiin kaivoksiin.

Vapaa-aikanani kuskasimme poikiamme urheiluharrastuksiin ja aloimme itsekkin keilailulla ja pelata golfia. Kävimme tansseissa Suomi Haalilla, ja kun Mount Isan Suomi-Seura täytti 50-vuotta, pidimme Haalilla suuret juhlat. Minä toimin näiden juhlien kuuluttajana. Vuonna 1971 Mount Isa'ssa pidettiin Australian Suomi-Seurojen Suomi päivät. Päiviä pidettiin vuosittain, aina pääsiäisenä eri puolilla Australiaa. Kisoissa pelattiin pesäpalloa, lentopalloa ja juostiin. Lisäksi oli erilaisia kulttuurialan kilpailuja, laulua, näytelmiä, runonlausuntaa, ynnä muuta. Juhlilla oli aina paljon väkeä. Siihen aikaan Australiassa oli paljon suomalaisia töissä.

Olin myös mukana perustamassa pojille jalkapallojoukkuetta Suomi-Seuran alaisuuteen ja olin mukana myös valmentamassa poikia. Rahoitusta joukkue sai mm. Suomi-Seuran bingoista. Minä lupauduin myös vetämään silloin tällöin bingo-illoja.

Seuraavaksi vuonna 1976 oli vuorossa Euroopan matka. Kävimme ensin Englannissa Lindan sukulaisten luona ja sitten jälleen Suomeen minun sukulaisiani katsomaan. Siskoni mies oli ostanut minulle vanhan auton, jolla kiertelimme koko kesän ympäri Suomea, aina Ruotsissa asti. Mäntyharjulla

äitini luona vietimme tietenkin paljon laatu-aikaa. Syksy saapui ja jälleen oli lähdeävä Australiaan.

Perheeni koko ei kuitenkaan ollut vielä täynnä, sillä 19.5.1978 meille syntyi kolmas lapsi, poika jälleen, Matthew.

Kun nuorimmainen oli neljän vanha, päätimme jälleen lähteä Suomeen näyt-

Reijon koko perhe. Kortteen arkisto.

tämään kuopusta äidilleni. Sain halvan lennon Singaporen ja Moskovan kautta Helsinkiin. Tällä reissulla kävin myös tutustumassa suomalaiseen kaivostoimintaan. Tamrockiin Tampereella ja Toroon Turussa. Molempien tehtaiden tuotteita käytettiin myös meidän kaivoksessamme Australiassa.

Vuonna 1994 kävin ensimmäistä kertaa Suomessa talvella sitten lähtöni jälkeen. Olin saanut viestin, että äiti oli huonossa kunnossa. Oli helmikuu ja pakkasta reilut 20 astetta, paljon lunta ja minulla oli kylmä. Tuumasin, että kyllä tämä on kurja paikka asua. Menin junalla Mäntyharjulle ja kaverini oli vastassa. Äitini asui niihin aikoihin jo vanhainkodissa ja kävin tervehtimässä häntä siellä. Kyllä hän oli vanhentunut ja kutistunut, sääliksi kävi.

Ihminen muuttuu vanhetessaan, mutta niinhän meille käy kaikille. Se on elämän laki.

Vietin reilun viikon Mäntyharjulla, kävin hiihtämässä, laskettelemassa ja luistelemassa. Kaikki sujuivat minulta vielä. Siskoni tuli hakemaan minut Poriin, ja siinä äitiä halatessa tuumin, että tämä olisi varmasti viimeinen kerta, kun hänet tapaisin elossa. Kyynel tuli väkisinkin silmään. Porissa kävin vielä kokeilemas-
sa yhtä talvista lajia. Kävimme pilkillä, ja olihan sekin kokemus Australian pojalle. Sitten oli taas lähdettävä Etelän Ristin alle, kolmen viikon loma oli ohi.

Olin työskenneet kaivoksessa jo reilut 30 vuotta, olin 55-vuotias kun kaivos alkoi vähentää väkeä. He antoivat niin sanotun kultaisen kädenpuristuksen niille, jotka halusivat vetäytyä työelämästä. Minä olin halukas, osaksi Lindankin toivomuksesta. Sain eläkepaketin ja lopetin kaivoksella ja pistin taloni myyntiin.

Mission Beachin kalaporukka, vasemmalta Veikko Ovaska, Reijo ja Sauli Isokangas. Kortteen arkisto.

Olin pari vuotta aikaisemmin ostanut tontin rannikolta Mission Beach'ltä ja nyt sille pitäisi rakentaa talo. Meillä oli yksi suomalainen kaveri, jolla oli talo tyhjillään Tully'ssa ja hän lupasi, että saisimme asua siellä siihen asti kunnes uusi talomme valmistuisi. Ei muuta kuin arkkitehti töihin ja talo rakenteille. Alueella asui kolme muutakin suomalaisperhettä. Meillä oli paljon yhteistä. Meillä kaikilla oli talossamme huone biljardia varten, joten minä lähdin ostamaan Cairns'stä meille uutta biljardipöytää. Talo tuli valmiiksi ja sitten vielä pihatyöt, jotka jäivät minun tehtäväkseni. Istutin tontille jälleen hedelmäpuita ja pensaita, rakensin uima-altaan, käytäviä ja nurmikkoa. Talo oli hieno. Koska meri oli lähellä, ostin vielä veneenkin ja rakensin sille vajan. Kävimme usein kalassa ja veneretkillä koralliriutoilla, jotka olivat sillä kohtaa pitkin rannikkoo. Mission Beach oli hieno paikka asua, viihdyimme siellä melkein 15 vuotta.

Yksi mieluisa muisto minulle jäi, kun pääsin tapaamaan presidentti Koivistoa, joka oli vierailulla Australiassa. Tiesimme, että Presidentti oli lentopallomiehiä ja niin järjestimmekin hänelle lentopallomatsin rantahietikolle. Se oli hieno päivä ja oli mukava tavata presidentti Koivisto.

Presidentti Koiviston lentopalloporukka Mission Beach'lla. Kortteen arkisto.

Ennen muuttoa seuraavaan paikkaan kävimme jälleen Lindan kanssa Suomessa. Teimme samat kierrokset jälleen, Mäntyharju, siskoni paikka Ulvilassa, veljeni Ruotsissa ja vierailimme erilaisissa tapahtumissa.

Olin jo pitkään suunnitellut muuttoa Sunshine Coastille Brisbanen pohjoispuolelle. Halusin muuttaa siellä jonkinlaiseen palvelutaloon, joka olisi sopiva vanhemmalle pariskunnalle. Löysinkin sieltä sopivan paikan, Caloundra-nimiseltä paikalta. Talo oli uusi näyttelytalo ja se oli täysin kalustettu. Kallishan se oli, mutta saimme hyvät alennukset jos suostuisimme vielä odottamaan vuoden päivät, jonka ajan talo toimisi alueella vielä näyttelytalona. Hyväksyin ehdot ja pääsimme muuttamaan uuteen taloon vuoden kuluttua. Väliajaksi olin vuokrannut asunnon Inghamista.

Australiassa pidetään vuosittain niin sanottuja pääsiäiskisoja. Nimi tulee niiden ajankohdasta, koska niitä pidetään aina pääsiäisen aikoihin. Kisat pidetään Australiassa vuosittain jossakin päin maata. Vuonna 2008 Suomi-Päivät pidettiin Brisbanessa. Tapahtumaan tulee usein myös vieraita Suomesta. Tällä kertaa Suomesta tuli muun muassa Antti ja Pirjo Välikangas sekä Paasion pariskunta, Kirsti ja Pertti. Pertti oli silloin myös Suomi-Seuran ja Ulkosuomalaisparlamentin puheenjohtaja. He majoituivat hyvien ystäviemme, Erja ja Mikko Hietikon kotiin.

Pääsiäisen jälkeen koko seurue, Hietikot, Paasiot ja Välikankaat suunnistivat pohjoiseen, he lensivät Cairn'siin, josta Mikko oli varannut heille mahtavan majoituksen. Kaupunki sijaitsee tropiikissa aivan koralliriuttojen kupeessa, joten siellä riittää paljon nähtävää. Meillä miehillä, Pertillä, Mikolla, Antilla ja minulla oli virallistakin puuhaa, sillä minä olin tehnyt suuren työn etsimällä keinin hakkaajan parakkia Suomeen vietäväksi. Kävimme tällä miesporukalla katsastamassa kämppää, jonka olin löytänyt ja hyväksi havaitsimme.

Tässä hiukan historiaa, mistä oikein oli kysymys. Peräseinäjoelle oli perustettu siirtolaisia käsittelevä ulkoilmamuseo, jonne nyt haluttiin myös aitoja rakennuksia siirtolaisten jalanjäljiltä eri puolilta maailmaa. Pohjois-

Suomeen lähtevän parakin edessä, Inghamin pormestari Pino Giandomenico, Mikko Hietikko, suurlähettiläs Glenn Linholm ja Reijo Korte. Kortteen arkisto.

Reijo Korte vuonna 2008. Kortteen arkisto.

Amerikasta Peräseinäjoelle oli jo pystytetty rakennus, joka kuvasi tyypillistä siirtolais-taloa lännessä. Siperiasta oli hankinnassa Unkurin talo ja nyt tämä *kein*in hakkaajien parakki Australiasta. Hankkeen takana oli voimakkaasti muun muassa Olavi Koivukangas, silloinen Siirtolaisuusinstituutin johtaja.

Olin siis lupautunut etsimään Pohjois-Queenslandista tällaista parakkia. Tunsin hyvin alueen ja olinhan itsekin hakannut sokeriruokoa juuri sillä alueella. Kyselin parakkia ensin alueen suomalaisilta farmareilta ja kävin

Mikko Hietikon kanssa katselemassa erilaisia vaihtoehtoja. Sitten sain puhelinoiton Barry Smith -nimiseltä farmarilta, joka kertoi, että hänellä olisi vanha parakki, joka sopisi tähän tarkoitukseen. Minä ja Mikko kävimme tarkistamassa parakin, joka todettiin sopivaksi ja tarpeeksi hyväkuntoiseksi.

Viimein parakin siirtämiseen tarvittava rahoitus Suomessa oli saatu kuntoon ja prosessi voisi alkaa. Minulla oli iso työ organisoida para-

kin purkajat, numeroida osat, lastata ne konttiin ja siirtää Townsvilleen, josta se laivattaisiin Suomeen. Sain kokoon alueen suomalaisista talkooporukan, joka hoiti homman.

Tätä parakkia me Antin, Mikon ja Pertin kanssa lähdimme katsomaan Inghamiin. Olimme vuokranneet auton Cairns'stä ja lähdimme

Pertti Paasio ja Mikko Hietikko keinikämpää etsimässä. Välikankaan arkisto.

ajelemaan. Olin luonut meille kunnan kiertomatkan sokeriruon parhaimmille viljelyalueille. Kiersimme kaikki keskuksset, joissa sokeriruokoa viljeltiin. Tully, Innisfail, ja Ingham, jossa parakki sijaitsi. Matkalla oli paljon tapaamisia sekä suomalaisten että australialaisten kanssa, puheita pidettiin ja kilisteltiin hyvässä hengessä. Suomalaisilla on alueella erittäin hyvä maine. Parakki tutkittiin vielä kerran ja havaittiin hyväksi ja todettiin, että juuri se halutaan Suomeen. Minut valtuutettiin porukkoineen purkamaan parakki ja lastaamaan konttiin ja kuljettamaan Townsvilleen.

Illan jo pimentyessä olimme me oman velvollisuutemme suorittaneet ja ajelimme takaisin Cairns'iin. Hyvästelin Antin, Mikon ja Pertin ja sovimme tapaavamme seuraavan kerran Peräseinäjoella, kun parakki vihitään.

Parakin vihkiäiset pidettiin Peräseinäjoella heinäkuussa 2009. Minä olin siellä paikalla Lindan kanssa. Samoin myös muutamia muita suomalaisia, jotka olivat auttaneet parakin purkamisessa. Koska Seinäjoella oli samaan aikaan tangomarkkinat pääsimme tutustumaan myös niihin ja sehän sopi meille suomalaisuutta arvostaville siirtolaisille.

Haastattelujen lopuksi Reijo kertoi vielä, että hän on vierailut Suomessa yhdeksän kertaa niiden vuosikymmenien aikana, jotka hän on Australiassa asunut. Kaksi kertaa hän on ollut yksin ja muut kerrat Lindan kanssa. Kaikki hänen kolme poikaansa ovat käyneet Suomessa. Aluksi Reijon tarkoituksensa oli viipyä Australiassa vain muutamia vuosia, mutta elämä kuljettaa.

”Kaikesta huolimatta minulla on juuret Suomessa”, Reijo toteaa.

Huhtikuussa 2023 sain viestiä Reijolta, jossa hän kertoi voivansa suhteellisen hyvin. Ikää on jo kertynyt 84 vuotta. Olimme juuri Lindan kanssa Polynesian risteilyllä. Pojat perheineen voivat myös hyvin.

Reijo Polynesiassa. Kortteen arkisto.

Antti Välikangas

Anne Aallonen

Honkkari (Hongkong)

Haastattelu tehty Hongkongissa helmikuussa 2006

Anne ja Abby Hongkongissa. Välikankaan arkisto.

Anne asuu Hongkongissa ihan keskustan liepeillä, tyypillisessä korkeassa tornitalossa pienen tyttärensä, Abbyn ja kotiapulaisensa kanssa. Anne on yksinhuoltajaäiti. Abby on juuri täyttänyt kaksi vuotta. Abbyn isä on filippiiniläinen liikemies, Freddy. Hän myy taloja ympäri maailmaa. Hän työskentelee perheyrietyksessä markkinointipäällikkönä.

Anne kertoo minulle elämäntarinaansa kotonaan Hongkongissa.

Meillä meni aikoinaan sukset vähän ristiin, joten päätimme elää erillään. Olimme kuitenkin hyviä kavereita ja hoidimme yhdes-

sä Abbyn asioita. Kouluun täällä mennään kolmevuotiaana. Abby meni sveitsiläis-saksalaiseen kouluun vain sen takia, jotta hän pääsisi vähän helpommalla. Kiinassa vanhemmat panostavat kaikki sen yhden lapsensa koulutukseen ja se on välillä rankkaa. Kaikkien pitää olla parhaita, kaiken pitää olla parasta, lapsen pitää tienata eniten. Siksi täällä on paljon lapsi-itsemurhia. Stressi on koko ajan kova ja sitä en halunnut Abbylle.

Hongkongissa ei ole voimassa olevaa perhesäännöstelyä, mutta juuri tästä kilpailuasetelmasta johtuen perheet eivät halua paljon lapsia. Täällä koulut ovat kalliita ja vanhemmat joutuvat maksamaan koulun. Sama juttu pätee myös yliopistoon ja niin edelleen: mitä parempi koulutus, sen parempi työpaikka. Viralliset kielet Hongkongissa ovat englantia ja kanton, tulevaisuudessa myös mandariinikiina.

Asunnot täällä ovat älyttömän kalliita, varsinkin näissä keskustan pilvenpiirtäjissä asunnot maksavat helposti jopa 3–4 miljoonaa euroa. Alemmissa kerroksissa asunnot ovat halvempia, riippuen näköalasta. Neloskerroksen asunnot ovat kaikista halvimpia ja kasikerroksen asunnot kalleimpia. Vuokrat näissä taloissa ovat myös kalliita, 10–15 tuhatta euroa kuussa. Asuntolainojen pituus riippuu hakijan iästä ja asunnon iästä. Jos asunto on yli 20 vuotta vanha, niin keskiverto asuntolainan pituus on noin 10 vuotta. Jos taas lainan hakija lähentelee eläkeikää, lainan pituus voi olla vain 5 vuotta. Pari- kolmikymppinen saa maksaa lainaa takaisin 25–30 vuotta. Lainojen korot ovat korkeita, asuntolainan korko tällä hetkellä on 5–6 prosenttia. Hongkongin dollari on sidottu USA:n dollariin.

Kulttuuri täällä on hyvin värikästä, vanhaa englantilaista kulttuuria ja kiinalaista taikauskoa. Muutamia esimerkkejä, kun tullaan sisään asuntoon, ensimmäisenä vastassa pitää olla peili. Kun pahat henget tulevat sisään, ne näkevät itsensä peilistä ja lähtevät heti karkuun. Korkeissa taloissa pitää olla välillä aukkoja, jotta lohikäärmeet voidaan pitää tyytyväisinä, kun ne näkevät talon läpi merelle. Samoin, mitä korkeammalla asut ja näet asunnostasi meren, se tuottaa onnea. Yksi hyvä esimerkki on Hongkong-pankki: pitääkseen henget tyytyväisinä, se on ostanut kaikki tontit rakennuksensa ja meren välistä.

Kiinalaisissa rakennuksissa ei ole neljättä kerrosta ollenkaan, sillä Kiinassa numero neljä tarkoittaa kuolemaa. Kaikkein halutuin kerros on kahdeksas, numero kahdeksan tarkoittaa parasta onnea. Se on tietysti myös kallein, samoin auton rekisterissä.

Hongkongissa on tapana pitää filippiiniläisiä kotiapulaisia. Heitä on täällä noin 80 000 ja heillä kaikilla on vapaapäivä sunnuntaina. Keskustassa suljetaan jopa pari pääkatua autoilta, jotta he voivat vapaasti liikkua ja viettää vapaapäiväänsä. Hoitajia tulee myös Thaimaasta ja Indonesiasta. Kuukausipalkallaan hoitajat elättävät jopa parinkymmenen hengen perhettään parikin kuukautta kotimaassaan. Meille täällä asuville tämä kotiapu on aivan välttämätön, niin kuin minullekin yksinhuoltajaäitinä. Kotihoitaja tuli minulle samanhintaiseksi kuin jos olisin vienyt lapseni tarhaan. Tietenkin jouduin tarjoamaan hoitajalle asunnon ja ruuan, mutta silti se kannatti. Hongkongissa on tulotaso hyvin kirjava, keskipalkka on länsimaista tasoa, mutta miljardöörejä löytyy runsaasti. Pari vuotta sitten heitä oli noin 50. Elintaso on melkein länsimaisella tasolla.

Kun tulin Hongkong kuului vielä Britanniaan, mutta nyt kuulumme Kiinaan ja asiat luistavat ehkä paremmin kuin ennen. Minä olen Suomen kansalainen, mutta minulla on myös Hongkongin passi.

Tuntuu oudolta, kun sunnuntaisin saa kävellä kadulla ja pääsee liikkumaan, Hongkongin satamassakin. Meillä on täällä vasemmanpuoleinen liikenne. Tässä rannalla ovat kaikki Hongkongin korkeimmat talot, osa yli satakerroksisia. Meidän toimistokin on tuossa lähellä, siinä talossa on 80 kerrosta.

Aluksi Hongkong rakennettiin Victoria-saarelle, mutta aikojen kulus-
sa asutus on levinnyt muillekin saarille ja lahden toiselle puolelle mantee-
reelle. Saaren ja mantereen välillä liikennöivät laivat ympäri vuorokauden.
Täällä keskustan alueella maata valloitetaan mereltä koko ajan lisää. Ilta-
valaistuksessa kaupunki näyttää upealta. Tällä hetkellä täällä on asukkaita
vajaat kahdeksan miljoonaa.

Hongkong liitettiin Kiinaan heinäkuun alusta 1997. Minä olin täällä paikalla silloin. Sinä päivänä satoi kaatamalla. Rantaan oli rakennettu suuria ravintolateltoja, joista voi seurata juhlallista luovutusta valkokankaalta. Moni luuli silloin, että Hongkong romahtaa ja tulee sekasorto. Paljon ihmisiä muutti täältä pois. Kiina kyllä on hienosti hoitanut tilanteen. Kaikki täällä on hyvin organisoitua. Minä en missään vaiheessa ajatellut muuttaa täältä. Muutos ei vaikuttanut minuun millään lailla paitsi, että minusta tuli virallisesti myös kiinalainen. Eron huomasi vain muutamista asioista: postilaatikoiden väri muuttui punaisesta vihreään ja puhelinnumerot vaihtuivat. Uskon, että Hongkong tulee olemaan vieläkin jonkinlainen liike-elämän keskus ainakin seuraavat kymmenen vuotta.

Olen lapsesta asti kasvanut kiinni urheiluun. Harrastin nuorena tyttönä monenlaista urheilua, pelasin muun muassa lentopalloa, missä lajissa isäni oli melko hyvä. Hän kuului vuosikausia maajoukkueen vakiokalustoon. Isäni palkittiin aikoinaan Suomen kaikkien aikojen parhaimpana lentopalloilijana.

Olen periksi antamaton ja olen aina halunnut kokeilla rajojani. Huomasin pian, että tennis on minun lajini, ja päätin satsata siihen. Pääsin tennisliiton valmennusryhmään ja matkustelin ympäri maailmaa 15-vuotiaana kansainvälisissä kisoissa. Kävin siinä sivussa myös iltalukioita.

18-vuotiaana päätin, että tenniksestä tulee minulle ammatti ja muutin Saksaan, Müncheniin. Olin siellä neljä vuotta. Minulla oli valmentaja Itävallasta ja reissasin Saksan ja Itävallan väliä, vähintään kerran viikossa. Osallistuin myös kansainvälisiin tennisturnauksiin. Minulla oli noin kolmekymmentä kilpailua vuodessa.

Ehkä huippuhetki urallani oli ottelu maailman kärkionaista, Steffi Grafia vastaan Tokiossa. Tietenkin oikeanlaista lahjakkuutta pitää löytyä. Suomessa ollessamme Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus (Kihu) testasi edistymistämme pari kertaa vuodessa. Pelasin menestyksekkäästi aina siihen asti, kunnes satutin olkapääni niin pahasti, että en voinut enää pelata täysipainoisesti. Oleskelin siihen aikaan Itävallassa. Olkapääni leikattiin, mutta sitä ei saatu koskaan täysin kuntoon.

Juuri sopivasti Hongkongin tennisliitto lähetti minulle kutsun tulla valmentamaan hongkongilaisia tennistyttöjä ja opastamaan heitä, kuinka maailmalla pitäisi toimia ja käyttäytyä. Samalla pelailin vielä heidän kanssaan nelinpelejä. Minun piti olla täällä aluksi vain kuusi kuukautta. Mi-

Anne tenniskentällä Hongkongissa. Välikankaan arkisto.

nulla oli mukamani vain yksi matkalaukku, jolla kehuin pärjääväni. Olin paikallisen tennisliiton hommissa kuitenkin vuoden verran. Työskentelemin samaan aikaan myös yksityiselle tenniskoululle valmentajana. Olen varmasti ainoa nainen, joka on pelannut sekä Suomen että Hongkongin naisten tennismaajoukkueessa.

Kun tulini tänne Hongkongiin, niin yritin pelata aika lailla kilpailuja. Pelasinkin aika paljon, niin paljon kuin käsi kesti. Voitin täällä myös muutamia Hongkongin mestaruuksia. Voitin ensimmäisen mestaruuteni täällä vuonna 1993. Kun menin hakemaan palkintoani, se näytti juhlalliselta ja komealta, jalokivet vain välkkyivät, mutta kun sain sen käteeni, se oli muovia. Heti tuli vastaan Hongkongin todellisuus. Viimeinen kilpailuni taisi olla vuonna 2000. Minun kaikki palkintoni ja pokaalini on Lahdessa vanhempieni kotona palkintokaapissa.

Sain tavallaan huippu-uralleni pehmeän lopun, kun valmensin täällä tyttöjä ja pelaisin alemmissa sarjoissa. Silloin kun aloittelin tennisuraani, niin tennisliitto tuki minua myös taloudellisesti ja sain muutamia hyviä sponsoreita, jotta pystyin pelaamaan täysipainoisesti. Minä ansaitsin tenniksellä keskinkertaisesti, eihän niistä halua paljon puhua, mutta tulini toimeen. Olin jo muutaman kerran yrittänyt opettaa Abbylle tennistä, mutta muutaman epäonnistumisen jälkeen maila lensi kädestä, hänellä oli niin paljon temperamenttia, paljon enemmän kuin minulla aikoinaan. En halua väkisin tyrkyttää hänelle mitään urheilua. Häntä näytti tennistä enemmän kiinnostavan tanssi ja laulu.

Ollessani Hongkongin naismaajoukkueen kapteeni minun olisi tullut kannustaa Hongkongia, jos olisimme pelanneet Suomea vastaan. Mutta olen kuitenkin sen verran suomalainen, että eiköhän Suomi saa kannatukseni aina kaikesta huolimatta. Ei suomalaisuus siitä mihinkään katoa, vaikka muussa maassa asuinkin.

Ollessani tennisuralla katselin kuitenkin ympärilläni Hongkongin työtilannetta ja business-maailmaa. Pääsinkin aluksi auttamaan paikallista liike-elämää kansainvälisillä suhteillani, aluksi Saksassa ja myöhemmin muuallakin. Toimin kuitenkin työpaikan vaihdon jälkeen tenniksessä yhä maajoukkueen kapteenina, joka tehtävä oli kuin *General Manager*.

Päätyökseni tein töitä kansainvälisessä sijoitusyhtiössä. Toimin yhdysvaltalaisessa yrityksessä konsulttina sellaisille yrityksille, jotka haluavat mennä USA:n pörssiin, NASDAQ:iin.

Autoin varsinkin kiinalaisia yrityksiä kaikin mahdollisin keinoin. Meillä oli myös muutamia saksalaisia ja ranskalaisia yrityksiä asiakkainamme. Sijoitusneuvonta on pitkälti paperihommaa, niin että pystyin hyvin tekemään sitä myös kotoa käsin. Pystyin aika pitkälle itse päättämään, kuinka aikani käytin, olenko toimistolla vai työskentelenkö kotona. Sunnuntait vietettiin aina perheen kanssa.

Vakiotyöni lisäksi annoin yksityisiä tennistunteja lähes päivittäin. Aluksi tein hommia melkein yötä päivää, mutta siitä lähtien kun Abby syntyi, yritin vähentää pää-

työtäni ja keskittyä enemmän lapseen ja tennikseen. Annoin yksityistunteja sekä aikuisille että lapsille. Välillä sitä joutui ammattikuuntelijaksi, varsinkin maanantain tennistunneilla sai usein toimia myös psykiatrina. Yleensä pidin tennistunteja aamuisin naisille kello 9–12, jonka jälkeen toimistolle. Iltapäivisin pidin tunteja lapsille kello 15–18.

Työpaikassani minua myös yritettiin painostaa matkustamaan tehdaskierroksille eri puolilla maailmaa. Onnistuin kuitenkin välttämään matkustamista. Abbyn syntymän aikoihin ajattelin, että nyt kyllä jäämme Suomeen, mutta parin kuukauden oleskelun jälkeen tulimme kuitenkin takaisin tänne Hongkongiin.

Yksi ongelma Hongkongin keskustassa on: väen paljous. Liikkuminen keskustassa stressaa, sillä päästäkseen eteenpäin on melkein pä käytettävä kyynärpäitä. Täällä ihmiset eivät pelkää työtä, mitä enemmän työtä, sen paremmin menee. Aamuseitsemästä iltakymmeneen saattaa olla normaali työpäivä. Myös täällä työskentelevät ulkomaalaiset ovat sillä mielellä liikkeellä, että töihin tänne on tultu, mennään lomalle sitten muualle.

Anne Aallonen, Hongkong. Välikankaan arkisto.

Anne ja Abby. Annen arkisto.

Ensimmäiseksi kun homma tulee kohdalle, sille annetaan deadline. Se on yleensä tiukka. Homma kyllä hoidetaan, nukutaan sitten myöhemmin. Urheilu on varmaankin auttanut minua myös tavoitteellisuudessa. Hongkongissa arvostetaan paljon koulutusta, ja he tietävät Suomen koulutustason. Hyvin useissa tilastoissa Suomi ja Hongkong ovat peräkkäin. Samoin korkea teknologia on täällä arvossa. Kaikki tiesivät Nokian ja sen suomalaisen taustan. Siinä mielessä täällä on hyvä olla suomalainen.

Sää täällä on erilainen kuin Suomessa. Talvella lämpötila liikkuu 10–20 plusasteen välillä ja kesällä on lämmintä 30–40 plusastetta. Kosteaa on aina ja se tekee asunnoista usein kylmiä, sillä lämmitystä ei ole. Pieni patteri on usein vieressä, missä oletkin, joko telkkaria katsellessa tai nukkumassa, niin patteri kulkee aina mukana. Kun muuttaa uuteen asuntoon, pitää aina itse huolehtia asunnon sisustamisesta, keittiöstä ja kylpyhuoneesta lähtien, mitään kalusteita ei ole paikallaan. Nykyiset toimistot ovat hyvin ilmastoituja.

Suomesta kaipasin salmiakkia ja jälkiuunileipää, myös makkaraa, mutta sittemmin Hongkongista sai hyvää saksalaista makkaraa. Kylpylässä oli sauna, joten siitäkin pääsi nauttimaan. Olin lähtenyt jo niin nuorena maailmalle, että olin tottunut ulkomailla asumiseen. Hongkongista oli jo tullut minulle toinen koti. Tietenkin kaipasin perhettäni ja sukulaisiani Suomessa. Koti-ikävää torjui se, että tykkään myös aasialaisesta ruuasta.

Näiden vuosien varrella sain muutamia hyviä kavereita Hongkongissa. Abbyn isän puolelta on ystäviä, mutta muuten työ oli paras ystäväni, enkä oikeastaan ole kaivannut enempää. Hongkongissa asuu lisäksi noin 150 suomalaista. Käyn usein Filippiineillä ja myös Thaimaassa rentoutumassa.

Olen edelleen suomalainen. Ajattelin, että heti kun tulisi mahdollisuus, niin menimme Suomeen. Sitä varten meillä kyllä pitäisi olla myös taloudelliset edellytykset siihen. Ajattelin, että tulevaisuuden ja koulutuksen kannalta Abbyllä olisi parempi olla Suomessa kuin Hongkongissa. Yksi syy oli myös saastepilvi, joka edelleen leijuu koko ajan kaupungin yllä. Kun vietät pari tuntia tenniskentällä, niin tuntee, että olo ei ole normaali. Se on jo terveysriski.

Seurasin edelleen telkkarista ja internetistä Suomen tenniksen tilannetta. Urheilummat alkoivat muistuttaa itsestään. Jos pelasin vähän kovemmin, niin seuraavana päivänä oli vaikea päästä ylös sängystä.

Päiväni olivat pitkiä, heräsin aamuisin puoli kuuden aikaan, menin töihin puoli seitsemäksi, tulin kotiin illalla seitsemän pintaan, joten eipä siinä juuri jäänyt aikaa harrastuksiin. Sitten piti vielä Abbynkin kanssa leikkiä. Olin jäsenenä eräässä hongkongilaisessa klubissa, jossa vierailimme Abbyn kanssa päivittäin. Siellä leikimme ja söimme ja vietimme sitä vähää vapaa-aikaa, mitä minulla oli. Klubilta löytyi vaikka mitä, urheiluhalli, uimahalli, leikkikentät ja ravintola.

Hongkongissa on nykyisin voimassa tasa-arvolaki, joten kaikkiin klubeihin pitää ottaa sekä miehiä että naisia. Rajojen auettua Kiinaan, rikollisuus, varsinkin huumorikollisuus on nousussa. Ainahan Hongkongissa on huumeita käytetty, mutta ei niin paljon kun nyt.

Hongkongin ulkopuolella on paljon rauhallisia pieniä saaria, joihin pääsee laivalla pääsaarelta. Käyn usein rauhoittumassa ja syömässä pienellä Lamman-saarella. Sieltä saa ihania mereneläviä syötäväkseen. Sinne menee sekä nopeita että hitaampia laivoja. Matka kestää 20 minuutista tuntiin.

Abby 9 vuotta. Annen arkisto.

Kiinalainen uusi vuosi, Anne ja Abby. Annen arkisto.

Täytyy myöntää, että aina välillä tuli koti-ikävä Suomeen ja halutti lähteä sinne takaisin. Mutta työ oli Hongkongissa ja sitä riitti ja se oli kuitenkin suhteellisen hyvin palkattua. Suomessa olisin joutunut aloittamaan alusta ja hakemaan työpaikkaa. Ajattelin niin, että sitten kun Abbyn on aika mennä kunnan kouluun, niin silloin olisi oikea ajankohta muuttaa Suomeen, katsotaan nyt. Silloin kun Abby syntyi, olimme jo jäämässäkin Suomeen, mutta Hongkongiin vain palasimme. Hongkongissa tuli ehkä

liikaakin hemmoteltua lasta, kun oli hoitajakin auttamassa ja nostelemassa joka vaatekappaleen ja lelun. Suomen luonto on puhtaampaa kuin Hongkongissa, mutta sitten taas toisaalta, hänen isänsä oli täällä.

Minä pyrin puhumaan Abbylle suomea mahdollisimman paljon. Toivoin, että hänestä tulee monikielinen.

Vuoden 2006 jälkeen minun piti jättää toimistotyöt lähes kokonaan ja ottaa "melkein" kokopäiväinen työ meidän klubin tenniksen junnuohjelman päävalmentajana. Toimistotyöt veivät ulkomaan matkoille viikoittain, enkä näin ollen voinut huolehtia Abbystä, niin kuin olisin halunnut, joten päätös oli helppo. Tein kuitenkin edelleen entiselle firmalleni erillisiä projekteja, yleensä tiettyinä päivinä kuukaudessa.

Yleensä kävimme perheen luona Suomessa joulunaikaan. Kesäloamat Abby vietti isovanhempiensa luona Lahdessa. Tavallissti Abby lensi meidän ystäväperheiden mukana Suomeen, jossa mummu ja pappa odottivat lentoasemalla. Isovanhemmat kuljettivat Abbyä ympäri Suomea, historiakerhojen kokouksiin. Abby tutustui nähtävyyksiin museoiden ja kirkkojen lisäksi. Näillä lomilla Abby vietti useita päiviä uima-

rannalla papan ja serkkujen kanssa, niin että hänen suomen kielensä vain parani.

Abbyn isä kuoli onnettomuudessa vuoden 2013 alussa ja se heitti varjon jokapäiväiseen elämäämme. Abbyllä oli vaikeaa pitkän aikaa. Kesällä 2015 vein ryhmän junnuja pelaamaan tenniskisoja Eurooppaan viimeisen kerran. Silloin Abby, joka oli myös aloittanut tenniksen pelaamisen, lopetti kilpapelamisen.

Minun isäni nukkui pois jouluna 2015 jonka jälkeen vietimme enemmän aikaa Suomessa. Työni muuttui. Keskityin omiin tennisryhmiin klubin ulkopuolella ja ainoastaan yhteen projektiin kerrallaan.

Asuimme Hongkongissa kokoaikaisesti aina vuoteen 2019 asti, mutta vietimme kaikki lomamatkat Lahdessa. Hongkongin protestit kääntyivät aika vakaviksi vuonna 2019 ja, siksi Abby muutti Helsinkiin ja kävi kaksi viimeistä lukiovuotta Helsingin saksalaisessa koulussa. Abby oli käynyt saksankielistä saksalais-sveitsiläistä koulua Hongkongissa, jo-

Abbyn vanhojen tanssit, Helsingin saksalainen koulu. Annen arkisto.

Abby pääsi ylioppilaaksi Helsingin saksalaisesta koulusta. Annen arkisto.

ten muutto uuteen kouluun meni suht'koht mukavasti. Myöskin ajoitus meni hyvin, sillä Honkkarin koulut olivat tuolloin usein kiinni joko protestien tai koronan takia. Matkustin Hongkongin ja Suomen väliä usein. Vietin kuitenkin koko alkuvuoden 2021 Suomessa, koska Abby kirjoitti ylioppilaaksi ja Hongkong oli suljettu koronan takia.

Aloitin uuden työn vuoden 2021 puolella välissä. Olen kansainvälisen urheiluyrityksen tennisohjelman johtaja. Yritys huolehtii eri urheilulajien ohjelmien vetämisestä yli 75 urheiluakatemiassa ja koulussa Kiinassa ja Hongkongissa. Meillä on noin 12 000 urheilijaa treeniohjelmissa.

Vuonna 2022 Anne kirjoitti vielä, että hän on nyt yksin Honkkarissa ja Abby valmistautuu korkeakouluelämään Euroopassa.

Viimeisen viestin Annelta sain toukokuun alussa 2023.

Työskentelen edelleen Hongkongissa. Abby opiskelee nykyisin Hollannissa, Amsterdamissa suunnittelua, taidetta, mediaa ja arkitehtuuria, ilmeisesti keskittyy tulevaisuudessa mediaan.

Antti Välikangas

Anne Aallonen ja Hongkong. Välikankaan arkisto.

Teva Glad

Espanjan Aurinkorannikko

Teva Glad kertoo:

Radio Finlandia aloitti vuonna 1990 Marbellassa, mutta minä tulin remmiin vuonna 2000, kun radio muutti Fuengirolaan. Minua kutsutaan siellä Aurinkorannikon sinivalkoiseksi ääneksi. Toimin Radio Finlandian toimittajana Fuengirolassa. Radio Finlandia on alueen suomenkielinen ykkösmedia ja on äänessä maanantaista perjantaihin kahden ja puolen tunnin ajan. Radio käsittelee Espanjan uutisia, jotka käännetään suomen kielelle. Samoin kerromme paikallisia tapahtumia, urheilua, suomalaisten iltapäivälehtien sisältöä ja tietenkin musiikkia. Studiossa vierailee myös alueella vierailevia suomalaisia julkkiksia. Taajuus meillä on 105,0 FM.

Teva on rakastunut Espanjan Aurinkorannikkoon siinä määrin, että hän on pyytänyt, että kun hän kuolee, hänet tuhkataan ja tuhkat sirotellaan vieressä kimaltelevaan Välimeren.

Teva Glad jatkaa kertomustaan

Lähdin Suomesta ulkomaille vuonna 1973, ensimmäisenä kohteenani Mallorca. Menin silloin Keihäsmatkojen opaskursseille. Kun kurssi päättyi, minua pyydettiin jäämään töihin heti, niiltä jalansijoilta. Olin silloin vielä töissä Tampereella eräässä mainostoimistossa, jossa olin myös osakkaana. Mutta niin kuitenkin jäin Keihäsmatkojen palvelukseen matkaoppaaksi.

Siihen aikaan toimin myös valokuvamallina mainoksissa. Muun muassa vuonna 1983 kuvasimme Kanarian saarilla tavaratalo Anttilan tuote-

Teva studiossa Espanjassa. Tevan arkisto.

esittelyjä. Se oli minun tähdenlentoni mallin uralla. Kuvasimme muutamman vuoden ajan Anttilan kesämallistoa Kanarialla tulevaa kesää varten.

Asun nykyisin Torremolinoksessa kerrostalossa. Olen rakentanut parvekkeelle suomalaisesta puutavarasta saunan, joka on kiuaskivistä lähtien suomalainen. Lupaa rakentamiseen en ole pyytänyt keneltäkään, vaikka kyllä talon asukkaat tietävät, että minulla on sauna parvekkeella. Saunan lauteilta minä aina katselen ja ihastelen vieressä välkkyvää Välimerä.

Olen mukana suomalaisessa yhteisössä täällä. Elämme ehkä vähän iloisemmin kuin kotona Suomessa, mutta yksi elämähän meillä kaikilla on, joten sen mukaan eletään. Meillä on täällä oma suomalainen yhdistyksemme, jonka puitteissa järjestämme erilaista toimintaa ja juhlia. Pelaamme yhdessä lentopalloa tuossa beachillä ja vietämme rentoja jälkipelejä rannan kuppiloissa. Monet suomalaiset viihtyvät Aurinkorannikolla vain talvet, kesäksi he siirtyvät Suomeen. Useilla on täällä omistusasuntoja, mutta monet ovat myös vuokrala. Tilaa täällä riittää meille kaikille. Turismi on Espanjan pääelinkeino.

Mielestäni suomalaisuus vain korostuu täällä ulkomailla. Minulla esimerkiksi ei Suomessa ollessani ole tullut mieleenkään osallistua mihinkään itsenäisyyspäivän juhliin, mutta täällä olen innolla mukana joka

vuosi. Meitä saattaa olla paikalla 500–600 ihmistä. Kaikki ovat viimeisen päälle pukeutuneita ja prenikat rinnassa. Silloin me olemme suomalaisia. Samoin vietämme joulujuhlia ja monia muita yhteisiä tapahtumia. Meillä on täällä myös oma pappi.

Meillä on täällä Aurinkorannikolla myös oma suomalainen koulu, *escuela finlandesa*. Koulussa on tällä hetkellä pitkästi toistasataa oppilasta, mikä osoittaa, että täällä on yhä enemmän suomalaisia asukkaita ympäri vuoden. Enää ei voi sanoa, että tämä rannikko on suomalaisten eläkeläisten rannikko, niin kuin se joskus on ollut.

Nykyisin täällä on paljon suomalaisia yrityksiä, kahviloita, ravintoloita, leipomo, kampaamoja, saat lakimiehen palveluja suomeksi, samoin lääkärin ja hammaslääkärin ja niin edelleen.

Kun nyt suuret ikäluokat ovat päässeet eläkkeelle ympäri Eurooppaa ja terveys on kohentunut, ihmiset siirtyvät viettämään niin sanottua kolmatta elämää tänne lämpimiin maihin. Väitän, että tämä tendenssi tulee jatkumaan ja lisääntymään vielä tulevaisuudessa.

Espanjan Aurinkorannikon suomalaiset ovat innolla mukana myös ulkosuomalaisten toiminnassa. Tällä hetkellä Etelä-Euroopan ja Välimeren maiden varapuheenjohtajana toimii Yleisradion entinen aluejohtaja Olavi Peltola, joka hänkin asuu Torressa.

Olavi Peltolan sanoin ulkosuomalaisparlamentti on elin, joka Suomen rajojen ulkopuolella ajaa ja valvoo suomalaisten etuja, riippumatta siitä, missä maassa suomalaiset asuvat. Maapallo on jaettu määrättyihin sektoreihin ja jokaiselle alueelle on valittu oma varapuhemies. Minun vastuualueeseeni kuuluvat Välimeren maat, Afrikka ja Lähi-Itä. Ulkosuomalaisparlamentti kokoontuu Suomessa aina säännöllisin väliajoin.

Teuvo Glad jatkaa omaa tarinaansa.

Syyt, minkä takia ihminen muuttaa Espanjaan ja Aurinkorannikolle, on tutkittu. Monet iltapäivälehdet mielellään kertovat, että olemme jotakin veropakolaisia. Tämä ei ehdottomasti ole totta. Maksamme veromme, joko Suomeen tai tänne. Suurin syy, miksi ihmiset tulevat tänne, on terveys. Pääajatus on se, että meidän pitäisi hoitaa terveyttämme, jotta meidän myöhemmin ei tarvitsisi hoitaa sairauttamme. Ilmasto on suurin syy, mikä siihen vaikuttaa. Lääkärit sanovat, että tuo ionipitoinen, suolapitoinen ilmasto on hyvää ihmisen terveydelle. Monet ihmiset täällä tulevat Suomelle paljon halvemmaksi elämällä täällä kuin Suomessa.

Espanjaan on vuosien saatossa muuttanut suuri joukko erilaisia suomalaisia, joita Teva juttumatkoillaan käy haastattelemassa. Yksi tällaisista on Hallamaan perhe.

Teva haastatteli Hannu Hallamaata, joka muutti Espanjaan perheensä kanssa kaksivuotiaana 1947. Hannun isä eversti Reino Hallamaa oli Suomen radiotiedustelun perustaja, mutta joutui sodan jälkeen muuttamaan ulkomaille. Hän muutti ensin Ranskaan ja sieltä sitten Espanjaan.

Hannu Hallamaa kertoi Tevan haastattelussa.

Tulimme ensimmäisellä junalla Ranskasta Espanjaan, kun Franco avasi rajat Euroopalle. Isä aloitti rakennustoiminnan täällä Aurinkorannikolla jo 1960-luvun alussa, jota me olemme veljeni kanssa jatkaneet. Nyt rakennamme monenlaisia asuntoja ihmisille, joukossa myös suuri määrä suomalaisia. Sikäli mielenkiintoinen seikka, että vielä 1960-luvulla suomalaiset eivät saaneet ostaa asuntoa ulkomailta ilman Suomen pankin lupaa ja lääkärin lupaa, joka oli tärkeä.

Teva jatkaa juttuaan radiosta.

Radio Finlandian lähetykset jatkuivat Fuengirolasta ruotsalaisen Kustradion studiosta kaksi tuntia päivässä aina vuoteen 2010.

Haastatteluissa ja ”päivän persoona”-osiossa vierailivat Suomen tunnetuimmat poliitikot, kuten silloinen valtiovarainministeri Sauli Niinistö, useat kansanedustajat, näyttelijät, laulajat ja rannikon tavalliset suomalaiset.

Vuonna 2004 aloitin *Artistisillan*, jonka puitteissa lennätin viikoittain suomalaisia artisteja Aurinkorannikolle. He tanssittivat suomalaisia (ja muitakin) tiistaisin ja

torstaisin diskoteekki Mai Taissa Fuengirolassa. Artistisillalle oli Suomesta aina tungosta, saivathan muusikot pitää samalla pientä lomaa. Artistisillan esiintyjinä oli viiden vuoden aikana muun muassa Danny (2 kertaa), Esko Rahkonen (useasti), Kike Elomaa (useasti), Kaija Pohjola, Jaska

Teva Kiken kainalossa. Tevan arkisto.

Iso D ja pikku Teva. Tevan arkisto.

lehdistöpäällikkönä joka kesä, samalla kun vietin kesälomaa synnyinkunnassani. *Vihreät Niityt* paisui Ylä-Savon suurimmaksi musiikkitapahtumaksi ja oli myös haluttu esiintymispaikka Suomen suosituimmille artisteille.

Keväällä vuonna 2008 jouduin suureen selkäleikkaukseen Malagan Yliopistolliseen sairaalaan, missä vierähti kolme viikkoa. Toipilaana kului siten kesä Suomessa.

Yhteistyö ruotsalaisten kanssa Kustradiossa päättyi vuonna 2010. Samana syksynä Radio Finlandia sai oman taajuuden 102,6 FM. Tämä mahdollisti sen, että lähetysaika oli nyt vuorokauden ympäri, 24/7. Tähän saakka ”yhden miehen radiosta” olikin nyt päättämässä useampi henkilö, joiden henkilökerniat eivät aina toimineet. Radion otti haltuunsa Heli Touru, joka luotsasi sitä vuoteen 2019. Nykyisin Radio Finlandian omistaja on Henry Aflecht.

Teva Radio Sandelsin studioissa Iisalmessa. Tevan arkisto.

Mäkynen, Mikko Alatalo, Pasi Kaunisto, Kari Vepsä ja Seppo Tammilehto. Rannikon suomalaistanssit saivat alkunsa Artistisillasta.

Suomalaisiin artisteihin tutustuin jo aiemmin, kun veljeni Reijo Glad perusti Kiuruvedelle *Vihreät Niityt* -musiikkitapahtuman vuonna 1999. Olin tapahtuman

lehdistöpäällikkönä joka kesä, samalla kun vietin kesälomaa synnyinkunnassani. *Vihreät Niityt* paisui Ylä-Savon suurimmaksi musiikkitapahtumaksi ja oli myös haluttu esiintymispaikka Suomen suosituimmille artisteille.

Vuonna 2012 veljeni Reijo perusti Iisalmeen *Radio Sandels* -nimisen paikallisradion, jonka toimittajana ja veljeni apuna toimin vuoteen 2020 eli eläkkeelle jäämise-

ni saakka. Vuosien mittaan Radio Sandels on laajentanut kuuluvuuttaan Kainuuseen ja on nyt Pohjois-Savon kuunnelluin asema.

Eläkepäivät kuluvat leppoisasti nyt täällä Torremolinosissa, jossa asun samassa asunnossa kuin aikanaan Antti Välikankaan kanssa dokumenttia tehdessämme. Videolla kuuluisaksi tullut sauna on kuitenkin purettu ja terassista tehty viihtyisä lasitettu olohuoneen lisä. Täältä on mukava katsella Carihuelan kalarannalle ja Välimeren aaltoihin.

Huhtikuussa 2023 Teva pisti minulle viestiä, että hän asustelee edelleen vanhassa asunnossaan Torremolinosissa. Viime kesänä kesänä hän on toiminut kesätoiomittajana veljensä radiossa Iisalmessa. Samaa hommaa hänellä on tarkoitus tehdä tulevanakin kesänä.

Antti Välikangas

Teva kotinsa parvekkeella Espanjan Aurinkorannikolla. Tevan arkisto.

Jere tala

Aasiaa valloittamassa

Nimeni on Jere Tala. Olen kotoisin Laitilasta Varsinais-Suomesta, jossa synnyin vuonna 1969. Yksitoista vuotiaana matkustin perheeni kanssa ensimmäisen kerran ulkomaille.

Jere Tala Kiinan Shanghaissa vuonna 2007. Välikankaan arkisto.

Sillä matkalla sain nähtävästi ulkomaan pistoksen, koska olin jo silloin sanonut äidille, että kun olen aikuinen, niin en tule asumaan Suomessa. Siitä eteenpäin usean vuoden ajan perheeni matkusti Kanarialle aina viikolla kahdeksan, hiihtolomaviikolla ja se oli minulle vuoden kohokohta.

Vähän vanhempana matkustimme kavereiden kanssa sitten jo Välimerelle ja Rhoodokselle. Vuonna 1988 päätimme silloisen kaverini kanssa matkustaa kuudeksi viikoksi Tunisiaan. Silloinen matkatoimistovirkailija Laitilassa sai

kumminkin meidän päämme käännettyä Thaimaaseen, sillä hän sanoi, että emme viihdy niin kauan Tunisiassa. Thaimaassa kyllä riittää nuorille miehille puuhaa. Hän oli oikeassa. Minusta tuntui heti, että Aasia oli minun juttuni. Siitä eteenpäin vietin Thaimaassa vuosittain aina pidempiä jaksoja.

Kerran paluulennolla Bangkokista Suomeen lueskelin sikäläistä lehteä, jossa oli ilmoitus matkailualan koulutuksesta Sveitsissä. Suomeen tultuani hain kyseiseen kouluun ja pääsinkin sinne. Vietin Sveitsissä vuodet 1991–1992. Tämä koulutus ratkaisi tulevaisuuteni matkailualalle. Koulun jälkeen pääsin hommiin British Airwaysin toimistolle Helsinkiin. Työskentelin siellä vuoden päivät ja muistelen vieläkin, että jos työnteko on tällaista, niin en halua työskennellä ollenkaan. Koko ajan minulla oli valtava kaipuu Aasiaan. Sattumien kautta pääsin kadun toiselle puolelle töihin Thai Airwaysille. Siellä olin kuin taivaassa. Joka päivä oikein odotin, että pääsen töihin. Valitettavasti paikka, jossa työskentelin, oli vain äitiyslomasijaisuus, eikä sitä saatu jatkettua, vaikka esimiehenikin yritti.

Pian olin taas katuja mittailmassa, mutta jälleen sattuma puuttui peiliin. Joku tyrkkäsi minulle käteen mainoslehtisen, jossa kaupiteltiin kansainvälistä nuorisovaihtoa. Laitoin paperit sisään ja vasta usean kuukauden kuluttua minut kutsuttiin haastatteluun. Selvisin haastattelusta ja minulle tarjottiin paikkaa Taiwanista. Thaimaassa heillä ei ollut paikkaa silloin, mutta mietin, että eihän se Taiwankaan voi olla kovin erilaisempi paikka kuin Thaimaa ja hyväksyin tarjouksen. Pesti oli vuoden mittainen ja ostin sinne vain menolipun.

Työpaikkani sijaitsi Taiwanin itäosissa vuorten keskellä. Siellä oli jatkuvasti maanjäristyksiä, keskimäärin 800 vuodessa. Paikka oli muutenkin varsinainen kulttuurishokki, vailla länsimaista kosketusta, täysin kiinalainen elämäntapa. Usein mietin, että lähdän täältä heti pois. Sain viimein järjestettyä siirron pääkaupunkiin, Taipeihin. Pääsin siellä töihin kehitysvammaisten hoitokotiin. Hoitolassa oli noin sata paikkaa. Asiakkaat tuotiin maanantaiaamuna ja haettiin kotiin perjantaina. Opin siellä arvostamaan ihmisiä, jotka auttavat hädänalaisia. Se ei kuitenkaan ollut minun alaani ja niinpä lähettelin koko ajan hakemuksia aasialaisille lentoyhtiöille. Ei varmasti ollut yhtään aasialaista lentoyhtiötä, joka ei ollut saanut minulta kirjettä 1990-luvun puolivälin paikkeilla.

Lopulta menin käymään Taipeiissa matkatoimistossa, joka edusti Finnairia. Siellä ihmeteltiin muutama päivä, kunnes ilmoitettiin, että tule sitten meille töihin. Työskentelin siellä vuoden päivät. Yhtenä päivänä

Finnairilta soitettiin, että tulisitko meille töihin. Kävin työpaikkahaastattelussa Bangkokissa. Vuonna 1996 siirryin Finnairille töihin Kiinaan, Pekingiin. Työskentelin siellä viisi ja puoli vuotta. Tapasin siellä myös tulevan vaimoni ja menimme myöhemmin naimisiin. Jossakin vaiheessa meillä oli hauska tilanne, minä suomalaisena asuin Kiinassa ja hän kiinalaisena asui Suomessa. Hän opiskeli nimittäin Tampereella insinööriksi.

Lapset saunassa Suomessa. Talan arkisto.

Finnair kysyi minulta, olisinko halukas muuttamaan Hongkongiin ja perustamaan sinne uuden toimiston ja

samalla avaamaan uuden reitin Hongkongista Helsinkiin. Vuonna 2001 muutin Hongkongiin ensin yksin, perustamaan toimistoa. Palkkasimme henkilökuntaa ja työskentelimme kiivaasti uuden reitin avaamiseksi. Sitteen vuonna 2002 kiinalaisen uuden vuoden aikoihin, helmikuussa, reitti avautui ja homma lähti käyntiin. Vaimo muutti Hongkongiin, ja ensimmäinen lapsemme, Felix, syntyi pahimpaan Sars-aikaan vuonna 2003. Kaikki meni kuitenkin hyvin. Kehitys jatkui koko ajan kovaa vauhtia. Meidän piti muuttaa Kiinaan, Kantoniin avaamaan sinne uutta reittiä. Muutto kuitenkin peruuntui ihan viime hetkellä ja muutimmekin Singaporeen vuonna 2005. Siitä paikasta pidimme heti ensimmäisestä hetkestä lähtien. Siellä syntyi myös toinen poikamme, Alex.

Minun oli taas aika siirtyä kohti uusia haasteita. Siirryin Qatar Airlines-yhtiön palvelukseen ja asemapaikaksi tuli Kiinan Shanghai.

Niiden lähes viidentoista vuoden aikana, jotka olen täällä Aasiassa työskennellyt ja muuttanut paikasta toiseen, olemme koko ajan olleet samalla aikavyöhykkeellä. Kelloja ei ole tarvinnut siirtää kertaakaan, Taiwan, Peking, Hongkong, Singapore ja Shanghai. Kieli on myös kaikissa

Etelä-Koreassa vuonna 2008. Talan arkisto.

paikoissa ollut lähes sama, mandariinikiina, jota olen osa-aikaisesti opiskellut koko ajan. Siitä lähtien kun perheemme pojat ovat syntyneet, minä puhun pojille pelkästään suomea ja vaimo pelkästään kiinaa. Keskenämme puhumme vaimoni kanssa englantia. Toivottavasti lapsistamme tulee vähintään kolmikielisiä. Vanhin poikamme Felix puhuu nyt jo täydellistä kiinaa ja englantia ja suomikin kehittyä koko ajan. Ei se vaadi enää kuin muutaman lisäviikon oleskelun Suomessa, niin kielikin on jo täydellistä.

Yksi suuri positiivinen asia täällä on perheiden tärkeys. Isovanhemmat ovat perheenpää ja heistä pidetään hyvää huolta. Siitä pitäisi Suomessakin ottaa oppia. Hyvä esimerkki on tämä kiinalainen uusi vuosi. Silloin kaikki menevät kotiin viettämään aikaa perheidensä kanssa.

Suomessa on oppinut arvostamaan puhtautta ja luontoa ja myös hiljaisuutta. Erityisen tärkeää on täältä katsottuna ilman puhtaus: Suomessa ei ole saasteita.

Viimeisen viidentoista vuoden aikana olen joutunut jatkuvasti muuttamaan, se alkaa kyllästyttää. Pisin yhtenäinen jakso samassa asunnossa on ollut puolitoista vuotta.

En ole vielä miettinyt asioitani eläkeikään asti, mutta sen olen huomannut, että juurista täytyy pitää kiinni. Niistä on minullekin tullut entistä tärkeämpiä. Tämän muuttorulianssin vuoksi olen miettinyt jotakin pysyvämpää, varsinkin lasten vuoksi. Tänä päivänä meille mieluisin paikka, johon haluaisimme asettua, on Singapore.

Seuraan jatkuvasti Suomen oloja. Suomalainen musiikki on minulle tärkeää. Seuraan myös suomalaista urheilua, jääkiekkoa, jalkapalloa ja for-

mulaa. Vaikka viihdynkin hyvin Aasiassa, niin siitä huolimatta Suomi on se paras paikka, kun sinne pääsee kesällä lomalle.

Shanghain pestini kesti lähes kaksi vuotta. Siihen aikaan sisältyi myös vuoden 2008 toukokuussa erityisen pelottava ja monia kuolonuhreja vaa-
tinut Sichuanin maanjäristys.

Ollessani Chengdussa avaamassa Qatar Airwaysin uusinta toimistoa, sain pyynnön (mikä Qatar Airwaysilla tarkoittaa ennemminkin käskyä kuin pyyntöä) siirtyä uuteen pestiin Koreaan. Siirryimme lokakuussa 2008 Shanghaista Souliin, Etelä-Koreaan, missä työskentelin Qatar Airwaysin maajohtajana vastaten noin 30 henkilön toimistosta ja Korean toimin-
noista.

Vaimoni Brenda oli tuossa vaiheessa seitsemännellä kuulla raskaana. Varsin lyhyellä varoitusaajalla synnytys siirrettiin Kiinasta tapahtuvaksi

Koko Etelä-Korean toimiston henkilökunta tervehtimässä Lumin syntymää. Talan arkisto.

Felix rippileirillä Partaharjulla, Suomessa. Talan arkisto.

Koreassa. Kaikki meni kuitenkin oikein hyvin, vaikka synnytyssairaalassa ei juuri englantia puhuttu, emmekä itse osanneet koreaa. Saman vuoden joulukuussa syntyi tyttäreemme Lumi. Eli meillä on nyt kolme upeaa lasta joista jokainen on syntynyt eri maassa (Felix Hongkongissa 2003, Alex Singaporessa 2006 ja Lumi Etelä-Koreassa 2008). Kaikilla lapsillani on Suomen kansalaisuus, mikä on ollut minulle erityisen tärkeää.

Koreassa ollessani aloin miettiä sellaista elämää, mihin ei kuuluisi muutto uuteen maahan joka 3–5 vuosi,

vaan olisi jotain pysyvämpää. Etenkin lapsille kaipasin ”juuria”, olisi pysyviä ystäviä ja koulu, jota käytäisiin monen vuoden ajan ilman suurempia muutoksia. Siksi teimme vaikean päätöksen ja irtisanouduin Qatar Airwaysiltä, joka oli juuri tarjonnut minulle uutta paikkaa Filippiineillä. Muutimme takaisin Singaporeen alkuvuodesta 2011.

Suomeen muutto ei vielä tässä vaiheessa käynyt mielessä vaikka Suomen kesät tuntuivat – ja tuntuvat edelleenkin – aina vaan mukavammilta. Olemme käyneet perheen kanssa Suomessa joka kesä ja se on aina se vuoden kohokohta – kunnes Covid-19 lopetti tämänkin tradition. Lapsillamme on muutenkin vahva linkki Suomeen. Olen aina puhunut heille suomea, joten vaikka he eivät ole siellä koskaan asuneet, he ymmärtävät suomen kieltä varsin hyvin. Myös suomalainen kulttuuri ja urheilu ovat heille tärkeitä asioita ja suosikkeja ovat muun muassa Kimi Räikkönen, The Rasmus, Neon 2 ja Heinähattu ja Vilttitossu. Sekä sellaiset e-urheilijat, joista itse en ole kuullutkaan. Jääkiekossa jännitetään Suomen puolesta, valitettavasti vain oma suosikkini Porin Ässät ei ole vielä päässyt lasten rakkaimpien asioiden listalle. Myös Kaarinassa asuvat mummi ja vaari

ovat lapsille erityisen tärkeitä ja ikävä on ollut kova puolin ja toisin viimeisten vuosien aikana.

Itseäni vähän mietityttää, että vaikka lapset ovat Suomessa käyneet myös muutamina talvina, niin onkohan heillä vääränlainen kuva Suomen ilmastosta, kun heidän mielestään melkein aina on ollut lämmintä, aurinkoista ja olemme viettäneet paljon aikaa ulkoilmassa. Marraskuun vierailusta voisi tulla erilainen kuva Suomesta, eikä ehkä ihan niin positiivinen kuin heillä nyt on. Tosin olimme esimerkiksi joulukuussa 2021 Helsingissä (pois lukien Felix)

Jere ja Lumi matkalla Australiassa. Talan arkisto.

pahimman loskakelin aikana, ja silti tuntuivat lapset kovasti pitävän siellä olostaan. Oli todella eksoottista itsellenikin uida ulkona pimeässä keskellä Helsinkiä Allas Poolissa, upea kokemus meille kaikille. Se, että Suomessa vietetään aikaa paljon ulkona (ilmasta riippumatta), on erityisen mukavaa. Singaporessa ei juurikaan olla ulkoilmassa, vaan aktiviteetit ovat yleensä sisätiloissa, ja vapaa-aikaa vietetään korostetun paljon ostoskeskuksissa.

Alkuvuodesta 2011 muutimme takaisin Singaporeen ja teimme siitä pysyvän kotimme. Meni noin vuosi ennen kuin löysin uuden työpaikan ja aloitin konsulttina yhdessä maailman johtavista liikematkatoimistoista (BCD Travel) ja sen omistamassa Advito- nimisessä yrityksessä. Advitosta siirryin sisäisesti BCD Travelille, jossa vastasin APAC myynnistä 17 eri maan Aasian markkinoilla. BCD Travel (ja Advito) on hollantilainen yritys, mutta käytännössä toimintoja johdetaan Yhdysvalloista ja työkuultuuri on hyvin yhdysvaltralainen. Se oli kiva kokemus Aasian vuosien keskellä.

Syksyllä 2013 minua lähestyi start-up yritys, joka pyysi mukaan tekemään täysin uudenlaisia komposiittivalmisteisia lentokoneistumia, joiden laskettiin tuovan lentoyhtiöille miljoonien dollarien säästöjä, koska

Jere Singaporen ilmailumessuilla. Talan arkisto.

lentokoneen paino kevenisi ja polttoainekulut vähenisivät. Liityin osakkaaksi AirGo Design start-upiin neljän muun perustajan kanssa. Jatkoinkin kuitenkin päivätyönä edelleen *corporate travel* -sektorilla aina kevääseen 2014, jolloin sain täysin yllättäen potkut BCD Travelsilta syistä, joita en tiedä vielä tänä päivänäkään. (Oletan että he olivat kuulleet tuosta start-up kuvioista, eivätkä hyväksyneet sitä. Mutta en ole koskaan saanut tähän vahvistusta).

Start-up elämä oli täysin uutta ja jännittävää. Sain tehdä työtä muun muassa Silicon Valleyssa ja Dubaissa erittäin mielenkiintoisten ihmisten kanssa, mutta rahaa se ei tuonut. Onneksi vaimoni sai näihin aikoihin hyvän työpaikan kiinan kielen opettajana kansainvälisessä Dulwich-koulussa Singaporessa, joten se auttoi paikkaamaan tulojen menetyksiä jonkin verran. Start-up maailmassa viehätti vapaus ja se, ettei tarvinnut enää olla osana isoa korporaatiota, vaan sai itse päättää asioista ja usein myös aikatauluista. Miinuksena (ja isona sellaisena) on tietysti tuo tulojen epävarmuus.

Felix jatkoi englanninkielisessä koulussa (joka alkoi Soulissa) ja siirtyi sitten Dulwichsiin, kun äiti pääsi sinne opettamaan. Alex ja Lumisen sijaan opiskelivat ranskalaisessa kansainvälisessä koulussa, lähinnä

Koko perhe Singaporessa. Talan arkisto.

siksi, että koulu oli eurooppalainen ja sen arvot olivat lähimpänä omia näkemyksiäni. Toki se myös vaikutti, että koulu oli kansainvälisistä kouluista koulumaksuiltaan ehkä edullisin. Myöhemmin myös Alex ja Lumi siirtyivät Dulwichsiin, molemmat nyt jo täysin ranskan kielen taitoisina.

Muutama vuosi myöhemmin perustin oman yritykseni Suomessa olevan ystäväni kanssa. Yrityksemme *Northern Skies* auttaa pohjoismaalaisia yrityksiä laajentamaan Aasian ja esimerkiksi *travel retail* -sektorille (verovapaa myynti lentokentillä ja lentokoneissa). Avustin erityisesti oululaisista *QuietOn* -brandia saamalla heidän tuotteensa yli kahdellekymmenelle lentoyhtiölle. Saimme tuotteet myyntiin esimerkiksi maailman parhaalle lentoyhtiölle, Singapore Airlinesille, niin että *QuietOn* oli eniten myyty elektroniikkatuote Singapore Airlinesin myyntikatalogissa kesällä 2019. Singapore Airlinesin asiakkuus on todella kova juttu, koska kaikki haluavat myydä heille tuotteitaan, mutta vain harvat sinne hyväksytään. Tämä asiakkuus avasi meille paljon ovia myös muiden asiakkuuksien suuntaan, koska Singapore Airlines on niin arvostettu yhtiö.

Sitten tulikin Covid-19 ja kaikki muuttui taas. Bisnekset menivät sadasta nollaan parissa viikossa ja sen jälkeen on ollut kovin haastavaa, koska koko urani on liittynyt matkailuun tavalla tai toisella. Onneksi vaimon

Jere Tala pitämässä puhetta Taiwanilla. Talan arkisto.

työ on jatkunut ja lasten koulu menee hyvin.

Olin jo muuttamassa takaisin Suomeen (jättäen perheen Singaporeen ainakin lyhyeksi aikaa) kesällä 2021, mutta ihan viime hetkellä löysin uuden upean mahdollisuuden, kun minut palkattiin Ulkoministeriön kansainvälisen kaupan erityisasiantuntijaksi Taiwanille. Tämä uusi työ on ollut erityisen antoisaa ja opettavaa. Ja vaikka työ itsessään on täysin uutta, on se myös sellaista, mihin minulla on erityisen hyvät lähtökohdat oltuani Aasiassa työelämässä lähes 30 vuotta. Työni on edistää

Suomen ja Taiwanin välistä kauppaa, kulttuuria ja matkailua. Kaikki ovat asioita, joita olen tehnyt periaatteessa koko urani. Olen nauttinut näistä uuden työn tuomista haasteista kovasti. Uskon että myös tulokset puhuvat puolestaan.

Perhettä sen sijaan ikävöin, sillä he jäivät Singaporeen. Oletus oli, että pääsisin helposti käymään perheen luona vaikkapa viikonloppuisin, sillä Taiwanin ja Singaporen välillä on lentoja kymmenittäin. Mutta Covid-19 on estänyt tämänkin, enkä ole päässyt Singaporeen sitten sieltä lähdettyäni heinäkuussa 2021. Tapasin perheen sitten joululomalla Suomessa. Tosin en Felixiä, joka suorittaa armeijaa Singaporessa yhteensä 22 kuukauden ajan. Felix halusi suorittaa armeijan Singaporessa, koska se on siellä pakollinen, eivätkä he hyväksy Suomessa suoritettua varusmiespalvelusta. Jos Felix olisi mennyt armeijaan Suomessa, hän olisi joutunut siitä huolimatta myös Singaporen armeijaan. Kahden armeijan läpikäynti ja noin kolme vuotta palvelua olisi ollut jo liikaa.

Varusmiespalveluksen jälkeen syksyllä 2023 Felix on lähdessä lukemaan lakia yliopistoon, Englantiin. Hänellä on myös suunnitelma jatkaa

opintoja myöhemmin Suomessa.

Mitä vanhemmaksi olen itse tullut, sitä enemmän Suomi on alkanut asuinpaikkana kiinnostaa myös itseäni. Muistan kun 2000-luvun alussa keskustelin Hongkongissa suomalaisen metsäyrittäjän kanssa, joka oli irtisanoutunut työstään ja muuttamassa Suomeen yli kahdenkymmenen Hongkongissa vietetyn vuoden jälkeen. En voinut millään ymmärtää, miksi hän halusi muuttaa takaisin, mutta nyt ymmärrän.

Kaipaankin kovasti Suomen rauhallisuutta, luontoa ja

ystäviä, jotka olen tuntenut lapsuudesta saakka. Saunastakin olen opinut nauttimaan enemmän kuin ennen, näen suomalaisen saunakulttuurin hyvin meditatiivisena, etenkin silloin, kun olemme yksin hiljaisina saunan lauteilla. Siinä on jotain hyvin samankaltaista kuin meditoinnissa.

Muutama vuosi sitten ostin asunnon Turusta ja toiveena olisi muuttaa joskus sinne. Itselleni on ollut erityisen tärkeää, että lapset tuntevat itsensä suomalaisiksi ja haaveeni on myös, että lapseni pitäisivät Suomea aina ”kotimaanaan”. Toivottavasti myös asuisivat siellä joskus tulevaisuudessa. Siksi haluan, että myös lapsilla on paikka Suomessa, ja kun elämäntilanne sen sallii, voivat he muuttaa Suomeen niin halutessaan.

Tavallaan ympyrä on sulkeutumassa, sillä lähdin nuorena poikana Taiwaniin hyväntekeväisyysjärjestön vaihto-ohjelman kautta. Nyt lähes 30 vuotta myöhemmin olen taas Taiwanissa – samalla matkalla, joka alkoi kesällä 1994. Nykyinen työsopimukseni päättyy vuonna 2024, jolloin saataisi olla täydellinen aika palata kotiin Suomeen.

Ensimmäinen haastattelu on tehty Shanghaissa vuonna 2007

Myöhemmin haastattelua on täydennetty sähköpostilla.

Viimeisimmän sähköpostin Jere lähetti minulle huhtikuun loppupuolella 2023.

Eipä tässä paljoa ole tapahtunut sitten viime päivityksen, asun edelleen yksin Taipeiissa ja olen työssä Ulkoministeriöllä "Finland Trade Office in Taiwan". Edistän Suomen ja Taiwanin välistä kauppaa, sekä jonkin verran kulttuuria ja matkailua. Viimeaikaiset geopoliittiset jännitteet tuovat työhön uudenlaista kulmaa, joka on samalla hyvin mielenkiintoista, mutta myös turhauttavaa, kun valtiolliset osapuolet nokittavat toisiaan ja jopa sodan uhka on mukana.

Perhe asuu Singaporessa enkä ole tavannut heitä muutamaan kuu-kauteen, joten pidämme yhteyttä puhelimen avulla. Felix aloittaa lakiopinnot Englannissa syksyllä 2023, joka tuo uutta muutosta kaikkien elämään ja eniten tietysti juuri Felixin elämään.

Antti Välikangas

Risto Söder

Sanomalehtimiehenä Australiassa

Minun nimeni on Risto Söder ja olen *Suomi Newspaper* -lehden päätoimittaja Australiassa, Melbournessa. Olen Oulun poikia, sieltä lähtenyt ja siellä kouluni käynyt. Ylioppilaaksi tulon jälkeen lähdin Helsinkiin opiskelemaan. Valmistuin valtiotieteen maisteriksi vuonna 1969.

Vielä 1960-luvulla Suomesta ulkomaille matkustaminen oli harvinaista herkkua. Oulusta käytiin kerran kaverin autolla Haaparannalla ja kerran liftausreissun päätteeksi ajoin laivalla Turusta Maarianhaminaan. Kylä Ahvenanmaa oli selvästi ulkomailloa oloa. Sitten eräänä kesänä opiske-

luaikana mentiin laivalla Hampuriin, sieltä junalla Berliiniin, Varsovaan ja

Risto Söder, Melbourne, Australia. Söderin arkisto.

Gdanskiin. Tulimme takaisin laivalla Ruotsiin ja kilkuttaen Suomeen. Se oli juhlavaa seikkailua ulkomailla.

Opiskelun jälkeen kävin armeijan Oulussa. Sekin oli hauskaa niin kauan kuin sitä kesti, niin kuin kaikki armeijan käyneet tietää. Olisin mielelläni jäänyt Ouluun töihin, mutta eihän sieltä löytynyt töitä tällaiselle masterin-plantulle. Minun piti lähteä Helsinkiin töihin ja viihdyinkin siellä kymmenkunta vuotta.

Kun sitten 1970-luvulla työskentelin Helsingissä, jouduin joka vuosi kiertelemään työn takia monissa Euroopan maissa. Hommasta alkoi tulla jo rutiini. Mielessä alkoi 1970-luvun lopulla välkkyä, että voisihan sitä käväistä vähän kauempanakin, ennen kuin vanhaksi ja raihnaiseksi tulee. Minulle tuli semmoinen kaukokaipuu, että voisihan sitä ihminen muuttaa jonnekin muuallekin kuin Suomeen. Lopulta päätin vuonna 1980, että lähdenpä Australiaan katselemaan, miltä siellä näyttää, koska se näytti olevan sopivan kaukana. Jätin työhömmat Suomessa ja päätin lähteä seikkailemaan pariaksi vuodeksi. Ratkaisua helpotti se, kun eräs tuttava Helsingissä vakuutti, että "kyllä sinulle aina työpaikka järjestyy, jos päätätkin tulla takaisin". Silloin en kyllä oikein tiennyt minkälainen ja kuinka pitkä Australian reissu lopulta olisi, mutta täällähän sitä vieläkin ollaan. Australiaan lähtö oli minulle loppujen lopuksi aika äkkinäinen päätös, jossa osaltaan vaikutti myös seikkailunhalu. Tärkeä pointti silloin oli myös se, että Australiaan sai silloin melko helposti viisumin.

Lähtö Australiaan oli suuri seikkailu. Myin asuntoni Suomessa ja lähdin kahden matkalaukun kanssa. Usko siihen, että Australia on kesämaa, oli lähtiessäni vielä vankka, joten talvivaatteita ei mukana kannattanut raahata. Mutta, koskaan en ole palellut niin paljon kuin ensimmäisenä talvena Melbournessa. Ei se Australian etelärannikon talvi suomalaisittain mitenkään kylmä ollut, joten ulkona pärjäsi hyvin. Mutta, kun asunnot olivat siihen aikaan rakennettu brittiläiseen tapaan hollitalleiksi. Ainoana lämmityksenä olohuoneen surkea takka tai pihittävä kaasulämmitys. Sisällä tuppasi palelemaan ilman villasukkia, villapuseroa ja karvalakkia.

Lentokoneissa olin jyrännyt vuosikausia ympäri Eurooppaa, joten ositin laivalipun Englannin Southamptonista Australiaan. Ei ollut mitään kiirettä, deadline oli nyt tuntematon käsite, joten kuuden viikon laivamatka ja iso joukko erilaisia satamakaupunkeja ja monia paikallisia kulttuureita tulisi nähtyä matkan varrella. Laivan piti lähteä lokakuussa, joten eteläisen pallonpuoliskon kevät oli kauneimmillaan ja kesä edessä. Pitkästä

laivamatkasta ei kuitenkaan tullut mitään. Brittiläisen imperiumin ylpeys – ammattitaidoton hitsari – otti ja muutti suunnitelmani. Valtamerilaiva oli peruskorjauksessa kuivatelakalla, kun tuli pääsi irti ja ehti tehdä sen verran tuhoja, että laivan vesillelasku myöhästyi ainakin puolisen vuotta. Korvaavia valtamerilaivoja ei mistään ollut saatavilla, korkeintaan joku vanha venäläinen tai kreikkalainen purkki. Eihän sellaisia voinut meille kalliin lipun ostaneille 'sivistyneille ihmisille' tarjota.

Ei siis muuta kuin kaikki uusiksi. Lentäen Kuala Lumpurin, missä ihailua ensi kertaa aasialaisesta menosta. Sitten lyhyt lento Singaporeen ja paikallisen kiertelyn jälkeen – vaikka Aku Ankassa kuuluisuutta saavuttanutta Joe-poikaa Singaporesta ei näkynytäkään – kuuden päivän laivamatka Australian Perthiin yhdistetyllä rahti- ja matkustajalaivalla. Meitä oli laivalla noin 200 matkustajaa, saman verran miehistöä ja reilusti yli 200 lehmää.

Perthistä matka jatkui Indian Pacific -junalla Adelaiden, josta paikallisella kolkuttajalla Melbourneen. Indian Pacific oli jo silloin hieno kokemus, mutta tuo 'Intercity' Ade-Mel sellaista 1930-luvun Suomen tyyliä. Kirjan lukeminen oli mahdotonta, sillä vaunu heilui kuin *Lentävä Kalakukko* Kuopion linjalla 1950-luvulla. Eikä ollut edes Esa Pakarista laulamassa.

Näin siis saavuin Melbourneen Spencer Streetin asemalle marraskuun lopussa 1980. Vuotta aiemmin vaimonsa kanssa Australiaan saapunut kaveri oli vastassa ja pitemmittä puheita johdatti perinteiseen aussipuubiin kylmälle oluelle. Elävästi jäi mieleen, että potti olutta maksoi silloin 55 senttiä. Lisäksi sain sen tärkeimmän opetuksen oluesta: midi 140 ml, pot 285 ml, pint 425 ml. Ja sillä on toki pärjännyt viimeiset 40 vuotta, paitsi että midiä ei enää ole olemassa.

Asuin kaverin luona muutaman kuukauden ja tutustuin aussien elämäntyyliin ja Melbourneen sekä myös lähiseudun harvoihin, lähinnä naurettaviin nähtävyyksiin. Huippupoikkeus oli toki Ballaratin vanha kultakaivausalue, noin 100 kilometriä Melbournesta.

Lähtiessäni Suomesta olin ajatellut, että ainahan voin tulla takaisin, ei Australiaan ole pakko jäädä. Tämä maa kuitenkin viehätti minua heti alusta alkaen.

Alussa kieli tuotti ongelman. Osasinhan minä englantia, mutta paikallinen aussimurre oli ihan mahdotonta. Esimerkiksi ensimmäisen viikon aikana kun kuuntelin radiota, en ymmärtänyt yhtään sanaa mitä siellä

puhuttiin. Mutta sitten noin viikon kuluttua minä vähitellen aloin tajuta puhuttua kieltä, lukko murtui ja englanti alkoi sujua. Se oli hauskaa aikaa, ihan erilaista verrattuna toimittajan työhön.

Kun maaseutu on aina kiinnostanut minua, sain mahdollisuuden viettää muutaman kuukauden farmilla. Se oli niin sanottu *hobby farm* (lihakarjaa), eikä käytännössä tuottanut voittoa, joten Philin – joka oli lehtimiehenplanttua kuten minäkin – piti käydä Melbournessa töissä. Vaimo oli opettaja ja tietenkin pois farmilta, joten minä olin sopiva katsomaan elukoitten perään. Loistavaa aikaa, nautin noista kuukausista.

Aluksi en tutustunut suomalaisiin kovinkaan paljon, minua viehätti maan kulttuuri, ilmasto ja elämänmeno. Vähitellen kuitenkin piti alkaa miettiä, mitä minä täällä tekisin. Alussahan minä vain vietin lomaa. Suomessa olin työskennellyt myös toimittajana, joten aluksi senttasin paljon juttuja Suomeen. Olin myös kasvanut sisarusparvessa, jossa aina oli ajettu taksia, joten ajattelin, että olisihan se mukavaa ajella taksia myös tällaisessa miljoonakaupungissa, sillä täällä näytti olevan taksinkuljettajan paikkoja auki.

Sitten rupesin katselemaan tosissani töitä. Olin kaksi kertaa haastattelussa – meitä oli vain kaksi hakijaa jäljellä. Molemmilla kerroilla sain kommentin, että totta kai sinä olet pätevä, mutta kun olet justiinsa tullut maaan ja koska englanti ei ole täydellistä, me kuitenkin valitsemme tuon toisen. Siihenpä se sitten jäi.

Olin jo oppinut paikallisten tavoille ja sanomaan ja suhtautumaan tyyliä *No worries, mate*. Muutin takaisin Melbourneen, perustin toisen kaverini kanssa firman ja oltiin freelance-journalisteja. Homma meni hyvin ja jatkui, mutta kun halusin pikkuisen lisää tuloja, rupesin ajamaan myös taksia. Kodin esimerkin lisäksi tähän vaikutti myös se, että minun olisi pitänyt ostaa auto ja niin sanottu *hungry* taksikuski sai auton käyttöönsä ilmaiseksi. *Hungry* tarkoitti, että taksifirma antoi auton, joka oli kuskin käytössä koko ajan. *Hungryn* ajoin taksia milloin tykkäsin ja omaa ajoa muutoin. Taksifirma oli kiinnostunut vain siitä, paljonko tuloutin sille viikossa, ei siitä missä ja kuinka paljon autolla ajoin.

Olin aikaisemmin ajanut Australiassa autoa vain yhden kerran. Tuolla noin 20 kilometriä pitkällä ajokokemuksella vasemmanpuoleisesta liikenteestä ja vasemmanpuoleiseen liikenteeseen rakennetusta autosta – esimerkiksi vaihdekeppiä käytetään vasemmalla kädellä eikä oikealla – lähdin taksifirmaan kyselemään töitä. Tunnin kuluttua minulla oli tak-

silisenssi taskussa ja työpaikka. Minulle annettiin auto ja kehoitettiin lähemään töihin. Tuolloiseen normaaliin tapaan minunkin ensimmäinen ajokkini oli Holden Kingswood, jolla oli mittarissa jo noin 450 000 ajettua kilometriä. Sehän oli täysin oikein, ei uudelle kuskille voi antaa uunituoretta menopeliä. Siitä se ura sitten pikkuhiljaa lähti käyntiin. Minun työnantajani oli taksiyhtiö Astoria, jolla oli 256 kuskia. Kaikki eivät olleet *hungreja*, monet kuskit ajoivat samaa autoa vuorotellen.

Taksin ajaminen yli kolmen miljoonan asukkaan kaupungissa vasemmalla puolella on alussa yllättävän vaikeaa. Työ ja kokemus kuitenkin opettivat vähitellen. Lopulta minä olin 260 kuljettajan joukosta paras, sillä minulla oli eniten maksettuja kilometrejä ajettuihin kilometreihin verrattuna. Tässäkin varmasti pätee se, että kun suomalainen hullu työmies jotakin alkaa, hän hoitaa sen kunnolla.

Taksinajo oli mielenkiintoista. Jo silloin ja yhä nyt valitetaan, että taksikuskeja sorretaan. Tuntipalkka on pieni, kukaan ei arvosta, työajat ovat hirveät ja johtajat potkivat päähän. Valitettavasti taksikuskit useimmiten olivat itse töpeksijöitä. Normaali taksikuski on ahne, huijaa heti kun se on mahdollista ja valittaa rankasti kun häntä syytetään.

Siispä ajelin, tutustuin kaupunkiin ja opin homman normit. Kuskit vaihtuivat usein, joten harvat tiesivät, mikä on paras tapa tehdä rahaa. Paikallinen taksilehti julkaisi aina tilastoja, joiden mukaan taksien kannattavuus laskettiin sillä, kuinka monta prosenttia kilometreistä oli mittari päällä ajettuja. Järkevä lähtökohta, eihän huvikseen taksiautoa kaupungissa pyörittävä kuljettaja tuo firmalle rahaa. Lehden mukaan Melbournen noin kolmestatuhannesta taksista keskimäärin vain 48,9 prosenttia kulki kaupungin kaduilla mittari päällä – eli tienasi rahaa. Eli osa paljon enemmän, osa selvästi vähemmän.

Sitten kerran Astorian pomo tuli ja sanoi: *Risto, jätä se vanha kärry siihen, tuossa on uusi, juuri tehtaalta tullut*. Toki tuntui mukavalta astua uuden pollen remmiin. Sitten pomo näytti minulle lukemat: Minun ajokilometreistä 61,3 prosenttia oli mittari päällä ajettuja. Olin paras tuloksen tuottaja firman kahdesta ja puolestasadasta kuskista, mikä oli minusta erittäin mukava tulos.

Nyt kun olen ajanut vasemmalla puolella jo vuosikymmeniä, se tuntuu aivan luonnolliselta. Minä ajan edelleen australialaisella vanhalla autolla, Holdenilla, vuosimallia 1978. Auton nimi on *Blue Lady*. Se on vähän itsepäinen, niin kuin useimmat vanhat leidit, mutta kyllä se useimmiten

Risto ja australialainen Holden auto. Söderin arkisto.

tottelee. Monet autot Australiassa toimivat kaasulla, sillä se on täällä halpaa, vain puolet bensen hinnasta.

Henkilöautojen valmistus alkoi Australiassa (Melbournessa) vuonna 1948. Yhteistyökumppani oli GM. Aluksi tehtiin suoraan amerikkalaisten autojen kopiota. Holden Kingswood oli sitten ensimmäinen menopeli, joka oli aussien omaa suunnittelua. Sitä valmistettiin 1970-luvulla yli miljoona kappaletta.

Asettauduin siis asumaan Melbourneen. Eräiden tutkimusten mukaan paikkaa mainostetaan myös maailman mukavimmaksi paikaksi elää. Kaupungissa asuu noin 3,5 miljoonaa ihmistä, sen pinta-ala on noin sata kilometriä kanttiinsa. Kaupungissa on pieni kerrostalojen keskusta, eli city, muuten suuri osa asutuksesta on omakotitaloja.

Olihan se melkoinen muutos Oulun pojalle tulla tänne eteläiselle pallonpuoliskolle. Eihän tämä mikään tropiikki ole tämä Melbourneen seutu. Välillä puhaltaa kylmä Antarktiksien tuuli, mutta yleisesti ottaen lämpötila on mukava. Suomalaisista valtaosa asuu omakotitaloissa, joissa on kolme–neljä makuuhuonetta, olohuone ja keittiö. Useilla on myös biljardihuone ja tietenkin sauna melkein joka talossa. Useissa taloissa on myös uima-allas takapihalla.

Melbournen asukkaat ovat lähtöisin yli kuudestakymmenestä kansallisuudesta, joukossa muun muassa paljon kreikkalaisia. Melbourne oli ai-

Suomi-päivien avajaiset Brisbanessa vonna 2008. Välikankaan arkisto.

koinaan Ateenan jälkeen maailman toiseksi suurin kreikkalaiskaupunki, ja taitaa olla vieläkin. Uusin ihmisvirta tulee Aasian maista, mikä näkyy nykyään myös katukuvassa.

Melbournessa asuu tätä nykyä noin tuhat Suomessa syntynyttä. Suurin osa suomalaisista on tullut tänne 1950- ja 1960-luvulla. Suurin osa tulijoista oli kielitaidottomia ja niinpä he päätyivätkin täällä useasti kirvesmiehen hommiin. Eihän kukaan oikein tullut kultaa vuolemaan, mutta verrattuna lähtökohtiin, niin kyllä täällä on suhteellisen hyvin menestytty. Kovalla työllä tietenkin, mutta siitä huolimatta on menestytty.

Vähitellen myös minä pääsin mukaan Melbournen Suomi-yhteisöön. Huomasin, että täällä on toimivat Suomi-Seura ja seurakunta, on paljon suomalaisia ja tapahtumia, ja niinpä minäkin menin mukaan toimintaan.

Olen ollut yhteisön aktiivinen jäsen jo reilut parikymmentä vuotta. Yksi aktiviteetti täällä on Suomi-päivät, joita vietetään joka vuosi pääsiäisenä jossakin päin Australiaa. Silloin sadat Australian suomalaiset kokoontuvat yhteen viettämään omaa juhlaansa. Tarjolla on erilaista urheilua – muun muassa pesäpalloa ja lentopalloa – tai kulttuurikilpailuja, kuten laulua, runonlausuntaa ja näytelmiä. Nykyään lehtimiehenä minun aikani menee perusteellisesti näiden juhlien seuraamiseen. Juhla on erittäin tärkeä tapahtuma koko Australian suomalaiselle siirtokunnalle.

Pesäpallo kuuluu jokaisen Suomi-päivän ohjelmistoon, niin myös Brisbanessa vuonna 2008. Välikankaan arkisto.

Pesäpalloa seurasin aikoinaan jo Oulussa, kun Lippo voitti mestaruuksia. Pesäpallo on täällä asuville suomalaisille erittäin tärkeä laji. Se porukka, joka aloitti pesäpallon 1960-luvulla, on jo vanhentunut. Nykyään pelaavat heidän poikansa ja tyttärensä sekä lapsenlapsensa. Peliä pelataan edelleen joka Suomi päivillä, ja taistelu on kiivasta. Voitosta ovat viima aikoina enimmäkseen taistelleet Sydneyn ja Melbournen joukkueet. Täällähän pidettiin jopa pesäpallon maailmanmestaruuskilpailut vuonna 2000. Parhaina päivinä Suomi päiville osallistui päivittäin noin 1 500 ihmistä. Nykyään, kun porukka on jo vanhentunut, väkeä saattaa olla muutama sata vähemmän.

Kyllä Australian suomalaiset vaalivat innokkaasti omaa kulttuuriaan. Näiden päivien lisäksi vietämme myös itsenäisyyspäivänjuhlaa, juhannusjuhlaa ynnä muuta semmoista. Monesti juhlia vietetään ja valmistellaan paljon touhukkaammin, kuin mitä Suomessa on yleisesti vietetty. Kun asuu oikein kaukana Suomesta, vanhat perinteet usein korostuvat entisestään. Tanhuperinne elää täällä voimakkaana ja suomen kieli ei ole mihinkään kadonnut. Kielen rakenne on kyllä muuttunut. Täällä kuulee puhuttavan vanhaa, 1950-luvun suomea.

Elämänkulkuni muuttui, kun *Suomi-lehden* silloinen toimittaja palasi takaisin Suomeen. Lehden johtokunta pyysi minua päätoimittajaksi, ja

monien neuvottelujen jälkeen ratkaisu löytyi. Olen vieläkin iloinen, että suostuin tähän, koska käytännössä tämä ratkaisu turvasi sen, että lehteä on pystytty julkaisemaan viimeiset reilut 40 vuotta. Lehti taisteli koko 1980-luvun taloudellisten ongelmien kanssa. Lopulta monia ratkaisuja löytyi tilanteen parantamiseksi, ja eräs tärkein niistä oli Veikko Vennamon lupaus. Suomalainen parlamenttivaltuuskunta vieraili Australiassa vuonna 1988. Kun keskustelin iltajuhlassa Veikko Vennamon kanssa, hän kysyi: Mikä on ulkosuomalaislehtien suurin ongelma? Vastasin: Se on yksinkertaisesti se, että meiltä loppuu raha. Tilanne muuttuisi ratkaisevasti, jos saisimme ison kerta-avustuksen. Lopputulos oli, että Suomen valtion budjetissa myönnettiin 100 000 markkaa (ns. joululahjarahoja). Tämä oli valtava muutos lehden talouteen, joka sitten 1990-luvulla parani edelleen merkittävästi. Oltiinpa Veikko Vennamosta mitä mieltä hyvänsä, hän auttoi merkittävästi ulkosuomalaisten lehtien toimintaa.

Suomi-lehti on perustettu vuonna 1926. Lehti on eräs vanhimpia etnisiä sanomalehtiä Australiassa. Sota-aikana ilmestyminen keskeyty hetkeksi, kun Australia julisti Suomelle sodan vuonna 1941. Sodan päätyttyä toiminta jatkui jälleen 1940-luvun lopulla. Tällöinen ulkosuomalaislehti on oikeastaan sekoitus paikallislehteä ja valtakunnallista sanomalehteä.

Teni, Riku, Jukka ja Tapsa esittävät tiernapoikia. Söderin arkisto.

Suomalaisyhteisö on kuitenkin aika pieni ja voi sanoa, että myös vähän sisäänlämpiäväkin. Lehdessä pitää kirjoittaa yhteisön sisäisistä asioista, mutta samalla sen pitää myös kertoa sekä Suomen että Australian urheilusta, kulttuurista ja tapahtumista. Tällaisen lehden ongelma on sovittaa kaikki yhteen tasapainoisesti, jotta lehdessä olisi jokaiselle jotakin. Australian Suomi-yhteisön toiminta, Suomi-Seura, seurakunta, Lepokotiyhdistys ynnä muut ovat lehdessä tietenkin keskeisellä sijalla. Lehti on suomalaisyhteisön tärkeä tiedotusväline. Lehdellä on ollut merkittävä rooli jo perustamisestaan lähtien ja se jatkuu edelleen. Lehden levikki nousi 1990-luvulla, mutta 2000-luvulle tultaessa nousu pysähtyi ja nykyään levikki päinvastoin pienenee, sillä uusia siirtolaisia ei juuri tule. Jonaakin päivänä saattaa olla edessä sellainen malli, kuin nyt jo Yhdysvalloissa ilmestyvissä suomalaisissa siirtolaislehdissä. Lehti ilmestyy puoliiksi englannin kielellä ja lopuksi ehkä kokonaan englanniksi. Niin on jo käynyt usealle siirtolaislehdelle Jenkeissä. Se ei varmaankaan ole minun ongelmani, vaan seuraavan päätoimittajan.

Kyllä minä uskon, että *Suomi-lehti* täyttää vielä sata vuotta ja niitä juhlia tullaan vielä viettämään. Lehti ilmestyy tällä hetkellä joka toinen viikko.

Lehteen laittamiani työtunteja en pysty laskemaan. Joskus viikonloputkin menevät työn merkeissä ja iltoja on venytettävä, kun ilmestyminen lähestyy. Nähdäkseni kaikkien ulkosuomalaislehtie suurin ongelma on talous. Tilaaajia on kuitenkin aika vähän, joten kukkaron nyöriä joutuu pitämään aika tiukalla. Tähän asti on kuitenkin pärjätty.

Enimmäkseen kuljen Melbournen suomalaisten keskuudessa ja haastattelen ihmisiä ja kyselen heidän kuulumisiaan. Minä olen nyt tehnyt *Suomi-lehteä* täällä Melbournessa jo reilut parikymmentä vuotta ja käytännössä tunnen täällä suomalaisista jo lähes jokaisen. Suomalaiset olivat jo sata vuotta sitten maailman lukutaitoisin kansa, joten oli luonnollista, että ulkomaille muuttaneet siirtolaiset perustivat heti omille paikkakunnilleen suomenkielisen lehden.

Australiassa omasta lehdestä käytiin keskustelua 1920-luvun alussa, ja ajatus sai vauhtia, kun Merimieslähetyksen pastori Kalevi Kurkiala saapui maahan vuonna 1922. Pian hänen asemapaikaksi vakiintui Melbourne.

Melbournen suomalaiset toteuttivat lehden perustamalla vuonna 1925 Suomalaisen Sanomalehti Yhtiön. Toimittajaksi ryhtyi Kurkiala, joka korosti myös tunnetun suomalaisvaikuttajan, Brisbanessa asuvan Nestori Karhulan osuutta hankkeeseen. Kurkialan panos lehden "isänä" jäi kui-

tenkin lyhyeksi, sillä hän ehti toimittaa vain kuusi pienikokoista numeroa. Seitsemannen numeron (ilmestyi 15.6.1926) toimitti hänen seuraajansa pastori Otto Kaksonen.

Vaikka kyseessä oli Merimieslähetyksen julkaisu, molemmat toimittajat korostivat, että kyseessä ei saa olla pelkästään uskonnollinen julkaisu, vaan kaikille Australian suomalaisille tarkoitettu viestintäväline. Vuonna 1927 ilmestyi jo 20 numeroa ja vuotta myöhemmin hankittiin oma latomakone. Lehti oli ainoa suomenkielinen julkaisu eteläisellä pallonpuoliskolla, suomalaisuuden kaukaisin tukipylväs ja suomalaisen mielen ja kielen vaalija Australiassa. Kerrotaan, että puhuttaessa Australiasta opetusministeri Lauri Ingman oli kerran tokaissut: "Suomi-lehti on ainoa lehti maailmassa, jonka olen aina lukenut alusta loppuun". Myöhemmin arkkipiispana ollessaan hän sanoi: "Vaikka Australian pastorilla ei olisi mitään muuta tehtävää kuin toimittaa Suomi-lehteä, niin hänet on pidettävä sielänä".

Jo 1920-luvulla käytiin keskustelua, onko lehti liian "maallinen" tai kenties liian "uskonnollinen". Myrskyävä keskustelu kuitenkin laantui pian, sillä toimittajat osasivat tasapainottaa sisällön. Sekä konsuli Harald Tanner että konsulaatin sihteeri Jorma Pohjanpalo katsoivat, että lehti on pidettävä puolueettomana yhteislehtenä ja nimenomaan siksi Merimieslähetyksen pastori sopi sen toimittajaksi. Heidän mukaan lehti oli Australian suomalaisten vankin yhdysside ja paras saavutus.

Lehden teossa oli apuna Antti Välttilä, joka jatkoi toimitustyötä pastori Kakso sen palattua Suomeen. Kun uusi pastori Paa vo Hytönen saapui, Välttilä jatkoi taitavana apulaisena. Ilman häntä pastorit tuskin olisivat kyenneet ainakaan teknisesti hoitamaan lehden julkaisemista. Lehden levikki oli näinä aikoina 200–300 kappaletta.

Pitkään käytiin keskustelua siitä, pitäisikö lehden toimitus siirtää Brisbaneen, koska siellä oli enemmän suomalaisia. Muutto tapahtui lopulta vuonna 1939. Mutta Britannian julistettua Suomelle sodan 1941, lehti jouduttiin lopettamaan. Päätoimittaja Hytönen vietiin tammikuussa 1942 internointileirille, mistä hän vapautui vasta 1.7.1944.

Sodan jälkeen ajat olivat vaikeat, eikä lehden julkaisemista katsottu mahdolliseksi. Ilo oli kuitenkin suuri, kun yhdeksän vuoden tauon jälkeen *Suomi-lehti* herätettiin henkiin ja se alkoi taas ilmestyä joulun alla 1950. Tosin vain monistettuna, koska ajan hammas oli syönyt vanhoja latomakoneita ja painokoneita. Toimittajana oli uusi pastori Toivo Kuusiola, vaikka käy-

tännössä työt teki lähinnä hänen vaimonsa Helinä. Kun Antti Välttilä asui Brisbanessa jälleen vuodesta 1952, hän tarjosi apua lehden teossa. Kiitosta työlle toi muun muassa se, että levikki nousi ollen noin 400 kappaletta.

Pastori Heikki Castrenin aikana lehden parissa työskenteli myös hänen vaimonsa Raili sekä edelleen Välttilä. Lehti ilmestyi monistettuna 10 kertaa vuodessa, ja vuonna 1959 tilaajia oli jo yli 600. Tuona vuonna päätoimittajan vaihtui taas, kun Urpo Kokkonen saapui työkentälle. Hän ymmärsi heti *Suomi-lehden* merkityksen ja tokaisi, että oli sopimatonta monistaa niin tärkeää lehteä. Ostettiin uusi painokone ja myös latomakone ja lehden painaminen aloitettiin helmikuussa 1961. Kun uusia siirtolaisia saapui tuhansittain, levikki nousi heti ollen noin 1 500 ja numeroita julkaistiin 12 vuodessa. Kehitys jatkui, sillä vuonna 1964 siirryttiin offsetmenetelmään, ja lehti ilmestyi kaksi kertaa kuukaudessa. Tilaajamääräkin vain kasvoi ollen jo mukavat 1 600 tilaajaa.

1960-luvun lopulla oltiin tilanteessa, että aika oli ajanut Merimieslähetysten toiminnan ohi. Australiassa oli jo useita suomenkielisiä luterilaisia seurakuntia, joiden keskusjärjestöksi perustettiin Suomi Konferenssi. Siitä tuli *Suomi-lehden* omistaja, joten päätoimittajan vastuu siirtyi Brisbanen suomalaiselle pastorille. Vuonna 1968 palkattiin toimitussihteeriksi Mikko Mäki-Neste, mikä mahdollisti ammattimaisen toiminnan. Pastori oli mahdollonta hoitaa sekä kasvavaa seurakuntaa että jo 2 000 kappaleen levikkiin yltänyttä lehteä. Vuonna 1970 lehdelle hankittiin omat toimitilat ja Mäki-Neste valittiin päätoimittajaksi pastorin jäädessä toimituskunnan jäseneksi.

1970-luvun lopulla päätoimittajan ja Suomi-konferenssin välit kuitenkin tulehtuivat mittavien erimielisyyksien takia. Lopputulos oli, että Mäki-Neste perusti oman lehden vuonna 1977 (*Finlandia News*) ja pastorit ryhtyivät yhteisvoimin hoitamaan *Suomi-lehteä*. Pitkällä tähtäimellä tällainen lehden toimittaminen oli kuitenkin kestämatöntä, vaikka lehden toimitus oli muutettu Canberraan, jossa seurakunnan kirkolla oli sopiva toimisto vapaana. Niinpä, kun Canberran uusi pastori Jouni Riipinen aloitti työnsä vuonna 1981, hänen vaimonsa Lilja Kinnunen-Riipinen valittiin lehden päätoimittajaksi.

Ratkaisu oli kuitenkin huono, sillä merkittävänä kulttuuripersoonana tunnettu Lilja ei ollut oikea henkilö lehden vetäjäksi. Seurauksena sekä levikki että laatu kärsivät.

Kun Riipiset palasivat Suomeen, johtokunta kutsui Melbournessa asuneen Risto Söderin uudeksi päätoimittajaksi, koska hänellä oli kokemusta

alalla. Hän aloitti kesäkuussa 1985. Näin lehden kierros ympäri Australiaa oli tullut päätökseen, kun paluu synnyinseudulle tapahtui. Koko 1980-luku oli lehdelle taloudellisesti vaikeaa aikaa, mutta uusi nousu alkoi jo 1990-luvulla. 2000-luvulla levikki oli parhaimmillaan 1600 kappaletta. Australian siirtolaisväestön ikääntyminen ja luonnollinen poistuma sekä uusien siirtolaisten vähäinen määrä johtivat lopulta siihen, että levikki 2010-luvun lopulla painua alle 1 000 kappaleen, mistä enää ei ole nousua tapahtunut. Luonnollisesti vaikuttamassa oli myös se, että uuden sukupolven siirtolaisille internet oli tärkeämpi kuin perinteinen painettu lehti. Näillä näkymin 100-vuotisjuhlat 2026 jäänevät pitämättä, sillä lehti tultaneen lopettamaan vuonna 2023.

Suomalaiset kokoontuvat aika paljon yhteen muun muassa Suomi-Seuran puitteissa pitämään omia juhliaan. Meillä on myös Melbournessa hyvin suosittu Suomi-talo, Suomi Haali, niin kuin täällä sanotaan. Suomalaisilla on paljon suhteita myös *kielisiin* eli australialaisiin, sillä suomalaiset asuvat hajallaan ympäri kaupunkia.

Yleinen tapa on kutsua vieraita kotiin. Mennään takapihalle, tehdään barbeque eli BBQ, paistetaan aussimakkaraa ja lihaa ja juodaan muutama kylmä olut palan painikkeeksi. Australiassahan on nykyään myös hyvää viiniä, jota varsinkin nuorempi väki tykkää maistella. Kun täällä Melbournessakin on parhaimmillaan ollut lähes viisikymmentä astetta lämmintä, niin kyllähän tuo kylmä olut maistuu.

Melbournehan on tunnettu myös siitä, että täällä voi saman päivän aikana kokea monta eri lämpötilaa. Yksi Melbournelaisten ylpeyksistä on raitiotievaunut. Täällä on yksi maailman suurimmista raitiotieverkoista. Se on tehokas ja toimiva kokonaisuus.

Silloin kun tulin Australiaan, minulla oli vaihtoehtona joko mennä takaisin Suomeen tai jäädä Australiaan. Minä jäin tänne. Mielestäni olen saanut täällä paljon, olen saanut uudenlaisen maan, paljon erilaisia ystäviä, olen nauttinut suunnattomasti. Menetin tietenkin vanhan kotimaani, mutta pääseehän siellä aina käymään ja niin olen tehnytkin.

Saunaan minä menen noin pari kolme kertaa viikossa. Saunassa käytän usein myös saunavihtaa, jonka teen useimmiten pippuripuun oksista. Se on aika lähellä koivua ja siitä saa melko hyvän vihdan. Minulla on vielä se vanha perinne, että käsin pitää vihdan oksat katkoa ja sitoa. Sauna on meille täällä osa suomalaisuutta. Suurin osa suomalaisista, jopa 96 prosenttia Melbournen suomalaisista on rakentanut saunan itselleen. Ei me tulla toimeen ilman saunaa.

Risto Söder. Söderin arkisto.

Vuonna 1983 lähdin Suomeen kolmen kuukauden lomalle. Siinä vaiheessa en vielä ollut varma, mitä tekisin tulevaisuudessa. Kierteilin tuttavieni keskuudessa ja katselin vanhaa kotimaatani. Silloin eräs vanha kaveri tarjosi minulle hyvää työpaikkaa. Minulle tarjottiin hyvää palkkaa, autoedut ja kaikki muutkin edut. Päätös piti tehdä seuraavana päivänä. Silloin se oli totuuden paikka, mitä tehdä, jäädäkö Suomeen vai mennäkö takaisin Australiaan. Ratkaisu oli kuitenkin yllättävän selvä, tulinkin takaisin Australiaan.

Tärkeä syy päätökseeni oli ilmasto. Olen muun muassa joka talvi käynyt hiihtämässä Melbournen lähistöllä olevilla lumivuorilla. Mielestäni on paljon mukavampi, kun saa valita, milloin haluaa lunta, kuin että joudut sitä lapioimaan joka aamu portin edestä. Vaikka Australia on tunnettu kesämaa, täällä on myös suuret lumivuoret, jotka ovat pinta-alaltaan suuremmat, kuin kaikki Suomen hiihtopaikat yhteensä.

Risto Söder

Brisbanen Suomi päivät vuonna 2008 järjestäytyvät. Välikankaan arkisto.

Ari Hallenberg

Maailman äärillä (Uusi-Seelanti)

Ari Hallenberg kertoo.

Muutimme koko perhe Turusta Australiaan vuonna 1959. Suurin matkakuume taisi silloin olla meidän isällämme. Minä itse olin kovin haluton lähtemään. Menimme muiden siirtolaisten mukana Australian Bonegillaan, lähelle Melbournea, johon kaikki siirtolaiset Australiassa aina koottiin yhteen. Sieltä matkustimme Canberran kautta Wollongongiin, New South Walesin osavaltioon. Kaupunki sijaitsee noin 50 kilometriä Sydneystä etelään. Siellä minä ehdin käydä vuoden oppikoulua, ennen kuin isä sanoi, että muutetaan takaisin Suomeen, mikä tapahtuikin alkuvuodesta 1962. Suomessa minun piti mennä heti armeijaan. Sotaväestä päästyäni menin opiskelemaan. Isäni oli liikemies ja hänellä oli kaksi firmaa, toinen Suomessa ja toinen Australiassa. Äidin kanssa he reissasivat Australian ja Suomen väliä.

Vuonna 1967 päätin lähteä takaisin Australiaan. Olin sitä mieltä, että opiskelemani mainos- ja markkinointi ala oli pidemmällä englanninkielisissä maissa. Matkustin Sydneyn kaupunkiin ja työskentelin isossa amerikkalaisessa mainostoimistossa vuoteen 1971 saakka. Toimistomme avasi uuden konttorin Uuden Seelannin Aucklandissa, ja koska minä olin poikamies, minut oli helppo lähettää sinne.

Ensivaikutelma Aucklandista ei ollut järin miellyttävä. Tulin laivalla Sydneystä tänne, ja ilma oli harvinaisen kylmä. Oikeastaan kylmin mitä olen täällä ollessa kokenut. Silloin ajattelin, että mihin minä olen oikein

tullut. Koskaan maa ei ole kumminkaan ollut huurteessa minun täällä asuessani.

Uudesta Seelannista minun piti vielä jatkaa matkaa Brasiliaan, mutta suunnitelmani meni uusiksi, kun muutaman viikon kuluttua tapasin viehättävän naisen. Menimme naimisiin ja olemme edelleen yhdessä.

Minä irtisanouduin mainostoimistosta ja toimin vuodesta 1975 vuoteen 1981 Uuden Seelannin TV2 yhtiön markkinointipäällikkönä. Myimme mainosaikaa ja hankimme sponsoreita. Olen

tuonut niin sanotun syndikaattimarkkinoinnin tänne Uuteen Seelantiin. Yritysten mainosbudjetit ovat kuitenkin aika pieniä, ja jos haluaa tehdä jotakin suurta televisioon, niin pitää hankkia ryhmä sponsoreita ja yhteistyökumppaneita, ja jokainen saa oman palansa television lopputuotteesta. Tällä tavalla saamme budjetin kasvatettua. Neuvottelut ovat tietenkin paljon hankalampia, sillä joudut neuvottelemaan useiden yhteistyökumppaneiden kanssa ja sovittamaan lopputuloksen näiden mukaan. Ainakin Hjallis Harkimo tietää tämän menettelyn. Silloin kun hän oli yksinpurjehduksellaan täälläkin, hänellä oli toistasataa sponsoria ja hänen piti antaa jokaiselle jotakin.

Television jälkeen perustin oman mainostoimiston, joka myytiin vuonna 1990. Sen jälkeen ajattelin ottaa

Arin vaimo Margareth. Välikankaan arkisto.

Paavo Mustonen ja Ari Hallenberg Cook saarilla. Välikankaan arkisto.

vähän rennommin, mutta lähdin kuitenkin vielä rakentamaan uutta toimistoa. Tarkoitukseni oli rakentaa uuden ajan mainostoimisto, joka keskuspaikassaan pitää langat käsissään ja johtaa sieltä toimintaa laajan freelancerjoukon avulla. Meillä onkin nykyään käytössämme 200–300 freelanceriä.

Uuden Seelannin lisäksi meillä on paljon töitä myös ympäröivillä saarilla. Meillä on toimisto sekä Vanuatuun että Fidzillä. Vanuatu on mielenkiintoinen saari, sillä

siellä businesskieli on englantia, mutta ravintolakieli on ranska. Me teemme kaikki saaren viralliset markkinointiesitteet ja lentoyhtiön mainokset. Sieltä lennetään Sydneyyn, Brisbaneen ja Aucklandiin, joten siellä riittää meille hommia. Teemme lentoyhtiölle kaiken turistikampanoinnin ympäri maailmaa. Lentoyhtiön lisäksi meillä on saarilla asiakkaita aina sähköyhtiöistä hotelleihin.

Markkinointi ja mainonta on Uudessa Seelannissa aika samanlaista puuhaa kuin Suomessa ja Euroopassa. Esimerkkinä mainittakoon, että yksin Aucklandissa on 27 kaupallista radiokanavaa, joka taas tuottaa meille vaikeuksia siinä mielessä, että millä kanavalla kannattaisi mitään tuotetta mainostaa.

Toimistossani sijaitsee myös Suomen Uuden Seelannin pääkonsulinvirasto ja se tietenkin vaatii paneutumista myös Suomen asioihin.

Ensimmäinen konsulaatti perustettiin Uuteen Seelantiin jo 1920-luvulla. Konsulaatista tehtiin pääkonsulaatti vuonna 2004. Auckland on Uuden Seelannin kaupan ja teollisuuden keskus ja konsulin virkana onkin nykyään toimintaa enemmänkin liike-elämän parissa.

Tällä hetkellä meillä on muun muassa maidemme välillä alle kolmekymppisten ihmisten vuoden kestävä työharjoittelusopimus, jota suomalaiset ovat käyttäneet kiitettävästi. Samoin rotareilla on vilkasta vaihto-

oppilastoimintaa ja näissä tilaisuuksissa käyn usein puhumassa. Konsulaattiin tulee paljon kyselyjä juuri näiden vaihto-ohjelmien käytännön järjestelyistä, esimerkiksi siitä mitä pitää ottaa matkalle mukaan.

Minä olen työskennellyt Uuden Seelannin konsulina täällä Aucklandissa vuodesta 1989 ja pääkonsulina vuodesta 2004 lähtien. Työ on monipuolista ja sitä tehdään rakkaudesta Suomea kohtaan. Itse olen kokenut oman roolini etupäässä liike-elämän palvelijaksi. Tehtäviini kuuluu yhteistyön luominen, uusien tuotteiden hakeminen ja toimivien agenttien löytäminen. Minun toimintani täällä on ollut aika poikkeavaa tavalliseen konsulintyöhön verrattuna. Uudessa Seelannissa tai

Suomen kunniakonsuli Ari Hallenberg, Auckland, Uusi Seelanti. Välikankaan arkisto.

Australiassa Suomella ei ole kaupallista toimistoa, joten minä olen yrittänyt hoitaa tätäkin sektoria. Koko maailma globalisoituu, ja kauppa on niin jo suuressa määrin tehnytkin. Suomalaisia firmoja on jo paljon Uudessa Seelannissakin. Sama pätee myös toisin päin: olen yrittänyt löytää uusi-seelantilaisia yrityksiä ja auttaa niitä pääsemään Suomen markkinoilla. Tietenkin minulle kuuluu myös paljon tavallisia konsulin paperitöitä kuten passi- ja kansalaisuusasiat. Olen henkisen työn sekatyömies. Nyt kun matkailu koko ajan voimistuu, niin olen nykyään suuressa määrin myös matkatoimistovirkailija. Joudunpa usein myös toimimaan työvoimavirkailijana.

Yksi huomio minulle on tullut Suomessa vieraillessani, talot ja toimitot lämmitetään aivan liian kuumiksi ja usein tuntuu siltä kuin saunassa olisi.

Ilmasto Uudessa Seelannissa on leuto. Kesät ovat aika lailla samankaltaisia kuin Suomessa. Kesälämpötila on siinä 24–27 plusasteen paikkeilla.

Minulla on pihallani koivu, joka saa lehdet elokuun loppulla, ja se on minulle merkki kevään alkamisesta. Eteläisen pallonpuoliskon vuodenaajat ovat Suomesta katsottuna ”väärissä” paikoissa.

Pitkään täällä asuneena olen myös huomannut, kuinka samanlaisia suomalaiset ja uusiseelantilaiset ovat keskenään. Vaimoni, joka on täällä kotoisin, ihmettelee aina kuinka kaksi niin kaukana toisistaan asuvaa kansaa voi olla niin samanlaisia. Syy voi löytyä siitäkkin, että olemme molemmat pieniä kansoja ja meillä on molemmilla isoveljiä naapurina. Me molemmat yritämme keskittyä vain omiin asioihimme, vaikka isoveljiä välillä pyrkiikin ohjailemaan meitä. Australia on Uuden Seelannin rakas vihollinen. Me olemme kuin Suomi ja Ruotsi. Varsinkin urheilussa molemmat kannustavat rajusti omiaan.

Vaikka olen asunut täällä jo vuosikymmeniä, olen silti suomalainen. Juuret ovat Suomessa. Olen siitä onnellisessa asemassa, että puhun suomea joka päivä, sillä minulla on suomalainen sihteeri. Kotona suomalaisuus näkyy muun muassa siinä, että kuuntelen paljon suomalaista musiikkia. Vaimoni on opetellut tekemään suomalaista ruokaa.

Joka aamu katselen Suomen uutisia internetistä. Minusta tuntuu, että tiedän aikaisemmin Suomen asioista kuin te suomalaiset, sillä tähän vielä nukutte, kun uutiset ovat jo internetissä. Esimerkkinä voin kertoa Estonian uppoamisen, joka tapahtui iltapäivällä tšekäläistä aikaa. Soitin heti veljelleni Tampereelle. Suomessa oli silloin yö ja kerroin hänelle surulliset

Ari Hallenberg, taustalla Aucklandin suurkaupunki. Välikankaan arkisto.

uutiset. Pääsen käsiksi myös STT:n uutisiin, sillä ulkoministeriö on antanut meille luvan käyttää heidän salasanaansa. Tietoa Suomesta löytyy myös OECD-tutkimuksista, jota kautta Suomi on tilastoissa hyvin edustettuna, yleensä tilastojen kärkipäässä. Tätä kautta Suomi on saanut positiivista imagoa myös täällä Uudessa Seelannissa. Nokia on tietenkin tuonut myös paljon kunniaa.

Joulu on meidän perheessämme mukavaa aikaa. Ensin vietetään suomalaisen joulu 24.12 ja sitten uusiseelantilainen joulu 25.12. Haluan pitää sen tradition, sillä on hauskaa, kun saa juhlia kaksi päivää peräkkäin.

Täkälaisellä Suomi-Seuralla on oma joulujuhla samalla tavalla kuin Suomessakin. Suomi-Seura on meillä hyvin aktiivinen. Sillä on muun muassa oma radio-ohjelma sunnuntaisin, jota voi kuunnella internetin kautta Suomessakin. Vietämme itsenäisyyspäivää, vappua, juhannusta ynnä muita juhlapäiviä. Meille on nykyään tullut kiitettävästi uutta verta toimintaamme, uusia nuoria suomalaisia. Pesäpalloa pelaamme aktiivisesti viikoittain. Toiminnassamme täällä Aucklandissa on mukana aktiivisesti 50–100 suomalaista.

Ensimmäiset täällä olleet suomalaiset olivat valaanpyytäjiä 1800-luvun lopulla. Sitten 1950-luvun puolivälissä Uuteen Seelantiin perustettiin suu-

Pesäpallo kuuluu tiiviisti myös Aucklandin Suomi-Seuran toimintaan. Välikankaan arkisto.

ria paperitehtaita muun muassa Kawerauhun ja Tokoroaan. Näitä tehtaita rakentamaan ja asentamaan tuli Suomesta paperialan ammattilaisia.

Tehtaiden valmistuttua osa heistä jäi tänne. Väkeä tuli paljon Karhulan ja Kotkan suunnalta ja myös Kemistä. Varsinkin Kaweraussa on pieni, mutta pirteä suomalaisten joukko edelleen. Alun perin rakentajia oli näillä paikkakunnilla parisataa suomalaista perheineen. Kaweraun Suomi-Seuralla oli yhteinen sauna paikallisella joentörmällä. Nyt kun suomalaisten joukko on harventunut, tämä sauna oli tarkoitus siirtää Peräseinäjoen Siirtolaisuusmuseoon, mutta valitettavasti sauna ehdittiin purkaa, ennen kuin tieto asiasta tuli seuralaisten tietoon. Sauna on muutenkin suomalaisten ansiosta levinnyt kaikkialle täällä Uudessa Seelannissa. Kun nykyään rakennetaan niin sanottuja luksustaloja, niin lähes poikkeuksetta niihin rakennetaan myös sauna.

Silloin kun minä tulin tänne Aucklandiin 1970-luvun alussa, niin minulla oli vaikeuksia löytää täältä saunaa. Löysin kuitenkin yhden yleisen saunan, jonka nimi oli *Kalevala*. Sauna yhdistetään edelleen täällä suomalaisuuteen, niin kuin myös joulupukki. Uuden Seelannin suurin saunanrakentaja on suomalainen. Hän on myynyt saunaidean niin hyvin, että uusissa hotelleissa ja motelleissa on jo lähes poikkeuksetta kaikissa myös sauna.

Näiden paperitehdaspioneerien jälkeläiset ovat tunnustautuneet aidoiksi suomalaisiksi. He ovat ottaneet uudelleen käyttöönsä Suomen passin, kun kaksoiskansalaisuus tuli mahdolliseksi.

Kaupan saralla Suomi myy Uuteen Seelantiin paljon enemmän kuin päinvastoin. Täältä viedään Suomeen lähinnä viiniä ja lampaanlihaa.

Matkailu tänne on kehittynyt valtavaa vauhtia vuosittain. Yksi syy voi olla se, että tämä on turvallinen maa. Kun tullaan Uuteen Seelantiin, kannattaa vierailta sekä pohjoisessa että etelässä. Pohjoissaari on kumpuileva karjataloussaari. Melkein 80 prosenttia ihmisistä asuu Pohjoissaarella. Eteläsaari on kooltaan suurempi, vaikka siellä asuukin vain viidennes väestöstä. Se on meidän vilja- ja viiniaittamme. Lisäksi Eteläsaarella sijaitsevat suuret hiihtokeskukset ja jyrkät ja korkeat lumivuoret. Sieltä on jäätiköitä ja sademetsiä. Saarten väliset erot ovat hyvin suuret.

Uuden Seelannin alkuperäiskansaa ovat maorit. Valtio on jo vuonna 1840 tehnyt heidän kanssaan sopimuksen, joka takaa heille alkuperäiskansan aseman. Heitä on pyritty auttamaan kaikin tavoin, sekä taloudellisesti että alueellisesti. Aiemmin tehtyjä vääryyksiä on koetettu oikaista ja korjata. Tämä prosessi on edelleen kesken.

Minun kesämökkini sijaitsee Queenstownissa, 1 500 kilometriä kotoa etelään. Veneily on täällä tietenkin myös hyvin suosittua ja yleistä. Onhan tämä saari, joten vettä on joka puolella.

Uusiseelantilaiset ovat myös voimakasta urheilukansaa, *number one on rugby*, mikä on aivan ehdoton ykköslaji. Sitten tulevat muut lajit kuten jalkapallo tai baseball. Täällä pelataan myös jääkiekkoa. Aucklandissa on kaksi jäähallia ja muualla maassa lisäksi viisi ja lisää rakennetaan. Nyt meille on tänne tulossa jääkiekon B-sarjan maailmanmestaruuskisat, ja minäkin kuulun kisojen järjestelytoimikuntaan. Tänne tulevat pelaamaan Kiina, Pohjois- ja Etelä-Korea, Meksiko, Australia ja Uusi Seelanti.

Minulla oli urheilun saralla kymmenen vuoden ajan mainio harrastus. Omistin täällä Aucklandissa koripallojoukkueen, joka voitti useita maan mestaruuksia. Viidennen mestaruuden jälkeen myin joukkueen. Koripalloinnostukseni johtui osaksi siitä, että nuoruudessani olin koripalloihminen ja pelasin koripalloa Turun Urheiluliitossa ja Turun Riennessa.

1960-luvun puolessa välissä vedimme veljeni Kalervo Kummolan kanssa Åbo IFK jääkiekkojoukkuetta. Minä toimin silloin joukkueenjohtajana. Meillä oli joukkueesamme maalivahtina tulevien NHL pelaajien Markko ja Miikka Kiprusoffin isä.

Kesäisin kaupunkilaiset täällä Uudessa Seelannissa viettävät paljon aikaa yleisissä puistoissa. Siellä on hyviä konsertteja, joista voi nauttia eväitä syöden ja musiikkia kuunnellen.

Minä kyllä periaatteessa voisin yhtä hyvin asua Suomeksi. Minulla ei koskaan ole ollut mitään Suomea vastaan. Kunhan eläkepäivät koittavat, niin tulemme varmasti viettämään siellä pidempiäkin aikoja. Ainoa jarru

Ari Hallenberg, Uusi Seelanti. Välikankaan arkisto.

on Suomen talvi, joka hiukan mietityttää. Minä kun olen niin kauan ollut sieltä pois.

Yksi parhaimmista asioista täällä Uudessa Seelannissa on mielestäni rentous ja se, että täällä on tilaa. Asukastiheys on suunnilleen sama kuin Suomessa. Näin ollen voit löytää hiljaisen valkoisen hiekkarannan reilun tunnin ajomatkan päässä miljoonakaupunki Aucklandista. Meillä on täällä meri joka puolella ja siitä syystä näitä paikkoja löytyy paljon. Täkäläisten ja suomalaisten mentaliteetti on hyvin lähellä toisiaan, joten täällä on helppo hoitaa asioita.

Nykyään käyn Suomessa vuosittain. Aikoinaan kävin useamminkin, kun toimin suomalaisen Vipvision tv-yhtiön ”takapiruna”. Olinhan toiminut vuosia täällä Uudessa Seelannissa televisiohommissa, joten minulla oli kokemusta tv-busineksestä. Autoin poikia varsinkin alkuvaiheen kansainvälisissä suhteissa. Vuonna 1987 Vipvision oli ensimmäinen yksityinen tv-firma Suomessa ja sille piti luoda kansainvälisiä suhteita. Näissä asioissa minä saatoin olla avuksi, kun neuvottelimme uudelle kanavalle uusia kansainvälisiä ohjelmia ja rakensimme uutta kansainvälistä ohjelmistoa.

Urheilumiehenä kaipaam Suomessa etenkin urheilukilpailuja. Viime vuonna, kun olin Suomessa, ajoitin matkani niin, että jäin katsomaan jääkiekon MM-kisoja. Tietenkin myös sukulaisia on aina välillä kiva nähdä, veljeä ja hänen perhettään.

Aina kun pääsee lentokoneeseen, on mukava mennä kumpaan tahansa suuntaan. On oikeastaan aika mukava, kun on kaksi kotia. Näen itseni maailmankansalaisena. Näkökantani on huomattavasti avartunut, kun olen asunut Suomessa, Australiassa ja Uudessa Seelannissa. Auckland on kansainvälinen paikka, täältä on 160 eri kansallisuutta, konsulaattejakin yli 60. Suomessahan minun sukunimeni oli Kummola ja vielä Australiassakin. Mutta kun tulin tänne Uuteen Seelantiin 1970 luvun alussa, niin sukunimeni aiheutti aika paljon hämminkiä. Kummola viittaa hyvin voimakkaasti maorin kieleen. Kun esittäydyin puhelimessa, minua luultiin usein maoriksi ja esimerkiksi taksi jätti hyvin usein tulematta. Siihen aikaan maoreja syrjittiin täällä vielä hyvin voimakkaasti, mutta nyt ajat ovat muuttuneet. Suoraan sanottuna minua nykyään harmittaa, että muutin sukunimeni. Tänä päivänä minut kumminkin on tunnettu jo vuosikymmeniä Hallenberginä, joten sille asialle ei ole enää mitään tehtävissä, mutta silti se harmittaa.

Elokuvateollisuus on meillä noussut kukoistukseen näin pieneksi maaksi. Erityisesti elokuva *Taru sormusten herrasta* nosti tuotannon lä-

Uudessa Seelannissa filmattiin myös kuuluisa elokuva, Taru sormusten herrasta. Välikankaan arkisto.

hes nollasta huippulukemiin. Hollywood on tuonut tänne paljon elokuva-tuotantoaan. Nykyisin rahaa tulee filmien tuotannoista vuosittain satoja miljoonia. Lisäksi filmauspaikoista on tullut suosittuja matkailukohteita, esimerkkinä Hobbitland. Animaatiossa meillä on aivan huippuosaamista samoin kuin muutakin erikoisosaamista. Eteläsaarella on luonnonhistorian televisiokeskus, jossa työskentelee yli 200 ihmistä ja joka tuottaa filmejä National Geographic -kanavalle ja BBC:lle.

Luulenpa, että jos ihminen on oikein rehellinen, hän toteaa muussakin maassa kuin Suomessa asuttuaan, että hänellä on sellainen olo kuin olisi kaksi kotimaata. Tämmöinen ihminen kaipaa aina siihen toiseen paikkaan ja on oikeastaan tyytyväinen vain lentokoneessa. Hän on joko tulossa tai menossa jompaankumpaan paikkaan.

Niin minullakin. Aina kun lennän Suomeen ja jos Tukholmasta tulen ja näen Turun saaristoa, niin rupeaa hyvin kotoisalta tuntumaan. Mutta kuitenkin, kun Suomessa on muutaman viikon ollut, niin rupeaa tuntuumaan, että kyllä tästä täytyy kotiinkin lähteä, eli Uuteen Seelantiin. Olemme joskus vertailleet täällä kauan asuneiden suomalaisten kesken ajatusiamme ja aika samalla tavalla me tunnemme.

Yksi asia mitä kaipaavat usein, ovat juhannuksen ajan valoisat kesäyöt. Niihin pitää kuitenkin ensin tottua ja se vaatii aina muutaman kesäpäivän. Vaimo ei totu koskaan, hän joutuu nukkumaankin mustat lasit silmillään. Ennen kaipasin ruisleipää, mutta sitäkin on jo alkanut Uudessa Seelannissa saamaan.

Arin haastattelu on tehty Aucklandissa, Uudessa-Seelannissa helmikuussa 2006.

Arin äidin, rouva Kummolan haastattelu on tehty Australiassa, maaliskuussa 2006.

Paikka on Brisbane, Redland Bay, Finlandia Village, suomalainen lepokoti.

Haastattelussa Rouva Kummola kertoo.

Eräs tuttavaperhe muutti Australiaan, ja silloin mieheni alkoi myös miettiä muuttoa tänne. Hän kun oli rakentaja, ja Suomen pitkät talvet vaikeuttivat hänen työskentelyään.

Niin sitten tulimme Australiaan ja tänne myös jäitiin. Menimme ensin Wollongongiin, New South Walesiin ja sieltä muutimme tänne Brisbaneen, Queenslandiin. Ilmastohan täällä on suotuisa, eikä meillä ole oikein mitään valittamista täällä ollut. Joskus kaipaavat Suomen luontoa ja jopa talvea. Säilytimme täälläkin suomalaiset tapamme ja vietimme aina muun muassa suomalaista joulua. Molem-

Arin äiti, rouva Kummola Australiassa. Välikankaan arkisto.

mat tyttäreemme asuvat edelleen täällä Australiassa, mutta pojat ovat poissa. Kalervo lähti Suomeen ja Ari lähti Sydneystä Uuteen Seelantiin. Uusi Seelanti on kaunis maa. Siellä on vihreämpää kuin täällä Australiassa. Olemme vierailleet siellä ja ajelleet molemmat saaret päästä päähän.

Täällä Finlandia Villagessa meillä on oma rauhallinen kotitalo, johon saamme suomenkieliset palvelut tuosta vieressä olevasta suomalaisesta lepokodista. Mieheni oli suomalaisen lepokodin johtokunnassa jo silloin, kun *Finlandia Village* laajennettiin ja ostettiin lisää maata ja rakennettiin tähän viereen näitä omistusasuntoja.

Nyt mieheni on jo kuollut, hän kuoli vuonna 2004. Sitten kun minä en enää jaksais yksin asua, voin siirtyä tuohon vieressä olevaan suomalaiseen lepokotiin.

Rouva Kummola kuoli Australiassa vuonna 2010.

Kalervo Kummola

Kalervo Kummola. Kummolan arkisto.

Ari Hallenbergin veli, jääkiekkovaikuttaja ja entinen kansanedustaja kertoo siirtolaisuudestaan näin:

Lähdimme Australiaan vuonna 1959 ja olimme siellä sillä reissulla vajaat kolme vuotta. Tulimme takaisin Suomeen vuonna 1962. Minulle sopeutuminen Australiaan kesti vain hetken, vaikka en ollut lukenut Suomessa englantia. Siihen aikaan saksa oli vielä ensimmäinen vieras kieli, jota oppikoulussa luettiin. Puolen vuoden

Australiassa oleskelun jälkeen jouduin jo tulkiksi mitä erilaisimpiin tilanteisiin. Alussa Linguaphone-menetelmä oli suureksi avuksi kielen opiskelussa. Olin niin kotiutunut Australiaan, että lähtö pois oli tosi vaikeaa.

Vuonna 1965, kun olin armeijassa, lähti muu perhe uudelleen Australiaan, Ari tosin vasta vuonna 1967. Minulla oli monta syytä lykätä lähtöäni, kuten hyvä duuni Unileverillä, jääkiekko, seurustelu ja myös Vietnamin sota, johon olisin upseerina ilman muuta joutunut. Australian valtio oli mukana Vietnamin sodassa, ja siirtolaiset hyvin suurella todennäköisyydellä joutuivat aina mukaan taisteluihin. Meillä oli vaimon ja lasten kans-

sa siirtolaisviisumi pitkään, mitä kahden vuoden välein uusimme. Mutta niin se muutto vain jäi.

Kalervo jatkaa Arin tarinaa.

Ari teki pitkään Vanuatun markkinointihommia, kunnes sitten siirtyi kokonaan hyväntekeväisyyden puolelle. Korona esti viime aikoina Arin Suomen-vierailut. Hän kävi viimeksi Suomessa perheineen vuonna 2018. Kesäksi 2022 häntä odotettiin kovasti Suomeen, mutta toisin kävi. Hänelle tuli äkkilähtö.

Kalervo Kummola sai sähköpostiviestin veljensä vaimolta Margaretilta 20.3.2022, että Ari oli kuollut 9.3.2022 ja hänet oli haudattu 17.3.2022.

Antti Välikangas

Erkki Hietalahti

Suomalaisena nousevan auringon maassa

Erkki Hietalahti kertoo.

Olen kotoisin Teuvalta, Etelä-Pohjanmaalta. Asuimme omakotitalossa kirkonkylässä, vanhempamme, siskoni, veljeni ja minä. Lähdin sieltä heti armeijan jälkeen vuonna 1980. Minulla oli kova hinku maailmalle, katsomaan, kuinka siellä eletään, se on minua aina kiinnostanut. Armeijan jälkeen matkustelin ja kävin välillä töissä. Olin pariin otteeseen töissä Ruotsissakin. Kiersin Eurooppaa ja Pohjois-Afrikkaa. Kerran liftasin Tunisiasta Marokkoon. Kahteen kertaan varastettiin tavarat, kerran auringonpistos ja kerran ruokamyrkytys, se oli hauska reissu. Kun eräs aamu heräsin Marokossa, ei ollut mitään muuta jäänyt kuin päällä olleet alushousut. Onneksi passi ja matkashekkit jäivät, ne olivat tyynyn alla.

Puolentoista vuoden matkustelun jälkeen tuli mieleeni, että olisi kiva opiskella jossakin mielenkiintoisessa paikassa. Olin kuullut Euroopassa kierrellessäni, että Etelä-Afrikassa on hyviä yliopistoja ja että maan englanninkieliset yliopistot eivät harrasta rotusyrjintää. Vuoden 1982 alussa suuntasin Kapkaupunkiin, koska olin päässyt opiskelemaan sinne yliopistoon.

Siellä minulla kului nelisen vuotta, ja valmistuin sieltä yhteiskuntatieteiden kandidaatiksi. Matkustelin sielläkin paljon, etupäässä liftaamalla. Kerran liftasin Kapkaupungista Kongoon asti.

Erkki äidin kanssa isän haudalla Seinäjoen hautausmaalla. Hietalahden arkisto.

Olin tutustunut Kapkaupungissa opiskellessani japanilaiseen kaveriin, joka sanoi, että jos haluat lähteä tutustumaan Japaniin, niin siellä voit opettaa välillä englantia, sillä siellä on kova pula englannin kielen taitoisista ihmisistä.

Vuoden 1985 lopulla lähdin Kapkaupungista. Menin ensin Manner-Eurooppaan ja sitten Islantiin pariaksi kuukaudeksi töihin kalatehtaalle pakkaamoon.

Tammikuussa 1986 tulin Japaniin tarkoituksena viipyä yksi vuosi. Pääsin töihin kielikouluun, jossa opetin englantia, joskus jopa suomeakin. Tykkäsin asua Japanissa ja niinpä päätin jatkaa oleskeluani. Vuoden 1988 lopulla tapasin tulevan vaimoni kouluni joulujuhlista. Olimme lähdössä juhlista yhtä aikaa ja aloimme jutella. Minulla oli mukana *walkman*-soitin, jota kuuntelin. Tämä nuori japanitar kysyi, mitä musiikkia minulla siellä on, johon vastasin, että *hard rockia*. Hän sanoi pitävänsä siitä ja että saisiko hän kuunnella. Olin hiukan yllättynyt, että nuori japanilainen nainen tykkäsi sellaisesta musiikista. Siitä yhdessäolomme alkoi. Menim-

Erkki Hietalahti, Osaka, Japani vuonna 2007. Välikankaan arkisto.

me kihloihin keväällä 1990 ja myöhemmin samana vuonna lähdimme maailman ympärimatkalle. Me molemmat jätimme silloiset työmme ja kiersimme reilut kaksi vuotta maailmaa.

Aloitimme kiertelymme Kiinasta, josta jatkoimme Etelä-Aasiaan ja Australiaan, jossa viivyimme hiukan kauemmin. Vuokrasimme Cairns'ssä asunnon ja olimme välillä töissäkin. Jatkoimme kuitenkin taas matkaamme Uuden Seelannin kautta Thaimaaseen ja sieltä jouluksi Suomeen. En ollut käynyt kotona neljään ja puoleen vuoteen.

Suomesta matka jatkui Maner-Eurooppaan ja Lontoon kautta Etelä-Amerikkaan, Buenos Airesiin. Siitä alkoi Etelä-Amerikan turnee, joka kesti noin puoli vuotta. Etelä-Amerikka oli hyvin mielenkiintoinen, sillä sen asujaimisto vaihtelee eurooppalaisesta väestöstä alkuperäiskansoihin. Mielestäni Bolivia ja Peru olivat mielenkiintoisimmat maat Etelä-Amerikassa.

Palasimme kuitenkin takaisin Japaniin, ehkä minun toivomuksesta. Nähtyään maailmalla vallitsevan vapaan ilmapiirin, vaimoni ei ollut enää niin halukas palaamaan Japaniin. Täällä kun on hyvin voimakkaat sosiaaliset tavat ja säännöt. Olin ottanut Etelä-Amerikasta yhteyttä entiseen työnantajaani, mikä yhteydenotto varmisti, että minulla olisi Japanissa työpaikka.

Matkalta palattuamme menimme melko pian naimisiin. Minun piti ensin saada vaimoni äiti vakuuttuneeksi siitä, että en veisi tyttöä heti avioiduttuamme pois Japanista. Japanilaisen tavan mukaan perheen vanhin poika pitää huolta vanhemmistaan, kun nämä ovat tulleet vanhoiksi ja tarvitsevat apua. Kun vaimoni äiti sai kuulla minun olevan perheeni van-

hin poika, hän ilman muuta oletti, että lähdän Suomeen pitämään huolta vanhemmistani. Jouduin pitkään vakuuttelemaan vaimoni äidille, että meillä Suomessa on erilainen tapa huolehtia vanhuksista – että valtio pitää huolta heistä. Ei se kuitenkaan ihan helposti mennyt hänelle perille, sillä Japanissa vanhemmat jäävät vanhetessaan aina lasten vastuulle. Itse asiassa jouduin lupaamaan anopille, että minä pidän hänestä huolta, kun hän tulee vanhaksi. Tulen hyvin toimeen anoppini kanssa.

Japanissa ydinperhe pitää kiinteää yhteyttä, mutta sitten serkkujen kanssa ei juuri olla enää yhteyksissä. Häissä ja hautajaisissa tavataan, mutta eipä sitten juuri muuta. Minullekin se oli yllätys. Kyllä Suomessa sukulaisia tavataan enemmän kuin Japanissa. Näin ulkomaalaisena eläminen Japanissa on ehkä helpompaa, vaikka kaikki maan tavat eivät sovi helposti meidän ajattelutavalle. Esimerkiksi täällä ajatellaan – ja pitää ajatella – että ryhmän etu menee aina yksilön edun edelle. Se heijastuu muun muassa siinä, että omaa mielipidettä ei esitetä voimakkaasti julki. Usein on hyvin vaikeaa saada selville, mitä mieltä jostakin asiasta ylipäätään ollaan. Sen takia saattaa olla hyvin vaikea oppia tuntemaan ihmisiä.

Nyt kun minullakin on japanilainen perhe, niin kyllä minunkin on usein noudatettava japanilaisia perinteitä ja normeja. Yksi erikoinen tapa esimerkiksi on se, että häissä hääparin kuuluu antaa vastalahja häävieraille. Näin meidänkin häissämme tehtiin, anoppi hoiti asian.

Suomessa ja länsimaissa perheen rooli lasten kasvatuksessa on erittäin tärkeä. Täällä Japanissa koululla on suuri rooli ja se hämmästyttää minua.

Opettajat opettavat koulussa, mikä on oikein ja mikä väärin. Pienet lapset täällä ovat monissa tilaisuuksissa vähän viljejä, he juoksentelevat ympäriinsä, eikä heille panna kuria. Se tuntuu minusta vähän oudolta. Olen nyt ollut täällä jo yli kaksikymmentä vuotta ja sanoisin, että tällainen käytös on vain lisääntynyt.

Meidän ensimmäinen lapsemme syntyi vuonna

Vierailulla Muumimaailmassa. Hietalahden arkisto.

1998 ja toinen vuonna 2000. Lasten kanssa aika on mennyt nopeasti.

Olen päättänyt, että puhun lapsilleni suomea. He kyllä ymmärtävät ja puhuvatkin sitä. En koskaan puhu lapsilleni japania. En puhu heille edes englantia, vaan olen palkannut erään amerikkalaisen ystäväni opettamaan heille sitä. Minä keski-

Perhelomalla Turkissa. Hietalahden arkisto.

tyn suomen kieleen. Aikaa olla lasten kanssa jää minulle mielestäni liian vähän. Opetan usein iltakoulussa ja tulen kotiin vasta myöhään, siinä

Erkin perhe junassa. Välikankaan arkisto.

puoli yhdeksän maissa ja lapset menevät silloin jo pian nukkumaan. Lapsilla on suomalaiset nimet, Aino ja Riku. Valitsimme sellaiset nimet, jotka sopivat myös Japaniin. Tänä päivänä täälläkin alkaa olla aika erikoisia nimiä lapsilla. Ainoa ja Rikua esiintyy ihan yleisesti japanilaisilla lapsilla tänä päivänä.

Olemme vierailleet Suomessa lastenkin takia usein. Haluan näyttää heille, mistä isä on kotoisin ja haluan näyttää heille myös taustaani, miltä Suomi näyttää. Minun vanhempani ovat käyneet täällä Japanissa ja ovat taas tulossa. Kuvaan usein videoita perheestäni, ihan tavallista arkipäivää, ja sitä kautta pyrin näyttämään vanhemmilleni elämää ja lasten arkea täällä.

Työskentelin englannin kielen opettajana kielikoulussa vuosikausia ja sain siellä myös ylennyksen pääopettajaksi. Vuonna 1998 pääsin töihin Panasonicin tehtaille englannin opettajaksi. Opetan siellä insinööreille englannin kieltä. Panasonic on suuri yritys, sillä on yli 300 000 työntekijää eri puolilla maailmaa, joten työntekijät tarvitsevat työssään englantia. Johtajia lähetetään ulkomaille, ja pidänkin heille yksityisopetusta parin kolmen viikon jaksoissa. Japani on kallis maa, joten Panasonic on avannut tehtaita halvemmissa maissa kuten Kiinassa ja Malesiassa. Näissäkin maissa tarvitaan silti kielitaitoa.

Japanilainen työkuulttuuri on rankkaa. Itse asiassa se on vielä rankempaa kuin Suomessa luullaan. Erityisesti jos on hyvä työpaikka, niin kuin Panasonic on, niin siellä tehdään pitkää päivää. Minun oppilaitteni normaali työpäivä on yhdeksästä yhdeksään. Lomat ovat lyhyitä. Palkallista lomaa saa noin parikymmentä päivää vuodessa, riippuen firmasta, mutta ei sitä kaikkea ole tapana käyttää. Täytyy sanoa, että tämä hurja työtahti alkaa näkyä terveysongelmina. On stressiä ja mielenterveysongelmia ja myös nukkumisongelmia. Japanissa arvioidaan, että noin 30 000 ihmistä kuolee joka vuosi tähän työtaakkaan ja tahtiin.

Rankka työ, rankat hovit – täällä näkee aika paljon humalaisia ihmisiä työpäivien jälkeen. Ulos ei mennä välttämättä viikonloppuna, ne vieteään perheen kesken, vaan työpäivien jälkeen ja silloinhan ne yöunetkin jäävät vähälle. Kun mennään pubiin, niin japanilainen tapa on, että lasiin kaadetaan koko ajan lisää. Lasin on oltava aina täynnä. Itse ei olutta lasiin kaadeta, vaan naapuri huolehtii lasisi täyttämisestä. Joten usein on vaikea tietää, kuinka paljon olet oikeastaan juonut. Pitää olla tarkkana. Lasku yleensä jaetaan tasan kaikkien kesken. Yksi suosittu viihteen muoto tääl-

lä on karaoke. Minäkin käyn perheen kanssa laulamassa karaokea.

Mielestäni olen sopeutunut hyvin tänne japanilaiseen yhteiskuntaan. Hyviä puolia täällä on se, että ihmiset ovat hyvin auttavaisia ja ystävällisiä. Ulkomaalaisena taas saan paljon anteeksi, jos en ymmärrä, enkä toteuta kaikkia japanilaisia normeja ja tapoja.

Aino ja Erkki Okinawalla. Hietalahden arkisto.

Olen ollut pois Suomesta jo kauan. Lähdin sieltä vuonna 1980. Silti tunnen olevani suomalainen. Seuraan aktiivisesti Suomen tapahtumia ja varsinkin urheilua. Ei Suomea koskaan voi unohtaa. Jos verrataan suomalaista ja japanilaista yhteiskuntaa, niin mielestäni suomalainen järjestelmä toimii paremmin kuin tšekiläinen. Suomessa on esimerkiksi vähemmän korruptiota. Täällä Japanissa sekä valtion elimissä että firmoissa ja korkealla tasolla raha valitettavasti vaihtaa usein salaa omistajaa. Voidaan sanoa, että esimerkiksi suurissa rakennusprojekteissa kustannukset ovat korruption vuoksi reilusti ylimitoitettuja. Rahaa käytetään huonosti, sitä tuhlataan. Osaksi tästäkin johtuen sosiaaliturva Japanissa on huono, koululaitos on epätasainen ja osittain jopa huono, ja opiskelupaikat ovat kalliita. Sama epätasaisuus on myös terveydenhuollossa. Elintaso on täällä hyvä, palkat ovat parempia kuin Suomessa, rahaa liikkuu. Mutta koska sosiaalipalvelut, ehkä terveydenhuoltoa lukuun ottamatta, ovat huonoja ja kalliita, rahaa myös kuluu enemmän. Japanilaisen perheen keskiarvoinen lapsiluku on 1,3, ja jos lapsia hankitaan, niin melkein kaikki heistä menevät naimisiin. Tämä on sen verran vanhoillinen maa.

Ostimme talon vuonna 2000. Hinnat olivat siinä vaiheessa aika alhaalla. Japanissahan talouskupla pöksähti 1990-luvun alussa, ja sen jälkeen hinnat ovat laskeneet. Nykyisin on edullisempaa ostaa talo kuin vuokrata se. Meidän talomme maksaa suunnilleen saman verran kuin talot maksavat Helsingin ympäristössä. Osakan kaupungissa on asukkaita vajaa yhdeksän miljoonaa. Asuntolainan korko meillä on yksi prosentti.

Erkki kaveriensa kanssa harrastamassa pubitikkaa. Hietalahden arkisto.

Japanissa asuu vakituisesti noin 600 suomalaista. Minun lapsenikin ovat Suomen kansalaisia.

Japanin kuuluisin suomalainen on Martti Turunen, Marutei Tsurunen. Hän on myös Japanin parlamentin jäsen. Hän on ainoa länsimaa-lainen, joka on koskaan päässyt Japanin parlamenttiin. Hän on nykyään Japanin kansalainen.

Yksi asia, joka meiltä asunnostamme puuttuu, on sauna. Meillä on kyl- lä jo kiuas hankittuna ja suomalaiset kiuaskivet, mutta itse sauna puuttuu vielä. Autotallin perälle olisi kyllä mahdollista rakentaa sauna. Vaimoni tykkää kyllä saunasta, jopa enemmän kuin minä, ja hän onkin pyytänyt, että rakentaisin saunan. Täällä on kyllä saunoja julkisissa kylpylöissä ja hotelleissa. Mutta suomalaisenkin kiukaan sivussa on kyltti, jossa sano- taan, että kiukaalle ei saa heittää vettä, joten ehkä sanoma saunasta ei oi- kein ole vielä mennyt perille.

Lapseni ovat kastetut evankelisluterilaisin menoin, he ovat siis kris- tittyjä. Tämän lisäksi heidät on kastettu myös budhalaisin menoin, jotta anoppi pidettiin tyytyväisenä. En ole itse niin kovin uskonnollinen.

Minä harrastan pubitikkaa. Vielä kymmenkunta vuotta sitten osallis- tuin Osakan liigassa pubitikkasarjaan. Silloin kilpailin aika usein ja har-

joittelin jopa kotona, mutta nyt kun perhe on kasvanut, niin harrastus on vähentynyt. Kerran kuussa käyn Kio-tossa pienessä turnauksessa kilpailemassa kavereiden kanssa.

Meidän perheemme kuuntelee paljon musiikkia. Minulla on kotona hyllyssä pari tuhatta CD-levyä ja lisäksi suuri joukko vinyylilevyjä. Kun tapasin vaimoni, yllätyin, että hän piti raskaasta musiikista. Hän soitti heavy-bändissä bassoa jo opiskeluaikanaan lukiossa. Heavy oli minunkin suosikkimusiikkiani, ehkä siksi

Aino baletissa. Hietalahden arkisto.

Aino ja Riku muotinäytöksessä. Hietalahden arkisto.

Erkin perhe: poika Riku, vaimo Yukiko ja tytär Aino. Hietalahden arkisto.

Erkki Hietalahti Osaka, Japani. Välikankaan arkisto.

meistä tulikin pari. Lueskele-
len myös paljon.

Japanissa julkinen lii-
kenne toimii hyvin. Täällä
on tiheä rautatieverkko ja
bussiliikenne sekä maan-
alainen. Tässä lähikortte-
leissa liikumme pyörillä.
Takseja käytetään myös pal-
jon ja ne ovat halpoja.

Japanissa nuoret asu-
vat kotona mahdollisimman
pitkään, melkein siihen asti,
kunnes menevät naimisiin.
Siinä mielessä täällä on eri-
laista Suomeen verrattuna.

Tänään meille on tulos-
sa vieraita, uusseelantilainen
kaveri ja hänen vaimonsa ja

lapsensa. Tämä kaveri tykkää kovasti pelata Afrikan tähteä. Jouduin hom-
maamaan hänelle oman pelin Suomesta ja kääntämään säännöt englan-
niksi. Afrikan tähden uudessa versiossa on englanninkieliset säännöt.

Kun olen vierailut maailmalla noin 70 maassa ja tutustunut siihen,
miten niissä eletään, niin täytyy sanoa, että Suomi sijoittuu koko lailla
kärkeen tässä joukossa. Arvostan yhä enemmän Suomea ja suomalaista
yhteiskuntaa, nyt kun on enemmän perspektiiviä ja asun kaukana Suo-
mesta. Ei ole turha sanonta tuo, että on lottovoitto syntynyt Suomeen.

Erkin Haastattelu on tehty Osakassa Japanissa maaliskuussa 2007.

Antti Välikangas

Japanin sukua meillä jouluna. Hietalahden arkisto.

Göran Streng

Tangoa vai hula hulaa? (Havaiji, USA)

Göran Streng kertoo.

Olen Göran Streng ja kotoisin Kirkkonummelta. Kävin kansakoulun siellä ja sitten menin Karjaalle ammattikouluun kokkilinjalle. Sieltä valmistuttuani työskentelin muutaman vuoden kokkina, kunnes pääsin Perhon ravintolakouluun. Koulun jälkeen menin armeijaan, laivastoon. Palvelin Upinniemessä ja Suomenlinnassa, kuului miinalaiva Pohjanmaan ensimmäiseen miehistöön. Vuonna 1979 armeijasta päästyäni lähdin Suomen Jugoslavian suurlähetystöön kokiksi. Työskentelin siellä puolitoista vuotta. Jugosla-

Göran Streng, Havaiji, USA. Välikankaan arkisto.

viasta muutin Yhdysvaltoihin, Palo Altoon, joka sijaitse San Franciscon eteläpuolella. Viihdyin siellä kolmisen vuotta. Vuonna 1984 lähdin matkustelemaan. Tarkoitukseni oli mennä Havaijin kautta Australiaan ja sieltä Suomeen. Täällä Havaijilla olen edelleen.

Olen työskennellyt täällä eri hotelleissa, melkein jokaisella saarella.

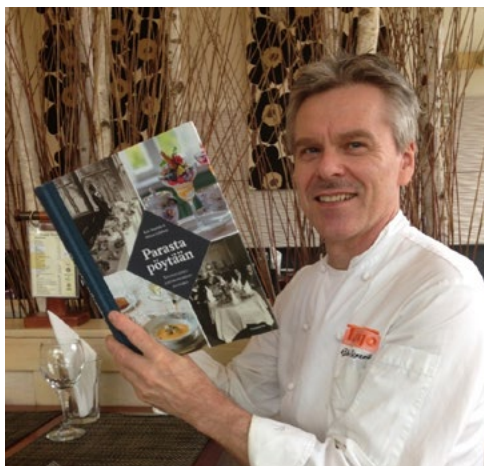
Kävin välillä Singaporessa vuonna 1991. Työskentelin siellä Raffles-hotellissa, joka avattiin uudelleen parin vuoden remontin jälkeen. Raffles-hotelli on Singaporen kansallismonumentti. Keittiössä työskenteli yhteensä 175 henkilöä ja minä olin keittiön kakkospomo. Hotellissa oli 12 ravintolaa ja baaria.

Palasin kuitenkin takaisin Havaijille. Nyt minulla on ollut oma ravintola reilun vuoden päivät. Ravintola on nimeltään Tango. Se on ruokaravintola, siellä on saatavana myös suomalaista ruokaa: graavilohta, pyttipannua ynnä muuta sellaista. Nimi Tango juontaa muun muassa siitä, että olen suomalainen. Toisaalta minulla on Tani-niminen partneri, ja kun minun nimeni on Göran, niin ravintolan nimi Tango tulee yhdistettynä näistä kahdesta nimestä. Ravintola on lähtenyt hyvin käyntiin.

Olen asunut täällä Havaijilla nyt jo reilut 25 vuotta. Olen tavannut vaimoni Monnan täällä, ensimmäisessä ravintolassa, jossa työskentelin. Meillä on kaksi lasta, 17-vuotias poika Niklas ja 13-vuotias tyttö Annika.

Göran ravintola Tangon keittiössä. Strengin arkisto.

Göran tuo ravintolaansa makuja Suomesta. Strengin arkisto.

Göran Tango ravintolan ulkopuolella. Strengin arkisto.

Asumme omakotitalossa, jonka olen suurelta osin itse tehnyt.

Ilmasto meillä Havaijilla on hyvä, täällä on lämmintä ja aurinko paistaa. Toisaalta, Havaijilla on kallista elää. Täällä ei ole julkista sosiaaliturvaa, ja ihmiset joutuvat tekemään paljon töitä selvitäkseen. Joka asiasta pitää aina maksaa. Minunkin lapseni käyvät koulua, joka on erittäin kallis.

Mitä kauemmin asuu ulkomailla, sitä suomalaisemmaksi sitä tulee. Vanhemmiten haluaisin käydä yhä useammin Suomessa. Mutta täältä sinne on niin pitkä matka ja se on kallista, että se hiukan rajoittaa. Olemme perheen kanssa vierailleet Suomessa monta kertaa. Lapset jopa haluaisivat muuttaa sinne. Minun muu perheeni elää vielä Suomessa, isä, äiti ja sisko. Olen ollut koko ikäni Suomen kansalainen, mutta nyt kun Suomen lakia muutettiin niin, että kaksoiskansalaisuus sallittiin, olen sekä Suomen että Yhdysvaltain kansalainen.

Meitä suomalaisia asuu Havaijilla semmoinen parinkymmenen hengen porukka, joka pitää yhteyttä. Olemme hyvin usein kokoontuneet meille viettämään muun muassa itsenäisyyspäivää. Nyt tietenkin kokoonnumme Tango-ravintolassa.

Meitä suomalaisia asuu Havaijilla semmoinen parinkymmenen hengen porukka, joka pitää yhteyttä. Olemme hyvin usein kokoontuneet meille viettämään muun muassa itsenäisyyspäivää. Nyt tietenkin kokoonnumme Tango-ravintolassa.

Saunaa minulla ei vielä täällä ole, mutta suunnitelmissa on rakentaa pihallemme pieni oma sauna.

Luen joka päivä suomalaisia lehtiä internetissä, joten pysyn kärryllä siitä, mitä Suomessa tapahtuu. Seuraan myös suomalaisten menestystä formuloissa. Suomalaisuus täällä Havaijilla on hyvin harvinaista ja vain harva tietää, missä koko maa sijaitsee. Eniten kaipaamaan Suomesta tummaa leipää. Aina kun olen Suomessa, pakkaan kapsäkin täyteen ruisleipää.

Mielestäni aito kulttuuri löytyy ihmisen sisältä. Havaijilla on monipuolista kulttuuria. Täällä on kansanmusiikkia ja tanssia, jota minun tyttöni

harrastaa. Itse en tällä hetkellä ehdi juuri harrastamaan muuta kuin työtä. Menen aamulla kuudeksi töihin ja tulen illalla kymmenen maissa seitsemänä päivänä viikossa, joten eipä siinä paljon ehdi harrastamaan. Toivon, että tämä ruljanssi pian helpottaa.

Aikaisemmin harrastin melontaa, jonka pariin toivon vielä joskus palaavani. Poikani Niklas harrastaa urheilua. Hän pelaa amerikkalaista jalkapalloa ja painii. Hän on isokokoinen, yli satakiloinen, joten lajit sopivat hänelle. Niklas on Havaijin mestari sarjassa 105 kiloa. Hänellä on suunnitelmassa koulun jälkeen muuttaa mantereelle ja jatkaa painia.

Annika harrastaa erilaisia tansseja: esimerkiksi jazztanssia, havaijilaista kansantanssia ja balettia. Molemmat lapseni käyvät samaa koulua. Koulussa on hyvät harrastusmahdollisuudet, esimerkkinä uimahalli, urheiluhalli, stadion ja ravintola. Ehkä juuri siksi tämä koulu maksaakin niin paljon.

Vien lapset kouluun aamuisin noin puoli seitsemän aikaan ja he tulevat kotiin vasta illalla puoli seitsemän aikaan. Siinä välissä he ehtivät tehdä läksyjään vapaatuntien aikana ennen harrastuksiaan. Kotona illalla he tekevät vielä pari tuntia läksyjä ennen nukkumaan menoa. Tämmöistä se on viisi päivää viikossa. Viikonloppuisin varsinkin pojalla on aina joitakin turnauksia, joko jalkapalloa tai painia.

Vaimoni suku on kotoisin Japanista.

Honolulun maratonin aikaan tänne tulee paljon suomalaisia, samoin Teräsmies-kilpailun yhteydessä, vaikka ne pidetäänkin toisella saarella. Toivoisin, että Suomesta tulisi enemmänkin turisteja tänne. Eniten täällä vierailee japanilaisia ja nykyään myös kiinalaisia. Liikun harvoin Waikikin alueella, joten en ole paras asiantuntija turismin suhteen. Minun asiakaskuntani koostuu paikallisesta väestöstä. Se on hyvä, sillä turvataan ravintolan jatkuvuutta.

Me ulkomailla työskentelevät keittiömestarit käymme aina silloin tällöin Suomessa

Göran vaimonsa ja koiransa kanssa kotinsa pihalla Havaijilla. Välikankaan arkisto.

haistelemassa ravintolamaailmaa ja hakemassa uusia makuja. Meitä on kolme kaverusta täällä Amerikassa: Rick Laakkonen New Yorkista, Vesa Leppälä San Diegosta ja minä. Viimeksi kävimme Suomessa tutustumismatkalla muutama vuosi sitten. Valmistimme sillä matkallamme asiakkaille luksussillallisen ja pääsimme sen ansiosta aina lehden sivuillekin. Aina silloin tällöin täälläkin käy joku suomalainen lehti kirjoittamassa artikkelin ravintolastamme.

Göran jatkaa tarinaansa elämästään sähköpostilla vuosien kuluttua.

Tango-ravintolalla menee edelleen aika hyvin, jopa pandemian aikana. Emme joutuneet koskaan kokonaan sulkemaan ravintolaa. Vähän aikaa toimimme take-out ravintolana, ruokaa myytiin ulos ravintolasta. Meitä auttoi suuresti ravintolan hyvä sijainti.

Mennäksemme alkuaikoihin, saimme ”Parhaan uuden ravintolan” -tittelin Honoluluussa vuonna 2009 ja saimme 7–8 muutakin vaihtelevaa palkintoa ravintola-alalla.

Olemme nyt toimineet 15 vuotta ja edelleen menee hyvin. Mutta minäkin vanhenen, ja olemme päättäneet, että emme uusi vuokrasopimusta, joka umpeutuu tämän vuoden elokuussa. Olemme myymässä ravintolaamme, enkä vielä tiedä, mitä tekisin sen jälkeen. Olemme harkinneet muuttamista mantereelle, ehkä Oregoniin, mutta päätöstä emme ole vielä tehneet. Haluaisin myös viettää tulevaisuudessa enemmän aikaa Suomessa. Voisin vaikkapa tehdä jotakin väliaikaista työtäkin Suomessa.

Vuonna 2016 ravintoloitsija Pekka Terävä helsinkiläisestä Michelin-ravintola Olosta kutsui minut Mänttään ruokaleirille. Paikalle oli kutsuttu useita suomalaisia keittiömestareita eri puolilta maailmaa. Se oli mahtava tapahtuma ja siellä opin tuntemaan alan mestareita maailmalta.

Kuten jo aikaisemmin mainitsin, aikaa on kulunut ja lapsenikin ovat kasvaneet. Poikani Niklas lopetti lukion

Koko perhe koolla Niklaksen lakkiaisissa. Strengin arkisto.

vuonna 2009 ja suuntasi yliopistoon mantereelle, Oregonin Portlandiin, opiskelemaan luovaa kirjoittamista. Hän harrasti painia koko luki-
on ajan. Hän suoritti yliopis-
tossa toimittajatutkinnon.

Hän työskenteli Ontarios-
sa, Oregonissa high schoolin
urheilutoimittajana, *Argus
Observer* -lehdessä, ja Boi-
se-nimisessä kaupungissa
Idahossa, *Idaho Education
News*-nimisessä lehdessä.
Nyt Niklas on muuttanut ta-
kaisin Portlandiin, työsken-
nellen high school urheilu-
asiantuntijana Oregonin leh-
dessä, joka on suurin sanomalehti Oregonissa. Hän myös valmentaa painia
koko ajan.

Tyttäreni Annika val-
mistui lukiosta 2013 ja meni
Chapman-Yliopistoon, Oran-
gen piirikuntaan Californi-
aan kauppatieteitä opiske-
lemaan. Hän opiskeli myös
Japanissa yhden lukuvuoden
ja valmistui siellä kauppatie-
teistä sekä japanin kielestä.
Kaksikymmentäviisivuoti-
aana hänestä tuli 7-Elevenin
Havaiji ketjun markkinoin-
tijohtaja. Yrityksellä on Ha-
vaijilla 65 tavarataloa. Annika
osti Honoluluusta oman asun-
non, jossa hän elelee kissan-
sa Theon kanssa.

Tyttäreni Annika. Strengin arkisto.

Göran Streng lähettää terveisiä Havaijilta. Välikankaan
arkisto.

Göran ja perheen naiset. Strengin arkisto.

Minä pohdin edelleen, mikä minusta tulisi isona ja missä elelisin.

Göran Strengin Haastattelu on tehty Havaijilla tammikuussa 2009.

Myöhemmin haastattelua on täydennetty sähköpostilla.

Antti Välikangas

Göran Streng perheeseen vuonna 2023. Strengin arkisto.

Mikko Rautio

Kiinan paluumuuttaja

Mikko Rautio kertoo vuonna 2007 Pekingissä minulle elämästään.

Nimeni on Mikko Rautio, olen asunut Pekingissä yhteensä 34 vuotta. Olen syntynyt Helsingissä ja tulin kolmevuotiaana vanhempieni kanssa tänne Pekingiin. Olen käynyt täällä lastentarhan ja peruskoulun. Vuonna 1965 aloitin keskikoulun, mutta se jäi kyllä melko lyhyeksi, kun tänne tuli kulttuurivallankumous vuonna 1966. Kaikki opiskelu lamaantui. Annettiin vain tussia ja paperia sekä kehoitettiin avoimesti arvostelemaan opettajia ja koulun johtoa ja kirjoittelemaan seinäjulkaisuihin. Olin silloin 13-vuotias enkä oikein tiennyt, missä mennään. Tilanne oli hyvin kaoottinen. Tätä tilannetta kesti pari vuotta ja koulu alkoi uudelleen vuonna 1969. Opetusta ei kunnolla ollut, kun luettiin vain Maon pientä punaista kirjaa. Huomasin myös sen, kuinka minua alettiin boikotoida ja pitää epäluotettavana henkilönä vanhempieni opettajanvirkojen vuoksi.

Asuimme yliopiston alueella, joka oli siihen aikaan uutta asuinalueita. Isäni oli yliopistossa opettajana, ja äitinikin opetti siellä englantia. Arvosteltuaan Stalinia Suomen talvisodasta hänet erotettiin. Kiinalla oli hyvät suhteet Neuvostoliittoon siihen aikaan. Vuonna 1968 sattui vielä sellainenkin tapaus, että isäni pidätettiin yliopistolla, eikä häntä päästetty kotiin. Meidän pihaan ajoi kuorma-auto ja siitä tuli ihmisiä meille kotiin. Meiltä vietiin kaikki englanninkieliset kirjat, kaikki pöytähopeat, kaikki Maon kirjat ja merkit. Mitään niistä tavaroista ei ole näkynyt sen jälkeen. Silloin kulttuurivallankumous alkoi kirjaimellisesti koskettaa meidän per-

Mikko Rautio Kiinan muurilla. Välikankaan arkisto.

hettämme. Isääni pidettiin pidätettynä noin puolitoista vuotta ja häntä hakattiin usein. Huomasin sen hänen vaatteistaan, jotka olivat veressä, kun hän välillä pääsi käymään kotona. Koskaan ei ollut mitään laillisia oikeudenkäyntejä eikä mitään muitakaan oikeudellisia prosesseja. Punakaartilaiset vain mielivaltaisesti pidättivät ja toimivat oman mielensä mukaan.

Minullekin kävi vähän hullusti. Vuonna 1968 elokuun 21. päivän ilta kello yhdeksän maissa punakaartilaiset tulivat ja halusivat jutella kanssani. Minut vietiin ja syy oli isäni ja se, että tuttavapiiriimme kuului muitakin epäilyttäviä henkilöitä. Mitään muuta syytä ei ollut. Minua kuulusteltiin ja välillä hakattiinkin. Ruoka oli huonoa, ja minä laihduin sillä reissulla huomattavasti. Minua pidettiin vangittuna 80 päivää, ja kun vapauduin, täytin sinä päivänä 15 vuotta. Näitä vangittuna olemisen jaksoja minun kohdalleni tuli useita vähän väliä. Aina minulta tivattiin isäni asioita. Enhän minä mitään tietänyt, olin lapsi vielä silloin. Tätä jatkui monia kertoja, kunnes ne huomasivat, että minusta ei saa mitään irti, ja jättivät minut rauhaan.

Mikko Rautio Pekingin toimistolla. Välikankaan arkisto.

Vuonna 1970 asuin yksin, kun äiti meni Suomeen ja isä lähetettiin Kiinan keski-osiin leirille. Isäni ja suuri osa muista yliopiston opettajista ja johtajista pantiin siellä pelloille töihin. Heitä pidettiin siellä vuosi.

Jos minä näin jälkikäteen mietin, niin kulttuurivallankumous on ollut minun yliopistoni. Siellä minä olen oppinut paljon. Siellä minä olen oppinut tuntemaan ihmisiä. Silloin Kiinassa oli sellainen tilanne, että tänään joku ih-

minen voi olla sinun kaverisi, mutta huomenna hän voi jo ilmiantaa sinut. Sattui myös usein, että aviopuolisot ilmiantoivat toisiaan, lapset vanhempiaan.

Nämä ovat olleet elämäni vaikeimpia hetkiä ja vuosia, mutta siitä olen oppinut sen, että osaan arvostaa sitä elämää, mitä minulla on tällä hetkellä.

Kyllä minulle on tässä elämässä sattunut hyviäkin asioita. Ennen kuin aloitin Finnairilla, tapasin vaimoni. Sekin oli hauska sattuma. Perhetuttavamme oli Suomen kunniakonsuli Gdanskissa ja kävin taas kerran matkallani häntä tervehtimässä konsulaatissa. Konsuli auttoi juuri silloin erästä suomalaista, joka oli ryöstetty ja matkusti niin sanotulla konsulinkyydillä takaisin Suomeen. Menimme hänen kanssaan samalla autolla laivaan, ja siellä oli eräs tämän henkilön naistuttava, jonka tämä mies esitteli minulle. Ihastuin tähän naiseen heti. Parin viikon kuluttua pyysin häntä ulos Helsingissä ja vein hänet kiinalaiseen ravintolaan. Se teki häneen suuren vaikutuksen. Aloimme sen jälkeen seurustella ja puolen vuoden kuluttua menimme kihloihin ja vuonna 1977 menimme naimisiin.

Vuoden 1970 jälkeen aloin opiskella Pekingin yliopistossa klassista kiinaa. Vuonna 1972 tutustuin yhteen englantilaiseen perheeseen: he olivat tuoneet englannista Kiinaan uutta musiikkia. Silloin tutustuin ensi kerran Beatlesiin ja Tom Jonesiin, mielenkiintoista.

Minulla oli koko ajan täällä sellainen lievä kapinahenki, koska kuului tavallaan väärään ihmisryhmään. Kasvatin pitkän tukan kapinoidakseni. Se oli henkilökohtainen mielenosoitukseni.

Vuonna 1974 minulle tuli Suomesta kutsu armeijaan. Matkalippu ostettiin junalla Pekingistä Vainikkalaan, ja siellä oli taas lippu odottamassa siitä eteenpäin Hyrylään.

Suomeen saapuminen junalla oli ikimuistoinen hetki. En ollut käynyt Suomessa sittemmin, kun olin sieltä kolmevuotiaana lähtenyt. Tietenkin olin kotona näh-

nyt aikakauslehdissä ja kuvakirjoissa kuvia Suomesta. Nähdessäni omin silmin Helsingissä Eduskuntatalon ja miljöön sen ympärillä, minulle tuli sellainen olo, että nyt olen tullut kotiin.

Minä olin armeijassa kahdeksan kuukautta ja pidin sitä onnellisena aikana. Muut varusmiehet päivittelivät ja haukkuivat ja pitivät armeijaa raskeana. Minä sanoin heille, että kun vertailen tätä armeija-aikaa aikaisempiin kokemuksiini, niin tämä on taivas.

Armeijan jälkeen työskentelin Suomen Punaisessa Ristissä pari kuukautta ja vietin kesälomaa. Kävin myös kielikurssia Lappeenrannassa yhden kuukauden. Sattumalta juuri sinä vuonna 1975 Suomi ja Kiina neuvottelivat kahdenvälisestä ilmailusopimuksesta, ja yksi Suomen pääneuvottelijoista oli meidän perhetuttumme ja hän antoi minun nimeni Finnairille.

Syksyllä 1975 aloitin työni Finnairilla. Ensin työskentelin Helsingissä 12 vuotta ja sitten vuonna 1987 tulin Pekingiin avaamaan toimistoa. Perhe muutti perässä.

Vuoden työnteon jälkeen uusi reittilento Helsingistä Pekingiin aloitti toimintansa. Työskentelin Pekingissä kaikkiaan kahdeksan vuotta, kun-

Mikko kirpputorilla Pekingissä. Välikankaan arkisto.

Vaimoni Marja ja minä lomalla Sisiliassa. Raution arkisto.

nes vuonna 1995 siirryin Singaporeen. Siellä meni viitisen vuotta. Sitten tuli seuraava ohjeistus, että piti palata takaisin Pekingiin.

Isä ja äiti jäivät eläkkeelle noin viisitoista vuotta sitten ja asuvat tällä hetkellä Helsingissä. He ovat täyttäneet jo 90 vuotta.

Kun nyt muistelen taaksepäin lapsuuttani Pekingissä, niin huomaan, että 1960-luvun alussa minua varmastikin luultiin Neuvostoliitosta tulleeeksi Kiinan ystäväksi, koska Neuvostoliiton ja Kiinan välit olivat tuolloin hyvät. Sitten kun Albaniasta tuli Kiinan ystävä, minun oletettiin olevan albanialainen. Monikaan ei tiennyt Suomen olemassaolosta mitään. Neuvostoliiton ja Kiinan välit alkoivat huonontua 1960-luvun alkupuolella, kun Neuvostoliitto vaati Kiinaa maksamaan velkansa heti pois. Kiinassa kansa näki tuolloin nälkää. Kiinan johto ilmoitti kansalleen, että nälän syyppää oli Neuvostoliitto, joka vaati velkatakaan pikaista takaisin maksamista. Vuonna 1964 maat jo avoimesti ja virallisesti kritisoivat toisiaan. Vuonna 1966 alkanut Kiinan kulttuurivallankumous oli suuri shokki Neuvostoliitolle. Vuoden 1969 aikana Venäjän ja Kiinan rajalla oli paljon rajakahakoita. Tämä oli yksi syy, minkä takia Finnairilla ei ollut mahdollisuuksia lentää Siperian yli Kiinaan. Vasta sitten kun Kiinan ja Neuvos-

toliiton suhteet uudelleen lämpenivät, Finnairillekin annettiin lupa lentää Siperian yli Kiinaan.

Kun perheeni muutti perässäni Pekingiin, vanhin lapsemme Sampo oli kahdeksan-, Sanna kolme- ja Suvi kaksivuotias. Vaimoni Maria oli kotiäiti. Kotikielemme on aina ollut suomi. Lapset kävivät kansainvälistä koulua. Alussa kun Sampo ummikkona aloitti koulun, hän ei osannut sanaakaan englantia. Opettaja kertoikin, että ensimmäiseen pariin viikkoon Sampo ei puhunut sanaakaan, mutta vähitellen kieli alkoi sujua.

Tyttöjen kohdalla oli sama juttu. Heidän opettajansakin tuli sanomaan meille, että voisimme puhua kotona englantia, jotta lapsemme oppisivat paremmin kieltä. Minä sanoin kumminkin, että meidän kotikielemme on suomi. Lapset ovat nyt aikuisia ja ovat opiskelemissa. Sanna opiskelee arkkitehtuuria Lontoossa, Suvi opiskelee Kiinaa Taipein yliopistossa ja Sampo on töissä Kiinan Shanghaissa, mutta aikoo vielä jatkaa opiskelua. Sampo puhuu hyvin myös kiinaa. Myös nuorin tyttäremme Suvi puhuu ja kirjoittaa kiinaa, ja siitä olen kovin ylpeä.

Kiinan kielessä pitää opetella ulkoa merkkejä tajutakseen kieltä. Jos osaat noin 2 000 merkkiä, pystyt auttavasti lukemaan sanomalehteä. Merkkejä on yhteensä noin 50 000. Suurin osa merkeistä ei ole arkipäiväisessä käytössä.

Kiina ja varsinkin Peking ovat muuttuneet hurjasti tässä viimeisen kymmenen vuoden aikana. Viimeisten vuosien aikana täällä on hyväksytty paljon ulkomaisten arkkitehtien luomuksia. Maailman kymmenen viimeisen ihmeen joukossa on kolme rakennusta, jotka sijaitsevat Pekingissä. Täällä halutaan, että Peking on kosmopoliittinen kaupunki, että täällä on myös kansainvälisyyttä. Surullista on se, että vanhoja kaupunginosia on purettu. Paljon arvokkaita rakennuksia, jopa 500–600 vuotta vanhoja rakennuksia on hävitetty. Onneksi niitä on jatkossa luvattu säilyttää.

Minä olen syntynyt Suomessa, vaimoni on suomalainen, lapset ovat suomalaisia. Kyllä minä pidän itseäni suomalaisena, minun juureni ovat Suomessa.

Mikko, Sylvi, Sharon, Sampo ja Marja Rautio. Raution arkisto.

Mikko Rautio täydentää aiemmin tehtyä haastattelua sähköpostilla vuonna 2019.

Ohjelman teon jälkeen (Ulkosuomalaiset; KIINAA SUOMALAISILLE, 2008) jatkoin työskentelyä Kiinassa Beijingissä maaliskuun 2011 loppuun asti.

Siirryin sen jälkeen Shanghaiin Finnairin toimiston vetäjäksi. Alunperin tämä työsopimus oli kolmen vuoden mittainen, mutta sitä muutettiin siten, että olin Shanghaissa vain 14 kuukautta. Palasin Beijingiin töihin Finnairille kesällä 2012. Minut sanottiin irti kesäkuun lopussa 2013. Muutin tämän jälkeen Suomeen ja jäin eläkkeelle vuonna 2016.

Suomeen paluun jälkeen olen saanut suomalaisten yliopistojen kautta toimeksiantoja koulutusvientä varten. Projekteissa ovat olleet mukana Turun, Tampereen ja Itä-Suomen yliopistot.

Vuonna 2018 olen vetänyt projekteja Suomen talviurheilun viemiseksi Kiinaan. Sain järjestettyä kahden kiinalaisen curling-joukkueen koulutuksen Kisakallioon. Koulutus kesti kolmisen kuukautta.

Työn puolesta olen matkustellut ahkerasti Kiinaan suomalaisten toimekiantajien kanssa. Vuonna 2019 matkustin Kiinaan seitsemän kertaa. Matko-

Tyttäreni: vasemmalla Sanna ja oikealla Suvi. Raution arkisto.

jen aikana olen tavannut lapsuuden ystäviä ja muita tuttavuuksia Kiinassa. Olen muutenkin jatkuvasti yhteydessä näihin kiinalaisiin *Wechatin* avulla (kiinalainen Facebook).

Koronan takia en ole joulukuun 2019 jälkeen matkustaa Kiinaan. En tiedä, kauanko Kiinan avautumiseen menee aikaa.

Poikani Sampo lähti Shanghain jälkeen Englantiin opiskelemaan Birminghamin yliopistoon ja suoritti siellä MBA-tutkinnon. Sen jälkeen hän alkoi opiskella *London School of Economics*issa HR-alaa. Hän on vuosien varrella luonut uraa Lontoossa ja Singaporessa yhteensä neljässä eri pankissa. Nyt hän asuu Lontoossa perheineen. Perheessä on vaimo ja kaksi lasta.

Vanhempi tyttäreni opiskeli Lontoossa arkkitehdiksi. Hän työskenteli siellä eri toimistoissa usean vuoden ajan. Vuonna 2020 hän muutti perheineen Helsinkiin. Nyt hän opiskelee Aalto-yliopiston maisteriohjelmassa. Hän

Tyttäreni Sanna, miehensä Sami ja poika Martin. Raution arkisto

Mikko Rautio mustikassa Jämsässä 2019. Raution arkisto.

on naimisissa englantilaisen miehen kanssa ja heillä on yksi lapsi.

Nuorempi tyttären Sanna aloitti opiskelunsa Glasgow'n yliopistossa ja jatkoi sitä sekä *London School of Economics*issa että Helsingin yliopistossa. Vuonna 2019 hän väitteli Helsingin yliopistosta tohtoriksi oppiaineenaan antropologia. Hän on opinnoissaan syventynyt kiinalaiseen yhteiskuntaan ja sen vähemmistökansoihin. Hän puhuu ja kirjoittaa sujuvasti kiinan kieltä.

Mikon poika Sampo Rautio kertoo haastattelussaan Shanghaissa.

Olen syntynyt Helsingissä, mutta asustan ja työskentelen nykyään Shanghaissa. Olen ollut täällä nyt noin yhdeksän kuukautta. Olen asunut perheeni kanssa myös Pekingissä reilut kahdeksan

vuotta. Isäni työn vuoksi olen elämässäni muuttanut useasti paikasta toiseen. Nyt viihdyn hyvin täällä Shanghaissa. Työskentelen DHL-logistiikan palveluksessa, teen enimmäkseen myyntityötä. Hoidan meri- ja lentorah-tia Kiinan ja Pohjoismaiden välillä sekä teen myös asiakaskäyntejä täällä Kiinassa. Työni on aika paljon matkustamista. Olen myös kontaktihenkilö täällä Kiinassa, jos tulee ongelmia.

Olen asunut Kiinassa niin kauan ja käynyt täällä kouluni, että olen omaksunut kiinalaisen kulttuurin ja elintavan. En aina huomaa, jos ne

poikkeavat jotenkin euroop-
palaisista tavoista ja kult-
tuurista. Kiinalaisetkin ovat
alkaneet ymmärtämään ul-
kolaista kulttuuria eivätkä
enää loukkaannu, jos ulko-
maalainen tekee asioita eri
tavalla.

Kävin Pekingissä kan-
sainvälistä, englanninkie-
listä koulua, jossa opetettiin
myös mandariinikiinaa. Eni-
ten olen oppinut kiinan kiel-
tä kuitenkin taksikuskeilta ja
työelämässä.

Olen asunut myös Helsin-
gissä ja neljä vuotta Singapo-
ressa, jossa kävin lukion loppuun. Olen asunut myös Lontoossa pari vuot-
ta ja ollut vaihto-oppilaana USA:ssa, joten olen matkustellut aika paljon.
Yksi syy matkusteluun on ollut isäni työ Finnairilla, joka on mahdollista-
nut edullisen lentomatkustamisen.

Täytyy sanoa, että kun on asunut niin monessa erilaisessa paikassa ja
matkustellut paljon, niin se on aiheuttanut juurettomuutta. Olen sisäis-
tänyt itseni kansainväliseksi ihmiseksi. Suvaitsevaisuuteni ihmisiä ja eri
kulttuureja kohtaan on aika syvää, kun olen nähnyt niin paljon erilaisia
elämäntapoja ja ihmisiä.

Olen kuitenkin ylpeä Suomen kansalainen. Olen käynyt Suomessa
myös armeijan ja se oli minulle suuri kulttuurikokemus. Tulin armeijaan
Singaporen 30 plusasteen kosteasta lämmöstä ja suoraan Suomen pakka-
siin. Se oli minulle kokemus, jota en kadu.

Pekingin olympialaiset eivät oikein näy täällä Shanghain katukuvassa,
eivätkä ihmiset kisoihin erityisemmin reagoi. Minulle ne ovat kuitenkin
iso juttu ja aion mennä haistelemaan kisafiilinkiä Pekingiin.

Tällä hetkellä äiti asuu Helsingissä ja isä Pekingissä, joten kyllä minulla
on huone varattuna molemmissa paikoissa.

Temppli Taivaallisen aukion reunalla Pekingissä. Välikan-
kaan arkisto.

Mikko Raution haastattelut on tehty Pekingissä, Kiinassa helmikuussa 2007 ja myöhemmin sitä on täydennetty sähköpostilla vuonna 2019.

Mikon pojan, Sampo Raution haastattelu tehty Shanghaissa tammikuussa 2007.

Antti Välikangas

Pekingin Kiellettyä kaupunkia. Välikankaan arkisto.

Minna Mari Lehti

Havaiji (USA)

Minna Mari Lehti kertoo minulle Havaijilla elämästään.

Minun nimeni on Minna Mari Lehti. Olen lähtenyt Helsingistä, tulin tänne Havaijille vuonna 1991. Suomessa oli silloin lama, joten se oli erinomainen aika lähteä tutustumaan maailmaan. Aloin ensin opiskella yliopistossa kansainvälistä liiketaloutta. Sitten päätin jatkaa ja suorittaa MBA-tutkinnon. Samalla kävin töissä osa-aikaisena, vakuutus- ja sijoitusosalalla. Kun sain tutkinnon valmiiksi, olin töissä yrityksessä nelisen vuotta. Sitten huomasin ilmoituksen, jossa Havaijin pankki haki palvelukseen henkilöä, joka ymmärtäisi vakuutusala ja sijoittamista sekä lakiasioita. Sain paikan ja olen työskennellyt Havaijin pankissa nyt noin seitsemän vuotta.

Minna Mari Lehti. Välikankaan arkisto

Minnan perhe yhdellä Havaijin monista rannoista. Välikankaan arkisto.

Havaijiaan voi sanoa erilaisten ihmisten sulatusuuniksi: Täällä on kaiken näköisiä ja kokoisia ihmisiä. Rasismia täällä on vähän. Havaijiin kuuluu kahdeksan isompaa saarta. Eniten asukkaita asuu Oahulla, jossa sijaitsee myös pääkaupunki Honolulu. Tällä saarella asuu noin 800 000 ihmistä. Yhteensä kaikilla saarilla on asukkaita noin 1,2 miljoonaa.

Olin aina tiennyt, että haluaisin ulkomaille. Siskoni asuu Espanjassa, ja minua kiinnosti Yhdysvallat. Toisaalta minua pelotti maan väkivalta. Mielestäni Havaiji oli pienempi paikka, jossa on vähemmän väkivaltaa. Tulin tänne ensin ihan lomalle tarkistamaan minkälainen paikka tämä oikein on. Siitä vajaan vuoden kuluttua muutin tänne.

Minulla oli Suomesta hyvä ylioppilastodistus, ja hain täällä muutama yliopistoon. Täällä on viisi yliopistoa ja valitsin sen, joka mielestäni oli paras kansainvälisessä liiketaloudessa.

Työssäni Havaijin pankissa olen pärjännyt hyvin. Täällä tämän alan työt yleensä ovat miesten ja aasialaistaustaisten hommia. Meitä eurooppalaisia naisia täällä ei kovin monta ole.

Toivottavasti pääsen vielä etenemään. Nyt työpisteeni on vasta rakennuksen 19. kerroksessa, tästä on vielä kolme kerrosta ylöspäin. Tälläkin hetkellä teen pitkiä työpäiviä. Minulla on kaksi pientä lasta, joten ehkä sitten vähän myöhemmin, kun lapset ovat kasvaneet, voin taas keskittyä enemmän uraani.

Periaatteessa työpäiväni kestää aamukahdeksasta iltaviiteen, mutta käytännössä se venyy paljon pidemmäksi. Valitettavasti työ tahtoo usein ottaa pääroolin myös perhe-elämältäni. Sen vuoksi minulle on hirveän tärkeää, että joka kesä menen lomalla Suomeen ja perhe saa taas sille kuuluvan paikkansa elämässäni.

Tietenkin myös raha ratkaisee. Jos sinulla on hyvä työ, niin lapset käyvät parempaa koulua, asut paremmilla alueilla, terveydenhuolto on kunnossa ja niin edelleen.

Pääsin ylioppilaaksi Mäkelänrinteen yhteiskoulusta Helsingissä enkä muista koskaan joutuneeni pitämään luokan edessä esitelmää. Se asia on täällä hyvin hoidettu eri tavoin, sillä sitä opetetaan lukiosta yliopistoihin. Tähän esiintymiseen minunkin oli satsattava. Esiintymisen tärkeyden huomaa ehkä parhaiten, kun hakee uutta työpaikkaa. Silloin sinun on myytävä itsesi työnantajalle ajatuksella, että olet paras kaikista. Siinä asiassa meillä suomalaisilla on paljon opittavaa.

Tämmöisissä pienissä paikoissa, kuten Havaiji on, business tehdään usein suljetuissa ympyröissä tuttujen kesken. Siihen on hirveän vaikea ulkopuolisen tunkeutua. Mutta sitten taas toisaalta, täällä tehdään paljon hyväntekeväisyyttä. Kerätään paljon rahaa hyviin tarkoituksiin.

Täköläisessä pankkimailmassa olen yrittänyt kertoa, miten asioita tehdään Euroopassa. Mielestäni siihen minulla on paljonkin annettavaa. Yksinkertainen esimerkki on shekin käyttö. Eihän Euroopassa enää missään käytetä niin vanhan aikaista systeemiä.

Havaijin suurin elinkeino on turismi. Täällä vieraillee

Armell ja Minna. Minnan arkisto.

Niko ja Churro-koira. Minnan arkisto.

miljoonia turisteja vuosittain. Rannalla on *Diamond Head*, joka on tunnettu sammunut tulivuori ja toimii yhtenä maamerkkinä. Siitä lähtee meidän kuuluisin uimarantamme Waikiki Beach ja siitä edelleen Alamona Beach Park. Toiseen suuntaan lähettäessä tulee Pearl Harbour, johon japanilaiset hyökkäsivät joulukuun alussa 1941.

Tämän hyökkäyksen takia USA liittyi toiseen maailmansotaan. Tälläkin hetkellä Yhdysvaltain puolustusvoimat on saaren toiseksi suurin tulonlähde. Saarella on noin 70 000 sotilasta, eli melkein 10 prosenttia saaren asukkaista on sotilaita. Minullakin on läheinen kontakti Yhdysvaltain armeijaan, sillä mieheni on palvellut armeijassa jo kolmisenkymmentä vuotta.

Tämä saari on siitä hyvässä paikassa, että turistit joka puolelta maailmaa voivat tulla tänne. Ja siksi lamakaan ei oikein vaikuta Havaijin matkailuun, sillä aina jossakin päin maailmaa ihmisillä on varaa matkustaa, joten turistivirta pysyy suhteellisen vakaana. Aina maailmalta löytyy joku sellainen kolo, jossa menee hyvin, ja sieltä tullaan meitä katsomaan. Joulukuisin myös paljon suomalaisia tulee tänne, koska täällä juostaan silloin vuosittainen Honolulun maraton.

Presidentti Obaman isoäiti, joka kasvatti presidenttiä täällä vuosikautsia, oli töissä Havaijin pankissa 25 vuotta. Hän oli yksi ensimmäisistä naisista, joka sai tittelin *Vice President*. Se titteli minullakin on tällä hetkellä. Isoäiti sitten kuoli, päivää ennen kuin Obama valittiin presidentiksi. Kunnianosoituksena isoäidille Havaijin pankki järjesti hänelle hautajaiset.

Olen Suomi-Seuran tukihenkilö täällä USA:ssa. Minun yhteystietoni ovat myös kaikilla tšekäläisillä yliopistoilla. Kun suomalaisia opiskelijoita saapuu, ja he haluavat tietoa paikallisesta opiskelijamaailmasta, he voivat soittaa minulle. Samalla minä saan uusien suomalaisten opiskelijoiden yhteystiedot ja voin esimerkiksi lähettää heille kutsun yhteisiin juhliimme.

Yleisesti ottaen osa amerikkalaisista tietää Suomesta jopa erittäin paljon, mutta sitten on ihmisiä, joilla ei ole mitään käsitystä Suomesta. Yleisesti suomalaisista ajatellaan, että he ovat hiljaisia, ahkeria ja että heihin voi luottaa.

Minna ja äitinsä Lea Lehti. Välikankaan arkisto.

Tällä hetkellä meillä pankissa ei työskentele muita suomalaisia. Pankissa on minun yhteystietoni, ja jos joku haluaa palvelua suomen kielellä, minut soitetaan paikalle. Meillä on tällainen palvelu yli kolmellakymmenellä kielellä.

Olen tavannut mieheni täällä Honolulussa ja menimme naimisiin vuonna 1999. Sen jälkeen perheeseen on syntynyt kaksi lasta. Tyttöremme Roosa on nyt viisi vuotta vaha ja poikamme Niko kaksivuotias. Mieheni on USA:n armeijan palveluksessa. Armeija on erinomainen työnantaja. Meillä perheenä on paljon hyviä etuja. Armeijalla on täällä oma sairaala. Lapset käyvät omaa armeijan koulua. Meillä on kaikki omat

Roosan lakkiaiset. Minnan arkisto.

Nikon ala asteen päättäjäiset. Minnan arkisto.

kaupat, bensa-asemat, leffa-teatterit ynnä muut. Armeija yrittää tehdä raskaan työn vastapainoksi perhe-elämän niin helpoksi kuin mahdollista. Ikävä kyllä, mieheni oli yksi niistä sotilaista, jotka joutuvat Irakin sotaan. Hän oli poissa 16 kuukautta ja se oli minulle ja koko perheelle kovaa aikaa.

Tulevaisuuden haaveeni on, että meillä on asunto sekä Suomessa että täällä. Kesät Suomessa ja talvet Havaijilla.

Täsmällisyys ei ole aina ihan tapissaan täällä. Se on yksi asia, jota haluaisin täällä parantaa. Sitten toisaalta ystävällisyys ja avoimuus voisivat olla asioita, joita Suomessa voisi parantaa. Suomesta kaipaan lisäksi Turun sinappia, siideriä ja tietysti saunaa.

Siitä lähtien kun olen muuttanut tänne, olen käynyt joka kesä Suomessa. Lapsille minä puhun aina vain suomea. Tilaan Suomesta lehtiä. Lapsilla on paljon suomalaisia kirjoja. Olen hankkinut heille myös suomalaisia DVD-elokuvia. Varsinkin *Muumi* on kova hitti tällä hetkellä. Joulua vietämme jouluaattona, kun muilla täkäläisillä joulupäivä on juhlapäivä. Pidän joka vuosi suomalaiset glögipirskeet. Lisäksi organisoin suomalaisten juhlia täällä Havaijilla. Meitä asuu täällä viitisenkymmentä suomalaista. Yksi päätapahtuma on itsenäisyyspäivä. Pidimme viimeiset itsenäisyyspäivän juhlat suomalaisen Göran Strengin omistamassa Tango-ravintolassa. Suomen kunniakonsulina täällä on Erkki Inkinen, joka on ollut Havaijilla jo kauan.

Minulla ja lapsillani on kaksoiskansalaisuus. Olemme sekä Suomen että USA:n kansalaisia. Kun minulle aiemmin tarjottiin pelkästään Yhdys-

valtain kansalaisuutta, sanoin kiitos ei. Kyllä minä niin ylpeä olen Suomen kansalaisuudesta. Suomalaista ruokaa löytyy pakastimestani. Minulla on siellä lihapullia ja karjalanpiirakoita. Jouluna paistan kinkun, teen kaikki laatikot ja rosollia. Mieheni tykkää kovasti myös saunasta. Kun lähdemme täältä Suomeen, menemme sinne aina rauhoittumaan.

Äitini on vierailut täällä Havaijilla jo yhdeksän kertaa. Nykyisin hän tulee tänne aina talvella kuukaudeksi, pariaksi. Lisäksi meitä käy katsomassa suuri joukko ystäviä. Korostan heille aina, että lapsille saa puhua vain suomea.

Minnan äiti Lea Lehti kertoo.

Minnan lapset kutsuvat minua Suomen mummuksi. Tulen tänne aina mielelläni. Minulla on lapsia aina ikävä. Nyt kun en enää ole ihan tyttönen, niin matka tuntuu jo aika raskaalta. Minulla on myös toinen tytär, joka asuu ulkomailla. Hän asuu Espanjassa, Mallorcalla, ja on naimisissa siellä. Heillä on kaksi tyttäretä. Olemme tämmöinen jonkunasteinen kansainvälinen perhe.

Ajan kuluminen ei ole minulle ongelma missään. Olen sen tyyppinen ihminen. Olen opetellut käyttämään busseja täällä. Hyvä puoli on se, että täällä ihmiset alkavat juttelemaan outojenkin kanssa. Täällä on hyviä alennusmyyntejä. Ostan täältä mielelläni edullisia vaatteita, joita ystäväntäreni sitten Suomessa päivittelevät.

Minnan mies, Armell Armstead Jr., grillaa rauhallisesti pihallaan ja kertoo elämästään. Hän on kotoisin mantereelta, etelästä, pienestä kaupungista Lousianassa. Grilliin Armell laittaa tietenkin lihaa ja myös makkaraa, vaikka hän väittääkin, että havaijilainen makkara ei ole niin hyvää kuin suomalainen. Armell on käynyt Suomessa useita kertoja. Saunasta hän pitää erittäin paljon. Vaimonsa Minnan hän tapasi ensi kerran yökerhossa Honoluluissa. He alkoivat tapailla ja heistä tuli pari.

Armell kertoo, että eniten häntä jännitti ensimmäinen matka Suomeen. Silloin hän tapasi ensimmäisen kerran Minnan vanhemmat. Sillä reissulla hän myös aikoi kosiä Minnaa. Jännityksestä huolimatta kaikki kuitenkin meni hyvin. Armell ja Minna ovat menneet naimisiin kahdessa eri seremoniassa. Ensimmäinen oli Havaijilla rannalla, ja toinen hääseremonia Helsingissä.

Haastattelun jälkeen lähettämissä viesteissään Minna kertoo.

Kun me, Antti, viimeksi näimme toisemme, työskentelin vielä Havaijin pankissa. Syyskuussa 2009 vaihdoin työpaikkaani ja menin työhön HDS-

yhtiöön (*Hawaii Dental Service*). Se on osa *Delta Dental* hammasvakuutusyhtiötä, joka on USA:n suurin. Minä aloin työskennellä HDS:ssa vaatimuksista vastaavana johtajana, mistä ylenin hallintojohtajaksi ja nyt olen operatiivinen johtaja. Tällä paikalla olen toimitusjohtajan jälkeen ”numero kakkonen” yhtiön organisaatiossa.

Joulukuussa 2011 Minnan perhe osti omakotitalon Kailuasta, jonne he muuttivat Kaneohesta.

Kirjeissään Minna kertoo edelleen:

Kun mieheni jäi eläkkeelle USA:n armeijasta, hän meni töihin USA:n puolustusministeriöön. Siellä hän työskentelee samalla alalla kuin armeijassa, mutta on nyt siviilipuolella. Hän on *accountable officer* eli ammuksista vastaava virkamies.

Minulle on ollut tärkeätä pitää suomalaista kulttuuria yllä, opettaa lapsilleni suomen kieltä ja viedä heidät vuosittain Suomeen lomalle. Niinpä minun tyttöni meni vaihto-oppilaaksi minun vanhaan lukioon, Helsingin Mäkelänrinteeseen lukuvuodeksi 2019–2020. Siellä hän pelasi lentopalloa liberona ja voitti koululaisten Suomen mestaruuden Mäkelänrinteen lukion joukkueessa. Minulla itselläni on koululaisten Suomen mestaruus koripallossa. Myös se on saavutettu Mäkelänrinteen lukion joukkueessa. Poikani Niko olisi myös mennyt Mäkelänrinteeseen pelaamaan amerikkalaista jalkapalloa ja opiskelemaan, mutta sitten korona iski ja suunnitelmia täytyi muuttaa.

Roosa on nyt Wells Collegessa, New Yorkissa, opiskelemassa psykologian kandidaatiksi (*Bachelor’s Degree in Psychology*) ja pelaa sielläkin lentopalloa. Hän rikkoi collegensa yhden erän nostoennätyksen (most digs per game) ja hänet valittiin sarjansa viikon puolustavaksi pelaajaksi (*United East Defensive Player of the Week*).

Roosalla on myös täydellinen keskiarvo ja tästä hyvästä hänet nimettiin collegensa kunnialistalle (*Dean’s List*). Roosa on suunnitellut, että kandidaatintutkinnon jälkeen hän menee Suomeen suorittamaan psykologian maisterin tutkinnon.

Niko opiskelee ja hänen tarkoituksensa on valmistua lukiosta vuonna 2024. Hänen haaveenaan on pelata amerikkalaista jalkapalloa jossakin NCAA divisioonan ykkösyliopistossa ja lopulta NFL:ssä. Kirjeen kirjoitushetkellä hän pelaa Moanalua High Schoolissa ja pelaa hyökkäävällä pelipaikalla (*wide receiver*). Niko pelaa myös koripalloa ja pelasi aikaisemmin myös eurooppalaista jalkapalloa.

Tammikuussa 2022 ”adoptoimme” perheeseen kaksi vuotiaan kodittoman rescuekoiran nimeltään Churro. Rodultaan se on *terrier-mix*.

Käyn Suomessa edelleen 1–2 kertaa vuodessa katsomassa äitiäni ja taapaamassa ystäviäni. Myös lapset yrittävät kerran vuodessa käydä Suomessa.

Kun täytin 50 vuotta, me menimme unelmamatkalleni Etelä-Afrikkaan. Olimme safarilla, kävimme Kapkaupungissa ja Johannesburgissa. Me kaikki rakastuimme Afrikkaan. Suunnitelmana on ostaa Kapkaupungista asunto. Näin voisimme viettää osan vuodesta siellä, osan Suomessa ja osan Havaijilla, sitten kun olemme eläkkeellä.

Olemme pitäneet kiinni vuosittaisesta glögijuhlastamme. Silloin meillä on tarjolla suomalaista glögiä, graavilohta, pipareita ja joulutorttuja. Minun täytyy välillä piilotella tätini reseptin mukaan leivottuja pipareitani, sillä muuten Niko söisi ne heti. Hän auttaa minua pipareitten leivonnassa. Roosa taas pitää enemmän joulutorttuista, jotka hän on oppinut itse paistamaan.

Sain viimeisen sähköpostin Minnalta toukokuun alkupuolella 2023.

Roosa opiskelee edelleen yliopistossa ja Niko lukiossa. Koko perheellä on tarkoitus tulla Suomeen tänä vuonna juhlistamaan äiti Lean 90-vuotisjuhlia.

Niin kuin huomaat, olen yrittänyt pitää perinteistä ja juuristani kiinni.

Olen tehnyt haastattelun Havaijilla tammikuussa 2009.

Myöhemmin haastatteluja on täydennetty sähköpostilla.

Antti älikangas

Minna lähettää terveisiä Havaijilta. Minnan arkisto.

Muutamia kuvia Minnan perhealbumista.

Antti Palonheimo

Yli 26 vuotta Kiinassa

Antti Palonheimo on lähtöisin maalta Porin seudulta, Kullaalta, Paluksen kylästä. Hän on koulukseltaan insinööri ja työskenteli ennen Kiinaan lähtöä Rauma Repolan telakalla Raumalla. Antilla oli pitkään ollut haaveena tehdä joskus töitä jossain ulkomailla. Kun työnantaja kyseli häneltä halukkuutta lähteä töihin Etelä-Koreaan, Antti ilmoitti muutaman yön mietittyään, että hän halusi ottaa haasteellisen tehtävän vastaan.

Vuonna 1995 Antti perheineen lopulta matkusti Etelä-Korean kautta töihin Kiinaan. Alun perin tarkoitus oli olla joitakin vuosia Kiinassa ja kokeilla, miten hyvin sopeutuu paikallisiin olosuhteisiin. Harppaus miljoonakaupunkiin ja tuiki tuntemattomaan, uuteen kulttuuriin olikin sitten melkoinen sekä Antille että perheelle.

Kiinassa Antti aloitti osto- ja myyntiedustuston vetäjänä Dalianissa. Kaupungissa oli silloin noin 5,5 miljoonaa asukasta. Sopeutuminen ei ollut ihan helppoa tai mutkatonta. Haasteita tuli vastaan niin työelämässä kuin yksityiselämässäkin.

Haasteet työelämässä

Antti Palonheimo oli miettinyt ennakkoon muun muassa seuraavanlaisia "mind settingejä" ja periaatteita:

- a) Kiinassa kaikki on erilaista.

- b) Älä oleta tai edellytä, että Kiinassa asiat hoidetaan ja toteutetaan, kuten Euroopassa.
- c) Edessäni on suuri *businessseikkailu*, joka tulee antamaan paljon businessselle ja myöskin henkilökohtaisesti minulle.
- d) Keskity mahdollisuuksiin äläkä jää "jauhamaan" menneitä. Historiaa ei voi muuttaa, mahdollisuudet ovat tulevaisuudessa ja niitä voi hyödyntää ja niihin voi vaikuttaa.
- e) Ole varautunut ottamaan vastaan pahinta.
- f) Keskity onnistumaan ja saavuttamaan businesssin tavoitteet ja vaatimukset.
- g) *When problems are man-made, then those can be always solved.*
- h) *Where there's a will, there's a way.*
- i) Maassa maan tavalla.

Hyvä valmistautuminen, asenne ja periaatteet eivät aina pysyneet selkeinä mielessä käytännön toiminnassa. Paloheimo muistelee alkuaikojaan Kiinassa ja toteaa: "Tuli aina silloin tällöin sorruttua ajattelemaan ja tekemään liian eurooppalaisesti. Miksi ei tätä voi tehdä niin kuin Euroopassa? Tämän seurauksena aloin härkämpäisesti ajaa asioita eteenpäin eurooppalaisittain."

Melko pian Palonheimo löysi tiensä olennaisen äärelle oivaltaessaan, että ei tiedä, eikä tunne tai ymmärrä kiinalaista kulttuuria juuri ollenkaan.

Niinpä Antti alkoi määrätietoisesti opiskella ja tutustua Kiinan kulttuuriin mahdollisimman monipuolisesti. Tätä kautta asiat alkoivat edetä ja toteutua todella paljon paremmin sekä töissä että yksityiselämässä.

"Kiinan kulttuuriin tutustuminen ja opiskeleminen on tietysti jatkuva ja loputon prosessi", huokaa Palonheimo. "Kysyin silloin itseltäni ja itseasiassa kyselen vieläkin aina silloin tällöin, että kumpi, Antti, on helpompaa: saada kiinalaiset (noin 1,4 miljardia ihmistä) toimimaan kuten Antti Palonheimo haluaa vai se, että Antti Palonheimo sopeutuu paikallisiin tapoihin, tottumuksiin ja kulttuuriin ja vähitellen 'hivuttaa' businesssin kannalta oleellisia uusia tapoja ja menetelmiä kiinalaiseen työyhteisöön?"

Raskaskuljetus Harbinista Dalianiin

Eräs vaarallinen ja yllätyksellinen kuljetus on erityisesti jäänyt Palonheimon muistiin. Antti Palonheimo kertoo: Painavien akselien kuljetus Harbinista Dalianiin, jonne oli matkaa noin tuhat kilometriä ja kuljetus oli

mahdollista vain maanteitse. Toimituksen paino oli hie-
man yli 20 tonnia. Painosta
johtuen kuljetus piti suorittaa
kahdella rekalla tai vaihtoeh-
toisesti yhdellä erikoisrekalla.
Tämä oli hyvin tiedossa ja
ymmärretty (niin luulimme)
koneistusyrityksessä, joka oli
vastuussa maantiekuljetuk-
sesta.

Eräänä keskiviikkoamu-
na saimme tiedon koneistus-
yritykseltä, että kuljetus on
lähtenyt liikkeelle sopivalla
rekalla ja akselit saapuvat Da-
lianin satamaan viimeistään
torstaina alkuiltapäivällä. Tä-
mä kuulosti hyvältä, sillä lai-
vaus oli sunnuntaina iltpäi-
vällä.

Tuli torstain iltpäivä, mutta ei havaintoja rekasta, eikä kuljettajaan
saada yhteyttä. Dalianin toimistolta lähti kaksi henkilöä ajamaan kohti
Harbinia ja koneistusyrityksestä lähti kaksi henkilöä kohti Daliania etsi-
mään rekkaa. Perjantiaamuna tuli puhelu: rekka ja akselit ovat löytyneet
noin 200 kilometrin päässä Dalianista. Ikävänä uutisena se, että kuljetuk-
seen otettu rekka on aivan liian pieni ja on erittäin huonossa kunnossa.

Pitäisikö vaihtaa rekkaa? Ei onnistu sovituksessa ajassa. Vaihtoehdot oli-
vat vähissä. Pakko jatkaa lähes 'loppuun poltetulla' rekalla Dalianiin asti.
Siinä tapauksessa, että rekka hajoaa, pitäisi mennä moottoritiepoliisin
puheille ja pyytää heiltä hinausapua. Heillä on järeää hinauskalustoa ja he
olivat ainoita, joilla on lupa suorittaa hinauksia moottoritielellä.

Lopuillaan oleva rekka saatiin viimein liikkeelle kohti Daliania. Mutta
noin 50 kilometria ennen Dalianin satamaa rekan moottori hajosi täydellisesti.
Niinpä menimme nöyrinä moottoritie poliisiasemalle kertomaan,
että rekkamme on hajonnut moottoritielellä ja tarvittaisiin hinausapua. Po-
liisiaseman päällikkökin kiinnostui asiasta ja alkoi kysellä lisää minusta,
yrityksestä ja myöskin hajoaneesta rekasta. Alkoi keskustelu ja tu-

Antti Palonheimo kotonaan Shanghaissa vuonna 2007.
Väläkankaan arkisto.

tustuminen. Juotiin teetä, poltettiin tupakkaa ja keskusteltiin ja juteltiin. Viimein poliisipäällikkö kysyi, että onko minulla jotain kerrottavaa tähän hajonneeseen rekkaan liittyen, minkä haluaisin kertoa juuri nyt. Ymmärsin yskän ja sanoin, että rekka vuotaa jonkin verran öljyä ja mielestäni se on ehkä pikkaisen ylikuormattu. Poliisipäällikköllä kävi hienoinen hymyn häivähdys huulilla ja sitten hän sanoi, että lähdetään nyt hinaamaan sitä rekkaa ja että hän tulee mukaan.

Antti Shanghaissa. Välikankaan arkisto.

Paikalle päästyämme poliisipäällikköllä oli naurussa

pitelemistä. Kun hän oli katsonut rekan kuormatilaan, hän kääntyi minuun päin ja sanoi, että on sitä ylikuormaa enemmän kuin pikkaisen ja jatkoi siihen, että nyt hinataan rekka turvallisesti Dalianin satamaan. Akselit saatiin kuin saatinkin lopulta satamaan ja laivattua kuten alun perin oli suunniteltu. Seuraava toimitus menikin sitten erittäin hyvin, eikä ollut enää mitään ongelmia.

Yksityiselämän haasteet

Yksityiselämän puolella Antin kokemat haasteet ovat olleet osittain samoja kuin busineksessa, mutta eivät ihan. Vuonna 1996 Dalianin kaupungissa ei ollut juuri mitään kansainvälistä toimintaa. Kaupungissa ei ollut yhtään kansainvälistä koulua, mikä tarkoitti lapsille kotikoulua, kotona opiskelua.

Dalianissa oli tuolloin vain yksi kiinalaistyyppinen tavaratalo ja toista länsimaalaistyyppistä oltiin juuri avaamassa. Supermarketteja ei ollut, joten päivittäistarpeiden hankkimiseksi piti käydä monessa kivijalkakaupassa ja toreilla. Tämä olikin usein todella hankalaa Palonheimon perheelle.

Antti kertoo esimerkin vessapaperin hankinnasta:

Olin ostosmatkalla vanhimman poikani kanssa ja saimme idean, että piirretään paperille mitä halutaan. Poikani piirsi paperille vessapaperirullan. Myyjä ei ymmärtänyt, eikä myöskään ympärille kertynyt yleisö. Kuvaan lisättiin vessanpönttö, jossa istui kaveri tarpeillaan. Het-

Antti luotijunassa Kiinassa. Välikankaan arkisto.

ken myyjä ja yleisö katsoivat piirrosta ja sitten he saivat ahaa-elämyksen. Tuli paljon puhetta ja meitä alettiin ohjata toiselle tiskille, jossa myytiin vessanpönttöjä. No, mitäs nyt tehdään kun kommunikointi ei tuota tulosta? Me todellakin tarvitsimme vessapaperia.

Saimme idean, että piirroksen tueksi pitää tehdä pantomiimiesitys vessassakäynnistä. Elekielellä pyysimme myyjää ja yleisöä hiljenemään. Sitten aloitimme esityksemme, emme kuitenkaan riisuneet mitään vaatekappaleita. Esityksen jälkeen tuli naurua ja ymmärrystä tarkoittavia kiinalaisia ahaa-elämyksiä.

Myyjä otti tiskin takaa yhden vessapaperirullan ja katsoi kysyvästi. Sainoin yes, kirjoitin paperille 12 eli 12 rullaa. *Deal done*. Myyjä, yleisö ja me olimme kaikki iloisia. Lopuksi kaikki hymyilivät ja nauroivat.

Länsimaisia ravintoloita oli tuolloin vain muutamassa hotellissa, mutta niiden tarjoama ruoka oli keskinkertaista. Jos ja kun halusi syödä hyvää ja maittavaa ruokaa, niin täytyi mennä kiinalaiseen ravintolaan. Myös länsimaistyylliset kahvilat ja baarit olivat harvinaisuuksia Dalianissa. Ulkomaalaiset (expatit) Dalianissa olivat pääsääntöisesti miehiä, jotka asuivat yksin hotelleissa. Palonheimon perhe pääsi asumaan erityisesti ulkomaalaisille rakennetulle, aidatulle ja vartioidulle alueelle. Perheen kaksikerroksisesta talosta oli ihastuttavan upea näköala merelle. Koska ulkomaalaisia oli 1990-luvulla melko vähän jopa Dalianin kokoisessa miljoonakaupungissa, niin kävely kadulla yksin tai perheen kanssa herätti kiinalaisissa suurta hämmästyä ja uteliaisuutta. Antti muistelee: Uteliaimmat tulivat koskettamaan pojan vaaleaa kiharaa tukkaa, mutta pian 'olemme apinoita eläintarhassa' -ilmiöön tottui, eikä se sitten enää suuremmin haitannut arkea.

Lounaalla kalastajan luona

Usein todellinen vieraan kulttuurin aito kohtaaminen tapahtuu tutustumalla jonkun paikallisen ihmisen elämään hänen kotonaan.

Antti Palonheimo muistelee tällaista tapahtumaa lämpimän tunteikkaasti:

Vuosia sitten vietin tiimini kanssa yhteistä tapahtumaa erään pienen kalastajakylän merenrantahotellissa. Lauantaina osa oli uimassa ja osa pelasi korttia. Minä kävelin pitkän rantaa siihen suuntaan, missä oli pieniä kalastusaluksia. Ollessani kalastusalusten läheisyydessä kuulin takanani jonkun sanovan jotain minulle. Käännyin ympäri ja edessäni oli noin 50-vuotias kalastaja. Tervehdimme toisiamme. Hän kysyi, mistä tulen. Kerroin olevani suomalainen. Mainittaakoon tässä vaiheessa, että minun kiinankielen taitoni oli erittäin heikko – minimaalinen. Kerroin hänelle, kuinka kauan olen ollut Kiinassa ja missä kaupungissa.

Kalastaja viestitti minulle, että hän haluaa esitellä minulle kotinsa. No sehän sopi minulle hyvin. Hänen kotinsa oli muutaman sadan metrin päässä mäen rinteessä. Talo oli tyypillinen kivistä rakennettu pieni maalaistalo. Menimme sisälle, ja kalastaja alkoi esitellä kotiaan. Tyypillinen kiinalainen maalaistalon keittiö, iso pata, jossa keitetään kuuma vesi, lisäksi puu- ja kaasuliedet ruuan laittoon, tasoja, patoja, pannuja ja erittäin siistiä. Keittiön jälkeen hän esitteli minulle huoneen, joka oli yhdistetty makuu- ja olohuone. Siellä oli kaksi vuodetta joista toinen oli ”kang” eli vuode, jota lämmitetään kuumilla hiilillä, jotka laitetaan vuoteen alla

olevaan hiilitilaan. Olo-/makuuhuoneessa oli lisäksi nojatuoli, pari jakkaraa, piironki sekä pöytä, jonka päällä televisio. Seinillä kiinalaista koristelua sekä pari kuvaa – jonkinlaisia maalauksia.

Kun keittiöstä alkoi kuulua työn ääniä, kalastaja vei minut keittiöön. Keittiössä kalastajan noin 20-vuotias

Shanghain vanhaa kaupunkia. Välikankaan arkisto.

Shanghai, Kiina. Välikankaan arkisto.

tytär oli aloittanut ruuanlaiton. Kalastajan tytär osasi muutaman sanan englantia ja oli juuri aloittanut opiskelun eräässä Dalianin yliopistossa.

Kalastaja vei minut takaisin olohuoneeseen. Hän otti esille muutaman valokuvan ja alkoi esitellä niitä minulle. En juurikaan ymmärtänyt, mitä hän puhui, mutta onneksi kuvat kertovat enemmän kuin tuhat sanaa.

Eräässä kuvassa oli kiinalainen nainen, ehkä noin 35-vuotias. Kalastajan ilme tuli surumieliseksi. Kommunikoimme kaikin mahdollisin tavoin, ja kalastaja kertoi kuvassa olevan hänen edesmennyt vaimonsa. Vaimo hukkui muutamia vuosia sitten, kun he olivat yhdessä kalastamassa. Oli tullut äkillinen ukkosmyrsky ja korkeat aallot. Vaimo oli huuhtoutunut kalastusaluksesta mereen, ja vaikka kalastaja oli yrittänyt kaikkensa löytääkseen mereen huuhtoutuneen vaimonsa, ei hän onnistunut löytämään vaimoaan. Muutaman päivän kuluttua vaimon ruumis oli ajatunut kotirantaan. Tarina kosketti minua todella. Syvä yhteys ja ymmärrys toiseen, vieraaseen ihmiseen tuli todeksi sillä hetkellä silmänräpäyksessä.

Sitten mies katsoi tovin eteensä ja alkoi hymyillä. Hän kutsui tyttärensä olohuoneeseen. Iloisena ja ylpeänä hän kertoi, kuinka hyvin tytär

hoitaa kotia ja opiskelee. Kalastaja puhui jotain tyttärelleen. Minä katsoin kelloa ja huomasin, että pitänee lähteä lounaalle tiimini kanssa.

Kerroin tämän kalastajalle ja hänen tyttärelleen. Ei, ei, sanoi kalastaja, haluan sinun syövän kansamme – olen juuri varannut tuoreita meren antimia meille. Olisi tietysti voinut kieltäytyä ja lähteä, mutta kalastajan kutsu lounastaa yhdessä tuli sydäimestä, joten jäin erittäin mielelläni lounaalle hänen kotiinsa.

Soitin tiimini jäsenille ja sanoin, että en ikävä kyllä ehdi lounaalle, koska uusi ystäväni pyysi minut kotiinsa syömään. Tiimin jäsenet nauraen ihmettelivät, että mikä juttu tämä oikein on? Sanoin, että kerron kaiken, kun tulen takaisin.

Lounaaksi oli vihanneksia, riisiä, tofua ja aivan mahtavan hyviä tasakurapuja, katkarapuja sekä kalaa. Tofua ja riisiä lukuun ottamatta kaikki muut ainekset olivat omaa tuotantoa. Vihannekset olivat etupihalta, ravut ja kalat merestä. Söimme hyvin, joimme muutaman oluen ja kommunikoin, minkä ikinä pystyimme ja osasimme. Se oli ikimuistoinen lämminhenkinen lounas, joka aina säilyy mielessäni.

Palasin tiimin pariin ja kerroin heille koko jutun. Peukalot pystyssä tiimini totesi *Well done. Where there's a will there's a way* – kalastajalla ja minulla oli halu kommunikoida, ja löysimme siihen monia tapoja.

Kiina muuttuu

Kiina on nykyään suurvalta sekä taloudellisessa että poliittisessä mielessä. Yleisten arvioiden mukaan se on kolmen suuren maailmanvallan joukossa. Kiina on muuttunut melkoisesti Palonheimon maahantulon jälkeen. Vauraus on antanut kiinalaisille valtavasti itseluottamusta, etenkin kaupunkien nuorille kansalaisille. Suhde ulkomaalaisiin on tullut paljon kriittisemmäksi: nyt kiinalainen katsoo ulkomaalaisia silmiin samalta tasolta, tasavertaisena, hän ei katso alhaalta ylöspäin.

Myös kiinalaisten isänmaallisuus ja kansallistunne ovat voimistuneet, ja vaikka virheitäkin tehdään, niistä ei perinteiseen tapaan puhuta. Suuri osa kansalaisista hyväksyy yksipuoluejärjestelmän niin kauan kuin heillä menee taloudellisesti hyvin. Oma suu on lähinnä idässäkin. Yksipuoluejärjestelmä ei ole juurikaan vaikuttanut Palonheimon olemiseen ja työhön (ennen koronaa). Päätöksenteko on jopa nopeampaan kuin aiemmin: ”hommat sujuu liukkaammin”.

Antti Palonheimo Suomen vierailulla, kesällä 2022. Palonheimon arkisto.

Yksi suuri muutos, jota Palonheimo erityisesti painottaa, on suhtautuminen yksityisyrittäjyyteen. Pienyrityksiä tuetaan ja kannustetaan nyt reilusti. On ymmärretty, että pienyrittäjät ovat uutteria ja työllistävät hyvin kansalaisia. Pienyrityksiä jopa tuetaan taloudellisesti ja valtio palautti maksettuja veroja yrittäjille, etenkin korona-aikana. Kiinassa on nyt

ymmärretty, että yrityksen tavoite on tuottaa voittoa. Myös valtion yrityksiä on yksityistetty vuodesta 2000 alkaen.

Antin ura ja elämä Kiinassa

Ennen eläkkeelle jäämistään, Antti teki Kiinassa töitä laivanrakennus- ja telakkateollisuudelle, ensin Rolls-Roycellle, sitten Wärtsilälle ja lopulta konsultointina eri firmoille. Pidempänä konsultointina Antti työskenteli kaksi vuotta norjalaiselle yritykselle ja toiset kaksi eräälle suomalaiselle yritykselle. Lisäksi hän teki useita lyhempiä konsultointi-keikkoja muille halukkaille.

Antti perusti oman trading- ja konsultointiyrityksen kiinalaisen partnerin kanssa jo vuonna 2010 ja alkoi työskennellä päätoimisesti konsulttina vuonna 2013. Vuonna 2020 Antti alkoi saada eläkettä Suomesta, mutta on jatkanut työtään omassa yrityksessään tähän päivään asti. Palonheimolla on kerrostalo-osake Porissa ja ehdoton tarve viettää kaikki kesät Suomessa. Joka kesä sisarukset ja sukulaiset kokoontuvat yhteen, maalle Palukselle. Kotitalolleen, jossa nuorin sisar asustaa miehensä kanssa.

Antin viimeisin kokemus kiinalaisesta järjestelmästä on keväältä 2022. Antin piti lentää Suomeen pääsiäiseksi, mutta Kiinan koronatoimet viivyttivät lentoa pari kuukautta. Shanghaiin lentokentälle ei ollut mitään mahdollisuutta päästä koronasulun takia. Koronatartuntojen estäminen on Antin mielestä mennyt jo järjettömyksiin. Muutama koronatartunta miljoonakaupungissa on aiheuttanut liioiteltuja toimenpiteitä. Jopa pelk-

kä tartuntaepäily on sulkenut kokonaisia kaupunginosia ja "vanginnut" asukkaat huoneistoihinsa karanteeniin. Ymmärrettävästi Antti ei ole järin tyytyväinen näin tiukkaan komentoon ja kuriin koronan hoidossa. Niinpä kesäksi Suomeen, maaseudun rauhaan oli entistä kovempi hinku. "Täällä voi nauttia siitä, mitä Kiinassa ei ole: puhtaasta ilmasta, vedestä ja kauniista Suomen luonnosta", kommentoi Antti.

Haluaako Antti joskus muuttaa takaisin Suomeen? "Ei ole ollut vielä harkinnassa, aika näyttää", toteaa Antti Palonheimo mietteliäänä.

Haastatteluista ja Antti Palonheimon teksteistä koonnut

Risto Hyppönen

Leo Fabritius

Maailmanmatkaja

Leo Fabritius kertoo minulle kotonaan Saukkolassa.

Olen syntynyt vuonna 1912 Viipurissa. Kotini oli vähän hajonnut, ja minulla oli äitipuoli. Lähdin kotoani, kun olin 17-vuotias. Minulla oli vanhempi sisko, joka asui Helsingissä, joten minä menin junalla hänen luokseen. Pääsin heti töihin vakuutusyhtiö Pohjolaan hissinkuljettajaksi. Minusta tuli Hesassa hyvä kaveri Hannes Kolehmainen veljen, Tatu Kolehmaisen kanssa. Tatu oli myös juoksija.

Kerran minulle sattui aika paha tapaturma, kun olin hiihtämässä ja minulle tuli hiki. Join lähellä juoksevasta purosta kylmää vettä. Siitä sain jonkinmoisen tulehduksen ja sydänhermo tulehtui ja jouduin sairaalaan. Siellä lääkäri sanoi, että minulle olisi parasta, jos muuttaisin pois suurkaupungista ja muuttaisin maaseudulle tai menisin meri-ilmastoon.

Samoihin aikoihin oli paikka auki Suomen kokki- ja stuerttikoulussa ja minä pääsin sinne. Koulu maksoi minulle 2 500 markkaa. Sieltä valmistuttuani valtio hommasi minulle paikan laivaan. Pääsin töihin merenkulkuhallituksen mittausalus *Nautilikseen*. Siellä työskentelin sen kesän. Sen jälkeen siirryin Merivartioston laivoihin ja työskentelin niissä kaksi ja puoli vuotta, tykkiveneissä ja kolmimastoisessa parkissa, LA ykkösessä. Sieltä menin sitten suomalaisiin kauppalaivoihin ja siitä se sitten minun varsinainen merimiehen ura urkeni.

Olen seilannut monenmaalaisissa laivoissa, suomalaisissa, ruotsalaisissa, norjalaisissa, englantilaisissa, amerikkalaisissa, sitten menin pana-

malaiseen ja honduralilaiseen laivaan. Olen seilannut seitsemän eri lipun alla. Jouduin muun muassa sotavangiksi Länsi-Intiaan kolmeksi vuodeksi toisen maailmansodan aikana, koska minulla oli Suomen passi ja olin Suomen kansalainen.

Sitä ennen olin ollut töissä Amerikassa, muun muassa San Fransiscossa, josta menin Kanadan puolelle Torontoon, missä työskentelin kokkina. Sieltä yksi minun

Nuori Leo Fabritius. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

kaverini lähti Espanjan sisällissotaan taistelemaan Francoa vastaan. Minulla tämä juttu jäi päähäni pyörimään ja minäkin päätin lähteä. Torontossa oli suomalainen värväri, joka hoiti kaikki paperit kuntoon. Siellä minun nimekseni tuli Leo Riutta. Kaikki kävi hyvin helposti. Niin minä sitten lähdin tasavaltalaisten armeijaan ja vannoin oikein valan. Minä taistelin Espanjassa siis aluksi väärällä passilla ja nimellä Riutta. Vastasodan loppupuolella otin oman nimeni ja passini taas käyttöön. Espanjan sodassa oli paljon eri puolilta tulleita suomalaisia. Meidänkin pataljoonasamme oli puhdas suomalaisista koottu komppania, satakunta miestä. Se sai myöhemmin nimekseen Ilkka Antikaisen komppania, millä nimellä se taisteli sodan loppuun asti.

Kun lähdimme Torontosta Espanjaan, meitä oli 12 miestä, eri maiden kansalaisia. Minä olin ainoa suomalainen. Tulimme Eurooppaan laivalla ja jatkoimme junalla Pariisiin, jossa meidät majoitettiin. Pariisissa oli juuri silloin maailmannäyttely, joten aika siellä kului hyvin. Pariisissa vierähtikin pari viikkoa, ennen kuin pääsimme jatkamaan matkaa.

Yhtenä iltana tuli määräys lähteä liikkeelle yhdeksän aikaan illalla. Meitä vietiin busseilla Espanjan ja Ranskan väliseen vuoristoon ja päätettiin ulos busseista yöllä. Opas tuli ja lähti viemään meitä polkua pitkin rajalle päin johonkin suuren kartanon hevostalliin. Siellä meitä pidettiin taas päivä ja illalla lähdettiin kävelemään ja käveltiin 12 tuntia, ennen kuin päästiin rajan yli Espanjan puolelle. Käveltiin Pyrenneitten vuorten

yli, pilvien yläpuolelle ja katsottiin auringonnousua, ennen kuin päästiin määränpäähän. Siellä meille jaettiin varusteita ja sotilaspassit ja määrättiin joukko-osastoihin. Minä jouduin aluksi kanadalaisten ryhmään, kun olin tullut Kanadasta. Sain kymmenen päivän koulutuksen konekivääri-ampujaksi. Olin mukana kovissa taisteluissa. Pisin taisteluni kesti yhtäjaksoisesti 22 päivää. Olin mukana monella rintamalla, Madridin rintama oli yksi pahimmista. Haavoituin taisteluissa jalkaan.

Sodan loppupuolella kansainvälisiä joukkoja alettiin koota yhteen ja kuljettaa pois sotanäyttämöltä. Meidät vietiin jonkinlaiselle leirille. Suomalainen kenraali Bruno Jalander kuului Kansainliiton henkilöstöön Genevessä. Hän tuli tapaamaan meitä leirille ja sanoi siellä, että me kuulumme kansainvälisen rauhansopimuksen piiriin, eikä meitä saa kohdella kaltoin Suomessa eikä muuallakaan. Meistä ei saa ottaa valokuvia eikä sormenjälkiä eikä kohdella rikollisina. Kyllä minua kohdeltiin kuitenkin kuin kriminaalia, mutta pääsin minä sieltä leiriltä pois. Muutaman muun suomalaisen kanssa lähdettiin sieltä leiriltä takaisin Suomeen. Myöhemmin olen käynyt sisällissodan muistojuhlissa Espanjassa. Silloin meistä pidettiin hyvää huolta ja kuljetettiin paikasta toiseen. Tällä hetkellä olen ainoa elossa oleva Espanjan sodassa taistellut suomalainen.

Palattuani Espanjasta Suomeen Geneven sopimus ei meitä kyllä paljon auttanut. Suomessa ohrana eli valtiollinen poliisi otti minut silmätikuksi. Yrittivät kysellä kaikenlaisia asioita Espanjan sotarintamalta. Enhän minä "muistanut" oikein mitään. Minulta olivat myös kaikki työpaikat tukossa. Lopulta sain pestin laivaan ja seilasin ulos Pohjanmerelle. Seilasin Viipuriin ja tapasin siellä pari kaveria, jotka olivat hovimestareita. Menimme Viipurin Pyöreään torniin kahville ja he alkoivat kysellä, miksi en menisi hotelliin töihin tarjoilijaksi. He sanoivat, että hotelli Andreassa olisi töitä tarjolla. Lopulta menin sinne ja pääsin heti töihin. Muutaman päivän kuluttua ravintolaan tuli sotamarsalkka Mannerheim ja kymmenen kenraalia. Minä jouduin serveeraamaan Mannerheimin pöytään. Yksi paikalla olleista oli Mannerheimin adjutantti Airo. Minä tarjoilin Mannerheimille useita kertoja myöhemminkin.

Kuuluisa Mannerheimin ryyppy tarjoiltiin pieneen pikariin ja se piti täyttää pipripintaan. Yleensä Mannerheim otti niitä kaksi.

Viipurista menin Helsinkiin ja sain pestin ruotsalaiseen tankkeriin, joka vuokrattiin Suomelle ja siihen otettiin suomalainen miehistö. Aloimme talvisodan aikaan rahdata Ruotsista Suomeen petroolia. Toimitimme

lentokoneille polttoainetta Suomeen. Se oli aika vaarallista hommaa, kun lentokoneita pyöri ympärillä vaanimassa.

Lopulta jäimme laivan kanssa talvella kiinni ahtojäihin, ja vaikka yritimme itse vinskata laivaa ankkurin avulla pois jäistä, se vain puristui enemmän. Lopulta laiva sai vuotoja niin, että petroolia alkoi vuotaa täkille. Miehistö alkoi jo jättää laivaa, kun minä muistin, että minulla oli keittiössä kannen alla tuli pesässä. Juoksin äkkiä alakertaan ja heitin vettä uuniin ja sammutin tulen. Nappasin matkalaukkuni ja kiipesin takaisin kannelle. Heitin matkalaukun jälle ja hyppäsin itse perässä. Lopulta jäänmurtaja *Voima* tuli auttamaan, ja pumpattuamme petroolit ulos, laiva saatiin jäänmurtajan avulla hinattua satamaan ja telakalle.

Minä jouduin sitten lääkärintarkastukseen ajatuksena lähettää minut armeijaan. Lääkäri koputteli minua pari kertaa ja sanoi, että olen palvelukelpoinen. Minä menin siitä kansliaan ja sanoin, että en minä voi lähteä armeijaan. Minua odottaa laiva Petsamon Liinahamarissa, ja minun täytyy päästä laivaan. Konttorissa sanottiin, että eivät he voi tehdä asialle mitään, lääkäri on määrännyt minut palvelukseen. Kadulla minä sitten mietin, että mitä nyt, mitä minun pitäisi tehdä. Sitten minä muistin, että Korkeavuorenkadulla on sotilaspiirin esikunta. Päätin, että menen sinne ja kysyn asiasta vielä kerran. Portilla oli vartio, ja minulta kysyttiin asia. Minä sanoin, että haluan tavata komentavan upseerin. Ihme ja kumma, minut vietiin komentavan upseerin huoneeseen. Siellä istui majuri Tulppa, mies, joka kuului Mannerheimin seurueeseen palvellessani heitä Viipurin Pyöreässä ravintolassa. Tulppa kutsui minut lähemmäksi ja tunnisti minut. Hän kyseli kuulumisiani ja kysyi, missä olet ollut. Minä kerroin hänelle tarinaani, ja hän kysyi, mitä minä nyt halusin. Minä sanoin, että tarvitsen lykkäystä, sillä minua odottaa laiva Liinahamarissa ja että minulla ei ole passia eikä papereita; ne on otettu pois. Hän mietiskeli hetken ja kysyi, että riittääkö kolme kuukautta. Minä vastasin, että eihän se mihinkään riitä, enhän minä sinä aikana ehdi kuin Petsamoon ja takaisin. Seuraavaksi hän sanoi, että jos myöntäisin lykkäystä vuoden loppuun asti. Mihin se laiva muuten seilaa? Minä vastasin, että Amerikkaan, johon hän heti sanoi, että tule sitten takaisin. Minä siihen, että enhän minä voi sellaista luvata, nythän on sota. Minä sain passin ja paperit vielä samana päivänä ja matkustin iltajunalla Rovaniemelle.

Lähdimme Liinahamarista purjehtimaan kohti Amerikkaa, kunnes Islannin ja Grönlannin välisessä kapeikossa venäläinen lentokone tulit-

ti meitä ja määräsi meidät kääntymään Norjaan. Kippari käänsi purkin kohti Norjaa. Meidät pelasti Grönlannista noussut tiheä sumu, ja kippari käänsi heti laivan kohti pohjoista, ja lopulta me lilluimme jäävuorten keskellä. Venäläisistä ei näkynyt jälkeäkään. Lopulta me pääsimme New Yorkiin.

Laivassa oli lastina paperimassaa. Kuulin myöhemmin huhuja, että laivassa olisi ollut myös kultaa vietävänä amerikkalaisiin pankkeihin.

Laiva oli saanut matkalla tuntevia vaurioita, ja me sanoimme kapteenille, että laiva pitäisi korjata ennen kuin palaamme Suomeen. Kapteeni kuitenkin päätti, että kyllä tällä vielä kotiin päästään ja laiva korjataan vasta Suomessa. Silloin suurin osa miehistöstä marssi ulos laivasta, minä muiden mukana.

Lähdin yhden kaverin kanssa ajelemaan autolla mantereen halki New Yorkista Kaliforniaan, kun hän pyysi mukaan. Se oli pitkä reissu ajella siihen aikaan, yli 5 000 kilometriä. Matka kesti reilut kolme kuukautta.

San Fransiscosta otin pestin norjalaiseen laivaan, joka lähti Golden Gate -sillan alta kohti Etelä-Amerikkaa. Matkalla meidät yllätti saksalainen sukellusvene, joka ampui meitä torpedolla. Kapteeni käski lisätä äkkiä kaikki kierrokset laivaan, ja niin välttimme torpedon muutamalla metrillä, torpedo sujahti takaa ohitsemme. Me tyhjensimme kannella olleet syvyyspommimme mereen, niin että meri vain kuohui. Sukellusvenettä emme enää sen jälkeen nähneet. Paluumatkalla ajoimme Panaman-kanavan kautta Tyyneltä valtamereltä Atlantille ja jatkoimme Jamaikalle. Jossain välissä Englanti oli julistanut sodan Suomelle. Kun tulimme Jamaikalla maihin, minut internoitiin. Olin sotavankina Jamaikalla vähän vaille kolme vuotta, ennen kuin minut vapautettiin. Leirillä oli monenkirjavaa väkeä, italialaisia, saksalaisia, juutalaisia sekä naisia ja lapsia myös

Merimies Leo Fabritius. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

Gibraltarilta. Leirillä oli myös muutamia suomalaisia. Meillä internoiduilla päivät olivat vapaat, kunhan tulimme taas illaksi leirille. Muuten oli ihan ok, mutta ruuasta oli vähän pulaa.

Jossakin välissä ehdin myös työskennellä New Yorkissa *Työmies-Eteenpäin* -lehden kirjapainossa. Se oli mieleltään vasemmistolainen lehti, jota silloin painettiin kuukausittain viidestä-kuuteentuhatta kappaletta ja se levisi ympäri Pohjois-Amerikkaa. Nyttemmin lehti ensin vähitellen hiipui vanhemman suomalaisen siirtolaisuuden myötä ja nyt se on jo kokonaan lakkautettu.

Lopulta lähdin taas merille. Minä ja neljä muuta suomalaista merimiestä pestauduimme Nykissä amerikkalaiseen laivaan, johon pestattiin vain puolueettomien maiden kansalaisia. Suomi ei ollut sodassa juuri silloin, sillä Suomessa oli välirauha. Laivaan tuli 28 miestä ja kapteeni. Allekirjoitimme sopimuksen, että laiva ei menisi sota-alueelle. Silloin Yhdysvallat ei ollut vielä sodassa.

Laiva lähti purjehtimaan kohti Etelä-Amerikkaa tyhjänä, iso laiva. Me kysyimme kapteenilta, että mihin oikein olemme menossa. Kapteeni vastasi, että ei hänkään tiedä lopullista määränpäättä, ainoastaan aina vain seuraavan sataman. Silloin me miehistö teimme lakon ja vaadimme palkankorotusta. Parin päivän kuluttua pääkonttorista tuli vastaus, että meille maksettaisiin, mitä me pyydämme.

Niin me lähdimme liikkeelle Afrikan eteläkärjen Kapkaupungin kautta Intian Mombasaan. Sieltä otimme kappaletavaralastia, jonka veimme Arabiaan. Me ihmettelimme edelleen, että mikä laiva tämä oikein on, kun melkein tyhjänä seilaa maailman vesiä. Taas meidät määrättiin merelle kohti Afrikkaa ja päästyämme Etiopian rannikolle, havaitsimme, että siellä oli täysi sota. Meillä oli laivassa suomalainen sähköttäjä, joka kyseli satamasta luotsia, jotta pääsisimme miinakentän läpi satamaan. Sieltä tuli kieltävä vastaus ja tieto, että satama on suljettu.

Silloin kippari pyysi koko miehistön salonkiin ja tarjosi kunnon konjakkiryyppyä ja kertoi viimein totuuden. Olimme olleet osa suurempaa sotasuunnitelmaa tavoitteena tuhota öljyä Eritrean rannikolla. Allamme oli väijynyt koko ajan brittiläinen sukellusvene, jonka tehtävänä olisi ollut sataman ja siellä olevien öljysäiliöiden sekä satamassa olevien italialaisten sotalaivojen tuhoaminen. Maissa Haile Selassie ja Mussolini taistelivat keskenään.

Olen kuullut jälkeenpäin hurjia tarinoita laivasta ja sen kohtalosta. Väitetään, että siellä olisi jopa ollut vieraan vallan agentteja tuhoamistarkoituksissa.

Tästä selvityämme otimme täyden lastin Intian Kalkutasta ja toimme sen New Orleansiin, Amerikkaan. Kun pääsimme satamaan, niin jokaisista miehistömme jäsentä tervehdittiin kädestä ja toivotettiin tervetulleeksi. He olivat tietoisia reissustamme ja luulivat, että emme koskaan tulisi takaisin.

New Orleansista matkustin San Fransiscoon, jossa elelin kaksi ja puoli vuotta. Sieltä menin sitten Australiaan, Sydneyyn vuonna 1954. Olen aina pitänyt Sydneytä yhtenä maailman kauneimpana satamakaupunkina, sisääntulo satamaan on niin kaunis.

Leo Fabritiuksen koti, Suomen lippu. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

Kun tulin maahan, minulla piti olla 50 puntaa niin sanottua maahan-tulorahaa. Siihen aikaan Australian valuutta oli vielä punta. Myöhemmin se muuttui sitten dollariksi. Australia oli siihen aikaan paljon Amerikan kehityksestä jäljessä, mutta siellä oli paljon parempi työilmapiiri. Siellä oli *take it easy* -meininki. Vasta kun Australiaan tuli massoittain siirtolaisia, työtahti koveni ja elämäntapa kiihtyi, mutta edelleen Australia on monen mielestä *lunki* maa.

Palkat Australiassa olivat huonompia kuin Amerikassa, mutta halusin nähdä maan.

Asuin Sydneyssä viikon verran ja lähdin sitten pohjoiseen. Matkustin Brisbanen kautta Mount Isan kaivoskaupunkiin. Siellä työskenteli siihen aikaan satoja suomalaisia kaivosmiehiä. Uraani oli suosittu etsinnän kohde Australian erämaissa. Se oli kultaakin arvokkaampaa. Mekin ajelimme pitkin erämaata geiger-mittarilla maata haravoiden, mutta emme mitään suurta esiintymää löytäneet. Löysimme pieniä kultahippuja ja suuria kuparilevyjä. Niitä sillä alueella oli paljon. Välillä kävimme Mount Isassa peseytymässä ja saunassa ja hankkimassa lisää muonaa ja sitten taas takaisin *puskaan*.

Muutaman turhan etsimiskuukauden jälkeen tulin junalla Sydneyyn. Siellä tapasin ensimmäisen vaimoni Tyynen, joka oli myös suomalainen. Hän oli tullut siirtolaiseksi Australiaan Oulusta jo viisivuotiaana ja käynyt koulunsa Australiassa. Hän hallitsi myös täydellisesti englannin kielen.

Sydneyssä oli vilkasta Suomi-Seuran toimintaa, johon mekin osallistuimme. Vaimoni oli Suomi-Seuran sihteerinäkin useamman vuoden ajan. Meillä oli usein suuria juhlia, joihin jokaiselle suomalaiselle lähetettiin henkilökohtainen kutsu. Kaikki suomalaiset Sydneyssä tunsivat silloin toisensa. Juhlat ja tarjoilut järjestettiin kokonaisuudessaan talkootyöllä. Esimerkiksi Lammen perhe toi joka vuosi joulujuhliimme tilaltaan kauniin joulukuisen. Ovella perittiin pieni pääsymaksu, jolla saatiin toimintaa rahoitettua. Oma *haalia* meillä ei ollut, mutta seuran rahoilla vuokrattiin aina tilat juhlia varten. Me pidimme suomalaisuutta pystyssä. Suomesta oli siihen aikaan vaikea saada tietoa. Jokainen, jolla oli suomalaisia lehtiä, laittoi lehdet kiertoon ja sillä tavalla saatiin viimeisimpiä uutisia Suomesta.

Suomalaisia saunoja ei vielä siihen aikaan ollut Sydneyn alueella paljoakaan. Konstin-veljekset perustivat myöhemmin Sydneyyn *sauna-komppanian* ja alkoivat rakentaa suomalaisia saunoja. Minäkin teetin heillä saunan omaan talooni.

Fabriituksen talo Australian Sydneyssä. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

Ensimmäiset suomalaiset siirtolaiset olivat pitkälti merimiehiä, huimapäisiä seikkailijoita. Tarina kertoo, että muun muassa Sydneyn uuden sillan rakentajista juuri suomalaiset huimapäät olivat ensimmäisiä, jotka liittivät sillan molemmat päät yhteen.

Pidimme vaimoni kanssa Sydneyssä ruokakauppaa. Ensimmäinen kauppa oli meillä seitsemän vuotta ja myytyämme sen, ostimme toisen. Se oli hyvä ostos, koska siihen viereen alettiin rakentaa Sydneyn uutta ja kuuluisaa oopperataloa. Oopperataloa ryhdyttiin rakentamaan 1950-luvun loppupuolella semmoiseen niemennokkaan. Aluksi pelättiin, että koko talo vajoaa mereen. Ennen oopperataloa siihen rakennettiin raitiovaunujen päätepysäkki. Oopperatalon jälkeen alueelle rakennettiin eteläisen pallonpuoliskon suurinta sairaalaa. Meidän kauppamme oli siinä ihan lähitöllä, joten asiakkaita riitti, ihan tungokseen asti. Myöhemmin vaimoni kuoli syöpään.

Minulla on aina ollut Suomen passi ja olen tuntenut itseni suomalaiseksi, vaikka olenkin asunut maailman eri puolilla.

Tulin Australiasta Suomeen käymään vuonna 1986, vuosikymmeniä sen jälkeen kun olin täältä lähtenyt. Tapasin tällä reissulla ihanan naisen, Marjukan, ja me menimme kihloihin. Palasin kumminkin Australiaan,

Leo Fabritius ja toinen vaimo Marjukka, Suomen Saukkolassa. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

jossa minulla oli vielä talo ja elämä. Seuraavana vuonna huhtikuussa Marjukka tuli perässä Australiaan. Hän ei kumminkaan saanut virkavapautta työstään kuin puoli vuotta ja joutui myöhemmin syksyllä palaamaan takaisin Suomeen. Minä jäin vielä myymään taloani ja tulin lopullisesti Suomeen alkuvuodesta 1988. Olemme sen jälkeen vierailleet Australiassa neljä kertaa.

”Kyllä me Suomeen jäämme, Suomi on aina Suomi”, laushtaa Leo tomerasti.

Leo Fabritiuksen värikäs elämä päättyi 22.3.2005 yli 90 vuotiaana.

Haastattelu on tehty Leon kotona Saukkolassa 29.11.2000.

Antti Välikangas

Leon siunaustilaisuus 9.4.2005. Malmin kappeli.

Siirtolaisuusinstituutin johtaja Olavi Koivukangas pitää puhetta Leo Fabririuksen siunaustilaisuudessa. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

Irma Kupri

Neljän passin siirtolainen

Irman vanhemmat lähtivät Suomesta siirtolaiseksi Kanadaan, jossa Irma syntyi.

Kanadasta Irman tie vei Venäjän Karjalaan ja sieltä Suomeen.

Irma Kupri kertoo elämästään minulle Karviassa, Satakunnassa.

Olen syntynyt Kanadassa Ontarion osavaltiossa, Sudberryn kaupungissa 19.2.1919.

Minä olen suomalainen, isä ja äiti tulivat Suomesta. He muuttivat Kanadaan vuonna 1912. Muistan tuon vuoden niin hyvin, sillä vanhempieni piti matkustaa Titanicilla. Jostakin syystä matka siirtyi ja he tulivat Kanadaan toisella laivalla. Niin kuin tiedetään, Titanic upposi neitsytmatkallaan. Siihen aikaan Suomessa oli paljon työttömyyttä. Isä oli muurari ja äiti oli ompelijatar. Töitä he lähtivät lännestä hakemaan.

Veli Martti ja pikku Irma Kanadassa. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

Irman kotitalo Beaverlakessa Kanadassa. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

Menin seitsemän vuotiaana kouluun Kanadassa.

Kun opettaja koulussa kertoi, että minun pitäisi oppia puhumaan myös englantia, niin minä tulin pois koulusta. Minä sanoin opettajalle olevani suomalainen, enkä halua opetella englantia. Meillä oli aina kotona puhuttu vain suomea. Olin kauhean isänmaallinen ja riitaannuin heti opettajan kanssa ja sanoin kotona, että minä en mene enää kouluun.

Niin vanhemmat antoivat minun olla vielä vuoden kotona. Menin sitten kouluun kahdeksan vuotiaana ja silloin minä jo suostuin opettelemaan englantia.

Ehdin käydä sitä koulua neljä vuotta, ennen kuin lähdimme Karjalaan. Lähdimme sinne vuonna 1931. Silloin tuli Venäjän korkeimmalta taholta kutsuja Karjalaan. Kutsuissa kehoitettiin tulla nostamaan paikallista elintasoja korkeammalle. Koska olimme suomalaisia ja Karjalan sukulaiskansaa, niin värvärit tulivat meitäkin houkuttelemaan. Kanadassa liikkui niihin aikoihin paljon värväreitä, jotka houkuttelivat ihmisiä lähtemään Venäjän Karjalaan. Meilläpäin kuuluisa värväri oli Meimi Savanderin isä, joka houkutteli meidän perhettä muuttamaan Karjalaan. Karjalaan lähtijät tekivät oikein kirjallisia sopimuksia sinne muutosta. Lähtijöitä oli tuhansia. Meidänkin porukassa lähti reilut 500 henkeä.

Meidät vietiin ensin Pietariin ja meille oli sanottu jo lähtiessä, että saa ottaa mukaan omia työkaluja. Karjalassa on pulaa kaikesta. Meidät lähetettiin rakentajien joukossa Kontupohjaan. Asunto-olot olivat aluksi kur-

Irma Pohjansalon perhe Kanadassa, ennen Karjalaan muuttoa. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

ja, mutta rakentajia kun oli, niin pian sinne nousi ihmisille omia taloja. Yhdessä talossa asui monta perhettä. Ruokaa jaettiin annoksittain ja kupongeittain etukäteen laskettujen normien mukaan.

Suomalaiset rakensivat Kontupohjaan suureen paperitehtaan. Se oli suomalaista tuotantoa, johtajasta työläisiin ja rakentajista lähtien. Rakensimme itsellemme Kontupohjaan kodin ja kokoontumispaikan, *haalini*,

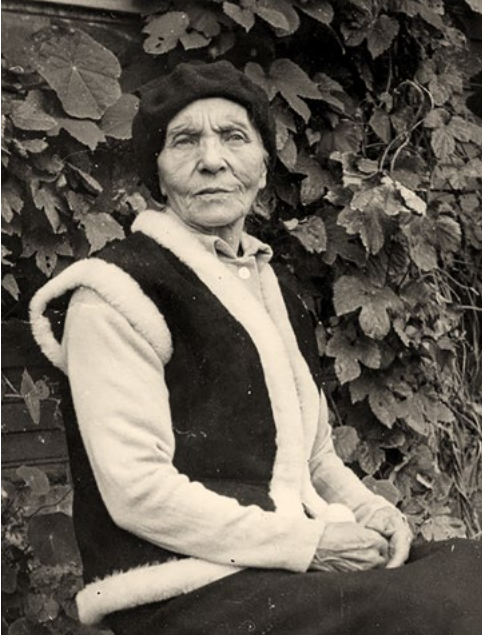
niin kuin Amerikassa sanottiin. Siellä harrastimme esimerkiksi kuorolaulua ja näytelmiä.

Kontupohjassa oli vain yksi nelivuotinen koulu. Kun minä olin sellaisen käynyt jo Kanadassa, niin en mennyt enää sinne aikaani haaskaamaan. Minä olin siihen aikaan nopeasti kasvanut, aikuisen mittainen ja muutenkin pikkuvanha. Kun paperitehdas rakensi alueelle pienen kirjapainon, pääsin sinne töihin 13-vuotiaana. Koska alue oli suomenkielistä, aloimme painaa pientä suomenkielistä lehteä. Minä pääsin lehteen käsintalotajaksi.

Minulla oli Kanadassa myös veli Martti. Hän joutui kuitenkin vankilaan toimittuaan agitaattorina ja lakkojen järjestäjänä. Hänet määrättiin vankilaan Halifaxiin. Matkalla vankilaan Martti kuitenkin karkasi. Hän pakeni Eurooppaan ja pitkän vaiherikkaan pakonsa aikana hän pääsi Saksaan ja sieltä Moskovaan. Moskovasta hänet lähetettiin suomalaisena Petroskoihin. Perheellämme oli iloinen jälleennäkeminen, kun Martti ilmestyi Kontupohjaan. Martti oli kunnan kommunisti ja suhteidensa avulla hän onnistui järjestämään minulle koulupaikan.

Vuonna 1933 pääsin lopulta Petroskoihin suomalaiseen kouluun. Koululla oli myös asuntola, jossa sain asua. Kävin Petroskoissa tämän koulun ja siirryin sitten työväenopistoon. Kävin koulua aina vuoteen 1937.

Sinä vuonna Karjalaan säädettiin uusi laki, jolla suomen kieli julistettiin pannaan. Kaikki suomenkieliset oppilaitokset lopetettiin. Opiskelu

Irman äiti Venäjän Karjalassa. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

jatkuu vain venäjän kielellä. Siihen asti kaikki opiskelu oli ollut kaksikielistä. Minulla olisi ollut mahdollisuus mennä yliopistoon, mutta kun en taitanut tarpeeksi venäjää, niin siihen loppui minun opiskeluni.

Minä muutin takaisin kotiin Kontupohjaan. Siellä minulla oli poikakaverina venäläisen punaupseerin suomalainen poika, jonka kanssa minä sitten menin naimisiin kesällä 1937. Seuraavana jouluna miliisi tuli ja haki mieheni ja vei Karhumäkeen, eikä sen jälkeen saanut häneen minkäänlaista kontaktia. Jälkeenpäin olen saanut kuulla,

että hänet tapettiin jo helmikuussa 1938. Hänet oli kyllä todettu syyttömäksi, mutta teloitus oli jo tapahtunut.

Olen vasta viime vuonna käynyt Karhumäessä tyttärieni kanssa muistolehdossa, jossa mieheni teloitettiin.

Minulla on ollut nähtävästi jonkinlainen suojelusenkeli harteillani, sillä aina kun on ollut kovin vaikeaa, niin olen jotenkin selvinnyt. Miehen katoamisen jälkeen pääsin isoon tehtaaseen, ensin harjoittelijaksi kontoriin, josta sain myöhemmin hyvän ammatin.

Syksyllä 1941 meidät vietiin sodan jaloista Karjalasta härkävaunuilla evakkoon Uralille. Suomalaiset sotilaat olivat jo lähellä olevan joen takana. Evakkoon lähdettiin Sorokasta, Vienan meren rannalta härkävaunuilla 17.9.1941. Matka kesti 16 vuorokautta. Pegmatiittitehdas, Karjalan graniitti oli jo aikaisemmin siirretty Uralille. Saavuimme Sverdlovskin alueelle, paikalle nimeltään Novaja, jonne jäimme. Siellä vietimmekin seuraavat kaksi ja puoli vuotta.

Ensimmäinen tehtäväni oli saada uudessa paikassa työtä. Pääsin ensin ruokalaan ja myöhemmin asetehtaalle kirjanpitäjäksi. Mutta kun

Irma ja veli Martti. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

työnantajille selvisi, että olin vihamielisten henkilöiden sukua, minulle annettiin potkut. Seuraavaksi minua alettiin kosiskella kytäksi eli vakoojaksi. Minä sanoin heille, että sitä minä en voi tehdä. Minähän olen teidän vihollisenne, minulta on teloitettu mies ja isä, ja he olivat molemmat varmasti syyttömiä. He kuulustelivat

minua monta tuntia, jopa revolverilla uhaten. Kuulustelijat vannottivat ja sanoivat, että jos en suostu, saisin sellaiset paperit, että en saisi ikinä mistään mitään työtä enkä saisi leipäkorttia.

Leipäkortti oli ainoa, joka piti meitä hengissä siihen aikaan. Minä tein myös itselleni työtodistuksen, johon merkitsin kaikki ne koulut ja työpaiikat, jotka olin käynyt ja joissa olin ollut.

Siinä kaupungissa Uralilla, jossa olimme, oli suuri kaupunkia halkova joki. Joen toisella puolella oli Ukrainasta karkotettua väkeä. Siellä oli myös suuri metsäteollisuuden tehdas. Minähän olin työskennellyt Kontupohjassa metsäteollisuuden palveluksessa, joten menin sieltä tehtaalta kyselemään töitä. Kun he näkivät laatimani työtodistuksen ja koulut, joita olin käynyt ja vielä sen, että osasin lukea ja kirjoittaa, he ottivat minut kiljuen töihin. Siellä minä olin siihen asti, kunnes oli aika palata taas takaisin Karjalaan. Työni loppui 15.5.1944.

Vähän myöhemmin matkustimme taas ilmaisella valtion kyydillä härkävaunussa. Silloin oli kesä ja vaunun katto vuoti, kun satoi vettä. Pienenä yksityiskohtana muistan, että minulla oli silloin toimistovirkailijan leipäkortti, jolla sai vain 400 grammaa leipää päivässä. Minulla oli mukanaani hoivattava äiti, jonka annos oli 200 grammaa. Meillä oli siis yhteensä 600 grammaa leipää päivää kohti. Mutta kun lähdimme matkalle Karjalaan, niin matkalaisille annettiin 500 grammaa per pää. Mekin saimme äidin kanssa kokonaisen kilon. Lisäravinnoksi äiti poimi iltaisin ja öisin nokkosia, joissa oli hyvä ravintoarvo. Torilta sai ostaa laseittain ruisjauhoja. Yksi lasillinen maksoi sata ruplaa. Niitä ei montaa lasia ostanut minunkaan kuukausipalkalla, joka oli 600 ruplaa. Näistä nokkosista paistettiin hellan

Antti Kupri. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

päällä ruisjauhon kanssa leipiä. Kun ei ollut mitään rasvaa, niin paistettiin pelkän hellan päällä. Se oli meidän herkkupala. Nälkä oli koko ajan. Minäkin olin niin heikkona nälästä, että aina välillä kaatuilin.

Me tulimme Karjalaan, Sorokkaan Vienanmeren rannalle, jossa istui Karjalan hallitus. Siellä meille jaettiin tehtäviä. Minulle naurettiin, että minä olen prikaatin komentaja, sillä minä sain viidestä kuuteen yksinäistä mummua hoidettavakseni. Meidän porukka lähetettiin paikkaan, jonka suomenkielinen nimi on Sekee, Segeža venäjäksi. Se sijaitsee Uikujärven länsirannalla, Muurmanskin radan varrella. Talo, joka meille osoitettiin, oli kuin ulkokuone. Se oli täynnä ulostetta. Siellä olivat majoittuneet partisaanit ja levossa olleet puna-armeijan sotilaat. Niin me sitten mummujen kanssa siivosimme talon itsellemme asunnoksi. Siellä asuimme reilut kymmenen vuotta.

Vuonna 1956 tuli uusi laki, että ihmisillä oli oikeus muuttaa asuinpaikkaansa. Siihen asti ei ollut oikeutta muuttaa mihinkään. Heti kun tämä mahdollisuus tuli, muutimme takaisin Kontupohjaan. Työskentelin Kontupohjassa toimistotöissä koko sen ajan, kun siellä olimme. Asuimme Kontupohjassa aina siihen asti, kun Neuvostoliitto lopetettiin 1992. Meidän paluumuuttajien ei tarvinnut kovin kauaa odottaa, ennen kuin pääsimme muuttamaan Suomeen.

Vuonna 1956 tuli uusi laki, että ihmisillä oli oikeus muuttaa asuinpaikkaansa. Siihen asti ei ollut oikeutta muuttaa mihinkään. Heti kun tämä mahdollisuus tuli, muutimme takaisin Kontupohjaan. Työskentelin Kontupohjassa toimistotöissä koko sen ajan, kun siellä olimme. Asuimme Kontupohjassa aina siihen asti, kun Neuvostoliitto lopetettiin 1992. Meidän paluumuuttajien ei tarvinnut kovin kauaa odottaa, ennen kuin pääsimme muuttamaan Suomeen.

Tapasin inkeriläisen miehen Antti Kuprin, kun asuimme vielä Segežassa. Hän oli ollut vankileirillä Norilskissa kymmenkunta vuotta. Vapauduttuaan hän lähti etsimään sukulaisiaan. Ensin Antti matkusti Moskovaan. Meni siellä rekisteritoimistoon, jossa sai tietää, että hänen nuorin

siskonsa asui jossakin Pietarin lähetyvillä, aivan lähellä heidän vanhaa kotikyläänsä. Häntä tämä veli lähti etsimään. Sisko oli sillä aikaa mennyt naimisiin ja muuttanut Sekesiin, ja sinne tämä veli sitten ilmestyi.

Minun toimistoni eräs virkailija osti maitoa tästä siskolta, jolla oli nykyisin siellä maalaistalo. Tämä nainen puheli konttorilla, että oletteko kuulleet, että sinne taloon oli tullut inkeriläinen mies, joka on ollut vankileirillä. Jospa hän tietäisi jotakin meidänkin miehistämme. Lähde sinä Irma minun kanssani maitoreissulle, ja kysellään häneltä kuulumisia.

No, pääsiäinen oli tulossa, ja tämän maalaistalon isäntä ja sisko kutsuivat meidät äitini kanssa syömään ja viettämään pääsiäistä ja siitä se sitten alkoi. Meistä tuli pari tämän inkeriläismiehen kanssa. Me muutimme yhteen melko pian.

Ongelmana oli se, että Antti oli vankileiriltä vapauduttuaan tehnyt kolmen vuoden sopimuksen Norilskin tehtaan kanssa. Hänellä oli vain pieni loma ja hänen olisi pian lähdettävä sinne. Minä en halunnut muuttaa sinne tundralle, enkä voinut äitiäkään jättää. Elettiin neljäkymmentäluvun loppua. Silloin oli vielä vanha laki voimassa, että ei saanut muuttaa eikä ottaa lopputiliä. Antti ei halunnut enää mennä Uralille kolmeksi vuodeksi, vaan hän sai lahjottua pomonsa ja sai muuttaa luokseni Segežaan jo puolen vuoden kuluttua. Se maksoi hänelle melkein kuukauden palkan. Me menimme heti naimisiin, virastossa keväällä 1950. Ensimmäinen lapsemme, poikamme Sergei syntyi marraskuussa 1954. Asuimme valtavalassa, suuressa kerrostalossa ensimmäisessä kerroksessa, jossa meillä oli yksi oma huone.

Irma Segežassa, Venäjän Karjalassa. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

Irma ja Antti sekä kaksoset, Ljuba, Vera ja poika Sergei. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

Kun sitten uusi laki tuli voimaan ja muuttokielto kumottiin vuoden 1956 alussa, minä, Antti, Sergei ja äitini muutimme takaisin vanhalle kotiseudulleni Kontupohjaan syksyllä 1956. Olin silloin viimeisilläni raskaana. Saimme Kontupohjasta ostettua vanhan talon, jonka hankintaan veljeni Martti Moskovasta lahjoitti minulle rahat, kiitollisuuden osoituksena siitä, että olin koko ajan hoitanut vanhaa äitiämme. Antti alkoi heti kunnostaa vanhaa taloa. Identtiset kaksoistyttäreni syntyivät 17.9.1956 ja saivat nimekseen Ljuba ja Vera. Olin sitten kotona äidin ja kolmen lapseni kanssa vuodesta 1956 aina vuoteen 1963.

Syksyllä 1963 menin kombinaattiin, ensin tulkiksi. Englantilaiset asensivat tehtaalle uusia, suuria koneita ja minun vanhaa kanadan englantiani tarvittiin. Sitten siirryin vähitellen talouspuolelle talousvirkailijaksi, kun tulkin työt vähenivät. Talousvirkailijan työstä jäin eläkkeelle 9.5.1974. Eläkeikä siihen aikaan Neuvostoliitossa oli naisille 55 vuotta ja miehille 60 vuotta.

Poikaamme Sergeitä kohtasi paha onnettomuus, hän ajoi 17-vuotiaana heinäkuussa 1972 moottoripyörällä kolarin ja kuoli. Onnettomuus oli meille kova kolaus. Kesti useita vuosia toipua siitä.

Neuvostoliiton hajoaminen alkoi 1980-luvun loppupuolella, ja kun presidentti Koivisto vielä lupasi inkeriläisille vapaan muutto-oikeuden

Irma ja Antti Kupri. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

Suomeen, niin asiat alkoivat vyöryä nopeasti eteenpäin. Paluumuutto Neuvostoliitosta Suomeen alkoi.

Samoihin aikoihin karjalainen maanviljelijä Aarre Välimäki laitto lehti-ilmoituksen vuoden vaihteessa 1990–1991 Kontupohjassakin ilmestyvään *Karjalan Sanomiin*. Ilmoituksella hän etsi Neuvosto-Karjalasta itselleen tulevaa suomenkielen taitoista vaimoa. Lapsikaan ei olisi ollut este. Irman toinen tytär Ljuba näki ilmoituksen ja oli kiinnostunut ja pyysi äitiään vastaamaan ilmoitukseen, koska äiti oli parempi kirjoittamaan suomen kieltä. Asiat etenivät vauhdilla. Aarre vieraili Kontupohjassa 23.2.1991 tutustumassa Ljubaan ja hänen kouluikäiseen poikaansa Sergeiin. Siihen aikaan päästäkseen Suomeen Neuvostoliitosta, oli Suomesta tultava kutsu vierailulle. Aarre kutsui Lempin, niin kuin häntä Suomessa nimitettiin, ja Sergein vierailulle Karviaan toukokuussa 1991. Jo syksyllä, 14.9.1991 vietettiin Karviassa suuret kirkkohäät, jossa Aarre ja Lempi vihittiin avioliittoon.

Samoihin aikoihin Aarren sisko Pirkko kutsui miehensä kanssa Lempin siskon Veran ja hänen miehensä Viktor Vakulinin sekä lapset Denisin ja Viktorian Suomeen Karviaan. He tarjosivat Vakulinin pariskunnalle työpaikkaa omistamassaan perunanjalostusfirmassa ja myös asuntoa.

Irma vieraili Sandarmohin joukkohautoilla Karjalassa 2000-luvulla. Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

Myös Irma ja Antti Kupri muuttivat Suomeen. He saapuivat Karviaan pääsiäispäivänä 1992. Näin Irman koko perhe oli kotiutunut Suomeen. Ympyrä oli sulkeutunut.

Irma Kupri Suomessa, Karviassa. Välikankaan arkisto.

Antti Kupri kuoli kesällä 1996.

Irma Kupri kuoli pian haastattelun jälkeen, syksyllä 2011.

Haastattelu on tehty Satukunnassa, Karvian kylässä 13.5.2011.

Antti Välikangas

English abstracts

Liisa Holm

Liisa tells us her story below: "I met Lars in 1969, on the evening of July 20th, at the Kaustinen folk music festival, at the Kalliopaviljon. Lars asked me to dance and said that today was his birthday, to which I replied that it was my birthday the other day. We danced together the whole evening. After that we met every evening during that week at the festival. Lars was performing at the festival with the Greenlandic choir. When he returned to Denmark we started writing letters."

"When we met, I was a 26-year-old girl living in a farm. I worked at home doing farm work and learnt life on the side. I also worked at a bar and bakery in Kaustinen.

Lars was studying at the police academy in Copenhagen at the time and asked me to visit him. In retrospect, I must have been very brave since I dared to go see him. But on the other hand, since he was in the police academy, he must be safe. These are the things I was thinking about before I went to see him in Copenhagen the following autumn.

After that I never came back to Finland, but we got married in Denmark the following year."

Liisa Holm at the sea in Greenland, picture A.Välikangas.

"We first came for a month's vacation to Nuuk, to see Lars' father and mother. I felt very comfortable there and the parents were very friendly. But the nature around was different, there were no trees at all. It was January when we came and there was snow on the ground, but the emptiness and lack of trees felt so different and barren. Settlements in Greenland were only along the coast in small strips. Otherwise, there was only glacier, especially inland."

"Now that retirement age is approaching, I have been thinking about moving back to Finland. My husband Lars likes Finland a lot, but he doesn't know the language, and he couldn't completely give up Greenland either. But it would also be nice to live half of the year in Finland and half in Greenland. My son Hans would also like to try life in Finland with his family."

Liisa still lives in Greenland, in Nuuk. She has already been retired for twenty years. Her husband, Lars, died on Easter 2020.

Liisa has also been ill and has not been able to visit Finland, partly also because of the corona virus. Even at this moment, Liisa is waiting to be admitted for further tests.

Liisa bought an old house in Kaustisten's Salonkylä earlier in life, but she has now had to sell that as well.

The future and especially Liisa's health condition will tell if she will still be a resident of her former hometown Kaustinen again. At least she has the desire to do so.

Antti Välikangas

Reijo Korte

I was feeling restless after my military service as I did not get my old job back.

I was planning to emigrate to Canada but as I saw an article about Finnish migrants in Australia, Canada turned into Australia. At that time a visa was needed when entering Australia so I applied for a visa from the Finnish consulate in Denmark. I was granted the visa and thus began my journey as a migrant.

After a colourful journey arriving in Australia, I was first directed to the reception centre in Bonegilla. After taking it easy for a few weeks, the journey continued to Sydney and onwards northbound to Brisbane. In Brisbane we took a taxi to the famous farm of Nestori Karhula. This was a resting place for many Finnish migrants. At the farm we were told that there were jobs available further north. The job was cutting sugar cane. Many Finnish migrants who couldn't speak English were working at these kinds of sugar cane farms. We also travelled north to the sugar cane fields of Ingham.

Reijo Korte in Australia 2008, picture A.Välrikangas.

I ended up travelling around Australia for a few years after which I ended up Mount Isa. Mt Isa was a mining city in the middle of the desert, bush, as the Australians call the desert. Mt Isa started a new chapter in my life which lasted all the way until my retirement.

Mt Isa is a small mining town in the middle of nowhere in the centre of Australia. Many Finns have worked there. After working in Mt Isa for a few weeks, I was promoted to a driller. In a few months I passed the

safety training and was further promoted to work under ground in the mine shafts as a real miner.

Mt Isa was a Wild West at the time. The city was full of bachelors from all over the world. We were working and partying hard. One midsummer my friends set me up with a blind date at the Finnish hall. My date was called Linda. She was English and only 17 years old. Our story started there. We were married November 21st, 1964 and had later three sons together.

My dream had always been to travel to Finland. I heard of a group of Finns organising a trip to Finland and decided to join them. We were a full

Pertti Paasio, back shown and Reijo Korte on the background looking at Australia's sugar cane territory, picture A.Välikangas.

aeroplane full of Finns of which many hadn't been in Finland in decades. We stayed in Finland for three months. It was a dear come true for me.

The mining company started laying off people when I was 55 years old and had worked in the mine for 30 years. They gave a so called "golden handshake" to all who were willing to go on retirement. I was eager to retire, also for my family's sake. I stopped working at the mine, received a retirement package and sold our house. We moved to Mission Beach and built a new house there. We lived there for 15 years until we moved to Sunshine Coast where we still live. During the decades I have lived in Australia, I have visited Finland nine times. I was in Finland twice without Linda but all other times we travelled together. All of our sons have also visited Finland. When I originally left Finland, my intention was to stay in Australia for a few years but life came in-between.

Even though I have lived in Australia for a long time, I still consider my roots to be in Finland.

Antti Välikangas

Anne Aallonen

Anne lives together with her little daughter Abby and her housekeeper in a typical high-rise tower house on the outskirts of the city centre of Hong Kong. Anne is a single Mom. Anne's daughter Abby has just turned two. Abby's father Freddy, was a business man and he was originally from the Philippines. He worked as a marketing manager in a real estate company which sold houses around the world.

"We had a bit of a falling out and decided to live our lives separately. We were still good friends and took care of Abby together."

"I grew up playing many sports. Following my father's footsteps, one of my sports was volleyball. My father played in the national team of Finland for years and was recognised as the all-time best volleyball player in Finland."

"I don't give up easy and have always wanted to test my limits".

Trying many sports, Anne noticed that Tennis was the sport for her and she decided to concentrate on that.

"I was invited to join the tennis association's coaching team when I was 15. This allowed me to travel in international tournaments around the world. When I turned 18, I decided to play tennis professionally and moved to München Germany. I was playing around thirty international tournaments each year. I continued my career successfully until I hurt my shoulder so bad that I could not continue playing fully. My shoulder was operated but it was never the same anymore. Conveniently the Hong-

Anne Aallonen in Hongkong 2006, picture A.Välakangas.

kong tennis association invited me to come and coach the Hongkong's girls' tennis team. I think I played my last tournament in 2000. Even as we speak, I am the captain of the Hong Kong women's national tennis team. My day job is in an international investment company. I work as a consultant in an American company helping companies, mainly Chinese, who want to list in NASDAQ. After Abby was born, I tried to cut down my working hours to concentrate her and tennis. I give private tennis lessons to both children and adults."

"At the time of Abby's birth, I thought we would stay in Finland. After a couple months though, we moved back to Hong Kong."

"I consider myself Finnish and travel there whenever I can. Occasionally I miss Finland a lot and feel I want to move back there. But my work keeps me here. In Finland I would need to start all over again."

"Abby's father died in an accident beginning of 2013. This was very difficult time for Abby.

We lived in Hong Kong full-time until 2019 but spent all our holidays in Lahti Finland. As the protests in Hong Kong turned quite serious in 2019, Abby moved to Helsinki Finland and finished her last two years of high school there in the local German speaking school. That time I was travelling between Finland and Hong Kong all the time. I spent almost all of first half of 2021 in Finland as Abby was graduating from high school and Hong Kong was closed due to covid. Mid 2021 I started a new job as the head of a tennis program in an international athletics company."

"Today I live alone in Hongkong and Abby prepares herself for the life of a university student in Europe."

Antti Välikangas

Hongkong, picture A.Välikangas.

Teva Glad

Radio Finlandia was started in 1990 in Marbella. I joined the team in 2000 when the radio moved to Fuengirola. Teva was considered there the blue and white sound of the sunny coast.

Radio Finlandia broadcasts news from Spain which are translated into Finnish language. We also broadcast local events, sports, music and contents from the Finnish afternoon papers. Finnish celebrities spending holidays in the area are also interviewed in the radio.

I live currently in a flat in Torremolinos. I have built a sauna in my balcony. The sauna is built from Finnish wood and stones. I did not file for any permits for the sauna. All the other people in the house know about my sauna though. I sit in my sauna and admire the Mediterranean Sea from the window.

In my opinion the Finnishness grows stronger while living abroad. When I was living in Finland, I never participated in any Independence Day celebrations. However here I always participate in them. There can be 500-600 Finns celebrating together all dressed in the finest outfits. At that time, we all are Finnish.

I started a program called the "Artist evening" in 2004. The program flew every week Finnish artists to the Sunshine Coast. The artists were playing on Tuesdays and Thursdays in a discotheque called Mai Tai in Fuengirola. The "Artist evenings" were popular amongst the artists. They provided a chance for a small holiday also for the artists. During five years for example Danny (twice), Esko Rahkonen (several times), Kike Elomaa

Teva Glad, picture Teva.

(several times), Kaija Pohjola, Jaska Mäkynen, Mikko Alatalo, Pasi Kaunisto, Kari Vepsä and Seppo Tammilehto visited the "Artist evenings". The Finnish dance culture in the Sunshine Coast originated from the "Artist evenings".

I got to know the Finnish artist scene already earlier when my brother Reijo Glad founded a music event called "The Green Meadows" in Kiuruvesi Finland in 1999. I was in charge of the press for the event every summer while spending my summer holidays in my old neighbourhoods. The "Green Meadows" grew to be the biggest musical events in upper Savo. It was a popular performing place for the hit artists at the time.

I am now retired and live still in the same apartment as when the document was filmed. The famous sauna from the balcony has been taken down and the balcony is now the extension of my living room. It is nice to sit there and watch the Carihuela beach and the waves in the Mediterranean Sea.

Teva

Jere Tala

Jere Tala in Shanghai, China, picture, A. Välikangas.

My name is Jere Tala, I come from Laitila, Finland. In 1981 when I was 11 years old, we traveled abroad with the family for the first time. On that trip, I was fascinated of being abroad and I told my mother that when I am an adult, I will not live in Finland. When I visited Thailand for the first time, I immediately felt that Asia was for me. Since that trip, I spent longer periods in Thailand each year. After coming to Finland, I applied for studying tourism in Switzerland and got accepted. I spent the years 1991 to 1992 in Switzerland. This education settled my future in the

travel industry. After school, I got to work at the British Airways office in Helsinki. Later through chance, I got to work for Thai Airways across the street. It was like heaven in there.

Unfortunately, the position which I was hired was only a substitution of maternity leave. However, a new opportunity appeared. Someone shoved a leaflet in my hand that was advertising international youth exchange. I put the application in and was invited for an interview. I passed the interview and was offered a position in Taiwan. In Thailand they didn't have any open positions then. I thought that Taiwan can't be that much different from Thailand and accepted the position. I worked there for a year.

One day, I got a call from Finnair asking me to work for them. In 1996, I moved to work for Finnair in Beijing, China. I worked there for five and half years. I also met my future wife there, and later we got married. At some point we had a funny situation, where I as a Finn was living in Chi-

na and she as a Chinese was living in Finland. She studied engineering in Tampere.

I got an offer from Finnair to set up a new office in Hong Kong and open a new route from Hong Kong to Helsinki. In 2001 I moved to Hong Kong. From there we moved to Singapore in 2005. We loved Singapore from the first moment we got there. It was time for me to move on to new challenges again. I transferred to Qatar Airlines and was stationed in China Shanghai. We have three children, two boys and one girl. I speak Finnish to the children all the time while my wife speaks Chinese to them. In October 2008, we moved from Shanghai to Seoul, South Korea, where I worked as the country manager for Qatar, responsible for an office of about 30 people.

I have worked in the Far East for almost my entire career. Now the circle has closed, because I was hired by the Ministry of Foreign Affairs to work as a special expert on international trade for Taiwan. My current employment contract ends in 2024, which might be the perfect time to return home to Finland.

Antti Välikangas

Risto Söder

I am Risto Soder, Editor of Suomi Newspaper in Australia, published in Melbourne.

I am from Oulu, North Finland, where I also had my national service. That naturally was mostly fun as all the Finnish males know. Although it would have been nice to start working in Oulu after studies in Helsinki, there – behind the wolf border – really wasn't many opportunities for a person graduated in international politics. That's why I found myself working in Helsinki.

Part of my job included traveling every year to different European countries.

In the late 1970s I started to think that surely there must be something beyond Europe, somewhere far away. Australia seemed to be far enough, and so I left my job and decided to have an adventure – going to Australia for a couple of years with just one baggage. Naturally, I fell in love with Australia immediately.

As a freelance journalist I wrote stories to many Finnish newspapers and magazines. But just to have more fun I decided to start driving taxi with only about 20 km experience on the left hand side. Getting the taxi licence was an example of the Australian "he's alright mate" -attitude – three questions in 3 minutes (yes, my three answers were all correct).

Of course, it was a bit difficult in the beginning, in a big city, and not knowing any suburbs. However, as we all know – when the crazy Finns start something, they just do it.

There are nowadays under 1000 Finns living in Melbourne, most arrived in the 1950s and 1960s, unable to speak English – which however

Risto Söder in Australia, picture A. Välikangas.

was not a problem – as many building companies started by a Finn were eager to employ their countrymen. And working in the 22nd floor in an high-rise building there was really no time for small talk. And soon I got involved in the Melbourne Finnish community being an active member both in the Club and the congregation.

My life took new direction, when the Editor of Suomi Newspaper returned to Finland. The Board asked me to continue, and eventually the deal was made. I am still happy that I accepted that offer, because in practice it guaranteed the continuation of this ethnic newspaper for about 40 more years.

Suomi Newspaper was established in 1926 and is one of the oldest ethnic newspapers in Australia, probably the oldest.

I used to have a strong view that we will be able to celebrate when the paper will turn 100 years old.

Unfortunately, I have now accepted the cruel fact: the Finnish community in Australia is getting smaller and smaller, and it is difficult to get support for a newspaper in its own language. This means that we will not have that 100-year party.

The paper will be closed down a couple of years earlier.

In Melbourne one of the best things is that you can see snow every year – but is your choice whether you want to see it. It is a little bit funnier to go to ski resort instead of shovelling every morning that intruder out of your driveway.....

Risto Söder

Ari Hallenberg

My whole family moved to Australia in 1959 from Turku. Our father probably had the biggest travel fever at that time. I myself was very reluctant to leave. We went with other immigrants to Bonegilla, Australia, near Melbourne, where all immigrants in Australia were always gathered together. From there we traveled to Wollongong, New South Wales via Canberra. There I had time to attend a vocational school for a year, before my father said that we would move back to Finland, which happened at the beginning of 1962. In Finland, I had to immediately join the army."

"In 1967 I decided to go back to Australia. I was of the opinion that the advertising and marketing field I studied, was more advanced in the English-speaking countries."

"I went to the city of Sydney and worked in a big American advertising agency until 1971. Our agency opened a new office in Auckland, New Zealand, and since I was a bachelor, it was easy for me to move there. I was supposed to continue to Brazil from New Zealand, but my plans changed when I met an attractive woman a few weeks later. We got married eventually and are still together."

"I resigned from the advertising agency and worked as a marketing manager of the New Zealand broadcasting company (TV2) from 1975 to 1981. After that I founded my own advertising agency, which was sold in 1990."

Ari Hallenberg Auckland, New Zealand, picture A. Välikangas.

"Then I had the idea of taking it easy, but it seems I could not do it, since I started to build a new office space. My intention was to build a new era advertising agency, which would operate only with one centralized operating center, with a group of freelancers helping out. It seemed to be a good concept which still works and currently we have 200–300 freelancers at our disposal. In addition to the mainland, we have business on the surrounding islands."

"The office of the Finnish Consulate General in New Zealand is located in my office, and the Finnish affairs require my attention as well. I have acted as the New Zealand Consul here in Auckland since 1989 and as the Consul General since 2004."

"After having lived here for a long time, I have also noticed how similar Finns and Zealanders are to each other. My wife, who is from here, always wonders how two nations living so far apart can be so alike."

"Christmas is a special time in our family. First we celebrate Finnish Christmas on 24.12 and then Zealand Christmas on 25.12. I want to keep it as a tradition, because it's fun to celebrate two days in a row."

"I think some of the best things here in New Zealand are the relaxation and the fact that there is a lot of space. The population density is roughly the same as in Finland. And like mentioned, the mentality is quite the same with Finns and Zealanders and this is why it's very easy to get by here."

"Nowadays I visit Finland every year, in the past I used to visit Finland even more often. Whenever you get on the plane, it's nice to travel either way. It's actually quite nice to have two homes. I see myself as a global citizen."

Antti Välikangas

Auckland, New Zealand, picture A. Välikangas.

Erkki Hietalahti

Erkki Hietalahti, Osaka, Japan, picture A. Välikangas.

I'm from Teuva county in South Ostrobothnia. I lived in the main village with my parents, two sisters and brother. I left right after I had completed my military service in 1980 – I had a strong desire to see the world and understand how people live and get along there.

After a year and a half of travelling and working, it came to me that it was time to get an education – and that it would be nice to study somewhere interesting, so as to keep the travel bug satisfied. I had heard that South Africa has good universities and that the English-language universities in the country are not racially dis-

criminatory. In early 1982, I got into one of these universities, the University of Cape Town. There I studied for four years, earning a Bachelor of Social Sciences degree in the process.

In January 1986 I came to Japan, with the intention of spending a year here to gain new experiences. I got a job at a language school, where I taught English, sometimes even Finnish. I liked Japan and so I decided to stay longer. At the end of 1988, I met my wife at my school's Christmas party. That was the beginning of our journey together. We got engaged in the spring of 1990 and later that year we went on a round-the-world trip to different continents for more than two years. We got married shortly after returning from our trip.

In Japan, the nuclear family keeps in close contact, but there is little communication with the extended family, cousins for example. That was a surprise to me. It's quite different in Finland.

Our first child Aino was born in 1998, and our second one Riku in 2000. Time has passed quickly with the children. I originally decided that I would only speak Finnish to them - until the children decided that they would prefer to learn English when they were teenagers. We have visited Finland every now and then, partly for the sake of the children. I've wanted to show them where I'm from, hoping that they would better understand my background and what Finland is like in general.

I worked in a language school for years before and after our round-the-world trip and was promoted to head teacher there. However, in 1998 I moved on to greener pastures with Panasonic as an English teacher. Since 2011, though, I have mainly taught English at universities in Osaka and Kyoto.

Although I left Finland long ago, Finland is still in my blood. I follow the country's events, sports and politics, entertainment, and society. Nowadays, it's easy to do this online. I don't think you could ever make me Japanese. There are about 800 Finnish citizens living in Japan, but many of them are like Aino and Riku, half Japanese and culturally more so.

I've lived or travelled around the world in about 75 countries and seen how people live in these places. I have to say that Finland is right up there at the top of the list. I appreciate Finland and its society increasingly more as I have gained a better perspective living far away from there. Compared to many corrupt and dysfunctional countries, one could even say that it's like winning a lottery to be born in Finland.

Antti Välikangas

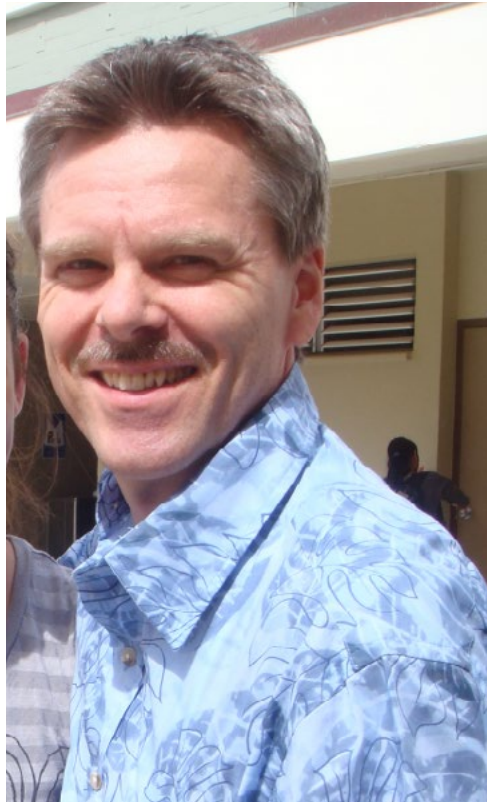
Aino and Erkki in Nara, Japan, in front of the World's largest wooden building, the Todiji tempel, picture A. Välikangas.

Göran Streng

I still have the restaurant, we've been doing well even through the pandemic.

We never closed completely, we could only do take-out for a while, but my restaurant is perfectly situated for drive through pick up.

Going back to the beginning though. We received the "Best New Restaurant" in Honolulu award in 2009, and have received about 7-8 other awards since then, for various things. We are now in our 15th year and going strong, however I'm getting older, and we have decided not to renew our lease that will end this August, so we are in the process of selling the business. I have not decided yet what to do next.

Göran Streng, Hawaii, USA, picture A. Vällikangas.

We are considering moving to the mainland, to the Pacific northwest, probably Oregon, but no concrete plans.

We will probably spend some more time in Finland now as well, I might even consider some seasonal job somewhere.

In 2016 I was invited by Pekka Terävä from Olo in Helsinki to participate in "Food Camp Finland" in Mänttä with several other Finnish Chefs working around the world. It was a great event and put me in touch with Finnish chefs for the first time since leaving Finland in 1980.

My son Niklas graduated high school in 2009, then went to Pacific University outside Portland Oregon to study creative writing. He also

wrestled throughout his college career. Then he went to University of Oregon in Eugene for his master's degree in journalism. Niklas worked in Ontario Oregon as a high school sportswriter at the Argus Observer, and in Boise Idaho for the Idaho Education News. Now he is back in Portland, working as a high school sports coordinator at the Oregonian, the largest newspaper in Oregon. Niklas has also coached wrestling along the way.

My Daughter Annika graduated High School in 2013 and went to Chapman University in Orange County California (LA) studying business. She studied abroad in Tokyo Japan for one semester and graduating with a double major in Business and Japanese. At 25 years of age, she became the Marketing Manager for 7-Eleven Hawaii which has 65 stores in the state. Annika bought her own condominium in Honolulu where she lives with her cat Theo

Antti Välikangas

Mikko Rautio

My name is Mikko Rautio and I have lived in Beijing for 34 years. I was born in Helsinki and when I was three years old, I moved here with my parents. I attended both kindergarten and school in Beijing. I started middle school in 1965 however it was cut a bit short as the cultural revolution started here in 1966. All studying was suspended. We were given pen and paper and recommended to criticize the teachers and the head of the school. We were also recommended to write to wall publications. The situation was chaotic.

Mikko Rautio Peking, China, picture A. Välikangas.

My father was a lecturer at the university and my mother was teaching English there. After my father criticized Stalin in relation to the Finnish winter war, he was fired from his job. China was close with Soviet Union at the time. In 1968 my father was also arrested at the university and was not allowed to come home. The cultural revolution literally touched my family. The Red Guards came also to me in the evening of August 21st in 1968 and wanted to talk to me. They took me due to the fact that my father was a university lecturer and our family had suspicious acquaintances. There was no other reason. I was interrogated and beaten. The food was poor and I lost a lot of weight during the time of my captivity. I was held captive for 80 days. I was released on the day I turned 15 years old. There were several of these kind of captivity periods in my life. The cultural revolution has been my university. I learned a lot during those times.

After 1970 I started studying classical Chinese in the Beijing university. In 1974 I was called to join the Finnish army. My parents bought me

a train ticket from Beijing to Vainikkala Finland. It was a special moment when the train arrived in Finland. I had not been in Finland since I left when being three years old. Seeing the parliament house and its surroundings I felt I had come home.

I started working for Finnair in 1975. I worked in Helsinki for the first 12 years and in 1987 came to Beijing to open an office here. The following year Finland started operating a new flight route from Helsinki to Beijing. I worked in Beijing for eight years and moved to Singapore in 1995. I worked there the next five years until I was called back to Beijing. When my family followed me to Beijing, my oldest son Sampo was eight years old, my oldest daughter Sanna was three years old and my youngest daughter Suvi was only two years old. My wife Maria stayed at home taking care of the children. We have always spoken Finnish at home. I was born in Finland, my wife is Finnish and our children are Finnish. I consider myself Finnish as my roots are in Finland.

I continued working in Beijing until at the end of March in 2011. After that I was transferred to lead Finnair's office in Shanghai. I returned to Beijing in the summer of 2012 and was fired from Finnair in June 2013. After this I moved to Finland and retired in 2016.

Antti Välikangas

Great Wall of China, picture A. Välikangas.

Minna Mari Lehti

Minna Mari Lehti, Honolulu, Hawaii, picture A. Välikangas.

My name is Minna-Mari Lehti. I was born in Helsinki and moved to Hawaii in 1991. I came here to obtain a bachelor's degree in International Business and an MBA in Finance. While I was studying, I also worked part-time in insurance and investment fields. After graduating, I worked for John Hancock after which I moved to Bank of Hawaii. Ultimately, I worked for Bank of Hawaii for eight years in various positions.

I always knew that I would live abroad. My sister lives in Spain and I was always interested in living in the United States.

I am Suomi-Seura's contact person here in Hawaii. In addition, all the local universities know to contact me when a new Finnish student comes here. I enjoy helping Finnish people so that their move here is easier, and they can right away meet other Finnish people.

I met my husband in Honolulu and we married in 1999. We have two children, Roosa (19 years) and Niko (16 years). Once my husband and I retire, our plan is to live winters in Hawaii and summers in Finland.

Ever since I moved to Hawaii, I have visited Finland at least once a year. I have also tried to speak Finnish to my children so that they can understand it. The three of us are also dual citizens (Finnish and American).

Every year we have a glögi party at our house in Kailua. I make sure I bake pipareita and joulutorttuja, prepare grav lox... I have my aunt's piparkakku recipe and my son loves them so much that I always have to hide some of them so that there will be some left for others to eat. Roosa on the other hand loves joulutorttu. I am incredibly lucky that Niko helps

me to bake piparkakku and Roosa joulutorttu. Having glögi parties and baking and cooking Finnish food is one way I keep up Finnish traditions here. I also arrange other parties, such as Independence Day celebration and mid-summer party, to local Finnish people.

Currently, I travel to Finland one to three times a year to visit my mom and to see my friends. My children come with me at least once a year to enjoy the Finnish culture and see their Mummu.

In September 2009 I moved from Bank of Hawaii to Hawaii Dental Service (HDS), a Delta Dental Company. We are part of USA's largest dental benefits insurance company, and we are responsible for Hawaii and Pacific Islands areas. I started as a Director of Compliance at HDS, after which I was promoted to the Chief Administrative Officer (CAO) position. Currently, I am a Chief Operating Officer (COO).

Antti Välikangas

Antti Palonheimo

Antti Palonheimo is originating from Pori district, from Kullaa, Palus village. He is engineer and worked before moving to China in Rauma Repola, Rauma's shipyard. Antti had been dreaming of working abroad sometime in the future. When his employer asked if he was willing to work in the Far-East, after one night he decided to take the challenge and move to South-Korea. 1995 Antti and his family immigrated in China. At first he thought, he would stay couple of years and then consider if he and his family could manage in China. It was quite a leap to an unknown culture to Antti and his family.

Antti Palonheimo, China, picture A. Välikangas.

Antti started as leader of sales managers in Dalian, city of 5,5 million inhabitants. Managing was not easy or uncomplicated. There were challenges both in business life and in private life.

2010 Antti started his own trading- and consulting business with his Chinese partner. From 2013 he worked mainly as a consult in this business. 2016 Antti got pension from Finland and continued his own business in China.

In Finland Antti has own apartment in Pori, where he wants to stay every summer, absolutely. Every summer he and his sisters will gather together at their home farm, in Palus.

Risto Hyppönen

Irma Kupri

Irma Kupri in Karelia, Russia, picture Migrationinstitute.

"I was born in Canada, Ontario, in the city of Sudberry on February 19, 1919. I am Finnish, descendant of Finnish parents who immigrated to Canada in 1912."

"I started school in Canada at the age of seven. I attended the same school for four years before we left for Karelia in 1931. At that time, there were a lot of recruiters in Canada who were trying to attract people to move to Russian Karelia. There were thousands of people who left for Karelia, even in our group, there were more than 500 people leaving. We were first taken to St. Petersburg

and from there we were sent to Kontupohja with the construction workers. The Finns built a large paper mill there."

"We built ourselves a home and gathering place in Kontupohja. In 1933, I finally got into a Finnish school in Petrozavodsk. The school also had a dormitory, where I could live. I completed this school in Petrozavodsk and then transferred to a labor college. In 1937, a new law came into effect in Karelia, declaring the Finnish language to be banned. All Finnish-language educational institutions were to be closed. That was the end of my studies."

"In the autumn of 1941, we were evacuated in oxcarts from Karelia to the Urals. We arrived in the Sverdlovsk region, a place called Novaya Lyalya, where we had to stay. That's where we spent the next two and a half years. I was also working there but stopped working on May 15, 1944."

"A little later we traveled again in an oxcart, a free ride provided by the state. We came to Karelia, Sorokka, the shore of the Viennese Sea. We lived

there for over ten years. In 1956 a new law came out, which allowed people to change their place of residence. As soon as this new opportunity arose, we moved back to Kontupohja. I worked in Kontupohja as an office worker the whole time we were there. We lived there until the dissolution of the Soviet Union, so until 1992."

"I met an Inger man, Antti Kupri, when we were still living in Segezha, on the shore of the Viennese Sea. We moved in together rather quickly, this was at the end of the 1940s. Antti and I got married in the office in the spring of 1950. Our first child, our son Sergei, was born in November 1954. We lived in a big apartment building on the first floor, where we had one room of our own."

"When free movement was allowed again at the beginning of 1956, we moved back to my old hometown Kontupohja in the autumn, like explained earlier, Antti, Sergei, my mother and I. I was heavily pregnant again at that time. My identical twin daughters were born on September 17, 1956 and were named Ljuba and Vera. I stayed at home as a housewife with my mother and three children from 1956 until 1963."

"In the autumn of 1963, I first went to a combine to work as an interpreter. When the work of the interpreter decreased slowly, I moved to the financial side to work as a financial clerk. I retired from the job of financial officer on May 9, 1974. The retirement age at that time in the Soviet Union was 55 years for women and 60 years for men."

The disintegration of the Soviet Union began in the late 1980s, and when President Koivisto promised the Ingrian people the right to move freely to Finland, things began to move forward quickly.

Irma and Antti Kupri moved to Finland, Karvia, on Easter Day 1992. Like that Irma's entire family had settled in Finland and the circle had closed.

Antti Kupri died in the summer of 1996.

Irma Kupri died shortly after the interview, in the autumn of 2011.

Antti Välikangas

The whole family in Karelia, Russia, Irma, husband Antti, children Sergei, Ljuba, Vera and Irma's mother, picture: Migration institute.

Leo Fabritius

Leo Fabrius in Finland, Saukkola, picture: Migration institute.

I was born in 1912 in Vyborg. I came from a broken home where we lived together with my stepmother. I left my home when I was 17 years old. I had an older sister who lived in Helsinki and I travelled to see her by train. Once in Helsinki, I immediately got a job at the insurance company Pohjola as an elevator operator. In Hesa, I became a good friend with the brother of Hannes Kolehmainen, Tatu Kolehmainen. Tatu was also a runner. Around the same time, there was an opening at the Finnish chef and stuart school and I got accepted there. After I gradu-

ated from there, the state got me a position on a ship. I was accepted to the Maritime Board survey vessel, Nautilus. I worked there for a summer. After that summer, I transferred to the Coast Guard, where I worked for two and a half years, in gunboats and in a three-masted park, LA number one. After Coast Guard, I transferred to the Finnish merchant ships and that was when my seaman's career took off.

I have sailed on many kinds of ships. I was even captured as a prisoner of war in the West Indies for three years during the Second World War, because I had a Finnish passport and was therefore a Finnish citizen. Before that, I had worked in the United States and from there I went to Canada Toronto, where I worked as a cook.

In Toronto, one of my friends went to fight in the Spanish Civil War Against Franco and I decided to go too. There was a Finnish recruiter in Toronto who took care of all the paperwork. My name became Leo Riutta. So I left to the republican army where I even took an oath. I fought in

Spain at first with the wrong passport and my name during the war-time was Riutta. It wasn't until the end of the war that I started to use my own passport. Currently, I am the only surviving Finn who has fought in the Spanish War.

After many stages and working in different countries, I went to Australia, Sydney in 1954. I have always considered Sydney one of the most beautiful port cities in the world; the entrance to the port is so beautiful. That's where I met my first wife Tyne who was also Finnish. She had arrived as an immigrant from Oulu already as a five year old and had gone to school in Australia. My wife and I had a grocery store in Sydney. We had the first shop for seven years and after we sold it, we bought another one. It was a good purchase because Sydney's new and famous opera house was built next to it. Later my wife died of cancer. I have always had a Finnish passport and have felt myself to be Finnish, even though I have lived in different parts of the world.

I came to visit Finland from Australia in 1986, decades after I had left Finland. On this trip, I met a wonderful woman, Marjukka and we got engaged. I returned to Australia, where I still had a house and a life. Next year in April, Marjukka followed to Australia. However, she only got a leave of absence for half a year from her job and had to return to Finland after that. I stayed to sell my house and came to Finland for good at the beginning of 1988. Since then, we have visited Australia four times. We will stay in Finland, Finland will always be Finland.

Leo Fabritius' colorful life ended on March 22, 2005 at the age of over 90.

Antti Välikangas

Leo Fabritius was a sailor, the picture from his home in Australia, Picture Migrationinstitute.

Kirjoittajat

Olavi Koivukangas

Professori, emeritus.

Olavi on Siirtolaisuusinstituutin perustaja ja ensimmäinen johtaja.

Olavi on arvostettu siirtolaisuuden tutkija.

Tämän kirjan artikkelissaan Olavi kertoo Siirtolaisuusinstituutin synnystä ja tutkimusmatkastaan Australiassa.

Ismo Söderling

Dosentti

Ismo oli Olavin jälkeen Siirtolaisuusinstituutin toinen johtaja.

Ismo on myös arvostettu siirtolaisuuden tutkija ja tutkimusmatkailija.

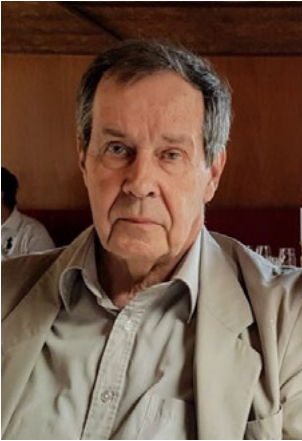
Tämän kirjan artikkelissaan Ismo kertoo matkoistaan Etelä-Amerikassa.

Saara Pellander

Dosentti

Saara Pellander on Siirtolaisuusinstituutin nykyinen toimitusjohtaja ja arvostettu muuttoliikkeiden tutkija, joka on erikoistunut perheiden muuttoliikkeiden hallintaan sekä muuttoliikkeiden mediarepresentaatioon. Pellander on itsekin entinen ulkosuomalainen, joka on syntynyt ja varttunut Saksassa.

Keijo Virtanen

Kulttuurihistorian professori, emeritus

Keijo on entinen Turun yliopiston rehtori. Keijo on myös ansioitunut siirtolaisuuden tutkija ja tutkimusmatkailija. Tämän kirjan artikkelissaan Keijo kertoo matkoistaan Pohjois-Amerikassa.

Timo Uotila

Toimittaja, eläkkeellä

Timo on jäänyt Yleisradiosta eläkkeelle. Artikkelissaan Timo kertoo vaihtelevasta työstään maailmalla ulkosuomalaisten keskuudessa.

Risto Söder

Toimittaja

Risto Söder toimii Australiassa ilmestyvän lehden, Suomi Newspaperin päätoimittajana Melbournessa. Artikkelissaan Risto kertoo matkastaan tälle paikalle.

Risto Hyppönen

Opettaja, eläkkeellä.

Risto on toiminut Turun Taideakatemian johtajana. Hän on myös ollut mukana useilla kuvausmatkoilla eri puolilla maailmaa kuvattaessa ulkosuomalaisen tarinoita. Artikkelissaan hän kertoo Kiinasta.

Antti Välikangas

Tuottaja

Tämä on jo toinen kirja ulkosuomalaisista, jonka Antti toteuttaa. Kirja perustuu lähes kaksikymmentä vuotta sitten tehtyjen kuvausmatkojen haastatteluihin, joita on päivitetty tämän päivän tilanteeseen. Ulkosuomalaisista tuli Antille elämäntehtävä.

TV- sarja, ULKOSUOMALAISEN TARINA, kaikki jaksot
Ensimmäinen tuotantokausi

KUUBALAINEN SERENADI

Peter Loman, Kuuba

RUIJANMAAN RANNALLA

Olavi Hoikka, Lakselv, Norja

VIERAS JOUKKO

Eila Argutina, Venäjän Karjala

SIELLÄ MISSÄ PIPPURIPUU KASVAA

Risto Söder, Melbourne, Australia.

MUUTTOLINNUT

Teva Glad, Aurinkorannikko, Espanja

WLADIMIR KOKKO INKERINMAALLA

Venäjä

PER AMORE

Terttu Marankoni, Tuula Heikkinen- Sassoni

Hilkka Hyötylänmäki- Iriti, Marja- Liisa Varis, Italia

SIPERIA OPETTAA

Berta Tseburnaja, Krasnojarsk, Venäjä

LENTÄVÄ AUTOKAUPPIAS

Ruotsi Reijo Vaaranmaa, Tukholma, Ruotsi

LONTOON MITALLA

Ossi Laurila, Lontoo Englanti

ETELÄ-AFRIKAN LÄMMÖSSÄ

Jarmo Savalammi, Kap Kaupunke, Etelä Afrikka

PARIISIN TAIVAAN ALLA

Valto Laitinen, Pariisi, Ranska

TV- sarja, ULKOSUOMALAISEN TARINA
toinen tuotantokausi

PARAGUAYN VIIDAKKOSUOMALAISET

Jouko Lappi, Manuel Holopainen, Iikka Laulaja
Nueva Alborada, Paraguay

KIIKKERÄN KIVEN PÄÄLLÄ

Outi Karanko, Budapest, Unkari

KALEVAN KANSA

Sointula, Kanada

VUORTEN VIEMÄ

Martti Strang, Sveitsi

PENEDON PARATIISI

Hilkka Vikman, Penedo, Brasilia

ARJEN AKTIVISTI

Päivi Oksi- Walter, Saksa

ALGARVEN SUOMALAISIA

Raili Tavela, Portugal

PIILOKANSAN MAA

Marjatta Isberg, Islanti

TANGO JA POLITIIKKAA

Pertti Mustonen, Marjatta Nieminen
Buenos Aires, Argentiina

LÄTKÄSSÄ TANSKAAN

Jukka Vilande, Tanskar

VILNALAINEN SORTIMENTTI

Riina Aulio, Vilna, Liettua

KAMERAN TAKANA HARRY MANNER

Florida, USA

TV- sarja, ULKOSUOMALAISEN TARINA
kolmas tuotantokausi

SUOMI KUTSUU, Finland calling
Michigan, USA

HONKKARI
Anne Aallonen, Hongkong

OLUTTA JA MUSIIKKIA
J.P.Kallio, Dublin, Irlanti

SUOMALAISENA NOUSEVAN AURINGON SAARELLA
Erkki Hietalahti, Osaka, Japani

COLONIA FINLANDESA
Graciela Niskanen, Argentiina

LIISA IHMEMAASSA
Liisa Holm, Nuuk, Grönlanti

KITARA JA KIRKONKELLO
Matti Manninen, Bryssel, Belgia

ELÄMYKSIÄ HUIPPUVUORILLA
Eero Lindberg, Priitta Pöyhtär, Huippuvuoret

KELLARIMAAILMA
Tuula Nidetzky, Itävalta

AVARUUSMIES
Kimmo Nieminen, Houston, USA.

MAAILMAN ÄÄRILLÄ
Ari Hallenberg, Auckland, Uusi Seelanti

FINLAND ROAD, rakentajan tie
Mikko Hietikko, Brisbane, Australia

**TV- sarja, ULKOSUOMALAISEN TARINA (KIINASSA)
neljäs tuotantokausi**

KAKSI TIETÄ KIINAAN

Antti Palonheimo ja Li Quy Cuong, Shanghai

KIINAA SUOMALAISILLE

Mikko Rautio, Peking

FUZHOUN SUOMALAISET

Risto Vormala ja Mario Hakulinen, Fuzhou

AASIAA VALLOITTAMASSA

Jere Tala, Shanghai

PERUNAMUUSIA PEKINGISSÄ

Jukka Lukkarinen ja Anu Leinonen, Peking

TV- sarja, ULKOSUOMALAISEN TARINA
viides tuotantokausi

RAHA RATKAISEE

Matti Ruuskanen, Dubai

TANGO VAI HULA HULAA ?

Minna- Mari Lehti, Göran Streng, Hawaiji, USA

LENTÄVÄ SUOMALAINEN

lentokapteeni Tapio Vilpponen, Hollanti

SAARENMAAN RANNALLA

Matti ja Salme Rinne, Harri ja Mirja Väre
Saarenmaa, Viro

PYHÄLLÄ MAALLA

Mirka Mouwes, Israel

KUNINGASKALASTAJA

Teuvo Soulio, Anchorage, Alaska

SUKELTAJAT

Janne Miikkulainen ja Jani Mäkinen, Thaimaa

PARATIISI

Mustoset Cook saarilla.

SAUNATEHTAILIJANA TROPIIKISSA

Veikko- Matti Kallioniemi, Cebu, Filippiinit

MADAME MAYA

Eeva Schult, Intia

SUOMALAINEN KREIKASSA

Marko Suomalainen, Thessaloniki, Kreikka

MAAILMAN KATOLLA

Kirsti Kirjavainen, Katmandu, Nepal

TV- sarja, ULKOSUOMALAISEN TARINA
erikoisohjelmat

MATTI THE FINN

Mustan opaalin metsästäjä, Australia

EILA

Dokumentti Brasilian Penedossa elävästä tekstiilitaiteilija
Eila Ampulasta

YHDISTÄVÄ TEKIJÄ

Merimieskirkko Etelä- Amerikassa

SUOMI SYDÄMESSÄ

Dokumentti kolmesta Paraguayn viidakkosuomalaisesta

AMERIKAN LAULAJAT

Dokumentti suomalaisesta mieskuoro perinteestä Pohjois-
Amerikassa

VIIDAKKOSUOMALAISTEN TESTAMENTTI

Jatkodokumentti Paraguayn viidakkosuomalaisista

EL CARTANO

Dokumentti Uruguayssa asuvista Don Björkströmistä ja
Tarja Laaksosesta

JUURET SUOMESSA

Yhteenveto Suomi Sydämessä kesällä 2011 vietetyistä
Ulkosuomalaisjuhlista Turussa

ULKOSUOMALAISEN TARINA, arkiston aarteita

JOHANNESBURGIN SUOMALISIA

Etelä- Afrikka

SINIVALKOINEN BUENOS AIRES

Argentiina

RIO DE JANEIRON SUOMALISIA

Brasilia

SAUNA

Suomalaisia saunoja maailmalla

DARWININ SUOMALAISIA

Pohjoinen territorio, Australia

SOKERIRANNIKON SUOMALAISIA

Tully, Australia

SUOMALAISIA SAO PAULOSSA

Brasilia

ETELÄ AFRIKAN SUOMALAISIA

Kapkaupunki

ULKOSUOMALAISPARLAMENTTI

Kuvagalleria

Kuparisaari, Michigan, Quincy Mine. Virtasen arkisto.

Anchorage Suomi haali Alaskassa. Välikankaan arkisto.

Ravintola Hoito, Thunder Bay, Kanada. Välikankaan arkisto.

Suomi Koti, Thunder Bay, Kanada. Välikankaan arkisto.

Finlandia Club, Thunder Bay, Kanada. Välikankaan arkisto.

Alla, Pirjo ja Antti Välikangas sekä Kirsti ja Pertti Paasio Brisbanen Suomi päivillä Australiassa. Välikankaan arkisto.

Kuulusat Roinilan veljekset, jotka viuhahtivat Kurrin ja Selänteen jääkiekko ottelussa 1994. Roinilan perhe albumi.

Sokeriruoko palaa Australian Queenslandissa. Välikankaan arkisto.

Melbournen ruotsalainen kirkko, missä suomalaiset pitävät jumalanpalveluksiaan. Risto Söderin arkisto.

Laplandsaunas, Gold Coast, Australia, omistaja Sauna Pekka, Pekka Lampinen. Välikankaan arkisto.

Keinikämpä Queenslandissa, Australiassa. Välikankaan arkisto.

Colonia Finlandesa 100-vuotisjuhlat Argentiinassa, vuonna 2006. Välikankaan arkisto.

Cook saarten parlamenttitalo.
Välkankaan arkisto.

Onko paratiisi Cook saarilla. Välkankaan arkisto.

Teuvo Soulio Anchoragesta savustaa Alaskan punalohta.
Välikankaan arkisto.

Matti The Finn, Matti Tikka, mustan opaalin metsästäjä, Australia. Välikankaan arkisto.

Dubain maamerkkejä, vasemmalla maailman korkein rakennus, 828 m. korkea Burj Khalifa. Oikealla 7 tähden hotelli, Burj Al Arab. Välikankaan arkisto.

Grönlannin lapsia, pääkaupungissa Nuukissa. Välikankaan arkisto.

Värikkäitä taloja Grönlannin pääkaupungissa. Välikankaan arkisto.

Sibelius patsas Brasilian Rio De Janeirossa. Välikankaan arkisto.

Punainen Kivi, Ayers Rock, Australia. Välikankaan arkisto.

Uuden Seelannin suurin kaupunki Auckland mereltä kuvattuna. Välikankaan arkisto.

Mirka Mouwes, Israel. Välikankaan arkisto.

Risto Hyppönen, Keijo Virtanen ja Carl Pellonpää Finn Festeillä, Marquette, Michigan, USA. Välikankaan arkisto.

Vancouverin Suomi Koti Kanadassa, Finnish Canadian Rest Home. Välikankaan arkisto.

Svalbard, Huippuvuorten pääkaupunki. Välikankaan arkisto.

Eero Lindberg Huippuvuorilla. Välikankaan arkisto.

Madame Maya, Eeva Schult Intiassa Taj Mahalin temppelillä. Välikankaan arkisto.

Taj Mahal. Välikankaan arkisto.

Kirsti Kirjavainen Nepalissa,
kaikki kuvat Välikankaan arkisto.

Kirja sisältää mielenkiintoisia elämäntarinoita ulkosuomalaisten itsensä kertomina. Kirjan alkupuolella ulkosuomalaisuuden tutkijat kertovat omista tutkimusmatkoistaan ja suhteestaan ulkosuomalaisuuteen.

Erkki Hietalahti kertoo kirjassa oman tarinansa.

Kuvassa Erkin perhe Japanissa, vasemmalta tytär Aino, vaimo Yukiko, poika Riku ja Erkki.